

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FLAVII A. m. b. 1961

I O S E P H I

OPERV M TO=

M V S P R I -

*Ad Bibliothec^{M V S} * H. Franis. amberg*
Decem priores Antiquitatum Iuda-
carum libros complectens.

SIGISMUNDO GELENIO

INTERPRETE

Ex libris

*Spousa per lib
manet*

Ex

L V G D V N I,

Apud Antonium Vincentium,

1557.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

CLARISS. ET AM-
PLISS. DOMINO IO.

Iacobo Fuggero, in Kirchberg &
Vuisenhorn Comiti, &c,
Sigismundus Ge-
lenius.

S. D.

V M omnia institutio, vel sin-
gularū hominū ad beatam vi-
tam contendentiū, vel ceterum
formam in commune vivendi
querentiura, praeceptis constet
exemplisq; ut nosti Fuggere vir magnifice, son-
fente vidio in hoc sapientes, neutrum aliud me-
lius peti quam ē sacris literis: quis tanto tutius
sequimur, quanto certiora sunt divina oracula
humanis opinionibus: quae dispēdiosis suis amba-
gibus nihil aliud ostendunt, quam frivoli et co-
natos summos quidē viros, sed humana sapiētia
peditos, quod nō nisi à divinis et numini fauo-
re adiuti praestatur: sine quo nec via salutis in-
it, nec inceda eius modus alijs monstrari potest.
Et quāvis utraq; iam dicta ratio sit absolutior,
si cōiungantur: sicut ex ipsis liquet sacris literis,
ubi tam legis primū bene cōditio hominū pecto-
ribus à rerū opifice inserta, mox exolescēte pae-
latim eius memoria per eundē praeconio Moysis in
cōmuni vitā revocata, summaria capita, quā
hominum.

hominum deo carorum, vel privatorum vel ducum
atque regum, gesta produntur: habent tamen hæ se-
paratam etiam tractationem. Nam ante exortam
servatoris legem homines quidam ingeniosi qui se
philosophos nominaverunt, veritatem cum per te-
nebras palpare aggressi, præcepta vite forman-
da conati sunt tradere unà cum dogmatibus ad
felicitatem sectandam pertinentibus: alij res re-
gum ac populorum mandaverunt literis, unde ma-
gnam colligere liceat exemplorum copiam. Illorum
lectio habita est præ ceteris utilis, et re vera
fuisse, si veritatem captatam potuissent assequi:
nos in hoc feliciores, quibus sacra litera assatim
representant quod illis obtingere non potuit, le-
ctio non modo utilis, sed et necessaria. Prexima
utilitas est in historiis, peculiari quadam volu-
ptate ad sui cognitionem inuitantibus, ut ab his
legendis pauci modo sint literati, abstineant, cum
illa magis seria quibusdam aut non vacet evolue-
re aut non libeat. Sed delectu opus est in tanta
historiarum varietate, si nolis operam et bonas
horas perdere, sunt enim qui nihil aliud quam
ludunt, et aures animosque otiosos demulcent in
hoc tantum factis narratiunculis, quales sunt He-
liodorus, Philostratus, et his antiquiores, sed ni-
hilo gravior Herodotus et Ctesius ob nimiam
mendaciorum licentiam dudum oblitteratus, in quibus
vix quicquam probes præter faciendam Doctio-
res sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno
discrimine.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

discrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorum non multo saniorum duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet sectam secuti sunt, pro suis affectibus multa produūt tam inutilia, ut ne noxa quidem careant. quid enim bona res potest expectari à tollentibus immortalitatem animorum, & diuinam providentiam? & hi ferè proponunt sibi celebranda quadam vasta verius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus bona frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoicosve, qui res laudatorum principum aut populi Romani, præsertim illius prisce, transmiserunt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi gravitatem ceu peculiarẽ vindicant. Sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra hystoria, olim propter excellentiam & claritatem, sed maxime propter certissimam sincerissimamq; veritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum priscoꝝ mores, vitas, resq; tam domi quàm foris gestas continent: quiq; eius compendium scripsit, & ubi illa desūt reliquam vsque ad suam aetatem attexuit, Iosephus vir patriarum literarum cognitione nemini sue gentis secundus, externa verò literatura studijs vel cum Philone conferendus, sacundia pollens quæ plus virium quàm fucorum habeat, nec minus philosophum quàm historicum deceat: quem non est opus prædicare.

prolixius.

prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime vitam suam scribens, quæ nunc primum in presenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptoris monumenta cum circumferantur, & passim ab omnibus suo merito terantur, Rusino ut titulus pollicetur interprete, mihi nunquam persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo viro versas: vel quòd non referant peritum utriusq; lingua hominem, qualis Rusinus fuit habitus suo seculo: vel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatum opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diversissimis petitis orbis tractibus: bono tamè quodā casu euenit ut utrunq; egregiè supplenerit lacunas alterius, ac mox nò defuerunt qui Latinam versionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta provincia tirocinium vertendi in eo scriptore ponerè, figlina (iuxta prouerbum) in dolio. Inter vertendū deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse versus non paucos. nam X V I. Antiquitatum libro, cap. iuxta vulgatas editiones septimo, iuxta Græcorū distinctionem quam nos sequimur X I. desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdem libri non multo minus: id quod vel librariorum, vel interpretis etiam culpa accidit, sed nò in his tantum paginis. Itaque omnia meliore fide co-

natus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore ta-
 men opinor. Ausus igitur rem subituram censuras
 varias, cœpi circumspicere de aliquo, cuius præ-
 iudicio tutus possem minus de cæteris criticis
 esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi
 ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirum ea fa-
 milia natus, in quam singulari cælestis numinis
 favore virtus & fortuna tantum ornamentorum
 certatim contulerunt, ut per uniuersam Euro-
 pam atq; etiam longe extra eius limites, tam sit
 celebris, tam apud summos monarchas gratiosa,
 ut nihil sit quod hac parte vel principibus viris
 inuideat: & quod peculiariter ad meum deside-
 rium attinebat, habeat in suo stemmate viros li-
 teratos literatorumq; patronos eximios, & vel
 hoc merito omni posteritatis memoria dignissi-
 mos, nuper Raimundum, nunc Antonium eius
 fratrem familiæq; columnen, & insignem Des.
 Erasmi patroni quondam nostri amicum: te verò
 tertium (ne alios mihi minus notos commemo-
 rem) adeò expolitum & candidum aciq; indi-
 cio hominem, ut tue censura non minus probari
 cupiam, quàm excellentissimorum in utraq; li-
 teratura professorum nostri huius haud inerudi-
 ti seculi. Et pulchre conuenire videbatur, ut scri-
 ptor qui in omnibus præsertim Christianorum
 regionibus etiã vulgo teritur, præferret in fron-
 te ceu tutelare nomen viri apud omnes eas gen-
 tes non solũ notissimi, verum etiam laudatissi-
 mi.

mi. Deterrebat hoc vnum quòd ignotus essem
 tanto Mæcenati: sed contra cogitabam multos si-
 milibus occasionibus innotuisse feliciter. itaq; sic
 nutantem vt tamen propensior essem ad deme-
 rendam tuam gratiam, impulit non inuitum no-
 ster vetus amicus & liberorum tuorum ad imi-
 tandam paternam excellentiam incensor adiu-
 torq; Ludouicus Carinus, vir magnatibus meri-
 to carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui ta-
 libus coloribus te mihi depinxit, verissimis qui-
 dem illis vt est ipse sincerus, quales in hanc tabu-
 lam conferre, nec sine modestia tua vexatione
 possem, nec sine adulationis suspitione. Accipies
 igitur vir præclarissime opus hoc per otium inspi-
 ciendum: quod si tibi tale videbitur vt ferri pos-
 sit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamen-
 tum ad aggrediendos etiam autores alios: acci-
 pies & Gelenium tuum in clientelam, quam ne-
 mo non expetit, ipse vehementer opto vt ea di-
 gnus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam
 enim hanc salutandi formulã mihi tua pace per-
 mitto) obseruandissime, vnà cum liberorum sua-
 uissima cohorte totaq; familia, cui me commen-
 datum cupio, si non de officiolo, saltem de
 studio addictissimo. Basilea calendis
 augustis, anno à natiuitate
 Christi seruatoris hu-
 mani generis.

M. D. XLVIII.

T E S T I M O N I U M D.

Hieronymi de Iosepho.

Iosephus Mathathia filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam veniens, septem libros Iudaica captivitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliotheca publica traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statum quoq; meruit Roma. Scripsit autem alios viginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, vsq; ad decimumquartum annum Domitiani Caesaris, & duos ἀρχαῖοις & aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum vituperationem gentis Iudaica continentem scripserat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur πρὸς αὐτοκράτορα λόγιον, valde elegans habetur, in quo & Machabaeorum sunt digesta martyria. Hinc in decimo-octavo Antiquitatum libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Phariseis interfectum, & Ioannem Baptistam verè prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam, Scripsit autem de Domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilem patratorem operum, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudaeis quàm

quàm de gentibus suis habuit sectatores, & cre-
debatur esse Christus. Cumq; inuidia nostrorum
principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilo-
minus qui eum dilexerāt perseuerauerūt. Appa-
ruit enim eis tertiā diē. uiuus, multa & hac &
alia mirabilia, carminibus prophetarū de eo va-
ticipinantibus: & vsq; hodie Christianorum gens,
ab hoc sortita vocabulum, non defecit.

AUTORES QVORVM

potissimū testimonio partim com-
probato, partim confutato
Iosephus historię suę
fidem facit.

<i>Acusilæus Arginus</i>	<i>Chærilus</i> poëta
<i>Agatharchides Gnidius</i>	<i>Conon</i> hist.
<i>Alexander Polyhistor</i>	<i>Demetrius Phaleræus</i>
<i>Andreas</i>	<i>Dius</i> hist.
<i>Apion grammaticus</i>	<i>Ephorus</i>
<i>Apollonius Molo</i>	<i>Estius</i>
<i>Apollodorus</i>	<i>Euhemerus</i>
<i>Ariphanes</i>	<i>Eupolemus</i>
<i>Aristæus</i>	<i>Hecateus Abderitæ</i>
<i>Aristoteles</i>	<i>Hellanicus</i>
<i>Berosus Chaldeus</i>	<i>Hermippus</i>
<i>Cadmus Milesius</i>	<i>Hermogenes</i>
<i>Castor Chronographus</i>	<i>Herodotus</i>
<i>Charemon</i>	<i>Hesiodus</i>

Hieronymus Aegyptius	Polybi ⁹ Megalopolitan ⁹
Homerus	Polycrates
Ifidorus	Posidonius
T. I. iunior	Pythagoras
Lysimachus	Strabo
Manethon	Thales
Menander Ephesius	Theodotus
Mnaseas Damascenus	Theophilus
Mochus	Theopompus
Nicolaus Damascenus	Theophrastus
Pherecydes Syrus	Thucydides
Philon senior	Timaeus
Philostatus	Zopyrion

C A N D I D O L E C T O -
R I S .

C V M noua hac Iosephi Antiquitatum Latina conuersio, quae iuxta Graecum exemplar est dissecta, antiquae translationi capitum distinctione non consonaret, visum nobis est, vetustam diuisionem in studioforum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram aditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidē more nostro fecimus, quo quicquid literis deatorum vsui iudicamus conducibile, vsq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam uestram fauore mutuo amplectere.

FLAVII

FLAVII IOSE-
PHI ANTIQVITA-
TVM IVDAICARVM
LIBER I.

Sigismundo Gelenio in-
terpfete.

PROOEMIUM.

QU I ad scribēdas hīstorias se
conferunt, non vnam neq; ean-
dem sui propositi causam habe-
re mihi videntur, sed plures,
easq; multū inter se differētes.

Quidam enim ostentandæ eloquentiæ causā, glo-
riāq; ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se
applicant: alij quo gratiam illis referrent, quo-
rum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nullā
labori quantum in se fuit, pepercerūt. Sunt quos
res ipsa compulit, ut quibus gerendis interfue-
rant, ea scripto complexa in vulgum proderent.
Nec defuerunt, qui res insignes cognitūq; dignas
in obscuro latere non ferrēt, atq; ideo narratio-
nem earum in communem utilitatem proferrēt.
Ex iam dictis causis postrema duæ me quoq; ad
idē permouerunt. Bellum enim quod cum Roma-
nis habuimus, & res vtrinq; gestas, ac demum
eventum, quæ omnia præsens ipse meo periculo
didici,

didici, narrare coactus sum, propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauarunt. Praesens verò opus aggressus sum, ratus Graecis omnibus cognitu non iniucundū fore. Complectitur enim vniuersam nostrae gentis antiquitatē, formamq; reipublica, ex Hebraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, vnde primum oriūdi Iudaei, quā varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem ceteraq; virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsum illud propriè dicato opere exorsus vsq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quadam ac segnitates mihi incescit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscēdi ad opus me adhortabantur, & praecunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritia cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negotijs & varijs fortunae casibus versatus, in omnibus eximiam naturae indolem praese tulisset, inconcussūq; virtutis studium perpetuo retinisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si videret

derer ignauiam speciosissimo labori antepondere, vires animusq; resumpsi : simul hac quoq; reputatione non leniter permotus, quòd & maiores olim nostri exteris sua benigne communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq; inuenio literis proditum, quòd Ptolemæus secundus eius nominis rex, totus disciplinis, colligendisq; libris deditus, magnopere cõtenderit legem nostram, eiusq; instituta, & viuendi formam præscriptam, in Græcum eloquium transferri, Eleaxarus autem pontificum nostrorum nemini secundus, regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptã, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoq; conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoq; regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet: neq; enim totam scripturam occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorũ prædara facinora, multæ rerũ publicarũ mutationes. In vniuersum autẽ ex huius potissimũ historia lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati

voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prosperè succedunt supra quam credi possit, & felicitas illis primum à Deo proponitur. Quòd si ab illarum diligenti observatione discedant, neque consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorum opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hac volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & legislatorè nostrum probent, si naturam, ut dignum est, confederavit, & virtuti eius convenientes semper operationes assignavit, puramque suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruavit: tametsi quantum ad longitudinem temporis, rerumque vetustatè attinet, impune poterat quicquid medicum confingere. Natus enim est ante annos his mille, cum ad tot retro secula etiam poetæ ne deorum quidem suorum natales, nedum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurata suo quaque ordine docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Caterum quoniam ferme omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quæ forte cogitatio subeat quæ factum sit, ut cum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium existima-

ut, vel vitam suam rectè disposituro, vel alijs
leges posituro, ut in primis naturæ Dei cognitio-
nem habeat, atq; ita consideratis eius operibus,
egregiū illud exemplar imitari, quantiū in suis
viribus est, & sectari conetur. Alioquin absque
hac contemplatione neq; legislatorem ipsum un-
quam bonam mentem sibi paraturū, neq; scripta
eius vllum momentū ad virtutē auditorū alla-
tura, nisi ante omnia discerent, quod Deus cum
sit parens omnium ac dominus, omniāque con-
tueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vi-
tam donat: qui autem à virtutis tramite digre-
duntur, illos maximis calamitatibus inuoluit.
Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à
pactis aut conuentis, & mutua circa hac iure le-
ges est auspicatus, quemadmodum alijs solent: sed
ad Deum & mundum ab eo conditum erectos
mente, & persuasos quod in terris pulcherrimū
Dei opus simus homines cum iam ad pietatem
haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis
omnibus edocuit. Itaque alijs legistatores prietas
fabulas sequuti, pudēda hominū peccata in Deos
suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto homini-
bus malis magnum incitamentum ad malitiam
addiderunt. At noster legislator posteaquam
param putant virtutem habere Deum docuisset,
cessuit pro se quæq; adniti oportere, ut in par-
tem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui
neq; sapiunt hac, neq; credunt, senerè admodum
animad.

animadvertit. Ad hoc igitur praescriptum volo
 lectore hac nostra examinare: namq; sic cōside-
 rantibus nihil vel absurdū, vel Dei magnificen-
 tia indignū esse videbitur: omnia enim summa
 concinnitate iuxta universi naturam sunt dispo-
 sita partim ita ut dignū erat à legislatore sub-
 indicata, partim decretissimis allegorijs cōnesti-
 ta: partim etiam disertè expressa, nimirū qua-
 cumq; absq; ambagibus erant preferenda: quorū
 causas si quis singillatim considerare vellet, sub-
 limis inde & valde philosophica speculatio exo-
 riretur, in aliud tempus differēda. Quod si Deus
 longiorem aetate concesserit, absolutis quae nunc
 tractamus, ut illa quoq; perscribantur operam
 dabimus: Nunc ad rerum seriem vertemus sty-
 lum, praemis quae Moyses narrat de mūdo con-
 dito: ea è sacris codicibus ita ut inuenimus trās-
 sumpta, in hunc fermè modum se habent.

Mundi creatio, & elementorum dispo-
 sitio.

C A P. I.

IN principio creavit Deus caelum & terram.
 Hac cum in conspectum non veniret, alta ca-
 ligine tecta, spiritusq; eam supernè permearet,
 lucem Deus fieri iussit: quae cum effulssisset, con-
 siderata tota materia, discrevit lucē à tenebris:
 & his nomē imposuit. Noctem, illam vero Diem
 appellavit, Vespera & Mane vocabulo exor-
 dus lucis & quietis indito. Atque hac quidem
 prima dies extitit, Moyses autē unam eam dixit.

Cuius

Cuius causam possem equidem & nunc reddere sed quoniam promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationē differam. Post hac secunda die calū vniuersitati rerum superimposuit, discretum à ceteris, & in sublimi per se collocatū, glacieq; circumpectū, & humida ac pluuia natura obterram irrotatione iuuandam cōpetenter tēperatum. Tertia verò terrā statuit, mari vnde quaq; circumfusam: eademq; die continuò planta simul & semina è terrā sunt exorta. Quarta verò calum sole ac luna alijsq; sideribus exornauit: mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. Quinta verò die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altum perq; aërem dimisit, copulata prius & ad congressus genitura causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autē die quadrupedū genus condidit, masculo & fœmineo sexu distinctū: in hac verò hominē etiā finxit. atq; ita mundum sex diebus vniuersum, & omnia que mundo continentur, Moyses facta esse dicit: septima autem requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiā nos vacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem Hebraorū lingua significat. Quin etiam naturam inter- I I.
pretari post septimam diem. Moyses incepit, de Gen. 2.
la. homi.

hominis fabricatione in hunc modum differens, Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animā: homo autem hic vocatus est Adamus: significat autem hoc Hebraorum lingua rufum quandoquidem è rufa humo fermentata est factus: talis enim est intacta terra & vera. Statuit autē Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quā feminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu feminæ (nondum enim erat) mirantemq; quod reliquæ animātes ita se haberēt: sopito illi costā vnā exemptā, mulierem ex ea formauit: moxq; vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Issa autem Hebraorū lingua vocatur mulier: huius autē nomen erat Eua, id significat matrē omnium viuentium. Narrat præterea Deū hortū ad orientē plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborē vitæ, & aliā scientiæ, per quā digno fieretur bonū à malo. In hunc hortū cū introduxisset Deus Adamū cū vxore, iussit eos plantarum curā habere. Rigatur autem hic hortus ab vivo amne, vniuersam in circuitu terrā lustrante, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Pluison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt

exerunt: quorum Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autē Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon autem Aegyptum mediam secatur: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porro Deus Adamum et III. uxorem de cæteris plantis gustare iniecit, una ar Gen. 3 bore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cui autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseverarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de arbore scientiæ gustaret, assueverans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent, beatam nihiloquæ deteriorem quàm Deum vitam acturos. Atque hoc pacto mulierem subvertit, ut mandatum Domini contineret: quæ gustato arboris fructu, ciboquæ hoc delectata, etiã Adamo usum eius persuasit. Iamquæ se nudos esse sentiebant, & de tegumento sibi dispiciebant: arbori enim acuminis se se texerunt, atque ita convelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat.

Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ servati præcepti, Deus ita inquit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicem omniq; mali expertè viveretis, nulla nova cura in animo sollicitati, omnibus quacunq; ad vsum ac voluptatè conferunt, sua sponte vobis provenientibus, mea vnius providetia citra omnè vestrũ laborè aut sollicitudinè: quibus fruente vos neq; senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quã longissime proferretur. Tu verò hanc meã sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contèpto: non enim propter bonũ aliquod taces, sed propter malam conscientia: quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus autè excusabat peccatum, & irã Dei deprecabatur, culpam in vxorè referens, & dicens, ab illa deceptũ se peccavisse: at illa serpentem accusabat. Tum Deus multavit eum, quòd muliebri consiliò cessisset: terramq; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autè et opere attritis alia dare, alia negare. Eua autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigavit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolus illectum in calamitates coniecisset. Quin & serpenti vocem ademit, iratus ob malitiam qua erga Adamum est vsus: venenũq; lingua eius indidit, & hostem eorum declara-

uit: admonuitq; , caput eius plagis impetendū esse, tum quòd in hoc perniciēs hominis sita sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur. ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac. noluit fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Eua ex horto in aliam regionem transtulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus
vsque diluuium.

CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: ho. I I I I.
rum prior appellatus est Cain quod inter- Gen. 4
pretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox
luctum significat. Nata sunt eis etiā filia. Hi fra-
tres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iusti-
tiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum
presentē ratus, virtuti operam dabat. Pastoralis
autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin
etiam pessimus esset, lucrumq; solum spectaret,
terram quoq; arare primus excogitauit: ac po-
stremò fratrem etiam interemit tali de causa.
Quum visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri
& arborum fructus obtulit, Abellac & primo-
genita pecorum. Huius sacrificium Deo fuit acce-
ptius, quòd spōte natura genitis constaret, quàm
ea quæ homo auarus et industrius per vim quā-
dam à natura extorserat. Ideo Cain agrè ferens
prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fra-
trem, & cadauere eius abditò, rem clam fore pu-
tabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans
de fratre, ubi nam esset: multis enim diebus se

non vidisse eum, quem reliquo omni tempore
 cū ipso versari animaduertisset. Tum Cain an-
 xius, nec habens quod responderet Deo, primū se
 quoq; demirari ait, quī factum sit, quōd frater
 nusquā cōpareat. Instāte verō Deo, & accura-
 tius inquirēte iam cōmotior negavit se pedago-
 gum fratris, aut rerū eius observatōre esse. Tum
 Deus coarguit Cain paricidū, mirari se dicens,
 quōd negaret se quicquā de fratre scire, quē ipse
 interemisset: & suppliciū quidē quod cade con-
 meruerat ei remittit, sacrificio placatus ne gra-
 vius in supplicē sauiet: sed male ominatus ei et
 posteris ipsius, vsq; septimā progeniē puniturū
 se est cōminatus: & ex illa regione extorē vnā
 cū vxore fecit. Illo autē timēte, ne oberrās in fe-
 ras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit
 quod ad hoc periculū attinet, & impauide ter-
 ras peragrarē et signo ei indito quo nosci posset,
 abire procul iussit. Cain autem multas regiones
 vnā cū vxore emēsus tādē Nāda cōdidit: id lo-
 ci nomē est: atq; illic sedē optauit, vbi etiā libe-
 ros procreauit. Caterū tātū abfuit vt hac casti-
 gatione in melius vitā mutauerit, vt peior etiā
 sit factus, suis voluptatibus vel cū aliorū inu-
 ria indulgēs: & facultates domesticas per vim
 ac rapinas accunulans, accitis vndecunq; la-
 trociniorum & nequitiae focis: magister illis ad
 factuosam vitā est effectus. Adhuc simplicem
 hactenus viuēdi rationē, excogitatis mēsuris &
 pouderi

ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem
 & generositatē ignaram talium artium in no-
 uam quandam versutiam deprauauit. Primus
 agrorum terminos fixit, urbemq; extructam &
 communis a coactis in vnū domesticis & clien-
 tibus inhabitādam tradidit, Enosa nomine im-
 posito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Ia-
 redum genuit, ex quo Malalehel, & ex eo deim-
 ceps Mathusala est progenitus. Huic Lamechus
 fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & se-
 ptem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella &
 Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernacu-
 lis constructu pastoralis cultu ac victu fuit con-
 tentus. Iubal verò germanus eius musica operans
 dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel
 autem vnus ex altera vxore prognatorū viribus
 excellens rem militarem egregiē tractauit, cuius
 artibus & opes ampliores, & victum lautiorē
 sibi cōparauit. quin & arariam primus est con-
 mentus, & filia factus est pater vnus, nomine
 Naama. Porro Lamechus diuini iuris non im-
 peritus, videns poenas se exoluturum paricidij à
 Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit.
 Caterum superstitē etiam tum Adamo Caini
 soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq;
 sit deterior, nec solum inutatur priorum vitia,
 sed & superat, interim nec à bellis, nec à latro-
 cinijs tēperando: & qui à cadibus abstinebant,
 alioquin auarē & superbē inter suos vivebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, ut ad illum oratio nostra recurrat, posteaquàm Abel esset mactatus, & Cain propter eadem solum vertisset, procreandis liberis operam dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos ià natus triginta supra ducentos: quibus cùm accessissent septingenti, eadem vita defunctus est. Ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. Hic à patre educatus, ubi eò ætatis venit, ut iam quod rectum est discernere valeret, virtutis studijs se totum dedit: & cùm ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit: qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absque seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua ex hominū notitia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluio alteram, excitatis duabus columnis vtrique sua inuenta inscripserunt: ut si lateritiā diluuiο deleri contingeret lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta cōtinebat: spectanda exhiberet. Aiunt enim lapideā illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De di

De diluvio, & quomodo Noë in arca cum familia
servatus habitavit in campo Senaar. CA. III.

IN hunc modum per septem generationes per-
severaverunt, unum Deum colentes omnium Gen. 5. &
rerum dominum semperq; virtutis respectum ha-
bentes. Procedente dein tempore à patribus in-
stitutis degenerarunt, neq; humana iura servan-
tes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: &
qui prius certatim virtutem exercuerant, postea
duplo maiore studio malitiam consectabantur:
atq; ita Deum infensum sibi reddiderunt. nam
multi angeli Dei cum mulieribus congressi pro-
geniem procreaverunt insolentem, & fiducia ro-
boris omne ius & fas contemnentem: quorum fa-
cinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci
memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem
facta eorum molestè & indignè ferens, suadebat
ut in melius voluntates ac opera sua transmu-
tarent. Verùm cum videret illos sibi non parere,
totosq; vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne
& se & familiam suam interimeret, secedens cum
suis in aliam regionem migravit. Tum Deus viri
iustitia delectatus, non eius solum seculi homines
extrema militia damnavit: sed cum decrevisset
universum humanum genus extinguere, aliudq;
muni & à vicis purum instaurare, primum vi-
tam eorum breviori spatio circumscripsit, & ab-
rogata longevitate intra centum & viginti an-
nos coercuit, dein continentem terram in pelagi
b s faciem

faciem trāsmutauit, atq; ita genus illud aboleuit
 vniuersum. Noë autem solus est seruatus, diuino
 oraculo viam euadendi & rationē edoctus ta-
 lem. Arcam quatuor contignationum exstruxit
 longitudine cubitorū C C C. latitudine L. paten-
 tem in altum cubitos x x x. in eam cum matre
 liberorū suorum, eorumq; coniugibus conscendit:
 impositis prius quæ ad vitam sustentandā foret
 vsui, & omne genus animātib; ad seminarium
 conseruandum iugatim pro sexus ratione intro-
 ductis, & quibusdā ex his septenarium vsq; nu-
 merū. Erat autē arca tam tecto quā lateribus
 firmis contra omnē vim tempestatum, & vnda-
 rum insultū. In hūc modū seruatus est Noë cum
 familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Ma-
 iusala: hic autem Enochi fuit filij Jaredi, Ma-
 labelo geniti. qui cū pluribus fratrib; ex Cai-
 nane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus verò
 Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit autem
 hac vastitas anno ætatis Noë sexcētesimo, mēse
 secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab
 Hebræis Marfouane: sic enim Aegyptij distin-
 xerunt annum. Moses autē Nisan qui est Xan-
 thicus, mensem primum in suis factis ordinauit,
 quòd per hunc Hebræos ex Aegypto eduxisset:
 eundē etiam omniū quæ ad rem diuinā pertine-
 rent, exordiū fecit: alioqui quod ad nūdinationes
 rerum venalium reliquamq; dispēstationem anni
 attin

atinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim au-
 tem imbrium cepisse ait vigesima septima iam
 ducti mensis, post annum ab Adamo primo ho-
 mine bis millesimum sexcentisimū quinquagesi-
 mum sextū. hoc spatium tēporis relatū est in sa-
 crodices, diligēter annotantibus priscis illu-
 strum virorum tam natales quā obitus. Ade-
 siquidem, qui non gētos & triginta vixit annos,
 cū esset triginta & ducentorū annorū, Sethus
 filius natus est. Sethus autē ducētesimo & quin-
 to anno genuit Enosum: qui dum quinq; & non-
 gētis vixisset annis Cainano filio suo rerum curā
 tradidit, quē genuerat anno centesimo nonagesi-
 mo: hic vixit annis decem & nongentis. Cainan
 cū vixisset decē & nōgentis annis, Malalehe-
 lem filiū dereliquit, quē genuit anno atatis cen-
 tesimo septuagesimo. Iste Malalehel cū vixis-
 set quinq; ac nonaginta & octingētis annis, de-
 functus est, Jaredū filiū derelinquēs, quē genuit
 quum sexaginta duorū & centū esset annorum:
 cui nouē & sexaginta & nōgentis annis viuētis,
 Enochus filius successit, natus cū sexaginta
 duorū & centū annorū pater eius existeret: qui
 exactis trecētis sexaginta quinq; annis, discessit
 ad Deum, unde finis eius vō inuenitur esse cōscri-
 ptus. Matusula autem Enochi filius, quinto ei
 & cētesimo natus anno, Iamechū filium habuit
 quum esset annorū octoginta septē & centum:
 cui tradidit principatū, quē ipse tenuerat annis,
 nongen

nongentis sexaginta & nouē. Lamechus autem cum habuisset principatū annis septingentis & septē, Noë filiū suū rebus praecepit: qui de Lamecho natus est agente annū aetatis secundū & octogessimū supra centesimū, quiq; quinquaginta & nongētis annis rerū administrationi praefuit. Hi anni in vnā summam cōtracti superscriptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi obitus virotū illorū: cum liberis enim suis agebāt vitā, eamq; vsq; ad ipsorū nepotes extendebāt: sed natales tantum eorū in hac ratione sunt spe-

Gen. 7. 8. Et adi. Caterū Deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quindecim cubitos aqua super terrā extitit: quae causa omnē salutē ademit, nō habentibus quō se in tutū reciperēt. Centesima autē & quinquagesima die postquā pluuere desiit, tandem ceperunt aqua sidere, mense septimo, vicesimo septimo die mensis. Desituta deinde arca in vertice montis cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noë, aperuit eam: & vidēs circa ipsam aliquātulum terrae, meliore spe cōcepta paulisper quieuit. Mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aqua decessissent, vt tutō exscendere posset. At ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est reuersus: post septē dies columbā ad explorandū terrā statū emisit: quae cum lutata & frondem olivae ferens redisset, intellecto terram à diluui-

iam

iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vix cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomine Armeni fecerunt. Huius autem diluvii & arca meminerunt omnes barbarica historia scriptores, & in his Berofus Chaldaeus: narrans enim de hoc diluvio, sic ferme scribit: Fertur autem & nauigiū huius pars in Armenia apud montē Cordyaeorum superesse, & quo sda bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vta solent. Meminit horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phoenicum scripsit, & Mnaſſeas, & alij plures: quin & Nicolaus Damascenus lib. x c v i. de his rebus narrat in haec verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluvii tēpore servatos ferūt, & quendam arca vectum in huius vertice haſiſſe, ac reliquias lignorum eius lōgo tempore duraviſſe. quā ſortaſſis is fuit de quo etiam Moſes ſcribit Inſtaurum legiſſator. Noë autē veritus ne Deus v i. damnatis ad interitum hominibus, per ſingulos Gen. 8. annos terram inundaret, victimis incenſis precabatur vt in poſterum priſtinus rerū ordo maneret, & nulla tāta incideret calamitas, per quam uniuerſum animalū genus in ſalutis periculum adduceretur: vſq; affectis merito ſupplicio ſceliſtis.

lestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites
 esse voluerit, & sua sententia absoluerit: alioqui
 miseriore conditione ipsos fore & grauius dāna-
 tos, si non in vniuersum incolumes alteri diluui-
 o reseruaretur, & prioris pauore ac spectaculum
 perpeffi, & posterioris exitio destinati. Orabat
 igitur, acciperet sacrificiū propitiū, ne ve vllam
 posthac tantam iram cōtra terram cōciperet: vt
 operibus suis eam excoleret & vrbibus exstru-
 ctis feliciter vitam degeret, nullis commodis ca-
 rentes quibus ante cataclysmū fruebātur, & ad
 extremam senectutē longauitatemq; qualis ma-
 VII. iorum suorū fuerat peruenientes. His precibus
 finitis, Deus iustitia viri delectatus, votis eius
 annuit, negās se deletis interitus autorem fuisse:
 sed ipsos sibi suapte malitia debitas penas acci-
 uisse. Si enim deletos cuperet, nūquā in hac vi-
 tam eos introducturū fuisse. Potius enim esse ne
 dare quidem vitā, quā eos quibus dederis per-
 dere. Sed continuis, inquit cōtumelijs quibus p̄e-
 tatem mihi debitam violabāt, coēgerūt me vin-
 dictam de se sumere. Non sum autē posthac tam
 iracundē penas peccatorū exacturus, præserti-
 m te deprecatore. Quod si quando maiores tempe-
 states concitauero, caute expauescatis ob vim
 imbrum: nūquā enim in posterū aqua terram
 Gen. 9. sunt inūdata. lubeo tamē vt ab humana cade
 puras manus abstineatis, & qui contrā fecerit,
 seuerē puniatis: aliorum animalium vsū ad vo-
 luntā

lantatem ac libitum vestrum permitto. Domi-
 nos enim vos feci omnium tam terrestriū quam
 natalium, & eorum quæ per sublime feruntur,
 absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus
 celestis signum vobis erit cessatura mea iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promissis Deus abiit. Noë VIII.
 autem cum post diluvium superuixisset CCCI.
 annos, totūq; hoc tēpus feliciter exegisset, defun-
 ctus est expletis annis in vniuersum DCCCCI.
 Nec est cur aliquis præsentem vitam annorumq;
 eius paucitatem cum priscorum rebus cōserendo
 fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non per-
 equè prorogari videt, coniecturā hinc de illorū
 longauitate faciat. Illi enim Deo chari quum es-
 sent, ipsiusq; recens etiam tum opificiū, & com-
 modiore victu ad diuturnitatē vterentur, meritō
 per tam multos annos vivebant. Præterea tum
 propter studium virtutis, tum propter utilitatem
 inuentarum artium, vt Astronomia, ac Geome-
 tria, Deus illis prolixiorē largitus est vitā: qua-
 rum certitudinem assequi non poterant, si minus
 DC. annis vixissent: ex tot enim magnus annus
 constat. Attestantur autē mihi omnes qui Græ-
 cas barbaricāsve antiquitates literis prodiderūt.
 Namq; & Manetho Aegyptiarum rerum scri-
 ptor, & Berosus Chaldaicarum, adhac Mochus,
 Ihesias, Hieronymus Aegyptius, qui Phœ-
 nicum res profecuti sunt, nobiscum consonant.
 Hesiod

Hesiodus quoq; cum Hecateo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrāt priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisq; ut sibi visum fuerit accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione. CAP. IIII.

Gen. IO. **T** Res verò Noë filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centū annis ante diluvium nati. primi relictis mōtibus planiciē habitare ceperunt, & alijs recētī etiā tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciēdi autores & exemplū fuere. Campo quē primū colere sunt aggressi, nomē est Senaar. Caterū Deo iubēte ut propagādi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerēt, homines rudes non paruerunt: quamobrē calamitatibus implicati, offensum illū errore suo sunt experti. Cum enim florent inuētutis multitudine, Deus rursus de colonia deducēda admonebat. Illi verò obliti se ipsē benignitate praesentibus cōmodis perfrui, totamq; illam felicitatē suis viribus acceptā ferētes, dicto eius nō fuerūt obediētes. Et quod peius erat cōsiliū de colonijs nō fauorē numinis, sed insidias interpretabātur, videlicet quod

I X. facilius dispersi possent opprimi. Hāc superbiā Deiq; contēptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamae, filij Noë, vir audax & manu promptus, subinde iactās, nō Deo, sed propria virtuti praesentē felicitatē eos debere: atq; ita paulatim

tem ad tyrannide trahendum; ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerent à Deo, si se illis ducē praebe-
 ret, opem suam offerens contra novū aliud dila-
 tiōis intentantē. Turrim enim se ex aedificatu- Gen. II.
 rum excelsiore quā quā aqua ascendere posset.
 Transuper maiora suorum interitum viturum.
 Vulgus autem facile Nabrodus placitis obtempe-
 rat, ignavū ratus Deo cedere: atq; ita structu-
 ram turris occiperūt, nulli labori parcentes, ni-
 hilq; sibi ad summam industriam reliquum fa-
 cientes. Cumq; ingens esset operarum numerus,
 surgebat opus superis quā sperauerant. Crasti-
 tudo enim erat tāta, ut proceritate obscuraret.
 Structat autē lateribus coelis, ad firmitatē vi-
 tamine ferruminiatis. Hanc eorū re vaniam vi-
 dens Deus: delere quidem omnes voluit, quando
 de priore quidem clade ad meliōrē mentē profe-
 cerunt: sed discessum in eos inmisit, linguas eorū
 variavit, ita ut ob diversitatem sermonis mutuo
 se non intelligerēt. Locus verò turris nunc Baby-
 lon vocatur, propter cōfusam linguā, quae prius
 omnibus ex aqua clara fuerat. Nam Hebraei
 cōfusionem nomināt babel. De turri autē hac,
 atq; linguis hominū mutatis, meminit & Sibyl-
 la ha verbis: Cum uniuersi homines in elo-
 quio vterentur, turrim aedificauerunt excelsissi-
 mon, quasi ad caelum per eam ascendituri. Dū
 verò procellis inmissis turrim subuerterunt, &
 suam cuiq; linguam dederunt: quae causa fuit ut
 vrbis

vrbs ea Babylonia vocabulum accepit. De loco
autem qui Senaar in Babylonia nominatur, ma-
minis Hesiæus hoc modo: Auit sacerdotes cla-
di eius superstites, Engeli, qui sacra ferentes,
in Senaar Babylonia peruenisse.

Quo modo Noë postea per se eum terrarum
orbem sedes sibi occupauerit. CAP. V.

- X. **I**llo ex tempore dispersi sunt passim, propter
diuersitatem linguarum colonis nusquam no-
deductis, & quo queng; fors & Deus iulit, eam
terra cum suis occupauit, ut tam maritimæ quæ
mediterraneæ cultoribus replerentur. Deo defuen-
runt qui confassis nauibus id insulas habitan-
das traiceret. Porro getinum quædam adunt fer-
uant deriuatam à suis conditoribus appellatio-
nem, quædam etiam mutauerunt, nonnulla in-
familiare accola, & natiorē noem sunt versa.
Græcis potissimum talis nomē clatura autoribus.
Hi enim posterioribus seculis veterē locorū glo-
ria sibi usurpauerūt, dum gentes nominibus sibi
notis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius ad-
tulerent onores quoq; propria in illas inuehant.

Quod getice singula à suis aut libus permi-
ni traxerint. CAP. VI.

- XI. **E**Rant autem Noë filiarū liberi, in quorum
Gen. 10 honorem gentibus nomina imponebant, ut
quisque terram aliquam occupauerat. siquidem
Iapheto Noë filio filij fuerunt septem. Horum
sedes à Taurus & Amanio montibus incipien-
tes,

res, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tannaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupata: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit auctor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madci descendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelus sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Meschio auctore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigiū adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Maxaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thrakas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filijs sunt instituta. Gomaris autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominatur: Rhiphates verò Rhiphatas, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammeis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorū vnus Alifas Alifan vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Aeoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei

signum est Tarsus urbiū eius celeberrima catararumq; princeps, prima nominis litera in tam mutata. Porro Chethimus insulā occupavit, tūc Chethimā, nūc Cyprū: quo factū est ut tum insulas omnes, tum pleraq; loca maritima Hebrae gentili voce Chethim significēt. Ascendatur mihi yna ē Cyprūs urbibus, quae adhuc nomen retinet. Citius enim vocatur ab his qui in Graecū forniū vocabula detorquēt, ne sic quidē abluens à Chethimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Caterū quod Graeci fortassis ignorāt prius dicā, deinde cōptā narrationē prosequar. Nomina ista decoris causa in Graecam formā mutari ad auriū voluptatē nostrates enim huiusmodi forma nō utitur, sed eandē apud nos perpetuo speciē obtinent, nec terminationē variant. Adamus cersē nobis Adam vocatur, & Noē qui Graecis Nochos diceretur, eaq; forma nullā variationē admittit. Chama verò filij Syriam & regionem Amaro Libanoq; montibus harentē obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupādo, & Oceanū vsq; ditionis terminos proferendo: vocabula tamen partim omnino euenerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut haud faciliē agnoscātur ex quatuor enim Chama liberis Chuso nihil detrimenti tempus attulit. Aethiopes enim quibus praefuit, nunc quoque tam à seipsis, quam ab Asia omnibus Chusai nominātur. Mesrae etiam sua mansit

mansit appellatio. Aegyptum enim Mesren, & Mesraos Aegyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libya colonos dedit Phutes, de suoq; nomine Phutos dici voluit. exstat & flumen in Mauritania hoc nomine : & coplures apud Gracos historici eius mentionē faciunt, sicut adiacenti etiā regionu, quae Phute dicitur : mutauit autem praesens nomen ab vno filiorum Mesrai qui vocabatur Libys : cur autē Afrīca sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chama filius Chanaanus Iudaeā nunc vocatam habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex : quorum ē numero Sabas Sabaorum autor fuit, & Euilas Euilaorum, qui nunc Getulis appellantur. Sabathes verō Sabathenos, qui Graeci dicuntur Astabarrī. Sabaētas quoque Sabathenos instituit. Romus item Romaos cōdidit, & duos filios habuit: alter Iudas genti Iudaorū inter occidentales Aethiopes originem dedit & nomen, Sabaeus alter Sabais. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyramidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesrai verō filij numero octo quantum terrarū a Gaxa Aegyptum vsq; patet possederunt, sed solius Philistini nomen ipsius regio seruauit. Palaestinā enim Graeci eius portionē vocant. reliquorum, Lumai, Enania, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Pha-

Throsimi, Chesiæmi, Cheptemi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Aethiopico, de quo suo loco dicetur, vrbes eorum sunt euerse. Chanaanæ quoq; filij fuerūt hi: Sidonius, qui & urbem sibi cognominē condidit in Phœnice, Sidonē à Græcis vocatam; Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathie vocitatur: tamen si hæc Macedones Epiphaniam ab vno è regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradum insulam obtinuit, Arudæus Arcem urbem in Libano sitam ceterorum septē. Euai, Chettai, Iebusai, Eudai, Sinai, Samarai, Gergesai, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

- XIII.** Postquam terra finito diluuiō in pristinam naturā est restituta: Noë cepit eam colere quæcum vitibus consensisset suoq; tēpore vindemiaisset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id conspicatus filiorū natu minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noë: & precatus alijs filijs felicitatem, ne Chanaan quidem diris deuonit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cum ceteri euasisset, Chanaan ei liberos ultio diuina est consecuta. sed
- XIIII.** de his rebus dicemus postea. Sema verò tertio
Gen. II Noë filio filij fuerunt quinq; qui Asiam usq; ad
 Indicum

Indicibus utramque incoluerunt, ab Euphrate propa-
 ganda ditionis initio facto. nam Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persæ originē traxe-
 rant. Assyras urbem Ninivæ condidit, & subditos
 de se Assyrios denominavit, quorum opes pra-
 ceteris efflorerunt. Arphaxades eos qui nunc
 Chaldaei sunt Arphaxadeos nominant, impe-
 rio gentis potitus. Aramæos Aramæi tenuit,
 quos Graeci Syros appellare maluit. qui vero Ly-
 di nunc vocantur, olim Ludi ibeli, Ludæ autorem
 generis habuerunt. Ex Aram vero quatuor li-
 beri, Vses habitator Trachonitidis fuit, Dania-
 filius, cœditor. ea sita est Palæstina inter & Syriā
 cognomine Cœleni Armeniam Otrus tenuit, Gê-
 thieri Bactrianos : Mesas vero Mesarios : nunc
 Pafini castros vocant. Ex Arphaxade proгна-
 tus est Sade, ex hoc Heberas, à quo Iudæi He-
 braei quondam appellabatur. Porro Heberas lu-
 ctatur & Phalegæ genuit, qui natus est cum ha-
 bitationes distribueretur. Nam hæc vox Phaleg
 partitionē Hebraei sonat. Isela vero Heberis fi-
 lio liberi fuerit, Elmodanus, Silephus, Axerim-
 thes, Trues, Eubramus, Vxalis, Dactes, Ebalus,
 Ebemaëlus, Saphus, Oplires, Emilas, Iobelus. Hi
 à Cophene flumine India ad Assyriam vsq; ha-
 bitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc
 de Hebraeis erit narratio. Ex Phalegæ enim He-
 beri filio prognatus est Ruganus, ex hoc Serugus,
 ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Uzar-

rui hic Abrahami fuit pater, qui fuit de tempore
 Noë, & natus est post diluvium anno secundo su-
 pra ducentessimum & nonagesimum: si quidem
 Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum.
 Nachores cum esset viginti & octo annorum ge-
 nuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nasci-
 tur circa annum trigessimum secundum. Ragau sa-
 ctus est Serugi pater cum esset annorum triginta
 quatuor, totidē vero annorum Phalegu genuit Ra-
 gaurum. Heberus autem quarto & tricesimo etatis
 anno genuit Phalegum. ipse de Sale prognatus
 annu nato tricesimo: quem Arphaxades genuit
 quinto & tricesimo etatis anno. Sane filius
 Arphaxades natus est post annos duas a dilu-
 vio. Abrahamus autem fratres habuit Nachores
 & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, &
 filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldaeorum
 est mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldaeorum vo-
 catur, & sepulcrum eius nunc usque ostenditur,
 nepotes vero ex fratre duxerunt coniuges. Melcham
 Nachores, Saran Abrahamus. Ceterum cum Thar-
 rus exosam haberet Chaldaeam propter lutum
 Aranis, omnes simul migraverunt. Carræ Mesop-
 otamia, ubi etiam Tharrum defunctum sepeliverunt,
 anno exacte vitæ ducentesimo quinto. Iam enim
 paulatim subtraheretur de vitæ spatijs, usque ad
 Moysæ etatē. post quē. CXX. annorum terminus
 Deo finitore est statutus, quantum temporis &
 Moyses ipse vixit. Itaque Nachores & Melcha octo
 filios

filios suos, V. x. x. x. Baucum, Manhelem, Zathum, Axannum, Rhedam, Laddapham, Bathudem. atque hi legitimi Nachoris filij fuerunt. nam Thabanna, Gadumum, Tauum & Matham è Ruma concubina genuit. Porro Bathueli vi è legitimis Nachoris filijs nati sunt, Rebecca sua, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldaeorum terra profectus habitauit regionem quendam Chanaanam, quæ nunc Iudæa dicitur. C. V. I. I.

Abrahamus, verè Latum Adam fratris filij xv. filij, Sara coniugu sua, fratre, adoptauit, Ge. II. 12. quod germano filio careret: & cū iam esset annorum Lxxv. monitus oraculo Chaldaam terram mutauit Chanaanam: quā & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in cōiectando sagax. Cumq; ob virtutē eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptū de Deo per suasionē conuellerē, & in melius vertere. Erga primus omnium clara voca prædicauit, & vni esse Deū verum vniuersitatis cōditore: de cætero si quid ad felicitatē cōferat, nō nostris nobis viribus, sed illius voluntate cōtingere. Hoc verò ex terra ac maris obseruatione colligebat, cum eorū quæ circa Solem ac Lunam & reliqua sidera videbat accidere: esse nimirum potenti, in quamdam quædam curā gerat, & omnia decenter administrat, quæ cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturū cum nihil suapper

virtute polleat; sed vniuersa omnipotentia ipsius
voluntate obsecundat: quia propter hunc vniuersi
morē debent, hanc gratias agere oportere. Quamobrem
cum Chaldaei Mesopotamiamque ceteri contra
se insurgere, consiliū migrandi cepit, & volū-
tate ac fauore Dei fretus terrā Chananaeam te-
nuit: vbi sedibus positus Deus struituram, & tro-
stias mactauit. Meminit autem patris nostri
Abrahami Berosus quoque, non tamen eum nomi-
nans, suis verbis. Post diluuium uicē decima aeta-
te apud Chaldaeos, erat quidam iustus & cultor,
vir magnus, & fidei scirene peritus, Hec-
ateus vero non meminit tantum obiter, sed libro
in hoc conscripto res eius posteritati tradidit.
Nicolai autem Damasceni in quarto historia-
rum sic scribit: Abrahamus regnauit apud Da-
mascum aduena, ut qui cum exercitu venerat e-
x regionibus supra Babilonem sita, quae Chaldaeorum
dicitur: nec ita multo post hirc quoque migrans
cum suo populo, sedem transfudit in terram tunc
Chananaeam, nunc vero Iudeam nominatam
eiusque posteritas ibi crenis in ingentem nume-
rum, quorum res alibi sunt narraturae. Abrahami
uero nomen etiam nunc est apud Damascenos
celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abra-
hami domicilium.

Quod fame Chanania praemete, Abrahamus in
Aegyptū est profectus: & ibi aliquantisper com-
moratus, retro vnde venerat est reuersus. C. V. P. T.

Fame deinde Chanaanem terrā invadente, XV 1.
 Abrahamus audita Aegypti ubertate profi- Ge. 12. 13
 cisci illuc decrevit, tum ut copijs eorum frueretur, tum ut sententiam sacerdotum de divinitate cognosceret. aut secuturus illorum opinionem si modo melior esset, aut ipse rectiora eis cōmonstraturne. Ceterum cum & Sarā secum duceret, veritas Aegyptiorum libidinem, ne forte ob excellentem uxoris formā à rege interimeretur artem commentus est tālem. Fratrem eius se finxit monita prius, ut ob presentem necessitatem simulationi suae subferuiat. Ut autem vētum est in Aegyptum, id quod suspicatus fuerat: evenit. iam enim coniugis pulchritudinem fama divulgaverat. quamobrem Pharaotes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā potiri concupivit. Huic male libidinis Deus obstitit, pestilentia & seditione rex regis infestans consultiq; de remedio sacerdotes, quoniam modo placandam esset numen; hanc mali causam responderunt, quod hispitio matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex irritus primum. scitatur, quam sit, quisue eius comes: cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit: sororem se putasse non uxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre, voluisse: donatoq; magna pecunia, potestate fecit congregiendi cum praestantissimo quoque Aegyptiorum ac doctissimo: quo factum est ut virtutis nomina innoximam

animam ex estimationem veniret: non cum ea
 gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur,
 & per mutuum cōtemptum atq; inſeclationem
 inſenſis inter ſe animis agerent; colliſos inter ſe
 eorum de religione ſermones & à ſeipſis conſu-
 satoſ, vaniſſimos eſſe nihilq; prorsus veritatis
 habere declarauit. Ob has diſſertationes in pre-
 tio habitus, ut qui magnā tam intelligendi, quā
 eloquendi docentibq; facultatē pre ſe ferret, &
 numerorū ſcientiā & ſiderum benignè illis com-
 municauit: nam ante Abrahami ad ſe aduētum
 Aegyptij rudes erant huiusmodi diſciplinarum:
 quæ à Chaldeis ad Aegyptios proſecta, hinc ad
 Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in
 Chananæam agros cum Loto diuiſit. Orta verò
 inter opiliones cōtentione de iure ac terminis pa-
 ſcuorum, arbitriū & optiōē Loto permiſit: ipſe
 contentus relicta ſibi portione agrī ſubmontani;
 domitiliū elegit in oppido Hebrone: id ſeptem
 annis eſt antiquius quam vrbs Aegypti Tanis.
 Loto verò campi ceſſerunt, & planicies Iordani
 fluuij contigua, non longè à Sodomorum vrbe:
 quæ tunc bona & magna, nunc diuina ultione
 ac ira, ut ne veſtigium quidem ſuperſit, eſt de-
 leta: cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

Sodomitarū clades ab Aſſyrijs accepta. CA. IX.

XVII.

Gen. 14

Eodem tempore cum imperium Aſia penes,
 Aſſyrios eſſet, Sodomitarū res tam opibꝯ
 quā numeroſa impetute florebat, ut à quinq;
 regibus

regem administrarentur: hi erant Ballas, Ba-
 nus, Senabarnus, Symoborus & Salan, suo quisq;
 regno prepositus. Hos Assyri bello petierunt, di-
 misq; quadrisariam copijs sub quatuor impe-
 ratoribus, regionē illorum oppugnabant, commissis
 tandem pælio victores Assyri Sodomitarum re-
 gibus tributū imperauerūt: tumq; per duodecim
 annos imperata fecissent, & tributa soluisse,
 decimaterio defecerūt: quo factū est ut noua in
 eos Assyriorum expeditio fieret, ductu & auspi-
 cijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, &
 Thargala. Hi & Syriā vniuersam rapinā: va-
 stauerunt, & gygantum posteros perdomuerūt:
 cumq; in agrū Sodomorū esset ventū, castrame-
 tati sunt in valle pæcorū bituminis: tunc erump-
 pteci fuerant in eo loco: mox vero Sodomis deu-
 letis, lacus ibi, quē à scattenti bitumine Asphal-
 tidem dixerē, repente exiit: eo de lacu paulo
 post dicemus. Caterū Sodomita cum Assyrijs
 congressi, post egregiam pugnam editam, partim
 in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt,
 cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui
 Sodomitis in auxilium venerat.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tā ca-
 ptiuos quā reliquā prādā victor reduxit. C. X.

His auditis Abrahamus, tam Loti cognat- X V I I I,
 ti, tum Sodomitarū amicorū ac vicinorū Gen. 14
 rum clade commotus, nil cunctatus in succursum
 eorum cum suis properauit: & quinta nocte
 hostem

hæstem affectatus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est. nomen) oppressum ex improviso facile superavit. Securi animi & intans pariter in subilibus inermes sunt cæsi, partim præ terius lætia pugna mutiles in fugam se converterunt, quos Abrahamus. scriber a tergo sequenti quoq; læne perurgens ad Seba, Damascenorum compulsi. Quo facto nemini dubiū reliquit, victoriam non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, ut qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decemocto vernaculis armisq; amicorum auxilijs tantum exercitum profligaverit: quotquot autem ex hac clade evadere contigit, cum ignominia domū se receperunt. Abraham vero captivos in aluminibus, reductis, partes præ victor ad suos reliquit: redeunti rex Sodomitarum vsq; in locū, quem Campum regium vocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solyma urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur, rex iustus. erat enim reuera talis, omnium confesso sacerdotio summi Dei ob iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior, atas vocavit Hierosolima. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad vitium deesse passus: simulq; ipsam adhibuit mensa meritis laudibus extulit, & Deo cuius favore victoria contigerat, debitas hymnos. ut sua pietate dignum erat, cecinit. Abrahamus

contra

contra de manibus desumpsit ei dona dedit. Rex
 vero Sodomorum Abrahamo praedans armos cedens
 solos captivos sua regionis neposcebat. Hanc con-
 ditionem ille non accepit, negans ad se quicquam ve-
 dere redituro, exceptis alimentis militum: amicie
 tantum in praeda parte admissu: In erant Escholus,
 Exierus, & Maphures. Hac rursus virtute dele- Gen. 15
 ctus Deus non carebit, inquit, premio quod
 pro tot rebus egregie gestu tibi debetur. Quo re-
 spondente, & quam voluptate ista pramia mi-
 li afferre potes, ut, cum herede careas, (nondum
 enim pater factus es) tum Deus & filius illi est
 pollicitus, & posteritate ex eo tantam quam stel-
 lae caeli posset equare numerum. His auditis laeta
 sacrificium Deo iussu ipsum obtulit. Porro sacrifi-
 cii ritus erat hic: impletata iuvenca trienni, capra
 trienni, arietes item trienni, sacras victimas re-
 iussus fuerat diuisis, solis quibus exceptis, deinde
 priusquam exigeretur ara aduolitantibus alitibus,
 ad victimarum cruore oraculum redditur, praenun-
 tians progeniem eius malos vicinos, per annos
 CCC in Aegyptum habiturum, atque tempore gra-
 uiter afflictos, victoriam tamen de inimicis repor-
 taturus, diuisumque Chanaan regionem eorum &
 urbes occupaturos. Habebat tunc Abrahamus
 circa quercum qua vocabatur Ogen id agri no-
 men erat non longe ab urbe Hebrone. Gasterum
 agre ferens coniugis sterilitate, supplicat a Deo pe-
 tit ut prole sibi mascula largiretur. Tum Deus
 da

- de cetero quonq; bene sperare illum iussit, ut quod non temere Mesopotamiam reliquisset, atq; in
 Gen. 16 super liberos et non defuturos prouidisset. Ibi Sara
 Dei munimen thalamus eius adhibere manu sua
 midian nomine Agarem, Aegyptiâ genere, quo
 liberos sibi ex ea quæretet: Et tunc uerô se ge-
 nere sensisset famula, cepit eodem habere Sa-
 ra, ad principatu aspiras, quasi ad prole sua do-
 minatio peruenitura esset. Quapropter cum Abra-
 ham uxori eâ aut penam dedidisset, decreuit fu-
 gere, non ferens afflictione: Deumq; rogabat ut sub-
 miseretur. Itaq; per desertum abeunti occurrat
 angelus iubens: ut ad dominos reuerteretur: fore
 enim eâ meliore conditione, modò se modeste ge-
 rat: nunc enim ingrati tudinis ac arrogantiâ pre-
 stam luere. quâd si contempts Dei iussus ulterius
 pergeret, praesens exilia eâ manere diebus: sin te-
 tro rediret, matrem futurâ pueri, qui tandè regno
 eius regionis esset positurus. Paruit famula, et
 reuersa ad dominos, ueniâ est consecuta: nec ita
 multo post Ishmaelè peperit, ac si dicas exora-
 tum, eo quod Deus preces matris exaudierit.
 Gen. 17 Hunc Abraham sextum supra octogésimū
 annū natus genuit: cum autē nonagesimū nonū
 attingisset, apparuit ei Deus, nuntiâs quod e Sa-
 ra suscepturus esset filium: cui iussit vocari Isaac,
 addens prodituras ex eo gentes magnas et
 reges, easq; iure belli occupaturas uniuersam
 Chanaanâ à Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiam
 genus

gnus ipſus, quod volebat cū alijs permixtum, pudenda circumcidi, idq; octava die natiuitatis: cauſam vero noſtrā circumciſionis dīcā alibi. Cōſulente verò Abrahamo & de Iſmahele, an eſſet, victurus, reſponſum eſt, fore logauum ſimul & multarum gentiū parentem. Tum Abrahamus poſteaquā Deo gratias egiſſet, eueſtigio circumciſus eſt cū tota familia, ſimuliter & Iſmahel, annū tunc agens decimūtercium: ipſe verò patet nonum iam agebat ſupra nonageſimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit
flagitij eorum offenſus. CAP. XI.

PEr idem tēpus Sodomitæ diuitijs & abun- x i x.
dantiā pecuniarū elati tam in homines con Gen. 18.
tuelioſi erant, quā erga Deū impij: quippe qui neque beneficiorū eius meminérant, & hoſpites auerſabātur, deniq; mutuis etiā libidinibus ſeſe inceſtabāt. His rebus offenſus Deus decreuit ſuperbia poenas de illis ſumere, & regiōnē eorum adeo vāſtā reddere, vt poſthac nec plantas, nec fructū ullum produceret. Hinc ita dīcretis de Sodomis, Abrahamus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad quercū Mambræ pro foribus domicilij ſui) ratus eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos rogauitq; ut ad ſe diuertentes fruerentur hoſpitio. Illis verò annuentibus iubet panes & ſimilia fieri, & mactatum vitulū ac aſſatū ſub quercu diſcumbentibus appoſuit. At illi viſi ſunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinā eſſet

d Sara:

Sara : quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eamq; inuētuos iam matrem. Muliere autem arridente, & negante fieri posse, ut liberos gigneret, ipsa nonagenaria a marito centosimū annum agēte, nō sustinuerunt amplius simulare, sed fassi sunt se Dei esse angelos & quod nisi esset, vnus nunciatum de filio, dāo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum ne promiscuē iustus cum iniustis perderet. Deo vero negante quenquam Sodomitarū esse bonū, aliqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse penam: Abrahamus desistit, angeli vero perueniunt Sodoma. Cuius autem cum vidissent adulescentes forma præstantes ad Lotum diuertisse, ad illudendum per vim ætati eorū sunt versi. Loto vorò suadente cōtinerent se neue, in probrium hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturū ne sic quidem parēre voluerunt. Deus autē illarum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excacauit, ne in ades introitū inuenire possent: ceterū Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lotus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore & duabus filiabus etiam tum inuuptis, sponsi enim eam monentem de excedenda con-

tem

tempferant, vt delirum qui fatia doctes. Tum
 Deus vacuatur celum in urbem, eamq; cū ipso
 lucis exurit, & agrum quoque pluri domus at
 lucēdio; quem admodum mihi iam dictum est in
 commentariis quorū de bello Iudaeo protulit. Quod
 autē: vbi vxor inter aduendum subinde ad ordi-
 nem respiciens, & curiosius cladem hanc contra
 mandatum Dei spectans, in statuā salis est ver-
 se: dictum est mihi iam & de illa: nā extat ho-
 die quoque: ipse verò cū filiabus in parui quod-
 dam ror euasit, cū solē ignis omnia circūquaq;
 vastans poperit. id Eoor nunc vsq; vocatur, sic
 paruum Hebraeorum lingua significans. In hac
 solitudine vitā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella verò inuictum genus humanum extin-
 cturata, astu circumuento parente, tum in sidia
 sunt congressa, curantes ne totum genus defice-
 ret. Ex hoc congressu nati sunt filij; minori Moa-
 bus, ac si dicas e patre: iamiori Ammanus, quod
 nomē significat filium generis. Horū alter Moa-
 bitarum fuit autor, magna gentis etiam nostra
 atate: alter verò Ammonitarum, utriq; Syri: in
 Calen incolunt. Et in hunc modum Lotus reli- x x.
 quit Sodoma. Abrahamus autem migravit in Gen. 20
 Gerara Palestina; Sarā ac si sororem se-
 cum ducens, eadem arte qua quondā, nimirum
 insidiarum metu: timebat enim Abimelechum
 eius loci regem, qui & ipse amore Sarā captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinem mortis gra-

nis impediunt, diuinitus immisissus; atque ita me-
 dicorū opē destitutus, in forum admonetur, ab-
 stinerat se ab iniuria coniugis hospitio. Mox cū
 metusculē habere cepisset, indicat amicis, quod
 Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans, ut
 bestis, & uxori eius ab iniuria cātescē eum
 fororē esse, sed uxorem legitimam hęc locuta
 Abrahamum de consilio amicorum p̄cēssum,
 securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum
 enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpa-
 passam se illi restituere; idq; ita esse. Deū testa-
 batur, & mulieris conscientia: ac ne expetitū-
 rum quidē carū fuisse, si iustā esse scinisset. Ad
 hoc rogabat, ut equo animo in se esset, Deūq;
 propitium redderet. Et, siue apud se mauerat, ut
 ei desoro, siue abire mallet, de diuores est po-
 litus, & omnia quarum causa ad ipsum ve-
 nisset. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictā
 consanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiā:
 & sine hac simulatione parum tutam peregrina-
 tionem credidisse: ac ne morbi quidē causam
 ei se fuisse credebatur. Quin & salutē regis sibi
 cura futurā, & transfugū quorū cum illo libēret.
 Tum rex tam agri quā pecuniarū partē ei ces-
 sit, & conditiones p̄ci bonæ fide utrinq; seruā-
 das dixit, fodere cum eo super puteo quodā isto,
 qui Bersabe vocatur: ea vox iuramenti puteum
 Gen. 21 significat, & id nomē & hodie locus feruat. Nec
 ita multo post Abrahamus filium ē Sara suscep-
 pit,

secundum promissam Dei, quem Isaacum nominavit. Sic risus Hebraeus significatur: siquidem risus Sara dum proles ei iam natu grandi prater expectationem promittitur in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat non agnata, Abrahamus vero minorum centum, ipso anno quo Isaacus est natus. Eum octava mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudeis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

De Ismaele Abrahami filio, eiusque posteris Arahitis. CAP. XII.

Arabes vero post decimumtertium annum deficiunt. Ismael enim gentis eorum auctor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcissus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara Ismaelem ab initio, è famula xxi.
Agare natum, non secus ac si ex se esset geni- Gen. 21
tus: utebatur enim in spem successionis. Verum
postquam ipsa Isaacum peperit non amplius equum
tensebat Ismaelem cum hoc educari: quippe qui
nato maior, defuncto communi patre iniuriam eo
facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo
ut eum cum matre aliquo obligaret. Ille
vero primis non advertens mentem ad Sara con-
siliis, rem atrocem ratus, puerum nondum adul-
tum & mulierem egenam obligare tandem ve-
ro approbante Deo, Sara voluntati paruit, pue-
rumq; matri commisit, modum per se peregrina-
tionis aptum, & datus est vine & ac pumibus
d 3 insit

iussit ire quò eos necessitas duceret. Et cum desisset comieatus, in anxietate erat mater : cumq; nihil aqua superesset, deposito sub abiete puero animā agēte, ne spectatrix esset expirantis vltius pergebat, cui occurrēs angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit : sperandā enim illi, eximiam felicitatem, & salutē Ismahelis. Tunc verò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam cuasit. Postquam autē ad virile aetate peruenit, uxore ei coniūxit Aegyptiam gentē, unde & ipsa erat oriunda : ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos : hi erant. Nabaothes, Cedarus, Abdoel, Edumas, Massanius, Mamassus, Masmesus, Chodamus, Ibemanius, Ieturus, Naphesus, Calmasus : hi quicquid terrarum est Euphratē inter & rubrū mare habitant, Nabataa nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentē suā eiusq; tribus denominauerūt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami auctoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. C. XIII.

Gen. 22. **I**sacum autem Abrahamus supra modū amabat, ut vixenitum, & quem in senectute Dei dano susceperat, hunc affectū & Beneuolentiam parentum puer ipse magis ac virgis accendebat, omni virtute deditus, & tam parentes quam Deum colens : quo successore omnium fortunarum relicto. Abrahamus liquid granatim vita

vita excessivus videbatur: id quod ipsi Dei be-
 nignitate contigit. Volens tamen pietatis eius XXIX
 periculū facere, Deus apparuit ei: enumeratūq;
 omnibus beneficijs in eū collatis, ut victoriā illi
 de hostibus olim cōcesserit, utq; presenti felici-
 tate suo favore frueretur, filium Isaacum poposcit
 et sacrificium & victimā sibi efferret. Iubebas
 autem ut in montē Morium subduclū holocau-
 sum faceret: sic enim pietatē eius illustriore fo-
 re, si vel filij salutē volūtatē divina possideret.
 Abrahamus verò nefas ducens quavis in re Deo
 morem non gerere, quin potius per omnia parē
 dum ei per quē omnes viverent, calans uxorem
 tam Dei mandatum, quā suam de pueri cade
 sententiā: ac ne famulorū quidem ulli rem indi-
 cans, ne fortē aliquis sibi obstatulo esset: assūm-
 pto Isaco cū duobus servis, impositūq; in asinum
 rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur
 ad montē: ac viduum quidē comitati sunt eum
 servi: tertia verò die cū iam in prospectu esset
 montis relictis alijs in tāpo cū solo puero ascēdit
 in montē, in quo post David templum cōstituit
 forebatq; secum quicquid ad sacrificium perti-
 net, absq; victimā. Isaco verò qui tum vigesimū
 quintum annum agebat, aram apparāte, percon-
 tanteq; quidnā mactaturus esset, nullam habens
 hostiam: tum ille Deum daturū aiebat, qui po-
 tens esset hominibus et qua non habeāt largiri,
 & qua habent adimere, si in illis fiduciam col-
 d 4 locust:

locent: daturū ergo sibi quoq; victimam, si quā-
 dem propitius esset is sacris interuenturus. Post-
 quā autē structa ara ligna imposuerat, omni-
 bus apparatis sic infit: Fili, mille votis te expe-
 titum, postquā in hāc vitā venisti. summa cura
 ac sollicitudine edocui, nihil beatius existimans
 quā si te virū videre daretur, & tandē here-
 dem mea ditionis relinquere. Sed quoniam Deo
 visum est vt te susciperem, ac nunc rursus vt te
 amittam, fer generose hoc sacrificiū. Cedo enim
 Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro per-
 petuo fauore quo nos belli ac pacis tēpore est pro-
 secutus. Nunc lege natura natus cum sis vt mor-
 riaris, nō vulgare habebis vita exitū, sed à pro-
 prio patre patri vniuersorum Deo sacrifico ritu
 oblatu: ipso, vt credere par est indignū, te cēsen-
 te, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam
 humana calamitate de vita decedas: sed inter
 precamina & sacra animā tuā exceptā apud
 se collocabit: vbi memor cur te potissimū edoca-
 uerim senectutē meam sustentabis, nō quidē per
 te ipsum, sed Deum mihi curatōrē tuo loco relin-
 quens. Tum Isacus bandquāquā à tanto patre
 degeneret, libēter hac verba accepit, negās se di-
 gnū qui vnquam natus esset, si tam Dei quā
 patris decreto reuēctās, non alacriter se praberet
 vtriusq; placitu: quādoquidē etiam si pater so-
 lus ita vellet, nefas esset non obsequi: iamq; mi-
 nimum abeat quin perpetraretur facinus, nō

Deus

Denu obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, nec pueri intercedēs: non enim cupidine sanguinis humani, pueri eadem imperasse neq; ut quem patrem ipse foverat, liberis per impietatem orbaret: sed ut probaret eius animum, an etiam talibus insus pariturus esset: nūc cognita eius promptitudine ac praeclenti pietate, rati se habere quicquid illi actenus concesserat: non defuturū autē nec in posteram suam providentiam, tam ipse, quam eius generi: hunc quoq; filium longissimo tēpore victurū, vitaq; feliciter exacta filijs germanisq; probis magnū principatū relinquiturū. Prædixit etiam fore ut gēus eorū in multis gētes cresceret, nec minus opibus, quā numero augetur: ipsorum etiam aeternam eius generis memoriam fore sempiternā: regione quoq; Chanaanā bello quasita, usq; ad invidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arictum ad victimam ex improvise præsto esse voluit. At illi ex inſperato sibi redditi, auditaq; tanta felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima, incolumes ad Sarā se receperunt: vixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. CAP. XIII.

SARā autem non multo post moritur, cū Gen. 23
vixisset annos viginti septem supra centum.
Sepulta est in: Elebron, Chanaan publicē ius
d s sepul

sepulchris offerentibus. Abrahamus tamen maluit
sepultura locum quadringentis siclis emere de
Ephreimo quidam Hebronensi ciue: ubi monu-
menta eius & posterorum sunt exedificata.

Quomodo è Chatur a Abrahamo nupta Tro-
glodytarum gens provenit. CAP. XV.

XXII.

Ge. 24. 25

Post hac duxit Chaturam, ex qua nati sunt
ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zem-
branas, Taxares, Mandanes, Madianes, Lufaba-
ins, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo. Sabi-
sanes. natus est. & Dadanes. huic Latofimus,
Asurus, Luures. Madianis vero fuerunt, Ephas,
Ophnes, Anochus, Ebidas Eldas. His omnibus
filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colo-
nias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam
regionem & Arabia Felici quicquid ad rubram
mare pertinet. Fertur etiam quod hic Ophnes
cum exercitu profectus occupavit i. i. byā. quam
postea nepotes eius tenuerūt, Aphricam ab ipso
denominatam. Attestatur huic opinioni & Ale-
xander Polyhistor sic scribens, Cleodemus, inquit,
propheta, cognomine Malchus, qui ad imitatio-
nem Moysi legislatoris Iudeorū. historiam con-
texuit, narrat Abrahamum è Chatura ali-
quot filios suscepisse, tres nominatim recensens,
Aplram, Surim, Iapnam: à Suri appellatam
Assyriam: ab Aplra vero & Iapra urbem
Aplrem & regionem Aphricam nominatam:
hos enim duos Hercules ab Libya milicasse
contra

contra Anticum. Hercules etiam ex Aphrodisia genuisse filium Dedurum, ex hoc Sophronem progenitum, à quo Sophocles barbari habent nomen. Isaac autem iam ferme quadragenarius **XXIIII.** Abrahamus pater coniungere volens uxorem Rebekcam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum: modus vero deuinciendi fuit, talis. Subditis alteri alteri manibus sub femora. Deum ita testem inuocabant eorum quae destinauerant, misit etiam dona ad illas vel raram illic vel nunquam ante visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eo quod difficile esset transitus per Mesopotamiam, hyeme propter ceni altitudinem, est ate ob aquarum inopiam, ad hoc propter latrocinia quae vitari non poterant, nisi à caupis, tandem peruenit ad urbem Carras: et cum venisset in suburbium, incidit in complures puellas euatas equatum: moxq; intra se peccatur, se Deo gratias forent ha nuptiae, re uiax illas inuenerat Rebekcam, ad quam filio de sponsandam Abrahamus cum miserat: & hoc signo dignificaretur, quod sateris negatibus ipsa potum rogari preberet. Hac secuto moluitur accedat ad puerum, poscens ab eis potum. Illis vero causantibus aquam se nō sine labore acquirere: quam dum deferant, non alijs prebent: maxime oburgatis reliquis, negando eas unquam inter homines versitas, quae nō aquam quidem impas

impartirent, benigne hospiti potam offerat. At illa certa iam spe de euentu concepta, volens tandem verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non graveretur, sciscitatur ex quibus non esset parentibus, gratulatus es talem filiam et imprecatus ut eam ex animi sententia viro probò elocarent, ex qua germanos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat: Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater vero fuit Baithnel, quo defuncto Laban, frater meus & domum curat & matrem, meæ quoq; virginis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi accideret, quæq; audiisset: manifesto cernens Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis, quibus etas ea delectatur obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamq; dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas animi etamineat: rogabat etiam ut ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam apperente ultimum progredi non idetur. Ferte se mulierem muliebrem magni pretij, qui inquam tutior esse possit quàm apud eos, quorum probitas iam esset expertus: coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoq; & fratrem paræ humanitate esse probos, neque gratatim hospitum admissos, præsertim ipsis nec oneri

res sumptui futurum. Ad hac illa, bene eum de
 parentis humanitate coniectare, sed non rectè fa-
 cere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim
 sine pretio habiturum, indicaturans tamen prius
 Libano fratri; cuius permissu ipsum adductu-
 ram. Quo facto postquam adduxit hospitem, serui
 Libani camelos curandos acceperunt, ipse verò
 ad cenā eum secum duxit: qua peracta sic eum
 et matrē puella est allocutus: Abrahamus fi-
 lius est Tharri, vester autē cognatus. Nachores
 enim tuorū matrona liberorū auius, Abrahami
 erat frater, eodē patre eademq; matre proгна-
 tus. Is nunc mittit me ad vos, postulans hāc vir-
 ginem filio suo cōiugē dare, quem legitimè ha-
 bet et vnicū; ad omnium suarū facultatū ha-
 reditatē educari: cui cum posset opulentissimam
 quamvis ex eius regionis facinorū deligere, nō est
 ita visum: sed malens hunc honorem cognationi
 suae habere, procurat has nuptias: cuius volunta-
 tē nolite cōtēnere: diuino enim favore prater a-
 lia quae mihi feliciter in hoc itinere successerūt,
 et puellā hāc, et vestrae aedis inueni. Propin-
 quam enim iam oppido, cōspiciamus multas virgi-
 nes putē petentes, optam ut in hāc inciderem;
 quod et factum est. Hae igitur nuptias auspice
 Deo cōtiliatas, vos quoq; vestra auctoritate ra-
 tas habetote: et Abrahamū, qui me tū accurate
 huc misit, vestro annutu honorate. Illi verò tum
 quòd rem tam optabilē approbarent, tum quòd
 Dei

Dei sententiā accedere cognoscerent, mittit eam
quibus postulabatur cōsuetudinibus duxitq; illam
Isaacs facultatem paternarum iam dominus.

De exitu Abrahamā. CAP. XV E.

XXV.

Gen. 25

Defunctus est autem Abrahamia non ita
multo post, viz in omni virtute, eximius
et pro sua insigni pietate Deo egregie carus.
Vixit annos GLXXXV. sepultus est in Ebronā
iuxta uxorem Sarā, communī cura filiorum
suorum, Isaci et Ismaelis.

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate

eorum.

CAP. XVII.

XXVI.

Gen. 25

Defuncto autem Abrahamo, uxor Isaci ge-
rebat uterū: cuius mole crescente indies,
anxius cōsuluit oraculū. Responsum est, gemellas
et pariturū. Rebecā, et ubi utroq; descensuram
gentē alteri suo cognominem: et quia minor vi-
debitur, eam fore potiore: nec multo post, sicut
prædictū erat, nascuntur ei gemini, quorū grā-
dius à capite ad pedes erat lussidus, minor verò
exeuit ante se calcitrē retinebat. Paternam
rem amabat seniorē Esau ex re cognomē ha-
bentē: nā Hebræi pilos vocāt Seir. Iacobus verò
ianior à matre amabatur. Fame autē in castra
grassante, Isacus volens ire in Aegyptū pro-
pter ubertatē regionis, poracuit Gerara, Deo sibi
iubete: rex autē Abimelechs excepit eum, quia
hospitiū et amicitia ius inter eum et Abrahā-
mam intercesserat. Cumq; hominē initio magna
bene

benivolentia prosequeretur; motus invidiæ uero po-
tuit in eo affectu permanere: videns enim Deus
Isac propitiū, suūq; fauorē declarantem, ex-
pulsit illum. At ille expertis mutatiōe praemi-
dia, secessit nō longe à Genarū in locum qui vo-
catur Fauces: ibi dum foderet puteū, pastores in-
ruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed ille
ultrò cedente, vixi sunt vicisse. Mox cum alio lo-
co fodere cœpisset, rursum ei prohibentibus alarū
Abimelech pastoribus, hunc quoq; puteum im-
perfectum reliquit, prudenti cōsilio meliorē oc-
casione expectans, qua deinde oblata, rege spōte
fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nō-
men imposuit, quod significat amplū: è prioribus
verò alterū vocauit Escon, hoc est pugnam: alte-
rum Syennā, hoc est inimicitiam: itaq; Isaci pau-
tentia cum opibus in dies magis ac magis cre-
scebat. Abimelech autem ratus contra se fortu-
nas Isaci augeri, cum quo parum sincere consue-
tudinē habuerat, & qui ob simulateis suspitioni-
um aliquantisper secesserat, veritus nequando
apud eū plus recēs offensa quàm pristina ami-
citiae memoria valeret, neve iniuriā acceptā re-
cisceretur, profectus ad illū amicitia cum eo re-
nouat, vno è suis amicis arbitro adhibito: cumq;
Isacus pro natura bonitate iniurias suas pater-
nae amicitiae libenter donaret, voti compos do-
num est reuersus. Alter autē filiorum Isaci, in
quem pater erat propensior, quadraginta annos

natus, duxit Adam Halonin, & Alibamen Efe-
beonio, dynastarum inter Chananaeos filias, idq;
autoritate propria, ne patre quidē consulto: ne-
que enim ille permissurus erat, si filius senten-
tiam ipsius expectasset. quippe qui non delecta-
batur affinitate eius regionis hominū: volens ta-
men molestus esse filio, iubēdo eum ut mulieres
missas faceret, detrexit rem totam silentio trans-
mittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, ac-
cito filio, prafatusq; aetatem, per quam etiam sa-
cacitatis calamitas non accessisset, non liceret
sibi amplius Deum solito cultu venerari, insit
eum venatum ira. Cura inquit, ut quod poteris
capias, & para mihi cenam: qua sumpta pre-
cedior Deum, ut tibi dignetur esse auxiliator &
amitor per omnem vitam tuam: nam mea finis
quā longē absit incertus sum: qui primū quā
me opprimat, aequum est ut meus precibus Deus
tibi faciam propitium. Vadit Esau venatum,
interim Rebecca malens Iacobo Deū propitium,
etiam prater Isaci mentē, iubet eum: hādus ingu-
laci cenā instruere: ille obsequitur matri iussu
ipsius omnia faciēs. Cena verō parata, circum-
uolutu hādino exuuiis brachijs, ut cōtactus pilis.
Esau crederetur: nam cetera omnino similis ut
genellus: hoc solo differebat: sollicitus ne maturē
in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus
diras imprecationes reportaret, apponebat
cenā patri. At Isacus sentiēs in voce nonnihil
pecul

peculiare, aduocat filium : illo verò protendente
 brachiū hedna pelle amictū, Voce, inquit pro-
 prior es Iacobo, attamē ob pilositatem Esau mi-
 bi videris: nec quicquam doli suspicans, iam co-
 natus ad Deū precibus inuocandū se vertit Do-
 mine, inquit, omnium seculorū, & conditor omnium
 creaturarū, tu patri meo maxima bona pollici-
 tus, etiā mihi praesentem felicitatē es largitus,
 meis quoq; posteris propit. ū te fore, & maiori-
 bus beneficijs eos cumulaturum promissisti : hic
 tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter
 hanc debilitatem dispicias, qua facit vt magis
 etiā ope tua egeam. Serua puerū hūc propitius,
 & ab omni calamitate illa summi tui odi: da ei vi-
 tam felicem, & possessionē bonorum qua in tua
 sunt potestate : fac eum formidabilem inimicis,
 apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuoca-
 bat, putās se Esau bene precari. Vix absoluerat,
 preces, cū Esau à venatu reuertit, & Isacus in-
 tellecto errore nihil tamen est commotus. Esau
 verò postulabat vt sibi quoq; sicut fratri face-
 ret: denegante id patre, eo quòd omnes preces in
 Iacobū absumpsisset, lugebat quòd voti cōpos nō
 esset : quin & pater mœrore eius motus, studijs
 quidē venādi, & robore corpori armorūq; pra-
 stantia celebrē fore praedicat, eāq; gloriā tū ipsi,
 tum eius posteris mansurā sempiternā seruiturū
 tamē fratri. Caterū cū Iacobus timeret fra-
 trem, ne pœnas à se exigere ob circumuentū in
 e. votis

volū faciendū patrem, mater cum imit periculo
eximit : persuadet enim marito, vt Iacobo Me-
sopotamenam uxorem daret, propinquā genere:
iam enim etiam Esau duxerat Basemmathen
Ismāelis filiam. Male enim Chananiis volebant
Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quo-
rum gratiam filius Basemmathen duxit, quam
postea magis quā ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam
profugo.

CAP. XVIIIL

Gen. 28. I Iacobus autē in Mesopotamiam missus ē ma-
tre, ducturus amicum suū Labani filiam, con-
sentiente etiam patre iter faciebat per Chanā-
nā: cumq; similitatē haberet cum ea gente, no-
debat ad quenquā diuertere, sed sub dō quiesce-
bat, lapide vice puluini capiti subiecto : cui dor-
mienti visio talis est oblata. Videre videbatur
scalam à terra ad calū pertingentē, & per eam
species descendentes, supra humanā naturā au-
gustas : & in summa scala Deū manifestē ap-
parentē & nominatim se his verbis cōpellantē:
Iacobe, cum sis patre bano, & aua ob suā virtu-
tē celebri prognatus, nō debes. presenti necessi-
tati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo
prasidio magna te manet felicitas: nā & Abra-
hamum ego ē Mesopotamia huc adduxi pul-
sum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi,
nec tua conditio deterior est futura: quare bano
animo hanc viam perge, fretus me deductore:
eueniet

miniet ex tua sententia cōingium ad quod pro-
 peras, accedet inde & liberis corū tuum eris
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post-
 relinquet: his ego terra huius imperiū dabo, &
 corū posteris, qui repleturi sunt terrā omnē &
 mare quā late sol aspicit: tu ne cede ulli vel la-
 bori vel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nunc, & magis etiam in posterū. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo letus iugit lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & votū Deo
 facit sacrificaturū se illis, si incolumi & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret quod post re-
 vertens soluit: omnium bonorum suorum decimā
 oblatio: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi- Gen. 29
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat.
 Pergens deinde ceptum iter in Mesopotamiam,
 tandem peruenit Carras: & cum pastores offen-
 disse in suburbio, & adolescentes ac puellas ad
 puteū quendam sedentes, poposcit potum. Hinc
 orto sermone percōtatus est, an nossent quēdam
 Labanum suum popolare, si forte adhuc sit su-
 perstes. Aiuunt omnibos sibi notū: neque enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 rē pascere, demerariq; se quod nondum adsit:
 ex ea facile qua cuperet cogniturum Vix hac
 verba finierunt, cū puella accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitem de ipsius patre sciscitari: quæ puellari-
 ter gaufa Iacobi adventu, rogabat quisnam &

unde ad eos veniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacunq; re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quàm insigni puella forma captus, obstupuit; ut qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, si quidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo; quàm sit vel tuas atas vel mea. Tharros enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij. ex his Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranij filia Isacus, meus pater: est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita: itaque consobrini sumus ego & tu: & nunc venio salutaturus vos, cognationuq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorum que de Rebecca ex patre, ut sit, audierat, sciensq; parètes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuueni: Optatissimans, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquàm matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem facies: eamq; nuntium cum quantavis felicitate nobis permutaret. Tum iubet ut è vestigio se ad patrē sequatur, neue diutius eū hac voluptate fraudet. Hæc dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab

amiculo, tum ipse fuit securus iam apud suas,
 tum illis inexpectato aduentu magnā volupta-
 tē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gau-
 dere se quidem eius præsentiā magis quā verbis
 exprimere posset aiebat, rogabat tamen quam-
 obrē venisset relictis parentibus atate confectis,
 & qui ipsius obse quīs agrē carerent: polliceba-
 tur etiā benignitatē & operam suā in quacūq;
 re opus haberet. Iacobus verò totam ei causam
 recensuit. Isaco esse filios geminos, se & Esau:
 cum quia fraudatus sit patris sancta impreca-
 tione per matris artem in se translata, cupere se
 interimere, quasi raptorē principatus à Deo de-
 stinati, & reliquorū votorū paternorum. Hanc
 esse causam sui aduentus, & mandata matris,
 præsertim cum omnes sint inter se cōsanguinei,
 sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus
 angustis post Deū præsidiū maximū in amicu-
 lo reperitur. Labanus contrā omnē illi humani-
 tatē pollicetur, tum propter cōmunes auos, tum
 etiā ut affectū sorori, absenti debitū erga ipsum
 præsentiē declararet. Velle se eū gregi suorū ma-
 gistris præsicere: & quando ad suos reuer-
 tuerit, nec indonatū nec inhonoratū abiturum,
 quemadmodū tam propinquē cognatum deceat.
 Ad hac Iacobus, se verò libenter accipere con-
 ditionē quantumvis laboriosam, sed æquum esse
 mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quā
 & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius

opera in tale hospitium sit introductum: amor enim puella coquebat eum hac mentionem inungere. Ibi Labanus ipso vultu letitiam praeferens ieiunio petitioni annuit, negans sibi optatorem generum potuisse contingere: sed opus esse ut aliquandiu secum maneat. In Chanaan enim non missurum filiam, quia et sororis in tam longinqua regione nuptum data propemodum paenitere. His assensiente Iacobo, de septem annis est conventum: tot enim voluit servare mercede apud focum, ut dato virtutis specimine, magis cognosceretur quina vin esset. Ceterum elapso praestituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat: noctem vero non sentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachele maiorem natu, facieque non admodum liberali. At ille vino et tenebris fallentibus congressus est cum ea: luce deinde cognato errore exposculavit cum Labano. Ille veniam petebat necessitati, qua compulsum hoc fecerit. Non malitiose, inquit, Liam suppositum sed consuetudine regionis huius cogente: nihil tamen hoc oberit Racheli coniugio, sed dabo eam tibi videnti ac sciendi post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus, nec enim aliter facere poterat amore puella devinctus: et exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famula addita a patre, Zelpha Lia, Racheli Bala, nequaquam ancilla, sed dote tamen: sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequabatur, expectabatque post partum

am se fore in pretio; idq; assiduis precibus à
Deo contendebat: cumq; puer masculus natus
esset, & maritus ob hoc propensior in eā factus,
Rubelum nominavit, qui sibi miseratione divi-
na contigisset. Sic enim interpretatur hæc vox.
Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon,
quod significat, exorabile ei fuisse Deum: Levi,
quod est firmator societatis: Iudas, quod est gra
Gen. 30
tiarū actio. Rachel autem verita ne propter fec-
unditatē sororis deteriore apud maritum condi-
tione esset, jubet famulam suā Balā cum Iacobo
cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi
dicas, Dei iudiciam: & aliquanto post alter no-
mine Nephtulim, ac si dicas artificiosum: quod
mater arte certaverit cum sororis fecunditate.
Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam
ipsam vsa: deducit suam famulam in sui mariti
acubitu: ex ea quoq; nascitur filius Gadus for-
titudinis significatē nomine: & post eum Aser, quod
sonat beatitudinē, quod maclā fecunditate se Lia
duceret. Porro cū Rubelus filiorū Lia maximis
mandragora mala: matri afferret, Rachel hæc
viso concupivit hunc cibū; partemq; à sorore pro-
cario petijt. Illa verò denegante, iubenteq; con-
tentā esse, quod honori prerogatiuā apud com-
munē maritū haberet: Rachel mitigatura indi-
gnationē sororis, ait se illi virum cessuram in se-
quentem noctem: quam gratiam altera libenter
accipiente, Iacobus cum Lia cubavit in Rache-

lis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issachares, quod nomē significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus benevolentiae: praterq; filia Dina. Tandē etiam Rachel peperit Iosephū filiū: ea vox significat ad-
 Gen. 31 ditamētum. Hoc toto tempore, quod fuit annorū viginti, pascuis soceri & gregibus praefuit: quo exacto, equū esse aiebat, ut cū vxoribus ad suos reuertere. Socero verò nō permittente, clam hoc facere cogitabat: pertentabatq; animū vxorum, quomodo laturae essent peregrinationē. Quibus cū gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deorum patriae religionis sublati, vnā cū sorore fugiebat: simulq; vtriusq; liberi & famula cum suis filijs, asportatis etiam totā quantae erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidiū pecorum, priusquam Laban rescare posset. Sigilla verò deorum secū ferebat Rachel: nō quod deos coleret, quorum contemptū à marito didicerat: sed ut si fortē pater sugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniā impetratura. Labanus autē post vnā diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus, persequeretur eum cum valida manu, & septima demū die deprehendit eos in quodā colle quiescentes: cumq; esset diei serū, ab omni vi se continuit. per noctē verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid indeprehensum in fuga generum cum filiabus diuinus praetera consuleret: sed potius sedes cum eo feriret:

feriret: néue paucitatem fugientium cōtemneret,
 alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequēti
 verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euo-
 cat, non dissimulans oraculum: cumq; ille fidei
 eius se commisisset, cœpit hominē accusare, ex-
 probrās quòd pauperē omniumq; egenum susce-
 pisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppe-
 ditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi,
 putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam
 fore firmiorē: tu verò neq; matrē tuam & com-
 munem sanguinē, neq; vxores apud nos ductas,
 neq; liberos quorum ego auus sum, reueritus non
 aliter quā hostē me tractasti. rapuisti mea bo-
 na, filiabus vt parentē fugerent autor fuisti, sa-
 cra patria domū ecclī portasti, & apud maio-
 res mōs & apud me in summa veneratione ha-
 bita: & qua vix hostis hosti faceret, tu cognat-
 us, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus
 cōiuctor mihi fecisti. Iacobus cōtrā pro se asse-
 rebat, nō sibi soli, sed omnibus esse innatū patriæ
 desideriū, æquūq; vt post tanti tēporis moras
 sandē ad eam reuertatur. Quòd verò prada, in-
 quit, abacta crimen obijcis, ipse iniustitiæ sub
 alio iudice damniareris. Cum enim gratiā mihi
 pro facultatibus tuis conseruatis & auctis de-
 beas, an nō iniquū est agreferre, quòd partē eā-
 rū modicā vsurpauimus? certē quòd ad filias at-
 tinet, scito nō hōc la dendi animo à me factū, sed
 charitatis coniugalis hoc esse officium: sequun-

tur igitur non tam me quam suos liberos. Hæc pro se. Retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod a iuribus ac socer duris mandatis eum per annos x x. vexauerit: & illa quidem qua nuptiarum spe tulerit: quamuis per se graviora sibi tamen leniora fuisse: qua verò postea secuta sunt, multo grauiora, qua nemo nisi beneuolus perferret. Etenim Labanus valde iniquè Iacobum tractauerat: videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei datum se futuros fructus, modo quicquid alium nasceretur, modo quicquid nigrum: cum verò magno numero nasceretur qua Iacobo destinata essent, non seruabat fidem in præsens, sed in proximè sequentem annum promittebat, quod esset ad rem attetior, promittens quidem eo quod non speraret tantum prouentum, ac mox ubi prouenerat fallens: sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel autem cognito patre permissa potestate uti velle, deposuit sigilla in sarcinam cameli qua ipsa vestabatur, sedebatque desuper, dicens se mensuras laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectam non fuisse facilius propius accessuram. Post hac offensa veniam pollicetur, vicissim alter amore filiarum, idque iure iurando sanciant. Hoc fœdus iustum est super monte quodam, ubi columnam erexerunt ara specie: unde Galades colli nomen factum, à quo Galadana terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato,

brato, Laban ad sua redijt. Iacobo autē in Chanaanam iter ceptum prosequenti visiones obueniebant, bonam spem in posterum facientes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autē scire Gen
animum fratris erga se, pramissit diligenter cum
eis exploraturos, timens eum propter veterem
suspicionē: quos ita fratrem insit alloqui. Vltro
se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre de-
geret: nunc credere tantū temporis spatium satis
valere ad reconciliationem, ideoq; redire cum
uxoribus ac liberis & facultatibus industria
quesitis, ut se & quicquid earū haberet illi de-
dat, quandoquidem nihil felicius existimet quā
ea quae Deus largitus est, cū fratre habere com-
munia. His nuntiatis Esau vehementer exhila- Gen.
ratus, occurrit fratri cum CCC. armatis. At
Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot
armatis, extimuit valde. Deo tamen servatore
fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
ti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Di-
stributo igitur agmine alios procedere insit,
alios propere subsequi: ut si quis primus aggre-
deretur, ad sequē agmē haberēt refugium: et hoc
modo instructis qui circa se erant, praeiungit
quosdam ad fratrem cū muneribus: ea constabat
iumentis multisq; ac varijs quadrupedibus, acci-
pienti placitatis propter raritatē: veniebant au-
tem alij post alios, ut crebrius occurrētes plures
quā pro numero viderētur: & credibile erat do-

nis placatum remissurū iram, si qua adhuc esset
 reliqua: quin & illud mandatū est pramissū, ut
 blande hominē alloquerentur. His ita per totam
 diē dispositis, noctu movit agmē. Cumq; Ioba-
 chum torrentē trāsissent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in luctū cū spectro, ipse
 prior laecessitus: eratq; superior. Exclamat igitur
 mactū virtute, qui nō quēvis adversarium,
 sed angelū Dei vicerit: idq; illi esse magnae feli-
 citatis praesagiū: genusq; eius nunquā defore, nec
 ullis unquā humanis viribus posse opprimi ius-
 sitq; illum posthuc vocari Ifraēlē, quod Hebrais
 angelo reluctante significat. Haec sunt praedicta
 Iacobo, id ipsum roganti. Cum enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatus est ut ex eo fatū suum
 cognoscere liceret. His dictis spectrū evanuit. Ia-
 cobus, verò letus auditis, imposuit loco nomen
 Phannael: id significat Dei facie. sed quia letus
 peritū inter luctādum lasit, & ipse post eo cibo
 abstinuit, & nobis illo propter eum vesci nā li-
 cet. Cognito verò fratrem iam nō longe abesse, in-
 bet uxores procedere per se quāq; eū pedisequi,
 ut è longinquo spectaret pugnam virorū, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adoravit fra-
 trem, non malè de se cogitantem. At Esau eo
 salutato, in'errogabat de turba mulierū ac pue-
 rorum: & cū didicisset omnia, volebat eos de-
 ducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudo
 inventorum, reuersus est in Seirā: illic
 castrum

enim habitabat, vernacula lingua Ioco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autē peruenit ad Scenas quas vocat, vetus nomen adhuc retinentes: inde profectus est Sicima, quae est vrbs Chanaanorum. Et cū esset celebritas apud Sici- Gen. 34
 mitas, Dina vnica Iacobi filia venit in urbē ad visendum cultum mulierū eius regionis: qua visa Sychennis Emmoris regis filius, rapta stuprum obtulit: & correptus amore patrē suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morē ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio sua Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus verō qui neq; negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigena filiam nuptum tradere, deliberādi spatium poposcit, Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille verō indicata filijs iniuria sororis. & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. Maior pars harebat incerti quid esset agēdum. Simeon verō & Lewis vterini puella fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimite voluptati & conuiujs operā dabant, inuasīs noctu custodibus sopitos contrucidant: atq; ita facile vrbe potiti, mares vniuersos interimunt vnā cum rege ac filio, solū parcētes foeminis: quo factiore citra cōsensum patris perpetrato, sororem reduciunt. Iacobum autem ob- Gen. 35
 stupfactum audacia tanta filiorum, indignēq; ferentē, Deus per visum bono animo esse iussim,
 instrare.

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post
 somnium illud in profectione Mesopotamena vo-
 uerat, persolvere imperat. Itaq; dum lustrat, in-
 cidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelem
 eos furatam. His apud Sicima defossu in terram
 sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit
 apud Bethela, ubi somnium illud diuinum vi-
 derat, iter faciens in Mesopotamiam. Progressus
 deinde in agrum Ephratenum, Rachelem ibi ex
 partu mortuam sepelit, solam monumento co-
 gnatorum in Hebrone nō illatam. Quamquam
 mirum in modum lugeret, infatulum nomina-
 uit. Beniamin, eo quò doloris causa matri fuerit.
 Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, mores duo
 decim fœmina vna. Ex his octo legitimi, è Lia
 sex, duo è Rachele: quatuor vero è pedisequis, è
XXVIII. singulis duo: quorum nomina iam dixi. Inde
 venit Hebronē in Chananaa sitam, ubi Isacus
 habitabat: Nec diuturnus fuit eorum cōiuctus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. C. A. X I X.

Gen. 35

Rebbecca enim iam antè defuncta, Isacum
 quoq; eam sequitur, non multo post filij
 reditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in
 Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit
 autem Isacus vir Deo charus, & magna promi-
 dentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum
 patrem: valde longo etiam tempore vixit. Mor-
 tuus est enim exactis cum virtute annis octua-
 ginta quinque supra centum.

19

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆ-
CARVM, LIBER
SECVNDVS.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt
habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo
Chananæa contigit. CAP. I.

DE EVNCTO autem Isaco, filij
partiti sunt inter se habitatione,
nec ambo paternam retinuerunt;
sed Esau Hebrone fratri concessa Gen. 35
habitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à
seipso denominata. Adomus enim cognomina-
batur ob causam talem. Olim adolescens etiam
zum reuersus à venatu famelicus offendit fra-
trem coquẽtem sibi ipsi in prandium lenticulam
rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
gauit vt expetitum sibi cibum traderet. At ille
adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo
dare eum cõpulit.: coactus enim inedia, cessit ei
suum ius, interposito iuresurando. Ob eius cibi
colorem à collusoribus adolescentibus Adomus
est per ludibrium cognominatus. Adoma enim
Hebrais significat rubens: id nomen post in re-
gionem ipsius ditionis est derivatum, quod Gra-
ci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Ge-
mit autem filios numero quinq; ex his Ians, Io- Gen. 36
Iannus, & Carous eadem matre Alibama nati:

ex reliquis duobus Aliphaxem Asa, Raguelum Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esau. Aliphax et item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus. Nam Amalecus erat notus, è Thana concubina genitus. Hi habitauerunt Idumae regione qua Gobolitis dicitur, et eam qua de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim late patentem terram Idumae nomen complectabatur, cuius partes à primis colonorum inductores denominatae appellationes eas postea retinuerunt. Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futurae suae felicitatis praenuntia in fratrum inuidiam incurrit. CA. I L.

Gen. 37

Iacobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quisquam: nam et opibus exercebat inter eius regionis homines, et propter filiorum virtutes beatus erat ac conspicuus: nihil enim ei deerat, sed industrij fuere omnes, et generosa quadam fortitudine simul ac prudentia pradi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerbat celeste numen, ut etiam ex rebus (sicut tum videbantur) aduersis maximorum bonorum occasionem praeberet, et per ipsam eiusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Aegypto praestrueret ac praemuniret. Iosephum è Rahele sibi natum pater tum ob corporis praestantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudentissimus) praeter ceteris liberis amabat: in pa-

tanti

vitiis affectibus odium: & invidiam fratrum in
 eum promociunt: accesserunt etiam somnia, quæ sibi
 visa patri ac illis indicavit magna felicitatis
 præsentia, quæ res etiâ coniunctissimos ad amio-
 lationem facili concitat. Visiones autem Iosephi
 fuisse tales: Missus cum fratribus à patre ad col-
 ligendas fruges messis tempore visionem vidit
 quæ non poterat existimari vna ex istis vulga-
 ribus quales in somnis obversari solent, eam ex-
 perfectus fratribus interpretandam narravit,
 dicens visum sibi præterita nocte. suum tritici ma-
 nipulum stare loco, illorum vero manipulos ac-
 currentes adorare eum: quod videbatur & am-
 plam fortunam ipsi præstare, & fratres quo-
 que in eius potestate futuros. At illi nihil tale
 Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intel-
 ligere, sed taciti precabantur irritum fieri præsa-
 gium, ipsumque maiore etiam odio prosequenda-
 tur. Dens autem aduersus eorum invidiam con-
 tendens, alteram visionem Iosepho immittit,
 priore magis mirabilem. Vidit enim solam cum
 luna & undecim stellis descendere in terram,
 & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fra-
 trum, nihil mali de illis suspicatus, patri indica-
 vit, rogans ut interpretari dignaretur, quod ei
 non mediocri fuit voluptati. Præsagium enim
 somnij colligens, & sapienter euentum coniiciens,
 gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi
 videretur: euenturum olim tempus quando tam

à parentibus quàm à fratribus adorationis dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quòd altera augetet omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant: Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valde contristauit id praesagiũ, haud aliter quàm si alieno cuiusdam hac felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui passetur, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc cõsilio comprobato frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicimam agrum pascuis per commodum, non pramonito patre: atque ibi pastoricijs curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac moerens, mittit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant renuntiaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. CAP. III.

Gen. 37 **I**lli autem viso fratre aduentate grauisi sunt, Inon ob aduentum germani à patre missi, sed tanquam inimico in manus suas à Deo traditq; volebantq; confestim eum interimere, neq; praesentem occasionem elahi sinere. Rubelus autem inter

inter hos natus maximus videns eos cōspirasse,
 imbutur impetum eorū remorari docens quā-
 tum facinus molirentur, & quantam invidiam
 pariturum. Nefariā rem haberi tam Dei quā
 hominum iudicio eadem hominis vel non cogna-
 ti: sed lōge sceleratius esse necis fraterna reos de-
 prehendi, quo sublato etiam in patrem eam in-
 iuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum
 ac diram orbitatem coniecturos. Hos respicerēt,
 reputantesq; quantā eis calamitatē allatura sit
 mors filij tum probi tum nati minimi, abstine-
 rent à tam nefario scelere. Deum quinetiam ve-
 rerentur spectatorem ac testē consilij contra fra-
 trem inuti: hunc si à cēpto desistāt, accepturum
 eorum poenitentiam atq; resipiscētiā: sin per-
 gant, fieri non posse quin exigat ab eis paritidij
 pēnas: cū nihil ipsius providentiā latere pos-
 sit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuita-
 te. Vbiq; enim sint homines, existimandum
 ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam con-
 scientiam post tantum scelus illis aduersariam
 fore, quā nunquā abire, siue bona sit, siue talis
 qualis ipsoꝝ foret, si fratrem interfecerint. Ad-
 debat, ne laeso quidem fas esse germanū occidere. 1
 Satius esse dare veniam amicis, sicubi nō fecisse
 officium videantur. Iosephum verò ne peccasse
 quidem in illos, cuius atq; miserationem potius
 mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores.
 Causam etiā cadis facinus eorū grauaturus,

si videatur ob invidiā futura felicitatis ei vitā
 admississe, qua felicitate propter cognationē ipsis
 quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare,
 ipsum esse quicquid Deus Iosepho largitus fue-
 rit. Proinde cogitandum eo gruiorem fore indig-
 nationem Dei, si eum quem ipse omni bona for-
 tuna dignum iudicasset interimendo, materiam
 diuina beneficentia subtraxerint. Hæc Rubelus
 & his plura cōmemorans conabatur eos abster-
 rere à paricidio. Postquā autē nihil se proficere
 vidit, sed omnino ad eadem accensos, consulēbat
 ut saltē modis necis mitiorem eligerent. Dissua-
 disse quidem se primū pro virili, sed quandoqui-
 dem semel decretum sit fratrem tolli, minus ma-
 li futurum si suo consilio pareant. Sic enim volū-
 tatem eorum habituram effectum, leuiorem ta-
 men ac minus malum, si ad eadem conferatur.
 Satis esse temperare à manibus, & proiectum
 in proximum putem illuc extingui sinere ut sal-
 tem manus puras seruent. In hanc sententiam
 itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fu-
 ne religatum demisit sensim in puteū: erat enim
 satis siccus. Quo factō abiit pascua quæsiturus.

III. Judas autem vnus ē Iacobi filijs, conspiciatus
 negotiatores Arabas Ismaëlitici generis, aromia-
 ta & Syriacas merces deferentes in Aegyptum
 ē Galadēna, profecto iam Rubelo consilium de-
 dit fratribus ut extractum Iosephum venderent
 Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum
 apud

apud exteros moriturum, & se impollutos perman-
 furus. Quo approbato, eximunt eum, &
 negotiatoribus vendunt viginti minis annos se-
 ptemdecim natum. Rubelus autem noctu ad pu-
 tem veniens inscijs fratribus servare Iosephum
 voluit: quo frustra in clamato suspicatus per-
 suam absentiam interemptum, fratres incusa-
 bat, cognitoq; quid accidisset, lugere desijt. His
 perpetratis fratres consultare ceperunt, quomo-
 do patris suspicionē à se alienarent. Placuit tan-
 dem tunicam qua indutus Iosephus ad eos vene-
 rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt, la-
 ceratam prius sanguine hircino inficere, atq; ita
 patri allatā ostendere, vt à feris deuoratū puta-
 ret: quo facto venerunt ad senē, non ignarum de
 infortunio filij. Aiebant autem Iosephū quidem,
 neq; vidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tuni-
 cam tamē hanc inuenisse lacerā & cruentā:
 quamobrē suspicari beluarum incurſu perisse, si-
 tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autē
 qui hactenus lenius malū sperauerat, captiuum
 aliquò abduclū puerū, opinionē hanc iam abie-
 cit, euident argumentū necis tunicā ratus: agno-
 scebat enim eam esse qua indutū miserat: iamq;
 haud aliter quā extincto se afflictiſs, lugebat
 tanquā vnicū, aliorum consolationem nō admit-
 tens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris de-
 uoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & nequē
 sib; consolando quicquā proficiebant, nec ipse

Gen. 39

luctum satietate remittebat. Iosephum autē de negotiatoribus emptum Petephres vir Aegyptius, qui Pharaonis coquis praeerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudendum curauit, & victu cōmodiore quā pro seruli conditione uti praecepit: deniq; totius domus cura praeposuit. Ille verò fruebatur cōcessis, nec tamē innatam virtutē propter hāc suū status mutationem amisit: docuitq; prudentiā aduersanti fortuna nō succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum meritis utatur. Herilis enim vxor tam dexteritate eius, cū forma in amorem illecta, rataq; si rem aperires se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum si cōtingeret ab hera se rogari, astimās eam magis ex praesenti conditione quā ex immutabili morū generositate, cōcupiscentia detecta mentionem de concubitu facis. At ille preces eius repulit, nefas ducens talē ei gratiā referre, quae cum tam benigni domini cōtumelia & iniuria cōiuncta esset: quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negās inquam se in hac re illi obsequiturum. Desineret sperare, quod potiri nō liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sedatur. se quiduis potius perpeffurū, quā ut huic eius volūtati pareat: quāuis enim aduersari hera serui non deceat, ipsam tamē rei feditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accēdebat, quod

disputares Iosephum pernegaturū: & non as-
 sante morbo, secuturus illi machinas adinvenire
 cogitat. Ergo publico festo mēstante, cuius cele-
 britatem facinas quoq; frequentare mos erat,
 fugit morbu apud maritū, captans solitudinem,
 & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem:
 quā nacta supplex blāditijs talibus eum adori-
 tur. Satis quidē arat primis precibus non repū-
 gnātē cedere: idq; vel dignitati precatur deferre,
 vel amoris vehemētia, quā cogēte oblita me do-
 minā ad tam abiecta verba descendī: sapiēs ta-
 men si vel nunc cedes, & prius erratū corriges:
 siue enim iterū rogari expectabas, iā facio ac-
 curatius etiā quā prius ante: nam et agitudine ad
 hoc sumxi & festi letitiā tua cōsuetudini post-
 habui: siue prius diffidebas, non tentari te malō
 iosepho certo argumēto colligere potes, quia in ea-
 dem voluntate persisto: quare nunc presens volo
 pacem elige, & amātī obsequere, maiora etiam
 commoda expectās: aut edimū mūm & vindē
 etiam, si mea gratia castitatis opinione praeferes.
 Nihil ea te iuvabit, mihi credo, si ad maritū te
 deferās, & de stupro me appellatū dicam: quan-
 tumlibet tua veriora faciant, men verbis maio-
 rem fidem habiturus est Petephres, quā tuū.
 Ad hac verba lacrymasq; verborum testes, nec
 miseratione induci, nec terrore cogi potuit, qua
 minus perstaret in suo pudicitia proposito con-
 stansq; restitit intentatū iniustā afflictionē.

malis acerbissima quaq; sufferte, quam oblati
 perfrui non ignarus iusto se dignum supplicio, si
 quitquam tale in mulieris gratiam admitteret.
 Ipsam quoq; officij sui monuit, iurq; cōiugalū
 ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere
 rationē, quam momentanea libidinis: huic enim
 praesto esse poenitentia, qua factū quidē delectat,
 infectū eamē reddere non possit: adesse & timo-
 rem continuū, qui pro magno habeat non prodi-
 suum dedecus: at cōiugalē cōsuetudinē & vo-
 luptatē habere securā, & conscientia fiduciam
 tam apud Deum quam apud homines: quin &
 conducibilis esse, si impalluta matres habeat se-
 herili iure subditū, potius quā flagitiū cōmunis
 consciū: satius enim esse conscientia recte facto-
 rum, quam peccati latebris fidere. His & alijs
 similibus verbis mulieris impetū reuocare cona-
 batur, eamq; à prava affectione ad rationis ar-
 bitrium auocare. At illa vehementius instabat,
 & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus
 hominē ad obsequium cogere nitebatur. Ibi verò
 Iosephus intēperias mulieris ulterius nō ferēs,
 relicta etiā interula ex qua retinebatur, prosilit
 ē cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim
 metu, ne suam petulāciam maritus cognosceret,
 decreuit prior Iosephū falso deferre, & hoc pa-
 cto vindictā de eo sumere, dignū muliebri astu-
 tia rata, si accusationē praeciparet: itaq; sede-
 bat mares et perturbata, qui erat dolor ob fra-
 stratam

Intam libidinē, esse indignationē tētae pud-
icitie simulans. Marito autē reuerso, & adhuc
aspectus turbato, causamq; scit ante: Ne viuas,
inquit, marite, ni scelestū seruū, cubile tuū vio-
lare conatū, digna pœna multaueris, oblitū &
qualis in aedes vōstras vnerit, et quāta beneuo-
lantiā sit à te cōplexus: qui ingratisissimus habē-
dui omnibms modis frugi se approbaret, ne à
cingia quidē tuo iniuriā abstinnūt: idq; die fe-
stro obseruata absentia tua, vt facile appareat,
modestiam quam prius prae se ferebat, ab herili
metu, non ab indole recta profectā. Quod vā au-
deret, à te prater spem ac meritū indulgēte cor-
ruptus est: vidēs enim omnia tua bona fidei ac
dispensationi suae credita grandioribusq; cōseruit
se propositū, æquum putauit vxorē quoq; tuam
atreclare: & vā verbis fidē astrueret, protulit
innicā, quāse in colluctatione relicā. Patephres
autem victus oratione ac lacrymis mulieris, &
coniugi amori plus æquo tribuens, ommissa am-
pliore veritatis inquisitione, collaudata prius
vxoris fide audacis facinoris Iosephū damnatum
in malefactorū carcerem coniecit: ob vxorisq; pu-
dicitiā, magis sibi placebat, testis iam cōperta
ipsius honestatis. Iosephus autem innocentiam IIII.
suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, Gen. 40
neq; rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculo-
rum necessitatē tacitus ferēs, vna spe cōsolaba-
tur, vniuersū potentiorē esse Deū, bis qui se
f 3 vincer

vincerat, cuius providentiâ cōfestim est exper-
tus. Custos enim carceris tum fidem eius ac dili-
gentiam in absolūdis operū pensis considerans,
tum forma dignitatem, soluit eum à vinculis,
eamq; miseriam aliquanto leuiorē reddidit: vi-
ctū etiam cōmodiore quā reliquos victos vitā
permisit. Caterū hu qui in eodem erant erga-
stulo, quoties labor intermitteretur, cōfabulan-
tibus ita ut solent miseriarum focj, & inter se
causam damnationis percontantibus, pincerna
quidam regi charus, per iram ab illo ad compe-
des damnatus, familiaritatem cum Iosepho con-
traxit: & quia prudentem existimavit, visum
somnia ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
esset prasagium, deplorans suum infortunium,
cui non satis erat regis indignatio, nisi per quie-
tem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat
enim se in somnijs vidisse triū palmitem vitis
rūas ē singulis enatas pendere grandas iam &
vindemia tempestivas: easq; se exprimere sub-
dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
obtulissee regi, illumq; libenter bibisse. Narrato
hoc somnio rogabat, ut si quid scientiæ datū ē
Deo haberet, interpretas visionis esse dignaretur.
Ille verò bono animo hominē esse iubet, & ex-
pectare intra triduum solutionem à vinculis, re-
ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
mus sit redemptum. Interpretabatur enim vitis
fructum mortalibus in bonum usum afferre,
quam

quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitia dissoluatur, adhuc molestia maceroresq; visu eius discutiantur, pro quibus latitia succedat. Hunc ais inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseria huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructu vindemiafi in somnijs. Tu verò memento mei postquam eventus hanc faustam preditionem non falsam approbaveris: et iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquitur te ad prænuntiata hanc felicitatem distendente: neq; enim fontes in hac vincula sumus cōpulsi, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quod potior habuerimus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos huc contraxit, quā propriam voluptatem. Atque ita pincerna, ut patet erat, latus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidā servus pistoribus regis prapositus, in eisdē vinculis degēs cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium viderat, rogat eam quidnam sibi quoq; praterita noctis visio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar: ex his duo panibus erant plena, tertium caribus et varijs edulij, qualia regibus apparari solēt. Devolantes autē alites absumpsisse omnia, ipso

licet

licet arcente nihil deterritas. His doctū simile
 priori praesagiū expectabat. Tum Iosephus con-
 iectura somnij facta, praefatusq; quod mallet ei
 latiora praeiudicare, quam quae somnium portē-
 deret, dicit duos omnia dies, vita ipsi superesse,
 hoc enim significare canistra : tertia verò cruci
 suffixū ab aliis d. uorandū, quas à se arcere
 non posset. Nec aliter euenit utrisq; quā ut Io-
 sephus praedixerat. Ad praescriptam enim in
 somnijs diem rex natalitium epulum celebrans,
 praepositum pistorum in crucem egit : pincernā
 vinculis exemptū ministerio pristino restituit.
 Iosephum autem post biennij tempus in miseria
 carceris exactum, nihil interim ab ingrato pin-
 cerna adiutum, Deus eripuit tali via ad liber-
 tatem praestructa. Pharaotes rex cum eadē no-
 cte in somnis duas visiones vidisset, pariterq; in-
 terpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia
 retinuit, nihil latū ut cōiungere poterat significā-
 tia : conuocatiq; prima luce doctissimis Aegy-
 ptiorū, interpretationē requirebat. Illis verò ni-
 hil explicantibus, tanto magis rex turbabatur.
 Quo viso pincernā subit recordatio Iosephi, eiusq;
 quae in hoc genus cōiecturae prudentiae: et adito re-
 ge, indicauit ei de Iosepho, et de visione in carce-
 re agēti sibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius in-
 terpretationē: quodq; eadē die pistorū praeposi-
 tus cruci suffixus tāto magis fidē praedictioni-
 bus eius astruxerit. Vinculū autē à Petephre co-
 quotum

quorū præfecto, cuius esset seruus: ipsum autē di-
 cere, apud Hebræos se genere ac parētibz cum
 primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto,
 neve cōtempseris hominē propter præsentē mise-
 riam: clarē enim significata somniorū ex eo di-
 scere poteris. Confestim igitur accersitū rex, ma-
 nuq; apprehēsum comiter his verbis alloquitur:
 Bone iuuenis, quandoquidē te prudentem indicio
 famuli mei cognoui, enarra somniorū meorum
 præagia, quē admodū et illi enarrasti, xē gratis-
 simam mihi facturus. Caue autē: vel meum quic-
 quā supprimas, vel ad gratiā ac voluptatē lo-
 quaris: sed vera omnia, etiamsi fortasse nō ad-
 modū lata. Visus sum mihi secundū flumē inani
 bulare, viderēq; bones bene pastas & bene ma-
 gnas numero septē à fluētis ad paludes progre-
 di: et alias totidē à paludibus obuiā eis factas,
 vehemēter extenuatas macie acrisu scidas, qua
 cum deuorassent septem illas saginatas & ma-
 gnas, nihil tamē profecerūt. miserē à fame ve-
 xata. Post hāc visionē experrectus ē somno tur-
 batusq;, dū mecum agito, quidnā sibi velint spe-
 cies per somnū obuersatæ, obrepēte sensim sopore
 grauatus iterū obdormiui: iterūq; somniū vidē
 priore prodigiosus, quod me magis etiā turbat
 ac terret. Spicas septē videbam ab vna radice
 enatas, fruge grauatas et vertice pronas, messiq;
 iā maturas: iuxta quas totidē alias spicas lan-
 guidas & præ rorū inopia deficiētibz similes:

qua

qua cū illas alteras ingētes ac pulchras absum-
psissent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad
hac Iosephus, Sōnium hoc Rex, duplici licet spe-
cie visum, vnū tamē & eundē euentū significat.
Namq; & bones animal aratro & labori na-
tū, visa ab exilioribus deuorari, & spica à de-
terioribus absumpta, famē Aegypto & sterili-
tatem ad totidē prænūtiāt annos, ad quod prius
vbertatis felicitatē, horumq; fertilitatē à toti-
dem sequentiū sterilitate absumendā. huic ino-
pia nō facile videtur prospicere & occurrere: id
quod inde conijcio, quia macra boues deuoratis
pinguibus, satiari non potuerūt. Sed ista Deus,
nō vt terreat et cō:ristet, prænūtiat hominibus:
sed vt pramoniti sibi provideāt, quo leuius im-
minenti malo premātur. Tu ergo si vbertioris tē-
poris prouentus reposueris ac dispensaueris, in se-
quentē penuriam Aegyptus non sentiet. Cumq;
rex admiratus Iosephu prud.itiā & sapiētiam
percōtaretur, quonāmodo esset in futurū prospe-
ciendum vbertatis tēpore, quo tolerabilior fieret
ventura sterilitas: mouit et consuluit Aegyptiis
utendum parsimonia, & quod presenti vsui su-
peresset ad futurā necessitatē reseruādū: suasisit
etiā vt indicta perfectione frumētī aratores mi-
beret id in horrea cōdere, & quantum sat esset,
& nō amplius, populo distribueret. Ibi rex tam
cōsilio quā interpretatione Iosephi collaudatū,
ipsum huic dispensationi praeiicit, iubetq; provi-
dere

dere quaecumq; putaret in re esse vel ipsius regis,
 vel populi: praefatus neminem sibi videri magis
 idoneum ad hoc consilium exequendum, quam ipsum
 eius auctorem. Qua potestate à rege auctus, acce-
 pto etiam anulo regis signatorio, & iure purpu-
 ra gestanda, in sella curuli sublimis per Aegy-
 ptum circumuectabatur, frumentumq; cõporta-
 bat, tantum inde aratoribus demetens, quantum in
 alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente
 causam cur hoc faceret. Trigesimum iam eta- V.
 tis annum exegerat, in summo apud regem honore
 habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontä-
 phanedus ab eo cognominatus, quod occulta-
 rum inuentare significat: sed & coniugium na-
 ctus est honoratissimum. Duxit enim, rege cõsu-
 lium hoc procurante, virginem Ptephra Heliopo-
 litanæ sacerdotis filiam, cui nomen erat Asane-
 the, ex qua & liberos genuit ante agrorum steri-
 litatem, ex his maior dictus est Manasses, quo no-
 mine significatur obliuio, quia meliorem fortunam
 nactus venit in prioris oblivionem: iunior verò
 Ephraïmes, quod redditum significat, eo quod ma-
 iorum suorum libertati restitutus esset. Aegy-
 ptum autem iuxta Iosephi interpretamentum se-
 ptemnio per diuitem affluentiam exacto, octauus
 annus fame infestabat, & quia malum impro-
 uisum erat, promiscua multitudo grauiter labo-
 rans ad fores regiae cõsuebat. Rex Iosephum ac-
 cerpsit, qui vrox frumenta diuendendo seruator
 populi

Gen. 24

populi citra controuersiam extitit: nec solum eius regionis hominibus foris aperuit, sed et exteris, existimans vniuersum genus hominum inter se cognatum, et in rebus angustis fortunatioris ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas et Chanaan et reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoque omnes filios in Aegyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quod et exteris eo foro uti liceret, solo Benjamin relicto, quem et Rachel suscepit, veterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptum peruenire, Iosephum accedens, mercatum sibi permitti rogans, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur: nam tum demum regem coluisse proderat, sine Iosephi quidem gratia negligereetur. Ille agnitis fratribus, nihil tum minus quam de se cogitationibus, quod adolescens ab eis distractus iam per aetatem facies lincumeta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant ceteris eos decreuit, quali mente essent pradi, nam et frumenti emendi potestate eis negauit, et pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse et diuersis regionibus, et cognitionem simulare: qui enim fieri posse ut vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quae felicitas vel regibus raro contingeret, id faciebat ut de patre cognosceret, quod in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quid de Benjamin sit factum sollicitus enim erat ne et eum, quemadmodum se, de medio sustulerint. At illos

magnus

magnus pavor occupat, imminēs periculum reputantes, & frustra se tantum iter emēfos existimantes: cumq; crimē amoliendū viderēt. Rubelus natus maximus sic cōmunē causam agere cepit. Nos neq; speculatū huc venimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugiū querimus, venire huc cōpulit, fretos vestra humanitate, quos nō ciuibus solis, sed exterius quoq; salutē vobis debituris frumentum venale proposuisse audiimus. Quod autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies nostrā argumēto sunt nō admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostrā satis prospera fuerūt. Caterum vno, cui Iosepho fuit nomen, absumptis, domestica fortuna in peius labi ceperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quā olim suāvisimi fratris immaturus interitus: nunc frumentatū venimus, patris cura Beniamini nati minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostrā domū misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni animoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseneratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fratresq;

tresq; esse ex parte quæ nominasti, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim uno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducetes vobiscum fratrem quem aiebatis illic relictum esse: hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, Lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse diras vltices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutile eorum penitentium, fortiter ferenda mala delitans quæ Deus innocetia vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes lingua Hebræa gnarum interesse neminem, increpantq; omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam poenam à Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fratrem vltius non valens, quod lacrymæ iam prorumperent, quæ etiam tum calari volebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se rediret, frumentum emere permissos abire iussit, quum prius uni e suis madaasset, ut pecunia quam pro frumento attulerat, clam in sarcinas indita, potestate abeundi eis faceret: peregit mandata famulus. Iacobi vero filij reuersi in Chanaanem,

renunt

veniantianerunt patri quicquid eis in Aegypto
 occiderat, & quod pro speculatoribus regni fue-
 rint comprehensa: cumq; diceret fratres se esse, &
 undecimū domi relictū apud patrē, noluisse illos
 credere: relictū etiam Simonē apud presidem,
 donec Benjamin illuc profectus, verbis eorū fidē
 astrueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus
 inuenē cum eis mitteret. Iacobo verò filiorū fa-
 ctum displicuit, & cum ne Simeonē quidem illic
 relictum probaret, morte durius putabat etiam
 Beniamine primari: ac ne Rubelo quidē rogante,
 filiosq; suos dedente, ut si quid Betiamini acci-
 disset in itinere, in illos animos seruiret, Iacobo ut
 assentiret persuaderi potuit. At illos quid agen-
 dum incertos magis etiā terruit pecunia reperta
 in saccis frumētarijs. Caterū deficiente iam tri- Gen. 43
 tico, urgente fame cōpulsus Iacobus deliberavit
 Beniaminē unā cum reliquis mittere: non enim
 licebat eis in Aegyptum reuerti: nisi seruato pa-
 flo. Cumq; indies maior necessitas incūberet, &
 filij rogare non desinerent, adhuc tamen hesita-
 bat. Tandē Iudas vir natura vehemēs cepit li-
 berius arguere patrē, quod nimis de fratre soli-
 citus esset, cui nihil prater voluntatē Dei posset
 accidere siue foris siue domi: se verò in certā per-
 niciem tradi, dum ob inanem de puero curam
 vnicū a Pharaotlie presidū admittitur: habendā
 etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum
 Beniaminem peregrinationi cōmittere cūctan-

tur, interim ille ab Aegyptijs occidatur; crederes
 Deo salutē filij se certē aut eum saluū redictu-
 rum, aut illic vita periturū. At tum deum Ia-
 cobus cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētū
 pretiū: addit & dona ferēda Iosepho ex promētis
 Chanaanæ, balaniū vnguētū, stacten, terebin-
 thū & mel: atq; ita multū vtrinq; fustis lacry-
 mi à patre digrediūtur, sene miserē timente sa-
 luti filiorū, illis contrā sollicitis ne per suam ab-
 sentiā mœrori pater succumberet. In hoc dolore
 integrū diem exegerunt: mox pater, afflictus se
 domi subsistit, illi in Aegyptum tendentes præ-
 sentem tristitiam spe melioris fortuna leniebāt.
 Quò postquam est peruentū, apud Iosephum di-
 uertunt, nō parū solliciti, ne calumnia sibi inten-
 deretur, quasi dolo malo prioris frumenti pretiū
 secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dis-
 pensatorē diligenter excusauerunt, dicentes pe-
 cuniā domi reperiā in frumēto dum saccos exi-
 nauūt, quam nunc bona fide reportarēt. Illo ve-
 rò negante se vnquā eam pecuniam desiderasse,
 liberati hoc metu securiores esse ceperūt: moxq;
 Simeon iam liber inter fratres versari est per-
 missus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona
 ei offerūt, et scitāti de patre, bene valere aiunt:
 tum ille cognito Beniaminē superesse, quam inter
 eos videbat, pertentatur an is esset frater natu-
 minimus: & audito quòd is esset, hoc tantum
 effatus, Deum vniuersis rebus providere, secessis
 nolens

nolens ab eis aduerti lacrymas, quas ulterius
 continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio
 iussit ordine, quo apud patrem solebant discum-
 bere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus
 partibus Benjaminē honorabat. Post cenam ¶ 1.
 autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem Gen. 44
 frumentū admitti quod asportaturi erant, &
 pretium rursus in saccis abscondere: in Beniami-
 ni verò sarcinam cyphum argenteum, quo ipse
 præcipue delectabatur, immittere. Id faciebat
 volens experiri fratrum animum, essentne adfu-
 turi Benjamini reo furti: an illo relicto, ac si ma-
 leficiū hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuer-
 terentur. Quæ ubi facta sunt ut imperatū erat,
 prima luce omnino ignari filij Iacobi profici scun-
 tur assumpto Simeone, lati tam huius restitu-
 tione, quam Benjaminis reditu, quæ patri se re-
 dicturos fidem dederant: & ecce agmē equitum
 repente illos circumuenit, inter quos erat famu-
 lus qui cyphum in sarcinam indiderat. Illis verò
 turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur
 irruerent in viros quos paulò antè honore hospi-
 tij dignati fuerint: Aegyptij contra sceleratos
 inclamabāt, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq;
 comitatus immemores, ausi sint pro talibus me-
 ritis iniuriam reponere: daturosq; furti poenas
 minitabantur: non fefellisse enim eos Deum, li-
 cet ad tempus ministrum mensæ fefellerint: &
 nunc regitare satius ne sani essent, quasi verò

nesciant statim se ad pœnam rapiendos. His & similibus verbis famulus præ cæteris insultabat. At illi ut qui nihil de dolo cõposito sciebãt, conuinctiabantur ei, demirari se hominis intẽperiam temerè obijcientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem pretium in saccis inuentũ retinuerint, sed secũ reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret, tantũ abesse ut data opera damnum inferre vellent: certiore tamen rati inquisitionẽ quàm negationem, iubent, eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur: tanta erat securitas & innocentia fiducia. Acceperunt illi cõditionem inquisitionis, suppliciũ tamẽ solius fore penes quem furtũ inuentũ fuerit. Inquisitionẽ deinde aggressi, omniũq; ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem veniant, non quòd nescirẽt in eius sacco latere cyphũ, sed ut accuratè officiũ facere viderẽtur: itaq; cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nõnihil erant solliciti: sperabãt tamen ne ipsum quidẽ in maleficio deprehẽdendũ, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorũ importunitatẽ stetisset, ne bonam paritẽ itineris iam confectam haberent. Ut verò Beniaminis sarcinam scrutati cyphũ protulerũt, ad lamenta & ploratus cõtino reuerti, tum fratrem deslebant mox furti suppliciũ daturũ, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute

salute parenti datam presenti casu fallere cogentur. At agebat etiam dolorē eorum, quod cum maxime euasisse omnia pericula videbantur, fortuna inuidia peruenerint in tantam calamitatem: atq; huius tam fratris quā parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerū simul mittēdum precibus importunis tantum non compulissent. Et equites quidē cōprehensam Beniaminem dūcebāt secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tam ille videns fratre in carcerem contruso ceteros lugubri habitu adstare: Itāne, inquit, sceleratissimi omnium vel meam humanitatem vel Dei prouidentia contempsistis, ut tam nefarium facinus cōtra hospitem ac benefactorē vēstrum auderetis? At illi vicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursumq; Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte a vitæ calamitatibus sit exēptus, si tamen esset mortuus: quod si viuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriā Deus tam seuerē in ipsos vindicaret: patris quoque se pestē esse & infortunij maximū, cui ad veterē luctum recentē hunc afferrent: nec desinebat Rubelus denuō illis scelus eorū exprobare. Iosephus verō negabat se alios morari, quorum innocentiam cōpertam haberet, contentus vnus pueri supplicio: nam neq; hunc dimitti in gratiā infantiū equum esse, neq; illos alieni peccati penas persolvere: abirent quō vellēt, se curaturum.

vt tutum iter facere liceat. His verbis grauer
 istos, ceteros pra dolore vox defecit. Iudas verò
 qui patri adolescentem mittere persuaferat, vir
 alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris
 salute periculo obycere. Fatemur, inquit, P'ases,
 grauer à nobis peccatum, suppliciumq; comme-
 ritos, quod parati sumus omnes luere, licet non
 omniū sit culpa, sed vnius natu minimi: sed quā-
 uis salutem eius penè pro deplorata habeamus,
 vnicā tamen effugū spes in clementia tua boni-
 tateq; superest: quamobrē oramus vt nō tam no-
 stri cōmissi rationē habeas, quā tuae natura. Et
 in hac causa non indignationē iustam, sed nati-
 uam tuam bonitatē in consiliū adhibeas: iramq;
 magno animo comprimās, cui vulgares homines
 in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere so-
 lent. Dissipice quaso, num ex tua dignitate sit eos
 occidere, qui ipsi se dedunt ad poenā, Et salutem
 non nisi precario tibi debere cupiunt, quam non
 nunc primū tuae benignitati sunt acceptā latu-
 ri: ne cōmittas vt illud beneficiū tibi pereat, dum
 fami creptus, Et frumēto liberaliter adiutis, etiā
 ad familiā eodem periculo laborantē domū ali-
 menta perferēdi potestātē fecisti. Eiusdem enim
 bonitatis est, seruare fame de vita periclitantes,
 Et mortē meritis culpam cōdonare, quibus for-
 tuna tuam beneficentiam inuidisse visa est: eadē
 planē gratia est, diuerso modo collata. Seruabis
 enim quos pauiisti, Et vitam quam pra fame
 deficere

deficere non es passus denuo donabis, quo commendabilior sit tua clementia, dum & vitā donas, & per qua vitā retinetur. Quin etiam Deum ipsum existimo tibi hanc virtutis exercendae materiam suppeditare: ut appareat te proprias quoque offensas benefaciendi voluntati posthabere, & nō in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumvis enim magna laus est opē ferre in rebus angustis, nō minus tamē principē ornat clementia, praesertim in causa quae ad ipsius iniuriam privatum attinet. Si enim parva peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non divina clementia proximū videri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum habere quam moleste ferat pater orbari filiis, non adeo pro salute nostra laborare, nisi quatenus tibi clementia laudē conciliatura videtur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura, a quo animo supplicium perferremus. Nunc verò quando nō tam nostri nos miseret, tametsi iuvenes adhuc nō multū fructū aut voluptatē vitæ percepimus: quā parētis m. feri, atate curisq; cōfecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitā nobis donari oramus: supplicio per hodiernū malefactū obnoxiam. Ille certe vir bonus est, nosq; ut similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui usq; ob nostram absentiam curis ac mœrore di-

cruciatur: quòd si talè nostrì interitus nùtium
 acceperit, simulq; eius causam, r.ò sustinebit am-
 plius vincere, nostra mortis infamia illius mortè
 appropinquabit, hoc ipso infeliciore, quia ne nostrì
 dedecoris rumorè sentiret, è viuis excessisse vide-
 bitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam in-
 dignationem hoc scelere permotus, patri tamen
 vindicta gratià facito: & plus illius misratio
 apud te valeat, quàm nostra iniquitas. Defer
 hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis ortetur
 superstes durare nec vult nec poterit, defer tui
 patris memoria, defer ipsi patri vocabulo quod
 tibi iam contigit, ita tibi Deus omniù pater hoc
 felix faxit ac perpetuum: quem & ipsum hono-
 ralis hac pietate propter commune nomen, si te
 calamitatis semis patris misereat, quàm orbatum
 manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis
 Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterùm
 dare, & hoc pacto Dei benignitatè imitari, &
 hac parte similè ei fieri. Cùm enim tantundè ad-
 vtrùlibet valeas, præstat bene facere quàm male,
 & potestate contenti sui iuris nò meminisse, sed
 tantùm ad seruandos homines potentià tibi datam
 existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc
 te ipsum illustriorem fore. Potes autè fratri erro-
 ris venia data nos omnes seruare: neque incolu-
 mes esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; damnum
 absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic feren-
 dum est quicquid frater tuleris: neq; enim aliam

gratiam

gratiam à te Praeses petimus, si hanc non impetramus, quàm ut nos eodem afficiamus supplicio, nō secus ac sceleris socios: hoc enim satius fuerit: quam si pra nocere nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuvenē esse, & per aetate nondum satis sapere, & talibus nō grauatim veniā dari solere: sed hic finem dicendi faciam, ut siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causae patrocinato: siue absolvamur, in solidam hanc gratiam tuae clementiae ac bonitati debeamus: cuius laudi hoc quoque accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm vos ipsi in causa nostra quae pro nobis faciant videris. Siue igitur plectere vult hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eū remittito. Siue ad seruitium addicere manus, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad utrumvis ut vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quidvis pro fratris salute libenter subeundum, accedens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & ceteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus & iam agere Gen. 45 personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosceretur: cumq; soli essent, aperit seipsum & insit. Pietatem vestram & amorem, quo fratrem prosequimini, non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens

faciens ex his quæ mihi olim acciderunt : in hæc enim hæc omnia feci ut fraternæ benevolentia caperem experimentum : cuius quoniam egregium specimen edidistis , ne illud quidem in me commissum vestra natura imputare libet , sed Dei potius voluntati totum ascribo , qui vobis in præsentia comoda procuravit , & maiora est largiturus ; si nobis propitius favorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem , optatam magis quam speratam cognovi , & vos tales quales cupiebam erga fratrem cõpeti , libenter iniuria olim mihi facta obliuiscor , malens vobis ut ministris diuinæ providentiæ in hoc tẽpus cõmuni nostræ utilitati prospicientis gratiã habere : quàm vestra , ut tum videri poterat , malitiæ meminisse. Vos quoq; tẽporis illius inmemores iubeo bono animo esse , & mali consilij bonum eventum libenter ferre , neq; pudore præteriti errati quicquam cõtristari. Quid est enim cur vos male habeat iniquæ quondam vestra sententiæ poenitentia , quam frustratam esse iam videtis ? Lati igitur hac diuinæ dispensationis ite felices patri hæc renuntiaturo , ne forte illo consumpto immodica de vobis solitudine , precipuus felicitati meæ fructus intercidas ; priusquam ille in conspectum meum veniat , & horum bonorum fiat particeps. Quamobrẽ & ipsum & uxores ac liberos vestros totamq; cognationem assumẽtes migrare vos hac volo. Nõ enim decet mihi

mihī charissimos ab hac mea felicitate abesse, praesertim fame quinque adhuc annis duratura: hac locutus complectitur fratres. Illi vero in lacrymis erant ac mærore, tanto maiore pœnitentia, quod in tam bonum fratrem peccassent: mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduētu, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset letatus est, donauitq; eis currus omnes frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda: qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulas, donatis, sed præcipuis Beniamini reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filiis statim Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uinit cū rege administrans Aegyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper ut videbatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. CAP. II II.

VT uerò ventum est ad puteum iuramenti Gen. 46
 ubi oblato Deo sacrificio, cum timeret ne filius propter uertatem Aegypti cupiditate habitande regionis captis posteritas sua nō rediret in Chanaanem occupatura eam iuxta promissa Dei

Dei : néue inconsulta Deo migratione praesenti
 facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hac
 ne forte ipse antequam Iosephum aspiceret contin-
 gat, ex hac vita eximatur: talia volutanti in
 animo & somno grauato Deus per visionē asti-
 tit, eumq; bis nominatim inelamauit. Quo ro-
 gante quisuā esset: an non agnosci, inquit, Iaco-
 ba Deum perpetuum tam tuum quā tuorū ma-
 iorum protectore simul & auxiliatore? qui con-
 tra patris tui propositum principem familiae te
 constitui, & cum solus in Mesopotamiam profe-
 ctus esses, effeci ut coniugiū nactus fortunatum
 redires & liberis multis & facultatibus auctus
 incolumen etiam progeniem tuam seruari, &
 quē amisisse videbaris Iosephum, ad tam subli-
 me dignitatis fastigiū eiseri, ut nō multū a rege
 Aegypti differat. Nunc quoque in hoc veni, ut
 me ducem huius itineris habeas, utq; tibi pra-
 nuntiem inter manus Iosephi te è vita exiturū,
 & posteritatē tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrē, occupaturamq; terrā cu-
 ius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus,
 eo libentius in Aegyptum cum filiis ac nepotibus
 properabat, qui erant in uniuersum LXX. Eorū
 nomina cū sint duriora non erant adscripturus,
 nisi propter quosdā, qui nos Aegyptios cōtendū
 esse, non Mesopotamēnos. Ergo Iacobi filij fuere
 duodecim, ex quibus Iosephus iam antea vene-
 rat: resenscēti sunt nūc reliqui, cum suis quisq;
 progenie.

progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anochus, Phalles, Esaron, Charmisus, Simeonis sex, Iunius, Iaminius, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Lewis quoque tres fuerunt, Gelfemis, Caathus, Mararis. Iude item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Phara Esron & Amyrus. Issachara quatuor, Thulas, Phyras, Iobus, Samaron. Zabulon tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephraem: alteri verò Beniamini fuerunt decem, Boloßus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Iles, Aros, Nomplicus, Optais, Sarodus: isti quatuordecim superioribus additi, sunt numero quadraginta septem: & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit: è Bala verò famula Rachelis fuerunt Dams & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vgis: his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Afferus nati fuerunt è Zelpha Lia famula: ex his Gadem sequebantur filij, septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerres, Erodes, Ariel. Afferum verò ma filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Esus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel: his quindecim adiectis ad predictos

Etos quinquaginta quatuor, supradictus numerus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduētare (etenim Iudas praecurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit, qui pra nimia latitia minimū absuit quin expiraret: sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse pra gaudio periclitaretur, non tamē aequē ac pater. Deinde iussu eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regē, nuntiaturus adesse cum familia Iacobū: quo audito letus ille percontatus est Iosephū quibusnam studiis potissimum delectarentur: ait, pastorem artē calere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortē distraherētur, sed ut vnā degentes curā patris haberent: tum ne qua amulatio cū Aegyptiis interueniret, si circa eadē cum illis studia versarētur. Nam ei gēti nō erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autē salutatū ad regē perducto, post faustas ominationes acceptis, rogauit eum Pharao, quantū temporis vixisset: & cum audisset triginta supra centum annos natū, admiratus est hominē tam longcū: cumq; ille adiecisset maiores suos lōgioris aetatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores hebebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim ascendebat, neque ullis de celo pluuijs: ad hac

grauiss

gratius erat malum, quia vulgo improvisum, qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia: quæ postquã defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant: quibus verò agri fuere, partem aliquam in pretium alimentorum regi decidebant: tumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius regis devenissent, alius aliò migrabãt, quò certius esset regium dominũ: soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. Postremo hæc necessitas adeò nõ corpora solum, sed & animos gentis in servitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo victus vicunq; parari posset. Postquam autem cessavit fames, & rigante flumine terra ad pristina fertilitatem redijt, Iosephus regionis vrbes obivendo, convocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant usum fructum illis restituit, & adhortatus, ut non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. Qui læti insperata restitutione agrorum culturã strenuè aggrediebantur: atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regem benevolentia non mediocriter crevit: & ius quinta partis frugum etiam penes regum posteros ac successores permansit. IACO. VIII. huc autem cum decimumseptimum annum in Gene. 48. Aegypto exegisset, inter manus filiorum viam 49. 50. faciuit, precatus eis prius prosperitatẽ & abundantiam

dentiam, & vaticinatus quod singulorum po-
 steri in partem possessionis Chanaanæ terre ef-
 fect peruenturi, id quod factū est aliquanto post
 tempore. Præterea collaudato Ioseph quod obli-
 tus iniuriarum plura fratribus bona contulerit,
 quam vel benefactoribus deberentur, mandauit
 suis filiis vt Iosephi filios Ephraemen & Manaf-
 sen in suum numerum admitterent diuisuri for-
 te Chanaanæ, quemadmodum postea dicitur.
 Postremo rogauit vt in Hebrone sepeliretur.
 Mortuus est autem cum vixisset annos centum
 quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis
 nulli pietate secundus, cuius digna pramia Dei
 benignitate est consecutus. Iosephus vixit permi-
 tente rege deportatum patris corpus in Hebro-
 nem magnifice sepeluit. Caterum fratribus recu-
 santibus cum eo rueri, quod timerent ne defun-
 cto patre in se vindicaret, cum nō amplius esset
 in cuius gratiam daturū veniam speraret, iussit
 eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis
 secum magnas possessiones largitus est, nec un-
 quam eos summa beneuolentia prosequi destitit.
 Moritur autem & ipse centesimo & decimo vi-
 ta anno exacto, vir admirabili virtute pradi-
 tus, in omnibus negotijs prudens, & potestate
 bene vsus: quibus artibus factum est, vt neque
 externum genus, neque calamitas, de qua dixi-
 mus, quicquā off. cerit quo minus ad summam
 dignitatē eueheretur. Reliqui etiā f. atres vita
 feliciter

feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorū corpora filij & nepotes in Hebronem relictā sepeliverunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananeam per Hebræos dum ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiutatus prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos cccc.

CAP. V.

Aegypti gens delicata & ad laborem sensu- I X.
gus, voluptatibus solum, & captandis Exod. I
vnde cumq; lucris dedita, malè volebat Hebræis,
quod per inuidiam ferre aequo animo illorum felicitatē non poterat. Videntes enim genus Israē-
litarū florere, & opibus labore atque industria
quasitus abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa existimauerunt: & cum iam Iosephi
beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, regnumq; Aegypti in aliam familiam denigrasset, inhumane tractabant Israēlitas, & varijs
laboribus atterebant: nam & flumen in multas
fossas deducere sunt iussi, & moenia exadificare,
& aggeres exstruere, quibus inundationes
fluminis arcerentur: pyramidum etiam infamis
substructionibus vexabant gentem nostram;
cogendo varias artes ediscere, & laboribus ferendus
asuescere: atque in hunc modum per
cccc annos fuit laboratum, Aegyptijs id
h 2 agent

agentibus vt Israëlitas nimio labore perderent: nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extirpatum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa vocat sacrorum scribas, quorumq; prædictionibus multum tribuit, prænuntiat regi nasciturum per id tempus apud Israëlitas quædam res Aegyptiorum olim grauius afflicturum, Israëlitas contra euecturum si modò ad ætatem adultam perueniret: nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cauum putabat, ne obstetrices ob cognitionem edictum regium contemnerent: proposuit etiam poenã si quis clam seruare fortis auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cohebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitum expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur.

Sed

Sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi Exod. 2
 infinitas artes in hoc cōminiscatur: nam & puer
 de quo sacrorum scriba prädixerat, elusis regijs
 observatoribus cūm fuit educatus, & vate non
 fuisse vanum euentus rei comprobavit. Amara-
 mes Hebraeus vir inter suos nobilis sollicitus tum
 publico periculo ne gens defectu iuventutis ad
 nilulum redigeretur, tum priuatim quod domi
 pregnantem uxorem haberet, inopia consilij la-
 borabat: & ad implorandum diuinum præsidi-
 um conuersus, orabat vt tandem miseretur
 homines à quibus vnus perpetuo cultus fuerit:
 daretq; finem præsents afflictionis, quæ toti ge-
 neri perniciem minaretur. Deus autem precibus
 supplicis ad misericordiā flexus, astitit ei per
 somnum, inquit in futurum bene sperare. Me-
 morem se esse pietatis eorum à maioribus acce-
 pte, nec ipsis defutura premia, sicut nec proge-
 nitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad
 tam numerosam multitudinem auxisse: suo fa-
 uore Abrahamum solum è Mesopotamia in Cha-
 nanæam profectum præter reliquas felicitates
 ex uxore antea sterili liberos suscepisse, & suc-
 cessoribus amplas regiones reliquisse, Ismaheli
 Arabiam, Chaturæ filijs Troglodytidem, Isato
 Chananæam. Res etiam bello meis auspicijs fe-
 liciter ab eo gestas nunquam sine impietatis
 & ingritudinis nota non minimis potestis.
 Iacobi verò nomen etiam apud exterarum gentes
 b 3 celebre

celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse
vixit, tum ob eam qua posteris eius quasi heredi-
tario iure obtigit: qui à septuaginta viris pa-
trē in Aegyptū comitatus oriundi iam ad sexcen-
torum milium numerū creuerunt. Nunc quoque
scito mihi cordi esse & publicam vestram inco-
luntatē, & priuatim tuam gloriā: puer enim
iste cuius natiuitatis metu Aegyptij factus ve-
stros ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic
neq; deprehendetur ab obseruatoribus, & post-
quam euaserit præter opinionē educatores na-
ctus, suo tempore Hebraos ex Aegyptia serui-
tute liberabit, memoriāq; sempiternā hoc præ-
claro facinore consequetur, non apud suos tan-
tum, sed & apud exteros, ne istud beneficiū in
te tuosq; posteros conferente. Fratrem quoq; talem
habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse &
posteris eius in omne aeuū. Eius per visionē cogni-
tis Amarames expectatus narrauit hoc Iochab-
beli uxori, qua res vtrinq; solitudinē auxit:
iam enim nō puero tantū timebāt, sed ne quo pa-
cto promissa felicitas intercideret sed mox ora-
culo fidē fecit mulieris partus, qua tam facile est
enixa, vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes
enī qua in vulgarib; puerperijs sentiri solent.
Nūc infantulū per tres menses clam nutrierunt,
deinde Amarames veritus ne re deprehēsa ira re-
gis incurreret, at mox & ipse vna cū puero su-
blatus ē medio promissionē Dei faceret irritam,
maluit

maluit salutē filij totā ipsius providētia cōmit-
tere: ratus etiā si puer lateret, quod tamē perdis-
suile erat, molestū tamē in cōtinuo periculo vi-
vere nō eris tantū, sed & suo. De Deo verō cer-
tā spē habebat prouisurū vt oraculo veritatem
enētus indicaret. Hoc consiliū postquā satis pla-
cuit, excogitauerūt tale quiddā: lectulo ē papy-
ro contexto, quantus infantulū commode capere
poterat, bituminēque illito, ne aqua penetrare
posset, indiderunt puerū: atq; ita in flumē proie-
cti salutem diuina providētia commiserunt. In
hunc modū cum à flumine deferretur, Mariam
infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
pam descendebat, observatū a quō tandem pa-
pyraceum illud vas deportaretur à flumine. Hic
verō manifestissime Deus declarauit, nihil hu-
mana sapientia, sed omnia bonitate illius omni-
potenti confici: eosq; qui propter utilitatē suam
aut securitatē alijs perniciem moluntur, quan-
talibet vtantur diligentia, saepe tamē voti com-
potes non fieri. Rursum, qui suam salutem Deo
committant, præter opinionem è medijs periculis
emergere: quod et in hoc puero videre licet. Erat
filia regi nomine Thermutis: hac dum ludit ad
ripas fluminis conspicata vas fluitās, missū na-
tatoribus iubet lectulum ad se in ripā extrahi:
quo vt iussus erat allato, mirē placuit puer,
quod esset magnus ac pulcher. Tanto enim famo-
re Deus Moysen profectus est, vt eum fecerit ab

illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatē reliquos quoq; Hebraeos perdēdos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierē alicūda adduci, qua puero mammā prabeat: quo nō admittētē mammā, sed aduersante, idq; cum alia post aliā adduceretur. Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset. Nihil agis, inquit, regina dum nutrices infantī adhibes alieni generis mulieres: quōd si Hebraā aliquam accerceres, tum fortē popularis mammā admitteret. Cumq; recte monere videretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & lactantē quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignotā omnibus qui tum aderant. Tum infans perquā libēter inherere mamillae visus est: & rogante regina mulier cōmissi infantis curā suscepit: & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim Aegyptij vocant Moyses, verò seruator: quare composita voce ex utriusq; nomē infanti fuit inditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudentissimus Hebraeorum euasit, ita vt Deus iam antē prädixerat: erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amarama filius fuit, sicut pater eius Cathn, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autē Abrahami erat filius. Puer autē non pro aetate proficiebat intellectu, sed inter ludendum praeceteris equalibus sapere.

sapere videbatur, et quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerēdas prae se ferebat. Post tertium verò annū atatis admirādam gratiam ei Deus addidit: nemo enim erat ad eū tetricus, ut visa Moysis pulchritudine nō obstupesceret: et persaepe accidebat, ut dū gestatur ac circūfertur, obuios quosq; in se cōuerteret, ita ut relictis serijs negotijs mallēt prae excellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederēt: quo factū est ut Thermultus hunc sibi filiū adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatumq; patri ostētabat, dicens de successore se cogitare, etiā si Deus illi nullū filium gignere dederit. Hūc puer: ū, inquit, ego educaui non minus indolē quāam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinu meum tradidisset videri potest; quē decreui adoptare mihi filiū, tibi verò in principatu ac imperio successorē: & cum dicto patri infantem in manus imposuit. At ille postquā acceptū ad pectus appressisset filia gratificaturus comiter diadema suū eius capiti imposuit. Moyses verò capiti pueriliter detractum prolabi in humū passus, pedibus etiā calcauit: id quod max ominosum est visum, & regno nihil boni portēdere: moxq; ille sacrorū scriba qui natinitatem eius Aegypto cladem allaturam praedixerat, occidere puerū volebat, vociferās: Rex, puer iste per cuius necem tuas securitatem Deus

pollicetur, vaticinium iam cōfirmavit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam Aegyptiūs metū, quāmlē'rais spem & fiduciā adime. Thermutis verò cōfestim eum eripit, rege quoq; non inuito, cui Deus talem auiam indiderat, Moysis saluti providens: itaque educabatur quā accuratissimē. Quamobrem Hebrai quidem felicitatem suo generi sperabāt, Aegyptiūs verò suspecta erat hac educatio. Sed cum nemo extaret vel è cognatis regijs vel ex alijs optimatibus, qui etiamsi Moyses sublatuſ esset, magnopere videretur procuraturus Aegyptiorum commoda, abstinnerunt ab eius cade.

2. Itaque sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui suae virtutis specimē edidit & quantum momenti vel suis vel Aegyptijs esset allaturus, occasionē nactus talem. Aethiopes qui supra Aegyptū incolunt, agebant & ferebāt facillitates Aegyptiorū: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliā cum iniuria coniunctā ulturi: mox praelio cōmisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugā turpiter cōpulsī retro ad suos se receperunt: quo successu elati Aethiopes fugientibus instabant, & ignavum rati si fortuna non vterentur, cōcepta spe subiuganda Aegypti, late eam populabantur: degustataq; praeae dulcedine non temperātes sibi ad maiora audenda accendebantur: cumq; vicinas regiones perusgātibus nemo cum armis olivam iret.

ira, pergebāt ulterius Memphim vsq; & mare,
nulla ciuitate resistere valente. Quibus calami-
tibus Aegyptij pressi, mittunt qui remedium
ab oraculis petant: cumq; responsum esset, He-
braum in auxiliū aduocandū, rex à filia postu-
lat Moysen, qui vniuersis copijs cum imperio
prasit. Paruit illa, sed prius rege iurciurando ob-
stricto nihil in perniciē inuenis machinaturum,
pro magno hoc auxiliū imputās, & sacrifici-
bus probro dans, quod nō pueret nūc eius opem
implorare, quē prius vt hostem occidendum esse
monuerint ac iusserint. Moyses verò Thermuti-
dis simul ac regis rogatu libet hoc negotiū su-
scipit: quod factū, n. gentis vtriusq; vatibus lati-
tiā attulit. Aegyptij post partā eius virtute de
Aethiopibus victoriā, occasiōē sibi per dolum
tollēdi nō de fore sperabāt: cōtrā Hebraei, Moysē
copijs preposito, ad fore sibi facultatem euadēdi
ex Aegyptia seruitute. Ille verò volēs hostē op-
primere prius, quā de aduētū suo cognosceret, non
per fluminis ripā, sed per interiora terrae expedi-
tionem fecit: qua in re satis declarauit quantum
ingenio polleret ac prudentia: cum enim hoc iter
difficile esset prae multitudine serpentū (nam hic
tractus plurimos gignit, aliquot ēē genera qua
nusquā alibi reperiūtur, noxios omnes & ipso
aspectu horrendos, & in his quosdā volucres, vt
non solum homini latētes insidiētur, sed & subli-
mes ex improviso noceant) commētus est ad se-
curum

curum iter exercitus stratagema dignū admiratione : vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formā fieri curauit , quæ cōpleta ibitis secum deferbat. Est autē hoc animal infestissimum serpentum generi: quapropter fugitāt earum insectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorātur: sunt autem mansueta alites, & cōtra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Græcos non incognitis. Postquā igitur ventum est in terrā venenosæ beſtiolæ scatentē, ibes illis immisit, quarū bona opera vsus , itinere impianē peractō nec opimos Aethiopes inuasit: commissioq; prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Aegypti frustratos retro in suam regionem compulſit: nec hoc contentus oppida illorū euertebat, & ubiq; magna cades hostium patrabatur, quo factum est, ut post hac auspicijs Moysiſs feliciter gesta tantam alacritatē exercitus præ se ferret, ut nihil non laboris toleraturus vidcretur iamq; aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. Ad vltimum cōpulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyſes Persarum rex de sororis suæ nomine Meroën appellauit, obsidione sunt cincti. Erat autem penē inexpugnabilis, utpote. Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionem, & alijs fluuijs Aſtapo & Aſtoborra, qui obiectu suo difficiliorem transitum facerent: itaq; sita in insula, & muro valido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui moenia inter & flumina ad eorū inundationes prohibēdas instructi, ad hoc quoq; tū proderant quòd hosti etiā post superata flumina aditum ad urbē oppugnādam negabant. Hic cū Moyses desiderare exercitum otiosum agrē ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddam accidit: Erat Aethiopum regi filia nomine Tharbis: hac Moysen moenibus exercitum admonentem & egregiē dimicantem conspicata, virtutemq; viri admirata, qui & Aegyptiorū fortunā labantem in integrū restituisset, & Aethiopas modò victores in extremum periculum adduxisset, vehemēti eius amore est correpta: quo indies crescēte, mittit ad eum ē servis sidiſsimos coniugiū suum offerens. Assensit ille hac conditione iureiurando firmata post urbē sibi traditā ducturum se eam uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Seuitū est nihilominus in hostem, & actus Deo gratijs nuptijsq; celebratis, Aegyptiorum exercitus victor donū est reductus. Illi verò accepta salute adiū pro gratia Moysi reposuerunt, & maioribus studijs infidias cōtra eum machinabātur: suspicatiq; , ne rebus feliciter gēstū elatus res nouas in Aegypto moliretur, apud regē cū cadis accusauerunt, iam enim & ipse suspectum hominem habere ceperat, partim inuidia motus, ab bellum fortiter ac prudenter administratum,

partim

partim etiā metu alicuius cladis, sollicitantibus
 huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacri-
 X I. ficis: vt iam Moyses minimo minus abesset à per-
 nicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfa-
 ciēs in ipso tēporis articulo se clam subduxisset:
 & cū vias obseruari intelligeret, per solitudi-
 nes fugā arripuit, quā euasurū inimici minime
 suspicabātur: & quāuis alimēta nusquam in-
 ueniret, in ediam patientia superabat: cumq; ad
 urbē Madienā peruenisset, in rubri maris litore
 sitam, denominatam ab vno ex Abrahami &
 Chaturæ filijs, sedens ad quendam puteū lassitu-
 dinem ex laborioso itinere contractā recreabat.
 Erat enim tempus meridianum. & urbē iam in
 prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit
 natum ex incolarū viuendi ratione, per quod et
 virtutē suā declarauit, & melioris fortunæ oc-
 casionē inuenit: uñ enim ea regio laboret aqua-
 rum inopia, pastores operā dabant, vt primi pu-
 tes occuparēt, ne forte exausta aqua ab alijs,
 ipsorum pecora potus carere cogerentur. Veniunt
 igitur ad puteū septē virgines sorores, Raquēlis
 sacerdotis filia, qui in magno honore ab eius loci
 habitatoribus habebatur: quæ patris gregū cu-
 ram gerentes, id quod etiam per feminas apud
 Troglodytas ex more fit hausta aqua quantum
 satis videbatur, gregibus eam potandam in la-
 cunas ad hunc vsum sacras diffundunt. Cumq;
 pastores supervenissent, & repellendo puellas
 aquam

aquam sibi vsurparent: Moyſes iniquum ratum,
 nō ferre opem iniuriæ patientibus virginibus,
 & ſe inſpectante vim virorū plus polere quā
 ius puellarum, ab actis vsurpatoribus auxilium
 ei ita vt decebat, præbuit. At ille accepto bene-
 ficio poſtquam ad patrem venerunt, & paſto-
 rum iniuriæ, & quomodo ab hoſpite adiuua
 fuerint ei retulerūt: rogabātq; ne illi hoc bene-
 ficium periret. Tum ille collaudata puellarū er-
 ga benefactorem gratitudine, iuſſit vt Moyſem
 adducerēt meritam gratiam recepturū. Qui ubi
 venit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognou-
 iſſet de auxilio quod ei tulerat, & virtutem
 eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium
 collocatū aiebat: relaturus enim ſe gratiam, non
 modo parem, ſed aliquanto maiore. Deinde ado-
 ptato in filium vnā ex filiabus nuptiū tradit:
 ad hac pecorū, ex quibus olim vniuerſa barba-
 rorum poſſeſſio conſtabat, curatorem eum ac do-
 minum conſtituit. Hanc fortunam Moyſes na-
 ctus apud Ietheglaum, quod & Agnēlis cognomen
 erat, debebat apud ſociū paſcens pecora. Ali-
 quanto verò poſt egit paſtum greges in montē,
 qui dicitur Sina, omnium in ea regione celſiſſi-
 mum, & paſcuū valde commodum: abundabat
 enim herba, eo quòd vulgato rumore numē illic
 habitare, paſtoribus hætenus in acceſſus ob re-
 ligionem loci fuerat. In eo monte mirabile vidit
 prodigium: ignis enim rubi ſiniticem depaſcere
 viſus,

x i i.
 Exod. 3

visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam laesit, cum tamen inde maxima & flammantissima flamma emicuiisset. Ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxavit, qui non sit veritus, locum hactenus ob religionem hominibus in accessum calcare, et consului infuper ut quamlongissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit ha visione: non indignus ea, propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, ceterum ulterius nihil curiose inquirat. Prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino favore assistente: insitq; cōfidenter in Aegyptum proficiscens, futurum illic ducem ac doctorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut edocui Hebræis ex Aegypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. Et oraculum quidem tale ex igne pradiit. Moyses verò tam visus, quam auditus, territus insit: Patientia quidem tua, domine, quæ et ego veneror, & maiores mei coluerunt, non sum tam infamis

ut parere dubitem : attamen non intelligo quomodo vir privatus & nullus viribus praeclatus, vel meis persuadere potero, ut relicta terra, quae nunc habitant, me ducē sequantur : vel etiam si persuasero, quomodo Pharaonem sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorum felicitas. Deus autē iussit illum securū esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus : & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturū : siue operibus, viris satis additurū. Mox iussit, ut virga in terrā proiecta fidē promissorū acciperet : quo facto, draco humi reprobatus, & in spiras se convolvens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis insequeretur : ac mox denuō in virgā est mutatus. Post hoc manū in sinū mittere iussus cū paruisset, albam & colore calci similem exemit, qua mox in pristinū colorem rediit. Iussus deinde aquā ē propinquo haustā humi effundere, vidit in colorem sanguineū versam. Ad hac stupentē ut confidat hortatur, cum sciat maximū sibi adiutorem affore : utq; apud omnes his prodigijs utendo fidē illis faciat à Deo se missurū, eiusq; iussu omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptum properaret, neq; die neq; nocte iter intermittendo : neve diu tēpus terēdo, longiorcm Hebrais servitutē & afflictionē redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis au-

ditis

ditis & vists satis colligebat, precatus vt eandē
 potentiam in Aegypto, cum exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, vt quem
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei no-
 men quoq; suum volens ac libens indicaret, vt
 rem diuinam illi aliquādo facturū nominatim
 eum ad sacrificiū innuocare posset. Tum Deus,
 aperit ei suū nomē, nūquam antea hominū vllī
 auditū aut cognitum, quod nili eloqui nec ius
 nec fas esse arbitror. Moysi verō nō tunc tantū,
 sed quotienscūq; opus esset taliū prodigiorū fa-
 cultus aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculi
 ex igne redditi veritate, deq; Dei adiutoris fa-
 uore, magnā spem concepit, fore vt tandē & sui
 liberarentur. & Aegyptij insigni aliqua clade
 afficerentur. Cumq; cognouisset Pharaonem
 Aegyptiorum regem, sub quo ipse fugerat, esse
 defunctum, à Raguēle commeatum rogat, vt
 salua eius pace ac gratia liceat sibi in Aegy-
 ptum ob publicam cognatorum ac tribulium
 suorum vtilitatē proficisci. Quo impetrato, &
 assumpta quam ibi duxerat. Raguēlis filia, li-
 berisq; communibus, Gerso & Eleazaro, iter in
 Aegyptum arripuit: quorum nomnum prius
 peregrinum significat, posterius, Dei auxilium,
 quod diuina ope insidias Aegyptiorum euasisset.
 Cumq; iam non longē à limitibus abessent,
 Aaron frater venit obuium, Deo sic iubente:
 cui mox indicauit quicquid in monte viderat.

Omnia mandata quæ diuinitus illic accep-
 rat. Mox ulterius progressus obuios inuenit præ-
 stantissimos quoque Hebræorum, qui aduentum eius
 præsenferant : Et mox, ne quid amplius de fide
 Moysis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati
 attestantia sunt eis ob oculos exhibita : quibus
 præter omnem opinionem visis attoniti, sperare
 iam coeperunt providentiam Dei securitati illo-
 rum et incolumitati non defuturam. Atque ita
 obsequentiores nactus Hebræos, et in potestate
 ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum
 libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi Exo. 5. 7
 posteaquàm commemorasset operam suam pro Aeg-
 yptijs contra Aethiops contemptim agros eo-
 rum vastantes nauatâ, laboresque exhaustos, dum
 non aliter quàm pro suis popularibus bellum ad-
 ministraret, adiicit malâ gratiâ pro tot benefi-
 cijs sibi redditâ : oraculum deinde in Sina monte
 acceptum regi aperit : nec non prodigia quibus de
 voluntate Dei confirmatus omniê hesitationem
 posuerit, singillatim enumerat. Addit deinde pre-
 ces, ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo
 esse velit. Caterum cum à rege contemptim au-
 diri se animaduerteteret, exhibet illi specimè pro-
 digiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus
 sceleratum eum appellat, qui Aegyptiorum olim
 fugitiuus, nunc magicis prestigijs instructus
 ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quo-
 que sacerdotes, qui eadem ostenta repræsentare
 possent,

nossent, non minus peritos huiusmodi artium : nec esse cur se Moyses iactare debeat, quasi solus divina praeceteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinē quasi supra mortalem conditionē positus, se venditet: confestimq; cū & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versa. Tum Moyses nihil huius motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorum: attamen quae ego operor, tanto praestantiora esse aio, quam istorū magiam, quanto intervallo res divina humanas post se relinquit: iamq; manifeste declarabo, nō esse hac praestigias, veritatis specie parū cautis imponentes: sed ipsissimā Dei virtutē, argumentū omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futurā: & cum dicto virgā in terram mittit, iubens ut fiat draco, quae mox dicto parens Aegyptiorum virgas quae draconū specie reptabāt, unam post alia aggressa omnes ad unam deuorauit: ac mox in pristinam speciem reuersam Moyses rursus sustulit. Rex autē ad indignationem magis quā admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturū respondisset, neque quicquam Aegyptiacis artibus profecturum, mandata operarum exactori qui Hebraei erat praepositus, ut de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quā ante operum difficultatibus premat. At ille prius paleas eis ad lateres fingendos praebere solitus, posthac id facere desijt: sed interdū detentos in opere, noctu ad comport

importandas paleas dimittebat, pristini labo-
 ri eius conduplicaturus. Moyses autem neque Exo. 16
 minus regis à proposito deterrebat, neque assi-
 duis suorum querelis: ut à capto desisteret, vel mi-
 nimum flectebatur: sed obfirmato contra utrumq;
 animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimâ
 libertatē restitueret. Itaq; denuo regem accedit,
 suadens ut dimittat Hebraos in Sina montem,
 illic Deo sacrificaturos: hoc enim ipsum iussisse,
 nec posse quinquā eius voluntati resistere: qua-
 propter dandam operā ne fauorē eius cōtemnere
 videatur, utq; populo potestatē exeuandi faciat,
 ne fortē contrā moliendo posthac culpam in se
 transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei
 voluntati resistentibus enenire solent. Nam ne-
 cessario calamitates eos cōprehendere, qui diui-
 nam iram in se prouocauerint: & tum terram
 tum aērē illis infestū existere, tum procreationē
 filiorum parū feliciter procedere, elemētis etiam
 ad vindicandum in eos concitatis: atq; hac mala
 non posse euitare Aegyptios, etiam si Hebraos
 regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectio-
 nem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege verò
 nihili faciente verba Moyses, neq; vel tantillum
 ad eius preces aduertente, grauissima mala in
 Aegyptios inuenerūt: quae singulatim recensē-
 bo, tum propter eorū uolitatē, tam ut eo magis
 appareat, non uanas fuisse uari nostri prae-
 dictiones: postremo quia hominū interest talia co-

- gnoscere, quo magis ea caueant, quibus irritatus
Exo. 7 Deus ad infligendas pœnas cōmoveri solet. Pri-
 mum annus sanguineis fluentis prolabēs, ad po-
 tus inopiā eos redegit, cū præterea nullum fontē
 habeant: nec coloris tantū id erat vitium, sed si
 quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore
 corripiebatur: eratq; talis Aegyptijs solis, He-
 brais verò dulcis ac patibilis, & omnino pristi-
 nā naturā retinens. Quo miraculo rex inops cō-
 siliij, timēs incolumitati gētis, permisit Hebræos
 abire: cumq; malū cessasset, rursus ad pristinā
Exo. 8. 9 mentē rediit, sententiā suā reuocans. Deus autē
 motus hominis ingratitude, qui nec à periculo
 liberatus vellet sapere, aliam plagam Aegypto
 infligit: Ranarū vis immēsa terrā eorū popula-
 batur, refertus erat & fluvius, ut aqua inde nō
 nisi sanie harū viciata hauriri posset, immorien-
 tibus earum plerisq; & imputrescentibus: plena
 erat & terra turpi limo ex quo enascebantur,
 rursusq; in eundē resoluebantur: quiv & dome-
 sticū victū fœdebāt in esculentis atq; poculentis.
 nusquā nō repertæ, & in cubilibus quoq; passim
 oberrātes: ita ut omnia fœterent putore è ranis
 mortuis exhalante infecta. His malis cū exagi-
 tarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum He-
 brais abire quō velit. & quamprimum hoc dixit
 evanuerunt ranae, terraq; simul & fluvīe in pri-
 stinā naturā sunt restituta. Vix dum hoc malū
 cessauerat, cū Pharaōthes denno mutatus, pri-
 rum

nim oblitus retinere populum cepit : & quasi
 aliarū etiā afflictionū naturas experiri vellet,
 negabat exitū quem prius cōcesserat timore ma-
 gis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum
 igitur Deus alia clade in hominē fraudulentum
 vindicat : pedunculorū enim magna vis è corpo-
 ribus Aegyptiorū scatebat, à quibus mali male
 perdebantur, neq; lauacris, neq; medicamentorum
 unctionibus extinguere eos valentes. Qua no-
 ua peste turbatus rex, & non magis ipso peri-
 culo quā eius scditate ac turpitudine terri-
 tus, nequā cū esset, agrè dimidiata ex parte re-
 sipuit. Hebræis enim exire permissus, ac mox ma-
 lo cessante, liberos & uxores redditus obsides ab
 eis exigebat : quo factō magis etiā Deū exaspe-
 rat, putans se providentiam etiam circumvenire
 posse, quasi Moyses & non potius Deus pœnas
 de Aegyptiis Hebræorū oppressoribus sumeret.
 Varias ergo & multiformes bestiarū species
 immittit, quales nemo ante eam diē unquā vi-
 derat, tanta copia, vt tota regio malo hoc reple-
 retur : præ quarū frequētia & homines plurimi
 exinguebantur, & terra nullo pacto coli pote-
 rat : & qui præsentaneū exitū euadebant, infe-
 eli tamē earū veneno à morbis corripiebantur.
 Rege verò ne tum quidē resipiscēte, vt volūtati
 diuinæ caderet, sed mulieres quidē cum viris di-
 mittente, pueros verò retinere volēte, nō desue-
 runt Deo variæ prioribus etiā grauiores pœnæ.

quibus ob regis malitiã in vniuersam gentẽ seuerè animaduerneret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilem in modũ non mediocri numerus absumebatur. Et cũ ne siquidẽ rex resipisceret, grando nunquam antè in Aegypto viso visa, tunc verò maior quàm apud alios hiberno tẽpore, aut in septentrionali regione, vere iam adulto supernè ruens omnes eorum fructus cõtrivit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes locustarũ superuenientes ita absumpserunt, vt fructuũ colligendorũ spes Aegyptus omnibus omnino sit adempta. Quòd si rex stultus tantũ, & nõ etiã malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandẽ de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaõthes tametsi non ita insaniebat, vt causam non intelligeret, tamẽ tanta malitia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionẽ repugnare, & in publica cõmoda sciens volensq; peccare pergeret. Itaq; tandẽ Hebræis pueros etiã vuã cũ mulieribus concedit: sed inssit, vt bona sua Aegyptijs tanquã prædam relinquerent, eo quòd ex ipsorũ bonis nihil post tot calamitates superesse cõquerebantur. Moyse verò negante aquam postulãri, alioqui non habituros vnde sacrificarent. atq; hac controuersia diutius durante, tam densa tenebrae, omnisq; luminis expertes, Aegyptijs sunt circumfusa, vt prospectu in vniuersum privati aliq

alij alio casu absumeretur, illo quoque metu im-
 minentes, ne fortè penitus ab ea caligine absor-
 berentur. Deinde his discussis post tres dies ac to-
 tidem noctes, cum nondum flecteretur Phara-
 othes, ut liberum exitum permetteret, his verbis eum
 Moyses aggreditur, Quousque repugnabis Dei Exo. I. 10.
 voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebraeos di- II. 12
 mitti, nec est aliud præter hoc remedium aduer-
 sus mala quibus affligimini. Rex verò iratè fe-
 rens hanc dicendi libertatē, minatus est eum ca-
 pite plectendū, si posthac de hac re molestus esse
 pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac
 de causa verba facturū, sed ipsum cum optima-
 tibus Aegyptijs vltro Hebraeos rogaturum ut
 quamprimum inde proficiantur: atq; his dictis
 abiit. Deus autē cum decreuisset adhuc una pla-
 ga iustos Aegyptios cogere ad dimittendos He-
 braeos, iussit Moysen edicere populo, ut paratum
 habeant sacrificium, præparatum tertiadecima
 Xanthici mensis in quartadecimam, qui apud
 Aegyptios Pharmuti vocatur, idem Hebrais
 Nisan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse
 Hebraeos educat, omnia sua secum portantes. Ille
 verò instructos prius ad profectiōē, & per so-
 dalitia distributos in vno loco continebat. Illu-
 cescente verò quartadecima, omnes ad exitum
 animati sacrificabant, & sanguine domos lu-
 strabant, aspersas hyssopo: & peracta cena re-
 liquias carnis exarserunt, tanquā exituri. Vnde

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium, quam festiuitatē vocamus Pascha: id transitū significat, eo quod Deus illa die prateritis illis Hebraei, Aegyptios morbo percussit: nam pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorum, vt agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis vociferantibus, nō amplius detinendos Hebraeos. Tum rex accito Moyse mandat vt abeāt, ratus post eorū exitum regionē cessantibus calamitatibus subleuandā: donis etiam Hebraeos honorabāt, alij quō celerius discederēt, alij propter vicinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est stentibus Aegyptijs & poenitentibus ob prateritam malā tractationē. Iter autem faciebāt per Latopolim tūc desertā: Babylō enim post eo loco est cōdita, Cālyse Aegyptū vastāte. Cūq; abeūtes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenerūt Beelsephōtē ad rubrū mare sitā: cumq; nihil per viā inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustētabāt: quo victu per triginta dies sunt vsi: neq; enim plus commeatus Aegypto extulerant, atq; eum ipsum parcē dispensabāt ad necessitatē magis quā ad satietatē: quapropter in memoriam eius inopia festa per octo dies celebrant, quos vocamus Azymorū. Caterū multitudo migrantium vnā cum liberis & vxoribus vix erat numerabilis: qui verò militarem atq; armis habebant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quo

Quo Moyse duce Aegyptū reliquerūt. C. VI.

Reliquerūt autem Aegyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo post quam Abraham pater noster in Chanaanāam venit: & post Iacobi migrationem in Aegyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moyses vero annum tunc agebat octuagesimū, & frater eius Aaron trienio erat maior: deferebant etiam secum ossa Iosephi, ita ut filiis suis mandauerat. Aegyptios autem perxituit quod Hebraeos dimisissent: cumq; rex praeteris hanc rem agrē ferret, totum praestigis Moysis imputans, decretū eū est, ut in eos irrueret: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequerentur, retracturi si possent assequi, nō enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit concessus: sperabant etiam facile se in potestatem redacturos inermes, & de via lassos. Itaq; obuiū quemq; regātes quā tenderet, raptim insequerentur, tametsi per viam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; viatoribus. Moyses autem hac Hebraeos ideo duxit, ut si Aegyptū mutata sentētia persequi eos vellent, penas malitiā violatiq; pacti persolverent: neue Palaestini, quos ob veterē simulatē inensos habet, de hac prosecutione certiores fieri possent: est enim illorū regio Aegypto contermina. Quapropter omissa via quae in Palaestinam ducit, per desertum via dispendiosa ac difficilis

cili voluit Chanaanam invadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populū sacrificaturum adducere. Sed ubi ad rubrum mare per-
Exo. 14 ventum est, ecce Aegyptiorū multitudo circumfusa in arctum eos cōpellit: aderant enim septingenti currus cū equitū quinquaginta millibus, & ducenta millia scrutatorum peditū: hi vias omnes obsederāt, quibus effugium Hebraeis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons pra aspretis inuius ad littus vsq; procurrit: atq; ita ne fuga quidē spe relicta Hebraeos mare inter & montē obsidione premebant, oppositis armatis quā exitus in campos aperiebatur. In hac locorū iniquitate cōclusi, cū nec obsidionē pra inopia tolerare, nec exitū ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiamsi maxime pugnare cuperēt, nihil superesse videbant, nisi vt turpi deditioe salutē cōsulerent: quo factum est vt Moysen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat; minimumq; aberat quin propheta lapidato, contemptiq; per incredulitatē pollicitationibus, deditioe in pristinā seruitutē redirēt: nam et lamentis mulierū ac puerorū exasperabantur, nihil nisi perniciē expectantiū, cū essent rupibus & mari & armatis circūcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moyses autem effrata licet contra se turba nulli succumbens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus,
 quem

quem post tot libertatis praesagia probabile non erat permissurum ut aut deleteretur, aut in potestate inimicorum relaberentur: cumq; medius in cōcione cōstitisset, sic ad eos verba fecit: Si homo aliquis res vestras benè ac prudenter haecenus administrasset, oportebat & in posterũ similem eius curã & diligẽtiam expectare: nũc postquã Deus ipse gubernandos vos suscepit, quanta insania fuerit eius opem non sperare, qui per me ultro vobis pręstitit quicquid ad vestrã salutẽ ac libertatẽ cōferre videtur, imò hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandũ accendere debuerat: ipse enim vos in arctum hunc locũ cōcludi voluit, ut ex tanta necessitate præter vestrã aequẽ ac hostiũ opinionem servaret, atq; in hunc modũ declararet, nõ solũ potentiam suã, sed fauorẽ etiã quo vos perpetuò prosequitur. Non enim in parvis rebus Deus propitiũ auxiliũ afferre solet, sed tum potissimũ, quãdo spei superest minimũ. Ergo huius ope freti, qui potest & ex parvis magna facere, & horũ potentiam debilem reddere, ne terreamini Aegyptiorũ apparatu, neq; propter fugã mari & mōtibus impeditam animũ despondete: potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus viam aperuit. CAP. VII.

Hæc effatus ad mare eos Aegyptijs spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis,

oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnam in sequentē diem differre cōsultius putabant. Vt verò ad extremū lītus rēturn est, cum Moyses sumpta virga Deum in auxiliū supplicem inuocat, dicens, Tu domine scis ipse quòd nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium: superest vt ipse salutē huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam voluntatē tuamq; fidem secutus: ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destituti confugimus: ad tuam tantū providentiam respicimus, qua sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. Succurre igitur propere, & potentiam tuam exere, & populum iam cōclamat a salutis ad fiduciam & spem excita: in difficultatibus cōstituti sumus, sed nostris non tuis. Tuum est domine hōmare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram vertis possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hæc precatus, mare virga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, vndum solum Hebræis ad fugam capeffendam relinquit. Moyses autē videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & lati præterito periculo gratias agāt ob tam incredibilem salutis rationē tam subito exortam. Illis verò impigrè subsequētibz, nimirum di-

uina ope fretis, Aegyptij primum insauire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. Postquam verò viderunt eos lōge processisse, & impune absq; omni impedimento iter facere, impetu factō persequi eos coeperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri: & pramissis equitibus à littore descendebant. Iamq; in aduersum litus euaserant Hebraei, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi novitas nonnihil est remorata: sed cū incolumes illos terrā tenere viderent, sibi quoq; eundē eventum pollicebātur. Verū sefellit eos hęc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. Ergo cū iam vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterū mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, ventis etiam eodem impellentibus: accesserunt & imbres de caelo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoq; deferebantur, & nihil omnino decreat eorum quæ ab irato Dea hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa comprehendit, atq; ita totus ille exercitus est deletus, ut ne nuntius quidem cladis domum reuertetur. Hebraei verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset

esset libertatis securitas, nemine superstite quæ eos in servitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submittente: quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio lati, magis quàm ulli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen, laudes Dei, & ob præsentem fauorem gratiarum actiones continens, hexametro versu composuit. Hæc ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim conseripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuît, siue Dei voluntate, siue natura sponte: quandoquidem heri & nudius tertius Alexandri ductu Macedonibus Pamphylis mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his ut cuique libet ita sentiat. Postera verò die cum æstus & ventus arma Aegyptiorum in litus expulisset, in quo tum Hebræi castra posuerant. Moses id quoque diuina providentia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta virgine distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sinæ montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi oblaturus, quem admodum inssum esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAI-
CARVM, LIBER
TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in
Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc letitiam ex
inſperato accepta ſalutis offuſca-
uit nonnihil itineris moleſtia, quo
per deſerta in Sina montem duce-
bantur: quod emetiēda eſſet regia difficilis pro-
pter ciborum & aquarum extremam inopiam,
& ne brutis quidem alendis, nedum hominibus,
idonea: erat enim tota ſqualida, & nihil omni-
no humoris habens, unde fructus provenire ſolēt:
talem autem viam neceſſario ſunt ingreſſi, cum
aliam non poſſent: deſcebantq; ſecum aquam
priuſquam deſertum intrarent hauſtam, duce
ita praeſumante: qua abſumpta puteos magno
labore propter duriciem terra fodientes aqua-
bantur, ac ne ſi quidem vel ſatis bonam, vel
quantum ſufficeret inueniebāt. In hunc modum
iter facientes perueniunt prima veſpera in lo-
cum quendam, cui propter aquas vitioſus no-
men fecerunt Mar, amatorem vocalis ſignifi- Exod. 15
canto: ibiq; laſſis de via & cōmeatu quoq; iam
abſumpto inopiā ſentire incipientibus diuertere
placuit. Imitabat ad manendū puteus forē re-
pertus,

pertus, qui tametsi tantis copiis non posset suffi-
 cere, non nihil tamen solatij propter naturam re-
 gionis praebebat, audiebant enim nihil aqua in
 progressu se inuenturos: hac ipsa quoque amara
 fuit & nulli potabilis, non homini solum, sed ne
 iumento quidem. Moyses autē videns eis animū
 secidisse, nec habens quod diceret, non enim erat
 res cū hoste, quē virtute repellere posset, sed &
 viri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo
 ex aquo periclitabantur, agrē expediebat consi-
 lium populi miserā ad propitiū infortunū refe-
 rens. ad hunc unum enim concurrebant, mulier
 cula infantibus opem implorantes, viri verō mu-
 lieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium
 aliquod quaereret. Ad preces igitur versus orat
 ut Deus mutata aqua ex vitiosa potabile red-
 dat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum
 ligni forte ibi iacēs, & mediū per longitudinem
 scissum in aquā mittens, docet Hebraeos Deū ex
 auditis precibus pollicitum daturum se aquā de-
 siderantibus, si quauis in iussa peragerēt. Quibus
 rogantibus quid facto opus sit, ut aqua mutetur
 iubet robustissimū quēq; certatim puteum ex-
 haurire, dicens, maiore parte euacuata reliquū
 potabile fore: quo facto aqua agitatione cōtinua
 purior recondita, potū iam nō aspernandum mul-
 titudini exhibuit. Hinc castris motis peruenērūt
 in Ilym, agrū, ut primo aspectu ē longinquo vi-
 debatur, nō malū ferebat enim palmas: ut verō
 propiis

propius est ventus, fefellit omnium expectationem: palma enim non plures erant quam septuaginta, earque non admodum procera propter loci ariditatem: nam ne a fontibus quidem rigabatur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi ut emissis rivulis humiditatem terra subministrarent: quare ad egerendam harenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fassione turbatum inutile ad potum reddebatur. Arbores quoque non multum fructum ferebant propter eandem aquarum inopiam: quamobrem exortum est murmur multitudinis contra ductorem, omnem miserie sue causam in unum illum conferentis. Triginta enim dierum itinere confecto, comestum omnem, quod secum extulerant, iam absumptum desiderabant, & cum nihil adimentorum in terra deserta inuenirent, minimum a desperatione aberant: atque ita praesente egestate praeteritorum tam Dei quam Moysis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbatur iamque correptis saxis in imperatorem suum invasuri, autorem interitus sibi clamitantes. At ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatam animadvertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administrata, proclat in medios vociferantes & saxa intentantes. Cuique singularem quidam gratiam in vultu praeferret, popularique facundia cum primis polleteret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in praesentem necessitatem intenti omnium praeterito-

rum beneficiorū memoriā abijcerēt: utq; à difficultate tunc promente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties prater opinionē cumulati fuissent: nunc quoq; expectarent eū bonum exitum procuraturū, quem verisimile sit ad prabandam eorū fortitudinē, patientiam & gratitudinē, utq; appareat prateritane an presentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intolerantiam atq; ingratitudinem diuino favore indigni deprehendantur, qui & voluntatē ipsius quam secuti Aegyptiū reliquissent, contemnant, & ministrū eius iniquis odijs persequantur, praesertim, cum haecenus in nullo eorum quae Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde sigillatim, quomodo afflicti fuerint Aegyptiū dum eos contra Dei voluntatē detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem eruentum & ad potū inutile, ipsis verò dulce fuerit ac potabile: quomodo item refluxu mari locū eis & viā ad effugium cedente ipsi quidem per eam euadentes salutem sunt consecuti, inimicos verò internectione delētos inspectauerint: & quomodo in eā usq; diē inermes, Deo prabente armorū quoq; copiā sibi cōparauerint: tum quoties ex ipsis intentus faucibus eos prater omnī opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cū semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius providentia desperādum. Quamobrem

aquo.

equo animo ferenda omnia, cogitandumq; non
 esse ferum auxilium quantūvis differatur, quod
 rebus adhuc integris accipitur: & sic existi-
 mandam, non contemni à Deo sua pericula, sed
 fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ut
 videat utrum eius cupidine & ciborū & aqua-
 rum inopiam sustinere valeant, an potius more
 pecudum domus in suum vsum pascentibus ser-
 uire malint. Se quidem nō tam sibi priuatim ti-
 mere, cui caso iniuste nihil mali accidere possit:
 quā ipsoꝝ incolumitati, si per istam lapida-
 tionem facta & cōsilia Dei dammare videan-
 tur. His verbis furentes ad saniorē mētē reduxit
 & iam ad facinus armatis saxa de manibus ex-
 cussit. Sed quoniam intelligebat nō de nihilo cō-
 citatos, ad preces & supplicationes confugit: &
 confensa quadā specula, opem Dei rebus per ino-
 piā afflictis deposebat, in cuius solius manibus
 salus populi reposita esset: utq; propitiū veniā
 daret populo duris rebus ex asperato, & propter
 hoc more humano ab officio decedēt. Deus verò
 cura sibi populū fore pollicetur, & opem quam
 peterent iam iam affuturā. His impetratis Moy-
 ses descēdit ad multitudinē: illi verò animaduer-
 tentes promissionibus diuinis leti, & ipsi posito
 mœrore vultus hilares sumpserūt. Tum ille stans
 in medio concionis, ait se presenti necessitati à
 Deo remedium afferre, nec ita multo post ma-
 gna vis coturnicū, quod genus auisū præ ceteris

Arabicus sinus alit, superato interiacente mari
 longo volatu fessarū, qui alioquin etiam non est
 sublimis, in Hebræos defertur. Illi verò cibos di-
 vinitus oblatos certatim cōprehendentes, reme-
 dium inopia querebant: & Moyses rursus ad
 supplicationes vertitur, ob auxiliū à Deo pro-
 missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modum
 pascis, alia mox alimenta demisit. Nam inte-
 rim dum Moyses precabundus palmas attollit,
 ros de cælo delabitur: qui cū manibus eius
 hærens concrevisset, suspicatus ille hāc quoq; ali-
 moniam à Deo demitti, degustat: letusq; re cō-
 perta, turbā ignarā & putantē hiberna tempe-
 state ningere, monet opinione falli, nec vulgare
 rorē de cælo descendere, sed alimoniam quæ ope-
 alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
 prægustatū offert, ut experti crederent. Illi verò
 ad eius exemplū nouo cibo læti fruebantur, qui
 suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspe-
 ctu verò ad aromatis similitudinē quod Bdell-
 ium dicitur, magnitudine coriandri semini si-
 milis: eumq; pro se quisq; certatim colligebant.
 Sed mox edicto admonetur, ut ex æquo assaro-
 nis mensurā quotidie colligerēt, nō enim desore
 hoc cibi genus: quod eo factū est, ne infirmiori-
 bus deesset, dū robustiores per auaritiā plus sa-
 tis colligūt. Quod si quis contempto edicto ultra
 præscriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
 hilo plus lubebat quam ceteri: quicquid enim
 ultra

terra assaronē sequēti die supererat, inutile red-
 debatur, amaritudine ac vermibus corruptum:
 adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius
 hac natura est, ut qui hūc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris tēporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysis gratiam Deus in alimentū demisit. Hoc
 Hebræi Manna vocant, nam hac vox Man, in
 nostra vernacula est percōtatina, Quid hoc est,
 interrogans. Atque ita perpetuum gaudium ad
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos x l. deinceps sunt sustentati: tantū enim
 temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo Exod. 17
 hac primum contigerunt castris notis, postquam
 in Raphidim peruenerūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quod & præcedentibus diebus raros
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderūt. Rursum igitur
 Moysi irascebantur. Ille verò declinato aliquan-
 tiſſer turba furore, ad deprecādum vertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potiū
 quoq; in extrema necessitate largiretur. Quam
 non siti deficientibus, quādoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil
 cūctatus promittit Moysi daturum se fontem &
 uaquariū abundantia vnde minime sperarent: iu-
 betq; ut virga feriet petram in conspectu sitā,
 inde peteret ea quæ desiderabant: velle se ut per
 etiam & absq; labore potum adipiscantur. His
 k 4 accep

acceptis à Deo Moyses reuertitur ad populū præstolantem & intentis oculis, se spectantem: iam enim videbant à specula descendente. Qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā necessitate liberaturū & insperato modo salutem largiturū, fluuo de petra illa prorumpente. Quo audito territi, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidēda, Moyses ferit eam virga, qua eue stigio dehiscens aquā euomit copiosissimā simul ac limpidissimā. Illi verò inopinato spectaculo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur: moxq; magna cū voluptate bibebāt, quod esset dulcis & qualem diuinitus datam esse cōueniebat. quapropter & Moysen plurimi faciebant, quem Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacra litera in templo dedicata, quod Deus Moysi praxerit petram ex se aquā profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit. CAP. II.

II. **H** Ebræorum autē fama longe lateq; diuulgata, rumorib; de hi per omnes gētas circumquaq; sparsis, nō mediocri metus accolas eius regionis occupauit: & missis vltro citroq; legationibus adhortabātur se inuicē, vt aut arcerent, aut delerent etiā, si modo possent, aduentantem multitudinē. Præcipui verò huius expeditionis instigatores erant qui Gobelitidem regionem

gionem & urbem Petram incolunt: vocanturq;
Amaleciti, inter eas gentes pugnacissimi: ho-
rum reges & se inuicē & finitimos ad Hebrai-
cum bellū concitabant, externū exercitū Aegy-
ptiorū fugitivos perniciē sibi struere dēlitātes:
quos nō oportere contēnē, sed priusquā vires eo-
rum augeantur vberē aliquā religionē adeptæ,
& fiducia ex ipsorū cessatione concepta priores
bellum aggrediantur, tutō posse opprimi: consul-
tinq; esse in deserto eorū conatus vlcisci, quā
expectare dum urbibus bonis ac opulētis potiā-
tur. Hoc enim esse prudentiū, iniūis aduersario-
rum potētia quā primū obstare, nec spectare
dum quotidianis successibus in maius augeatur,
& potius curare ne in discrimē veniant, quā
ut periculo eximātur. Post huiusmodi legationes
decretum est cōmuni consilio, ut Hebraeos adorti
prælio repellere cōtētur. Nihil tum minus expe-
ctat Moyses, quā motum aliquē indigena-
rum: ergo cum videret trepidare ac tumultuari
populū, cui de improviso & imparato cū instru-
ctissimo hoste confligendū erat: hortatur ut Dei
sententiæ fressi, cuius auspicijs libertatē seruitutē
prætulissent, nihil aliud quā victoriā cogita-
rent: ne ve reputarent quod armis, pecunijs, com-
meatu & alijs huiusmodi præsidijs sint inferio-
res: sed cum Deum pro se contra hostes stantem
habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis
etiam opibus esse longe superiores: neq; ignorare
k s illos

illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus
 malis expertos, hunc & hostibus esse infensum,
 & Hebraeis propitium: eumq; fauorē satis decla-
 ratum dāni famē ac siccitē prodigiose ab eis de-
 pellit, dum mari & monte inclusis insperatū ef-
 fugium expedit. Adhuc tanto magis ad victo-
 riam aspirandū, quod post hāc nihil sint deside-
 raturi eorū quæ ad humaniorē victū pertinere
 videntur. Talibus dictis animato populo, conuo-
 catusq; tribunis & optimatibus, vniuersos &
 singulos hortatur, iuniores quidē vt grādiōrum
 dicto audiāt, hos verō vt omnes imperatoris sui
 vultus obseruent. At illi periculum contemnētes
 & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam mi-
 seria suam allaturā, & vltro Moysen rogabant
 vt se cōfestim in hostē duceret, ne re intēpestiua
 cunctatione acacritatē militum hebetaret. Tum
 ille selectis ē reliqua multitudine ad pugnam ido-
 neis. Iesum præsicit Nauei filiū ē tribu Ephra-
 imitide, virum manu ac cōsilio iuxta promptū,
 & pietate insignē, & à Moysē præceptore hæc
 parte non degenerantem: aliquot etiam cohortes
 ita disponit, ne ab aquatione intercludi possit:
 plures etiam ad præsidium castrorū et imbalis
 multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad præ-
 tium se expediunt, & armis simul ac corporibus
 curatis intenti signum classico per Moysen dari
 expectant: qui & ipse pernox cū Iesu cōsulta-
 bat, eumq; de instruendis ordinibus admonerat.

Appo

Appetente verò iam die ; hortatur ducē ut spei-
 de se concepta respondere studeat, & re feliciter,
 gesta existimationē sibi apud milites cōpararet.
 similiter Hebræorū optimū quēq; priuatim, ac
 mox omnes armatos verbis ad fortitudinē accō-
 dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
 committit, ipse montē ascēdit. Iamq; ad manus
 ventū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta-
 tiones mutua deerant: & quandū Moyses ere-
 ctas manus tendebat, Amalecita deteriore con-
 ditione praliabātur. Moyses verò extēsiōne ma-
 nuū lassatus, cū observasset quotiescūq; ma-
 nus dimitteret, toties suos non ferantes hostis im-
 pressionē cedere, iubet fratrem Aatronem, & so-
 roris Mariam es maritum Vronē, vtrinq; astātes
 manus sibi ind. suēter sustinere, neq; permittere
 ut per lassitudinē deferrētur. quo factō egregiā
 vicerunt Hebræi, fuissentq; internecione deleti
 Amalecita, nisi interveniente nocte fuga & la-
 tebris quidam eorū salutē sibi quasissent. Qua
 victoria nō alia vel magnificētior vel magis op-
 portuna maioribus nostris contigit: nam & oc-
 currentē exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
 omnibus circumqua; de gentibus magnū terro-
 rem incusserūt, & laboris prēmium prædā opi-
 mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti-
 libus expugnatis publicē & priuatim sunt di-
 zati, qui ad eam diem vix quotidianum victum
 sibi parare poterant. Nec in præsens tantum ea
 vict

victoria profuit, sed in futurū etiam: non solum
 enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; eo
 praelio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gen-
 titus ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis
 verò opidentia non mediocri accessio est facta:
 multum enim auri & argenti in castris fuit re-
 pertū multa aramēta vel escaria vel coquina-
 ria, magnus etiam pecunia signata numerus: ad
 hac textilia & armorū ornatu, aliāq; supellex
 castrensis, & varia prada iumentorū & impe-
 dimentorū, quæ exercitum sequi solent: quin &
 audaciores multo successus hic Hebræos reddi-
 dit, & fortitudinis ac industria magni studiosos,
 nihil nō sibi pollicētes si virtutē strenuē colerēt.
 Et hoc quidē pradium talē exitum est sortitum.
 Sequenti verò die Moyses casorū cadauera spo-
 liauit, arma quæ fugiētes abiecerāt collegit, &
 illis quorū opera insignior fuerat premia distri-
 buit, Iesumq; ducē pro cōcione collaudauit, mi-
 lite per acclamationes laudem viri cōprobante.
 Adeoq; incruenta fuit hac victoria, vt ne vnus
 quidē ex Hebræis desideraretur cum hostilium
 cadaverū numerus præ multitudine incōpertus
 manserit. Mactatis deinde pro gratiarū actione
 victimis, aram DEO VICTORI posuit:
 prædixitq; inter necione delēdos Amalecitas, vt
 ne vnus quidē eius generis relinquat, quod He-
 bræos vltro armis aggressi essent, idq; in deserto
 & inopia laborātes. postremo ducem exercitus
 victor

victriciali epulo excepit. Hoc fuit primum præ-
lium post exitum de Aegypto quo hostem la-
censentem fortiter reiectum magna clade affece-
runt: post quod per dies aliquot festis epinicijs ce-
lebratis, & quiete viribus reparatis, instructo
agmine iter continuabant: iam enim creuerat
armatarum numerus: & ad hunc modum par-
tialim procedentes, tertio mense post quon ex
Aegypto mouerant, ad montem Sina peruene-
runt, in quo Moyses visionem ardentis rubi vi-
derat, ut iam antè commemorauimus.

Raguelis consilium quod genero suo Moyse
dedit. CAP. III.

Cum autem rei feliciter gesta fama ad RA- 111.
guellem quoque peruenisset, gratulabundus Exo. 18.
occurrit Moysen & Sepphoram & eorum liberos
salutaturus. Is letus soceri aduentu sacrificium
instituat, & populi epulæ præbet prope rubum
qui flagrationem illatus euaserat. Dum verò
multitudo per suas quisque cognationes epulatur,
Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes
diuinæ concinabant, auctor salutis ac libertatis
celebrantes: ducem quoque suum faustis carminibus
prosequerantur, cuius virtute omnia sibi ex sen-
tentia successissent. Raguel quoque priuatim mul-
ta in populi laudem, multa in Moyses eius serua-
toris cecinit, cuius auspicijs tot viri boni ac for-
tes regerentur. Sequenti autem die Raguel 1111.
videns Moysen multitudine negotiorum obrui
(finis)

(finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferētibz, et alio arbitro ius suū tenere se posse non existimātibz, et his etiam qui causam sub tali iudice perdebant a quo animo sententiā ferentibz) tunc quidē siluit, neminē volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. Vbi verò tandē à negotiorū tumultu absolutū vidit, seductū seorsum. quid facto opus esset docuit: cōsultuitq; vt minores causas alijs cognoscēdas cederet, ipse verò tantū Reip. negotia tractaret. non deesse enim Hebraeis & alios dū dicandis litibus idoneos: curā verò tot milium salutis sustinere posse neminem nisi Moyse similem. Itaq; cū non ignores, inquit: tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vsui, tibi ipse parcēs, permitte alijs vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tantū cultui deditus esto quò facilius populum è presenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili cōsuluerim, vt instratis ac recēsitis copijs eas in dena milia distribuis singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: easq; rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiari: itemq; in manipulos triginta & viginti et decem comilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militum indita. Iudices autē viros virtute ac iustitia præstātes populi suffragijs creatis, qui de cōtrouersis eorum defer

deservat: & si forte quid gravius inciderit: eius cognitionē ad te religēt. Atq; hoc pacto neq; Hebraorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colēs fauorē eius propensiores exercitui conciliabis. Hoc Raguelis v. consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentū vsurpans, neq; autorem eius calans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentū fuerit. Quin & in libris suis Ragueli ascribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malēs dignos sua laude nō fraudare, quā sibi alienum decus vsurpare, ut hinc quoq; virtutem ipsius cōicere liceat: de qua suis locis sepe nobis dicendū erit. Interea dum his locis populus haeret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid vtile ei. inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniore Deo futuri.

Moyses cōcōso Sina mōte acceptas à Deo decē praeceptorū tabulās ad populū reportat. C. IIII.

His dictis ascendit Sina montē omnium re- VI.
gionis eius celsissimum, & obnitiā al-
titudinem cautesq; praeceptas non ascēsus tan-
tiq; hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, ut non immerita propter numē incolēs religiosus haberetur. Hebrai verò iuxta mādātum profetae motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidā boni: ita ut pro-
miser

miserat, esset à Deo reportaturus : atq; interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in ceteris, tum abstinendo à cōgressu mulierū per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deum sollicitates, ut propitiū Moysen excipiens, donum sibi per eum aliquot mitteret, quod ad vitā bene ac feliciter degendam conducibile foret. Interim & victu sumptuosiore utebantur, & ornatu splendidiorē vna cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hūc modum duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primum prater solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tētoria quā late patebant cōtegens, reliquū cœlum circumquaq; clara serenitate obtinente: procella deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura sinuū crebrō micantia terrebant, fulminaq; elisa significabant Moysen ex sentētia cum Deo propitiū cōuenisse. Hac locturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certē fas non fuit discedere ab illis quā in sacra hīstoria conscripta habentur. Caterū Hebræi visa insolita tēpestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente supra modū turbabātur, nā et rei monitus terrebat, & rumor vulgatus de monte, quod crebrō Deus eū misereret: quāobrē continebāt se intra tabernacula mœsti, putātes actū de salute Moysi, et illo per irā Dei sublato se quoq; simile exitiū mouere. In tali rerum statu ecce

ubi Moyses exultās latitia, vultuq; ipso animū
gaudio gestientē praeferens: quo cōspecto repente
metus omnis abiit, inq; locū eius spes magni ali-
cuius boni successit: nam & aer ad eius aduen-
tum pristinā serenitatē recepit. mox igitur con-
cionē aduocat, audituram quae mandata à Deo
referat. quam ubi conuenisse animaduertit, è su-
periore loco, vt ab vniuersis audiretur, in hunc
modum est affatus: Viri Hebraei, Deus optimus
maximus, quemadmodū nunquam antea vota
nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tempore me
legatū vestrum benignissimē excepit, & iam in
castra vestra praesens ac propitius adest, praescri-
pturus vobis viuendi rationē, qua nulla beatio-
re cogitari quidem potest: quare per ipsum perq;
eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis
qua vobis dicturus sum, meam mediocritatē in-
tuentes, quodq; humanā linguā audituri estis:
sed expedientes mandatorū bonitatem ac vtili-
tatē: agnosite eius maiestātē, qui vt vestra cō-
moda prouehat, me interuentio ad vos vti non
est dedignatus. Non enim Moyses Amaram &
Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Ni-
lum sanguineis fluenti labi fecit, & Aegyptio-
rum contumaciā tam varijs calamitatibus fre-
git: qui per mare viā vobis munivit, qui omniū
egenis cibos calitus excogitauit, qui potum de-
siderantibus è petra scatere iussit, à quo Ada-
mus terra ac maris vsumfructū accepit, per quē

Noë diluviū effugit, per quem Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chanaanæ terra est factus, per quem Isacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quē Iosephus in Aegyptiorū præsidentem evasit: is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quā sancti numinis interpret. Ea vobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agitis, fruente terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta natura leges filii, eritisq; hostibus vestris semper formidolosi, ego enim cū Deo coram collocutus, immortalem eius vocem audiui: adde illi corda estis vos & generis vestri incolumitas. His dictis adducit populū cum liberis & cōiugibus vbi Deū loquentē eis audiant, & quid agendū doceat, ne dicta minus autoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorū illaberetur: itaque omnes audiebant vocemē sublimi descendentē, vbi nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis enulgare, sententias

Mo. 20. tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Textum, Non temerē iurandum.

Quartum,

Quartū, Septimi diei serias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A eade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimonium.

Decimum, Nil aliud concupiscendum.

Hac ubi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moy- Exo. 22
ses praxerant audiuit, dimissa est cōcio. Sequē-
tibus autē diebus sapius ad ducis tentoriū ven-
tantes postulabāt ut etiam leges eis à Deo de-
portaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tu-
lit, & quid quōue modo agendū esset per idē tē-
pus praxerant, sicut suo loco dicetur: sed maiore
legū partē in aliud tēpus differo, priuatim de his
tōmentaturus. Eodē ferē tēpore Moyses rursum
in Sinā montē ascendit, pramonito antē populo:
nam & spectare eos ascensionē suā voluit. Cūq; Exo. 24
diutius narraretur, per XL enim dies absuit,
ceperunt solliciti esse, ne quid grauius illis acci-
deret: neq; in tot criminis aliud quicquam eos sic
contristauit, ut interitus Moysis opinio: varia-
bant enim rumores, dum alij deuorati à bestiis
iactant, maxime qui minus eum amabant: alij
raptum a Deo videri maluit: qui verò pruden-
tiores erant, inter utranq; sentētiam ancipites,
quod alterum ab humanis casibus non alienum,
alterū viri illius virtuti cōuenientius videbant,

ipsius fortē satis aequo animo ferebant: suā autē
 vicē dolebāt, quòd tali praside ac patrono essēt
 orbatī, qualē aliū inueniri credebāt impossibile:
 & neq; sollicitudo sperare eos sinebat, neque spe
 adempta nō dolere poterant: ac ne castra mouere
 quidē audebant, teditū expectare iussi. Tandem
 XL diebus totidēq; noctibus elapsis reuertitur,
 nullo interim humano alimento degustato: ad-
 uentuq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit,
 diuinam prouidentia illis adesse significās, & ra-
 tionē bene ac beate viuendi se per eos dies didi-
 cisse: postulareq; Deū vt tabernaculū ei faciant,
 quò descēderet quoties placeret, quod etiam mi-
 grātes secū circūferre possent, vt nō sit opus am-
 plius in Sina ascendere, sed interuisitans crebrō
 & tantū non cohabitās præsēto sit votis eorū ac
 deprecationibus: mensurā quoq; & formā taber-
 naculi sibi pramōstratā, nihilq; superesse nisi vt
 ad eius fabricam quā primū se accingerēt. His
 dictis profert duas tabulas continētes decē pra-
 cepta inscripta, in singulis quina: erat autē Dei
 manus ea scriptura. Illi verò praesentia sermo-
 neq; Moysis lati pro se quisq; certatim ad stru-
 cturā tabernaculi conferebāt aurū, argentū, cu-
 prū, materiē lignēā elegantē & contra cariem
 firmā, pilos caprarū, & omiū pelles partim hya-
 cinthina partim punicea tinctura, quasdā etiā
 candidas colore, & alias purpura flore infectas:
 adhuc lenas eisdem coloribus tinctas, & linum
 byssinum:

byssinum: lapillos quoq; pretiosos, qui ad ornatū auro includi solent, atque insuper vim magnam odoramentorum: nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo et portatili differebat. Ergo posteaquā ista species ambitiose sunt collata, viritim cōtribuentibus, nōnullis etiā plura quā pro domesticis facultatibus, architectos operi propheta præsicis ex mandato Dei, sed tales vt non alij diligendū fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissā fuisset. Eorum nomina etiā nunc in sacris codi- Exo. 36
cibus extant: Be se le l ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror: & Elia- bus Isamachi, tribus Danidis: plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto cōercendi fuerint, & præconis voce admonendi, non esse opus pluribus: ita enim fabricatoribus est visum. Atq; ita structuram tabernaculi aggrediuntur, Moyse & Mensurā & magnitudinē designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tū quātū instrumētū capere deberet ad vsum sacrificorum & sacrorū ministerium, ritē ac ordinatē præscribēte: nec minor fuit largitio mulierū circa vestes sacerdotales, & cetera quæ vel ad tabernaculi ornamentū, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta factō quod similitudinem templi portatilis referebat,

C A P. V.

l 3

Omnibus

Exo. 36 **C**ontribus autem paratis, & vasis aureis,
& aramentis ac textilibus, Moyses indi-
cto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, taber-
VII. naculum erigit hoc modo. Airiū primo dimen-
sus latitudine L. cubitorū, longitudine C. vallos
aereos statuit altos quinq; cubita per lōgiora la-
tera vicenos, & in postico latere X. In vno quoq;
inerant anuli, & capitella argentea, bases verō
aurata mucronata, ima hasta similes, ex aere fa-
cta & in terrā defixa: anulis innectebantur fu-
nes: qui ab altero capite clavis aereis cubitalibus
lumi cōfixi singulos vallos firmabāt, & contra
ventorū vim tabernaculū muniebāt. Linteū de-
inde byssinū mollissimū circūtendebatur à capi-
tellis ad bases dependens, totūq; eum locū sepiēs,
ut nihil à pariete differre videretur: atque hoc
modo se habebāt septi tria latera. quartū verō
latus L. iē cubitorū totius operis erat frons, cu-
ius ianua viginti cubita patebat, vtrinq; habēs
geminatos vallos instar postium: ex argento hi
quoq; cōstabant prater bases, quæ erāt anca: ab
utroq; autē latere stabāt tres valli bene firma-
ti: erāt autē & illi linteos ē bysso cōtexto circum-
ducti: ad ianuā vero pēdebat velum viginti cu-
bita longū, & quinq; altum, ex purpura byssoq;
& hyacintho cōtextum, variē picturatū exce-
ptis animantium formis: intra ianuas autē erat
asperforiū aeneum, basi ex eadē materia super-
positū, p̄de sacerdotes manus abluerent, & pe-
des

des perfunderet. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio versum ad orientem, ut sol surgens radios in illud mitteret, eratq; longū cubita triginta, & latum duodecim: alter parietum erat australis, alter ad septē triones obuersus: tergum ad occidentē spectabat, attolebatuq; tantū, quantum in latitudine patebat. Erantq; tabulae ligneae vicinae ex utroq; latere, quadrangulae, crassitudine quatuor digitorum, latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis cōtectae: & singulis tabulis inerat cardines vini immissi per duas bases quae erant argenteae, & in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis verò occidentalis tabulae sex erant, intus & extra deauratae, inter se omnes ita compaginatae, ut unus paries esse videretur. Ex lateribus autē tabulae erant vicinae, quarum latitudo habebat mēsurā unius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partē palmae, & ita triginta cubita adimplebant. Posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulae faciebāt quibus coniunctae sunt aliae duae tabulae, ex medio cubito sectae, quas angulares posuerūt ad instar maiorū tabularū. Singula verò tabulae anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminetes, velut quibusdā radicibus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuitū respicientes: & per eos deaurati rectes immissi, singuli cubitorū quinque tabulas coniungebant:

intrabatq; caput vectis vniuscuiusq; in alio capite in modū pyxidis: & post tergū parietum in longitudine positorū, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriusq; parietis latera cōtinebātur, incastrationibus factio & immixtis ad inuicēratq; ita cautū est tabernaculo cōtra ventorum vim aliōsue impetus, vt securū & immobile cōsisteret. Intus autē diuisa in tres partes longitudine, post decē cubita intima, statuta sunt colūna quatuor eodē opere & ex eadē materia facta, similibus basibus imposita, paribus interuallis per trāsuersum dissita: vltra has fuit adytum, reliquum verò tabernaculi sacerdotibus patebat. Atq; hac tabernaculi trifariā diuisio, vniuersitatis naturā referebat: nam tertia pars quæ intra quatuor colūnas continebatur, sacerdotibus inaccessa calū Dei quodammodo representabat: viginti verò cubitorū spatium, tanquā mare & terra hominibus inaccessibilis, solus sacerdotibus concedebatur: à fronte verò quæ auditus patebat, columnas statuerunt quinque: areis basibus innixas: post hæc vela sunt per tabernaculū expēsa, è bysso cōtexta, & purpureo, Hyacinthino, puniceo, coloribus distincta: horū primū cubita decē quaquauersum patebat, quod per colūnas est distētū, quæ adytū à reliquo spatium disparabāt, et à cōspectu hominū excludebāt: totūq; hoc fanū vocabatur Sanctū, adytū verò vltra 1111. colūnas sitū dicebatur

Sanctum

Sanctum sanctortū fuitq; hoc lintē omnis generis floribus quæ terra fert alijsq; ornamentis picturatū, exceptis tantum animantiū figuris: alterū autē velum magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque colūnas tegebat: quod à summo ad dimidiū columnarum pendens ibi anulīs sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus præbebat. Huic penē cōtiguū erat aliud velū magnitudine par, sed è lino contextū, anulīs à funiculo per transversum pendēs: quod aliquando adducebatur, aliquando festis præcipuē diebus reductū populi prospectū admittebat. Reliquis diebus, & maxime parum serenis obiectu suo picturatū illud velū à tempestatibus protegebat: unde mos māsīt etiam post iēplū exadificatū, ut velū huic simile in aditu prætenderetur. Erant præterea decē auleæ quaternorū cubitorū latitudinis, lōgitudinis vicens. octonū cum vncinis autem qui contiguorū anulīs ita inferebātur, ut coaptata vnū viderētur: quæ extensa fanū supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus vno pede ad terram pertingentia. Erant & alia peripetafinata vndecim aquē lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorum singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quæ tegmine suo vsq; terrā fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominēte, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum, Hæc rursus ab alijs è

l s pellibus

pellibus confutis contra aestus ac pluviarū iniuriā protegebantur : quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima : colores enim tabernaculi non aliter micabant, quā si cælum quis contueretur. Caterum cilicia & pellicea vela ita pendeabant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas regis Moyſes collocavit. CAP. VI.

Exo. 37. **T**Abernaculo autē hunc in modū cōstituto, VIII. etiam arcam Deo sacrā inferunt, è materia natura valida & ab omni carie inuiolabili: hæc vernacula nostra lingua dicitur Heorō, figura tali Longitudo eius erat quinque palmorum, altitudo vero & latitudo trimū palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aureis incrustata, & habebat tegmen auris cardinibus coaptatū, nulli ex parte prominēs: ex utroq; autē longiore latere incrat anuli aurei duo, totū lignum penetrātes, & per eos veſtes aurati utring; traiecti, ut quoties opus effet quocūq; transportari possit: neq; eum à iumentis vehiebatur, sed sacerdotū humeris transferebatur. Operculū autē eius imposita erāt effigies dīæ, quas Hebræi Cherubim appellant. ea sunt avimantia volucris, noua specie nec unquā cuiquā hominū visa: quæ Moyſes in Dei solio viderat figurata. In hac arcā repositas tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraque quina, & in singulis paginū duo cum dimi-

dio:

io: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi. CAP. VII.

IN fano autem mensam collocavit Delphicis nō I x.
absimilem, longitudine duum cubitorū, latitudine unius, altitudine palmorum trium: eam sustinebāt pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes quales lectus Dorienses addere solent, sed superne quadrangulares erāt: habebatq; circūquaq; labrū quatuor digitis tam inferne quā superne prominēs: & per singulos pedes merant anulī ferē circa summū pedē, adhibebanturq; utrinq; duo ceu manubria ē ligno firmissimo deaurata, quae non per circulū utrumq; ut rectes traieciēbātur, sed fibulato morfu mēsa labrū supernae, infernē pedis anulū cōprehendendo, facultatē trāsferēdi quocūq; opus esset praebebāt. hac solebat deponi in fano versus septentrionalē parietē nō longe ab adyto, & in ea disponebātur duodecim panes nō fermentati, seu ē regione sibi duobus ordinibus oppositi, mūdissimi cōfecti ē farina daorū assaronū, quae mēsurā Hebraeorum septē cotylas Atticas cōtinet. Super panes autē ponebantur dua phiala aurea thure plena: post septē verō dies alij panes inferebantur festo quod nos vocamus sabbatū cuius ritus causa aliās est à nobis indicanda. Ex aduerso x. mensa propius meridianum parietē situm erat. candelabrum ex auro fusile, sed nō solido, pondo

MINARUM

minarum centum: hoc pondus Hebraei cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: eratq; distinctum globulis, lilys, malis punis, craterculis ab una basi in altum assurgentibus, in septē ramos diffisis iuxta numerū solis & reliquorum planetarū. Exibat autē in septem capita ordine inter sese respondentia, quibus imponebantur septē lucerna secundum totidem planetarū numerū, respiciuntq; ad orientem & meridiē, candelabro oblique posito. Inter hoc & mensam vix dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa ē ligno imputribili, sed solida lamina circūquaq; contexta, cubitali in quadrū latitudine, altitudine verò dupla: super qua stabat focus corona aurea circūquaq; cinctus, cui anuli inerāt cum suis vectibus quo per viā a sacerdotibus deponi posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia, hæc quoq; lignea, laminis æreis intexta, in quadrum quinque cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens: excipiebat enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quod basis nulla subesset. Ad aram verò præsto erant infundibula & phiale, thuribulaq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragenda accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exo. 38

De pōticali ac sacerdotali ornatu. C. VIII.

x 1.
Exo. 39

ET tabernaculū quidem cū paratu suo sic se habebat. Nunc restat dicendum de vestitu
tam

tam reliquorū sacerdotum quos illi Chanaas vo-
 cant, quā pontificis, quem Anabarchen nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de vulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 turnus purus iuxta legē & castus accedens ante
 omnia Manachasen quē vocavit induitur, quasi
 dicas constrictorium: est autem subligar circa
 verēda consutū ē bysso retorto, in quod pedibus
 inseritis subducūt velut dimidiatas brachias, atq;
 ita circū illa constringunt: super hoc induit lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, Chetomene nostris vocatur, significatq;
 ea vox lineam, linum enim vocamus chethon: id
 indumentum est tunica talaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia et ipsas strictas,
 qua accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpētis exuvii videri possit: floribus
 etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis & byssinis: stamen verò ē sola bysso constat,
 qua semel atq; iterum circa pectus revoluta ad
 talos vsq; defluit, tant: sper dum sacerdotes à sa-
 cris feriantur, idq; ad ornatū conferre videtur:
 cum verò sacris est ministrandū, ne ventilata sit
 impedimento super humerū laeū rejicitur: hanc
 zonam Moyses nominavit Abaneth, nos voca-
 bulo à Babylonijs mutuato Emian dicimus, sic
 enim illi nominant: sed tunica nusquam sinua-
 tur, habetq; circa collum amplam aperturam,

cujus

cuius ora vncinis à pectore & à tergo committuntur. Massabaxanè vocant: super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulo plus quam medium: hic vocatur Masnaemplites: est autem tali paratus, ut videatur vitta linea saepe in orbem replicata & confusa, quam supernè alia tela integit usque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans: hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis Pontifex verò vititur quidem etiam hoc, nihil eorum quae enumeravimus omittens, sed superinducta hyacinthinè tunicà talarè, quam nostrates Membrum nominant, astringitque eam zona coloribus superius predicta simili, nisi quod auro intertexta: ceterum ima vestis ornabatur limbo effigie malorum puniceorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, ut medium esset quodque malum puniceum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo malapunica. Hec tunica non constat è duobus segmentis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longum contexta aperturam in summo habet non transversam, sed in longum descendente à tergo, & ante usque ad medium pectus: cui decori causa assuta est simbria, ne scissura appareat: eodem modo quia manus exeuntur est scissa. Super hanc tertiam etiamnum induit vocatam Ephoden, graecanica eponidi similem,

simile, ea sit hoc modo: ex varijs coloribus auro intermixto ita cōtextitur, vt circa mediū pectus lucina quædā relinquantur, maniculis quoq; ita extantibus vt plane tunica appareat: lacuna vero inferitur frūctum amplitudine palmi auro eslemq; coloribus quibus cphodes variegatum: id vocatur Essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spatiū illud circa pectus à texete relictum expleat: id cōmittitur cū tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunice ac essenis extantibus, intercurrente tania hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino suturā explete: in utroq; autē humero singuli sardoniches auro inelusi fibularum vice epomide adnectūt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis lingua nostratis, in utroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant: quin & essenē ipsum duodecim gēma distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme pretium incōparabilis: cui terna per ordines quatuor inerant, conferta coronulis aureis ita vt excidere non possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbunculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, berillus. His erant insculpta filiorū Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerant. Cū autē per se illi
 quæ

quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collū, eminentes è textura fecerūt, qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, veniētes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarū catenarum summitas ascēdens reducitur post tergū, et circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur. id quod præcipuè sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat xona iam dictis coloribus et auro distincta, quæ totū cōplexa rursumq; supra futuram nodata, deorsum propēdere sinebatur: omnes autem fimbria quibusdā oris fistulosis vtrinq; includebantur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes utebatur, super quē extabat alius cōfutilis ex hyacintho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur, daccharus, apud Græcorum herbarios hyoscyamus. Quod si quis aut visam aliquando nō satis animaduertit, aut nomine tenuis auditā de facie nō nouit, huic etiā describere eam nō grauabor. Herba est tres palmos sape in altitudinē excedens, napo similem radicē habens, vix enim hac parte est alia similior, folia verò apio: hac è ramis emittit calyculū ipsis inharēte, vestiturq; tunica quadā, quā exiit fructu ad maturitatē tendēte: calyculus autē est quātus articulus minimi

nimi digiti, circūferentiā habens crateri simile,
 quod ipsum clarius faciā propter ignorantes:
 ima sui parte circa fundū dimidiato globo est
 rotunditate similis, mox in processu paulatim
 coarctatur, donec in extremitate rursum dilatus
 in labrū exeat mali punici umbilico incisuris si-
 mile, cui operculū orbiculare inhaeret, quasi de
 industria tornatum, eminentes habens incisuras
 quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acu-
 tos mucrones desinētes: cōtinet autē sub operculo
 fructū per totū calyculū, herba sideritidis semini
 simile: florē verò fert qui papaveris videri pos-
 sit. Eiusmodi corona ab occipitio circū tempora
 utraq; procedebat: nam frontē isti calyculi non
 ambiēbāt, sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod
 sacris characteribus Dei nomē incisum habebat:
 atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari
 succurrit, quomodo homines odio nos prosequan-
 tur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā,
 quasi per impietate numen contemnamus quod
 ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis taber-
 naculi fabricā contēpletur, & sacerdotis orna-
 tum, & vasa quibus inter sacrificandū utimur,
 comperiet legislatorem nostrū divinū quendam
 virū fuisse, & falso nobis impietatis calūniā
 impingi: in his enim omnibus representatā quo-
 dammodo vniuersitatis rerū naturā inuenire licet
 si quis nō otiose, sed prudenter singula cōsideret,
 Nam & tabernaculum longitudine x x x. cubi-

totum trifariâ partitus, & duabus partibus sa-
 acerdotibus permiffi, quafi profano loco, terram
 & mare fignificat: hac enim ab omnibus promi-
 fcuè calcâtur. Tertiâ verò partē ſoli Deo adfi-
 gnauit, eo quòd calum hominibus fit inacceſſi-
 bile. Itidē per duodecim panes in mēſa diſpoſitos
 annū ſignificauit in duodecim mēſes diuiſum: &
 cū candelabrū ē ſeptuaginta partibus cōpoſuit,
 duodecim ſigna, per qua planeta ferūtur, ſubin-
 dicauit: & per ſeptē lucernas impoſitas totidem
 planetarū curſum. Vela quoq; ē quatuor colori-
 bus cōtexta elcēmētōrū naturā deſignāt: nā byſ-
 ſus terrā referre videtur, ex qua lini hoc genus
 prouenit: purpura verò mare, eò quòd conchylij
 cruore ſit fucata: aërē verò hyacinthus repræſen-
 tare videtur, ſicut puniceus color ignē: quin &
 pōtifcis tunica cū ſit lintea, terrā ſimiliter ſigni-
 ficat: hyacinthus verò polū, per mala punica ful-
 getra referēs, ſicut tonitrua per tintinabulorum
 ſtrepitū. Epomis etiā vniuerſi huius naturā indi-
 cat ē quatuor coloribus contexta, quibus aurum
 acceſſit, ſicut ego interpretor, propter adiūctam
 rebus omnibus lucē. Eſſen quoq; in eius medio eſt
 inſertus, nō aliter quā terra mediū mūdi locum
 obtinet. Zona itē qua cingitur, oceani ſimilitu-
 dinem habet, qui vniuerſa circūplectitur. Duo
 præterea ſardoniches in veſtitu pōtifcis pro fi-
 bulis additi, ſolis & luna ſignificationē habent.
 Gemmarū etiā duodenariū ſiue ad mēſes retu-
 lerit

beris, siue ad parē partiū numerum eius circuli
quem Græci *χρδιακόν* vocant, nequaquā à vera
coniectura aberraueris. Pileus itē tali significa-
tio videtur esse, cum sit ex hyacintho confectus.
alioqui nō sustineret Dei nomē, & corona illu-
stratur aurea, propter splendorem quo maxime
Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modum inter-
pretati sumus per occasionē, ne latente in his le-
gislatoris sapiētia vltro dissimulare videremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa
ac sacrificia spectant. CAP. IX.

His ita peractis, priusquā dedicarentur ap- XII.
paruit Deus Moysi, inquit; vt sacerdotiū Exo. 28
Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito, 29. 30.
vt merito præ cæteris eius ratio habenda videre 40
tur. Qui aduocata concione, recensuit virtutes
illius, & quam studiosus esset publicorū cōmodo-
rū, pro quibus toties in salutis etiā discrimen ve-
nire non dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cō-
probarēt, & fauorē Aaronis vultibus ipsis præ-
ferrent, Viri, inquit, Israëlita, opera iam sunt
absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel nostra sa-
cultates præstare valuerunt: & quoniam scitis
eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia
prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, quā
sacra curet, & pro vobis vota faciat. Quod si res
arbitrii mei fuisset, mihi ipsi honorē hunc adin-
dicassem, tum quod ita natura cōparatū sit, vt
quisq; sibi optime velit, tum quod mihi conscia
m 2. sim

sint laborum pro repub. susceptorū, quibus tale
 pramiū iure meo reposcere possem. Nunc Deus
 ipse cuius est sacerdotiū, Aaroni hunc honorem
 deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogativam
 cōtulit vt qui iustitia in toto populo pramineat:
 cui iam ante vscē sacratā & curā sacrorū al-
 tariūq; sui destinavit. Is pro vobis vota faciet
 apud Deū, eo libentius exauditurū, quod etiam
 antē in vos est propēsus, & propitiatorē habitū-
 ri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hac ora-
 tio populo, & suo quoq; suffragio Dei compro-
 bavit electionē. Erat enim Aaron propter genus
 & prophetiam & virtutē fratris honore hoc
 longe dignissimus, cui fuerunt eo tempore filij
 I I I I. N. abas, Abias, Eleazarus. Ithamarus.

Exo. 37 Quicquid autē ex collatis ad fabricam taberna-
 culi superfuit, totū iussū sunt in vela tectoria ta-
 bernaculi & candelabri, & ara in qua suffitus
 fieret, aliorūq; vasorū impendere, vt hac dum
 in itinere transportantur, neque pulvere neque
 pluvia, aut alia quacūq; iniuria ladi possent.
 Post hac cōvocato populo imperavit vt rursus
 attribuerent viritū dimidiū sictum: sictus autē
 summi genus est apud Hebraeos, quales sunt te-
 tradrachmi Attici. At illi sine mora paruerunt:
 quorum numerus fuit sexies centena millia, &
 in super quinq; millia quingēti quinquaginta: cō-
 ferebantq; id argentum soli ingenui etatis an-
 norū viginti & supra vsq; ad annū quingua-
 gesimum

gesimum, quod mox in usus tabernaculi est in-
 sumptū. Deinde & tabernaculū & sacerdotes lu-
 stravit in hūc modū: Myrra electa siclos quingē-
 tos, ireos tantundē, cinamomi & calami (est &
 hac odoramētī species) dimidiū dicti pōderis, cō-
 cisa ac cōtusa iussit macerari in olei olinarūhim,
 (mēsura nomē est quae capit duos choas atticos)
 quibus permixtis, & arte vnguentariorū deco-
 ctis, factū est vnguētū suavisimū, quo & sacer-
 dotes, & totū tabernaculū vngens purificavit.
 Offerebātur deinde multa et varia super altare
 aureū adolēda pretiosa valde, quorū naturā, ne
 sim prolixitate lectori molestus: recensere super-
 sedeo. Oportebat autē bis in die suffitū facere, an-
 te ortū & circa occasum solis: & oleū purifica-
 tū ad lucernas servare, quarū tres in sacro can-
 delabro per totā diē Deo lucebāt, reliquae sub ve-
 sperā accēdebantur. Porro omnibus iam absolu-
 tis, palmā artū fabrilis tulerūt Beselel & Elia-
 bus: nam & aliorū inuēta excoluerūt, & ipsi
 multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus
 praecebat Beselel. Insumptūq; est hinc fabrica-
 tēpus mēsiū septē: quo transacto primus annus
 ab exitu ex Aegypto est expletus. Initio verō se
 quētis anni mēse Xāthico Macedonū, Hebraeorū
 nisan, nouilunio tabernaculum dedicatū est, &
 quicquid vasorū in eo fuerat. Statimq; Deus in-
 ditauit gratū sibi esse, & nō supernacaneū labo-
 rē Hebraeorū, praesentē se fano suo hunc in modū

declans. Cùm calū esset aliās serenū, super salum tabernaculum caligo descendit, non quidem tanta quanta solent esse hiberna nebula, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanū transmitteret: in cuiusq; ros distillabat ab ea, praesentia Dei fidē populo astruēs. Moyses autē distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq; merito pramijs, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta praescriptū, taurum & arietē hēdumq; pro peccatis. Sed quo ritu hac fieri soleāt, dicam dum de sacrificijs tractabo, & qua victima solida tradantur conflagrationi, & qua

Leui. 8 iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiozem eius aspergit purificans eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierēt sacerdotes: atq; hoc modo per septē dies ipsos & vestes eorū curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi cōfecto, & sanguine taurorū & arietum alter-

Leui. 9 nis diebus iuxta genus suum mactatorū. Octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquēq; pro facultatibus imperauit. At illi dicto parentes certatim & ambitiose victimas offerebant: quibus super aram impositis subito spōte sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & inspectante populo omnia flamma absumpsit.

Leui. 10 idem tēpus accidit. Aaroni quedam calamitas, paterno animo grauis, quam tamē generose perculis: erat enim vir fortis, & intelligebat hoc nō
sine

sine Dei voluntate factū. Ex quatuor filijs quos dixi seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta prescriptum Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos cōuersa & vultus ac pectora eorum d' pascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autē iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorificē sepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortē lūxit: solos fratres ac patrē Moyses voluit à mōerore abstinere, & potiōrē Dei honorem quā suam tristitiā haberes iam enim sacram amictum Aaron gestabat. Ceterū Moyses recusatis omnibus honoribus a populo sibi oblati, totus cultui diuino erat deditus: & in Signa quidē nō amplius ascēdebat, sed in tabernaculū ventitās oracula quoties opus erat à Deo referebat, & cultu habitu priuati hominis vti perseverans, neq; quicquā prater Resp. curā pra alijs sibi vindicās. Leges praterea scribebat & vinēdi rationē, quam seruātes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; vinere: atq; hēc omnia dei monitu faciebat. Dicam autē & de illis legibus suo loco: nam illud suscurrit, quod in mentione sacerdotatū ornatus omissum nō oportuit: nā ea vltis omnem sub prophetia prae-textu imposturarū occasiōē ademit his qui illa vtebātur: liberumq; Deo vel adesse sacerdotibus, vel nō, omnibus & popula-

ribus demonstravit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quas pōtifex in humeris gestabat (Sardonyches erāt, quorū naturā nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrū humerum occupabat: tantūq; fulgorem emittebat ut procul etiā intuitibus conspiceretur, idq; prater naturā suam & consuetudinem: quod certè admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contēptu religionis sapiētiae opinionē occupātur. Sed mirabilius est quod nūc dicturus sum. Per duodecim gēmas, quas in pectore pōtifex insutas essen gestat, in bello victoriam prænūtiare Deus solebat: nam prius quā exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innotesceret, adesse Deum, opemq; & auxiliū suum inuocātibus esse allaturū. Quapropter Graeci quotquot à nostrā religione non abhorrēt cū hoc miraculum pro cōpertissimo habeāt ita ut negari nō possit, essena vocāt ὀφθαλμοῦ, hoc est oraculum. Desūt tam essen quā sardonyx fulgorē emittere ausus deus ante quā hac cōmentarer, irato Deo propter legū suarū prauaricationē: de quo aliās opportunius dicetur. nūc capta narrationē deinceps prosequar. Tabernaculo dedito, et omnibus quaecumq; ad sacerdotale ordinē pertinebāt ritē peractis, populus Deo in castrorū contubernium recepto latus ad hymnos & sacrificia se cōuer

conuertit, ~~non~~ aliter quàm omnibus iam malis
 avertatis, & omnia prospera in posterũ spe-
 rantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè
 per singulas tribus offerebāt. Principes enim tri Num. 7
 buum vini de suo cōferētes plaustrum cum duo-
 bus bubus cōtribuebant, vt sex plaustra taber-
 naculo per viam deuehēdo inferuīrēt: & prater
 hoc vnusquisq; eorũ obtulit phialā & trulleum
 & acerram: hac decem daricos. valebat, eratq;
 odoramentis referta: trulleum vero & phiala,
 vtraq; simul ducentos siclos pendeuāt, sed phia-
 la seorsum tantum septuaginta: hac farina erāt
 plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs
 utebantur. Præterea vitulum & arietem cum
 agno amiculo in holocaustũ, & hircũ pro pec-
 catis. Adhæc obtulit vnusquisq; principũ alias
 victimas quæ salutare vocabantur, per singu-
 los dies boues duos & quinq; arietes cum agnis
 amiculis & hœdis: atq; ita per duodecim con-
 tinuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus.
 Moyses autem non amplius in Sina mōte, sed ta-
 bernaculum introgressus, consulebat Deum de
 rebus agendis, & deferendis legibus: quas me-
 liores quàm vt ad hominem autore referri de-
 beāt, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus
 datas credens: adeo vt eas nec in pace ob volu-
 ptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas
 putarent. Sed de his nunc desino, proprium volu-
 men aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

NVnc paucas tantum cōmemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinet, quādoquidē in sacrificiorū mentionē incidimus. Duo sunt sacrificiorū genera, priuatum & publicum: horum utrunq; duobus fit modis. Aut enim tota víctima igni absumitur, quod ideo vocatur Holocaustoma: aut pro gratiarū actione persoluitur, & in epulis sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma factururus, mactat bouem, agnam, & hædum, & hos quidem amiculos, bouem verò licet mactare etiam grandiorem: sed opus ut est sint omnia mascula quæ solida concremātur. His iugulatis sacerdotes aram circumquaque sanguine horū tingunt, deinde mundata membratim dissecant, & sale cōspersa in arā imponunt, strue lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia diligēter primum repurgata ad reliquam acervi adiciunt, tergora verò sacerdotibus cedunt: & holocaustomata quidē ad hunc modum

Leui. 3 fiunt. Quam verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula feminis copulata. Hos iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnē pinguedinē cum fibra iecoris, & insuper caudā agni ara inferunt: pectore verò ac dextero crure sacerdotibus cōcesso, reliquis

cary

caribus per biduum epulum instruunt & qua *Levi. 4.5*
 superfuerint igni comburunt: idem ritus servatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas
 maiores non habent, par columbarum aut turturum
 offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera
 sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem
 de his in libro de sacrificijs differemus. Nam qui
 per ignorantiam peccauit, agnum & hadium fe-
 minam eiusdem aetatis offert sacerdosq; sanguine
 non ut ante aram, sed cornua eius sola imbuat,
 renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra ieco-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes vero tollunt sibi
 & pelles & carnes eadem die absumendas in fa-
 no: nam lex vetat quicquam in posteram diem re-
 liquum facere. Qui autem sciens peccauit, nemine
 conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius car-
 nes in feno similiter sacerdotes eadem die consu-
 mant. Principes quoque cum pro peccato sacrifici- *Leui. 4.9*
 cant, eadem quae plebey offerunt, hac tantum diffe-
 rentia, quod victimas adducunt taurum & hadium
 masculum. Iubet etiam lex ut tam in priuatis quam
 in publicis sacrificijs farina afferatur purissima,
 cum agno assaronis mensura, cum ariete duorum,
 cum tauro trium: hanc consecrant in altari oleo
 subactam: nam & oleum sacrificantes afferunt,
 cum boue hinis dimidium, cum ariete tertia par-
 tem, cum agno quartam. ea est mensura prisca He-
 braeorum, duos choas Atticos continens, quae oleum
 ac vinum metimuntur: nam vinum circa altare libat.

Si quis autē non sacrificās ex voto similem offert eius primitias pugillum unū in aram cōjcit, reliquū eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctū, nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcunq; autem sacerdos offert, totum cōburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octavo à partu die admittit. Fiant & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cū vitellinis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus quoque parte

Num. 28. suam inde sumētibus. Publicis verò impēsis lex

29 iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac vespere: septima autem quaq; die duos iugulant, eodem modo sacrificātes: & novilunio præter quotidianas victimas duos boves cum agnis anniculis septē, & arietē: hadum verò pro peccato, si quid fortē per oblivionē. omissum fuerit. Septimo itē mense, quem Macedones hyperbeteum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hadum pro peccatis: decima deinde Luna eiusdē mensis ieiunant vsq; ad vespērā, sacrificantq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, et pro peccato hadum: adducūt autem duos præter hunc hados, quorū alter vinus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo imminet avertatur: alterum verò in
subur

*suburbanum in locū purissimum eductum cum ipsa pelle excurrit nihil omnino purgātes, & cum eo simul excurritur taurus, nō à populo adductus, sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanū illato, aspergit digitum septies, totiesq; pavementū, rursumq; toties interiora fani circū altare: reliquum deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio: deinde extremitates & renes & adipēs cum fibra iecoris inferūt altari, pōtifexq; adijcit arietem de suo, solidū Deo conflagraturum. Eiusdem Exod. 28. mēsis decimaquinta, tēpore iam in hibernū ver-
 gēte tabernacula cōpingere iubentur per singu. Dent. 31. las familias contra ventura frigora quæ annus senescens afferre solet: quin & in patria tandē constituti, accedere in eam urbem quā propter templū caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, victimasq; Deo solidas incendere, & simul pro gratiarū actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palma, ex quibus mala per se dependeant. Prima die sacrificiū debet esse holocaustum ex tredecim bubus, & agnus vno pluribus et arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequētib; diebus idem numerus agnorū & arietū vnā cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnū de numero boum detrāhūt donec ad septenarium perueniatur. Octavo die feriantur ob omni opere, mactantq; sicut diximus vitulū & arietem & agnos.*

agnos septem, & pro peccatis hadum. Atque ha
 sunt Hebrais carimonia tabernaculorū, a maio
 Exod. 12. ribus accepta. Mense autē Xanthico, qui nostris
 13. 23 Nisan vocatur, & antiū exorditur, Luna quar-
 I. eui. 23 tad. cima, Sole arietem obtinente, quandoquidē
 Num. 9 hoc mense ab Aegyptiaca servitute liberati su-
 Deut. 16 mus sacrificium quod tunc exeuntes fecisse dixi
 Leni. 2 mus pascha nominatū quotannus instaurare le-
 ge iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil
 ē victimis in sequentē diem relinquētes, quā est
 quintadecima & azymorū festiuitatis prima:
 nam hoc festū priori cōtinenter succedit, duratq;
 dies septē, per quos panibus non fermentatis ve-
 scuntur: & per singulos dies tauri iugulantur
 duo, arii unus, agni septem: haec holocaustoma
 sunt, addi: urq; hadus pro peccatis in quotidia-
 num epulū sacerdotibus. Secunda azymorū die,
 quā est mensis huius decimasexta, frugibus de-
 messis & actenus intactis incipiunt frui: equūq;
 rati Deum huius vbertatis autorem per gratitu-
 dinem honorari hordei primitias offerunt in hūc
 modum. Spicarum manipulum igni torrent, hor-
 deum deinde pinsunt, atque ita in alicā modum
 fra. ti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo
 vno in eam mecto reliquum sacerdotum vsui
 cedit; & ex eo licitum sit publicas ac privatas
 messes metere. Primitiarum tēpore agnus in ho-
 locaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum
 elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

nonem diebus, quinquagesima quam à numero
 Asaritha Hebraei vocant, offerunt Deo panem è
 farina triticea duobus assaronibus cum fermento
 confectum, mactantq; agnos duos: hac oblata
 mox in coenam sacerdotibus apponuntur, et ea-
 dem die sicut nihil supersit absumuntur: ceterum
 holocaustoma faciunt è tribus vitulis, arietibus
 duobus, agnis quatuordecim hædisq; pro peccato
 duobus. Nullum autem festum ducitur absq; holo-
 cautomate & laborum vacatione, sed in omni-
 bus omnino hac duo lex observari iubet, & post
 sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur
 panis non fermentatus ex farina assaronibus vi-
 ginti quatuor: coquuntur autem bini pridie sab-
 bati, & sabbato mane proponuntur in sacra mē-
 sa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respiciē-
 tes, atq; ita cum duabus lancibus thure plenis
 permanet usq; in proxime sequens sabbatum: tunc
 demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi
 priores sacerdotibus in cibum datur: thus ite igne
 adoletur, quo ad holocaustomata uti solent, &
 pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sa-
 cerdos autem de suo quotidie his offert Deo fari-
 nam oleo maceratam, & modica coctura dura-
 tam, etq; demensum eius farinae assaron unus:
 huius dimidium mane, et tunc vespere, in ignem
 infert. Sed de his hæcenus, quorum rationem alias
 diligentius explicabimus. Ceterum Moyses tri-
 b. in Leuiticam à cetero populo exemptam, ut Num. 3.

Deo

Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solēni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris vasis factum tectum curandum commisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrā mināsterium caperent: atq; ea tempore sacri et Deo dicati sunt habitū. Post hæc animalia discernit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci nō liceret: de quibus aliquando per occasionē differemus, quæ ob causam aliorū esum permisit,

Leu. 7. 17 aliorū interdixit. Sanguinis certè ideo vetuit, quòd hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ovilli & bubuli abstinentiā indixit. Eiecit etiam è coetu & con-

Leui. 12 suetudine hominū leprosos, & seminis profluvia

13. 14. 15 laborantes mulieres etiam quæ naturaliter purgātur versari inter homines vetuit nec nisi post septimam diem puras haberi voluit: eum quoq; qui cadaver curasset, per totidē dies à coetu arcuit: si quis autē ultra hanc dierum numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est: qui verò per somnū geniturā emisit, si se mergat in aquā frigidā, ut solet fieri post legitimæ uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegavit, tāquam nihil à cadavere differentes. quòd si quis pristinam valetudinem

à Deo

à Deo precibus impetrauerit, & in cutē sanitatis color redierit, hic varijs sacrificijs Deo gratitudinē suam attestatur, de quibus aliās dicemus. Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicūt, Moysen propter leprā ex Aegypto profugū, turbā eodē morbo laborantiū in Chananaā duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nūquam Moyses in suā ignominiā talē legē tulisset, qualem etiā alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturū, praesertim quum inter multas gētes leprosi versentur, & in pretio sint : & adeo nec relegētur, nec cōtemptim habeātur, vt et in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipub. ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidē & fanis arceātur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quo minus apud multitudinē sibi parentē eas leges statueret, quae ipsi honorē potius quam detrimentū afferret? Qua re manifestū sit quod hac per inuidiā de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorē Dei taliū legū autor esse voluit. Sed hac quisque ita, vt libitū fuerit accipiat. Caterū puerperas fanū intro- X I I I .
gredi vetuit, aut sacris interessere vsq; in quadragessimū diē si foetus sit masculus: quod si foemina sit duplū eius temporis praescribitur. Ac ne post praestitutū quidem terminū intrant absq; victimis, quae partim Deo, partim sacerdotibus ce- Num. 5
dēt. Quod si quis adulterij suspicionem de uxore
habuerit,

habuerit, offert hordeacea farina assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquū est, sacerdotibus vescēdū datur. Deinde aliquis sacerdotis statuit mulierem ad portam quae est obuersa ad sanum, & inscripto primū Dei nomine in membrana, defert ei iurandū cum imprecatione, vt si pudicitia laisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: si autē pro amore nimio, & pro zelotypia maritus ad iniquam suspicionē sit cōmotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomē in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier verò si iniusta est delata, praegnans facta maturē & feliciter enititur. quod si & cōiugalē fidem & Deum iurandi testē fefellit, torpiter moritur, crure luxato, & ventrē aqua interante innadente. Hec sunt quae Moyses genti suae de sacrificijs ac purificationibus praescripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in vniuersum prohibuit, rarus coniugio summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, vt liberi legitimi proueniant. Itē incedit. 17. si cum cōmatre, aut nonerca, cum amita aut nia. 18. tertera, cum sorore nurūne, omnesq; tales coitus. 20. 21. 39 vt nefarios damnauit. Vetuit & cum muliere menstrū fluxum patiente cōgredi & cum brutis: damnauit etiā eos qui ex formosis maribus turpem

turpem voluptatem captarent, & qui contra se-
 cisset, capitale puenam inflixit. Sacerdotes autem
 duplo castiores esse voluit: hos enim nō solū pra-
 dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
 non quamuis foeminā in coniugale thorum ad-
 mittere, nō quā corpore questum fecisset, nō ser-
 uam aut captivā, neq; cauponariam aut stabu-
 lariam, neq; à priore marito quacūq; de causa
 repudiatā. Pontifici verò ne viduam quidē per-
 misit, quod tamen ceteris sacerdotibus liberum
 reliquit: sed salum virginē ducere cōcessit, eamq;
 servare. Idem nec ad mortuum sanitur accedere,
 quod tamen ceteris est licitū, ad fratres & pa-
 rētas ac liberos mortuos accedere. Idem iubetur
 simplices esse, omniq; fūco carere. Quicūq; ē sa-
 cerdosibus integer corpore non esset, parte quisiē
 suam cum ceteris accipere sinitur, sed ad altare
 ascendere, & sanum intrare prohibetur. Nec so-
 lum in sacris obeundis puros esse oportet, sed vi-
 tam etiā irreprensibilem prestare: quapropter
 qui sacrum amictum gestant, tantisper dum co-
 rtuntur, praeter aliam castitatem puritatē &
 sobrietatē, à vino quūq; iuxim arcentur. Victi-
 ma etiā integri corporis mactantur, omniq; vi-
 dia carentes. Haec sunt quae Moyses iam tunc vi-
 ta suae tēpore observanda tradidit: quedam etiā
 in futurum, ipse licet in deserto degens, Chan-
 naam terram tandem adeptis prospexit. Septi-
 mo quoque anno remissionem agris dedit, inta-

Levit. 25

Etosq; aratro & plantatione esse iussit, quem-
 admodum iam ante populo septima quaque die
 remissionem à laboribus dederat: quæ verò per
 hunc annum sponte sua terra protulerit, publica
 esse & promiscui usus iussit, & neq; indigenam
 neque aduenam ab eis fructibus colligendis arce-
 ri: idemq; observari post septimam annorum se-
 ptimanam, qui numerus quinquaginta conficit:
 vocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque an-
 nus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remit-
 titur, & serui manumittuntur, qui contribulis
 cum essent, legem aliquam violauerint, & sup-
 plicij vice in servitutem vindicati fuerint. Agri
 quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt
 hunc in modum: Instante Iobelo, quæ vox liber-
 tatem significat, conveniunt venditor agri &
 emptor, computatisq; fructibus ac expensis in
 agrum factis, si fructus maiores fuisse compe-
 riantur, recipit agrum venditor: quod si expēsa
 maiores fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor
 possessionem alteri cedit: sin vtraque paria fue-
 rint possessio ad veteres dominos reuertitur. Idē
 ius est in domos quæ in vicis non munitis ven-
 duntur: diversum verò de illis quæ intra oppido-
 rum mœnia vendantur. Licet enim ante annum
 elapsum reddita pecunia domum recipere: quod
 si integer annus interim abiuerit, emptori pos-
 sessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in
 castris in Sina populo tradendas accepit à Deo,

maxq; literis mandatas ad posteros etiam ob-
servandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. CAP. XI.

LEgibus ad hunc modū digestis, ad rei mili- x v.
tariis curam animum aduertit, de bellis fu- Nume. I
turis iam tunc cogitans. Indicit igitur censum
tribuum, excepta Levitica: eiusq; cura principi-
bus demandata, numerū eorū qui militari atate
esset, ad se referri iubet. Levita enim sacri erāt,
& immunes à militia. Censa sunt capita sex-
centa millia eorū qui arma ferre valerent, ata-
tis ab anno vigesimo vsque quinquagesimū, &
super hunc numerum. M M M. D C L. Pro Leui
autem allegit inter autores tribuum Manassē
Iosephi filium, & Ephraemem pro Iosepho. Hos
enim Iacobus in adoptionē à Iosepho impetra-
uerat, sicut supra diximus. Compacto igitur ta- Nu. 2. 3. 4
bernaculo in medium castrorū illud receperunt,
tribus tribubus per latera singula tendentibus,
inter quas via intercedebant. Forū quoq; rerum
venaliū est propositū, & merces suo quaq; loca
disposita: aderantq; opifices omniū artiū in suis
officiis, ut planē ciuitas videretur huc atq; il-
luc compeans. Loca autē tabernaculo proxima
sacerdotes occupabant, ac deinceps Levita. Eorū
(nam & hi seorsum sunt recēsi) numerus erat
viginti tria millia, octingēti octuaginta, mari-
bus tantū, & qui trigessimū à natiuitate diem Nume. 9
excederet, in hūc censum venietibus. Et quādiu

nubes super tabernaculū perseverabat, tantisper
 velut presente Deo castra eodē loco manebant:
 quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi mi-
 grabant. Inuenit autem & buccina speciem
 ex argente facta talem: Canna erat tibia pau-
 lo crassior, longitudine paulo minus cubitali,
 cuius os tantū patebat, quantum ad inflandum
 sufficeret, desinebatq; in extremitatem campa-
 nula similem, quemadmodum tuba. Asofra vo-
 catur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fe-
 cit, quarum una plebs ad concionem vocaba-
 tur, altera principes ad consultandum de repu-
 blica exciebantur: vtriusq; verò clangentibus
 vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò
 tabernaculum moueretur, hic modus seruaba-
 tur. Primo signo canente qui in orientali parte
 castrorum tendebant excitabantur: secundo ve-
 rò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixe-
 rant: deinde tabernaculum dissolutum medium
 portabatur iuxta sex tribus præcedentes, &
 alias sex ponē sequentes. Leuita verò taberna-
 culum circumdabant. Ad tertium autem signum
 pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad
 quartam septentrionalis. His buccinis uteban-
 tur etiam in sacrificijs, in quibus victimas ca-
 di mos est, tam sabbati quàm ceteris diebus.
 Tunc etiam primum pascha sollemnibus victimis
 est celebratum ex eo tempore quo in libertatem
 vindicati, Aegyptiorū dominationē effugerant.

Seditio contra Moysen propter egestatem,
& seditiosorum poena. CAP. XII.

Non multo post à Sina monte castra mo- xvi.
nuntur : & post aliquot mansiones , de Num. II
quibus dicemus , ventum est ad locum qui dici-
tur Iseremoth : ubi deus populus seditionibus
agitari coepit , & laboriosa peregrinationis
culpam in Moysen conferre. Illius suasu se re-
liquisse regionem fertilissimam , & nunc non
solum eius ubertate carere , verumetiā pro spe-
rata felicitate in extremis miserijs huc & illuc
oberrare , aquarum inopia laborantes : & si
manna quoque aliquo casu deficiat , procundu-
bio fame interituros. His addebant multa con-
uitia , quæ in virum optimè meritum passim
iactabantur. Exortus est interim unus e popu-
lo , qui admonitos prateritorum Moysi benefi-
ciorum , bonam spem habere hortabatur , ne
tum quidem opem diuinam frustra requisitu-
ros. Vulgus autem his verbis vehementius con-
citatum , magis ac magis contra prophetam tu-
multuabatur. Qui videns ita desperatos , iubet
equo animo esse , pollicendo se quāuis gravi-
bus contumelijs immeritò petitorum , copias ta-
men carniū eis exhibiturum , non in vnum tan-
tum diem , sed in plures etiam. Illis verò credere
nolentibus , quodam etiam rogante , vnde tot ho-
minum millibus providere possit : Deus , inquit ,
& ego , quantumvis male apud vos audien-

tes, nunquam tamē desinemus vestrī curam gerere, idq; breui estis visuri. Vix hac dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas acervatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebraorū insolentiam ac maledicta animadvertit, non paucis ē populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chanaanorum regione reuersi Israëlitis terrorem hostium incusserunt. CAP. XIII.

XVII. **M**Oyses autē posteaquā abductos inde adduxisset in locū humana habitationi parum aptū, nō longē à finibus Chanaanorū sitū, qui dicitur Fauces, in cōcionem populū aduocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem & felici terra possessionē: quorū alterū ex ipsius munificentia iam habetis, alterū quoq; mox habituri. Sumus enim in Chanaanorum finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nullusue rex nos arcebit, ut ne vniuersa quidē gens collatis in vnum viribus efficere hoc valeat. Ergo parati sumus ad rem fortiter gerendam: neq; enim sine praelio regione sua nobis sunt cessuri, s. d post magna certamina victoria præmiū erit: ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terra vbertatē, & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis
concord

concordia studere oportet, & Deum adiutorem
ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi.
Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysis
consilio, exploratores eligit duodecim nobilissi-
mos, ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à par-
tibus ad Aegyptũ vergentibus, totã Chananiae
rũ regionẽ perlustrauerant, donec ad Amathem
urbem & Libanũ montem peruenirent: explora-
taq; terra simul et incolarũ natura, reuersi sunt
ad suos, quadraginta diebus in hoc negotium in-
sumptis. Et fructuũ quidẽ pulchritudo quorum
specimen erat allatum, vbertasq; regionis quam
audiebant, animos multitudinis ad bellum susci-
piendũ erigebat. Contrã deterrebantur narra-
tibus difficilẽ fore eius acquisitionem, quòd flu-
mina superuida essent magna ac profunda, &
montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus
firmissimis cingatur. Apud Hebrœũ verò etiam
gigantum progeniẽ se reperisse aiebant, atq; ita
exploratores cum omnia maiora apud Chana-
naeos inuenissent, quàm qua hactenus post exi-
tum ex Aegypto viderant, suo timore reliquam
etiam multitudinẽ data opera impleuerunt. Qui
ex eorũ narratione impossibile rati talẽ terram
acquirere, soluta cõcione domũ reuersi cum vxoribus
& liberis lamentabantur, dicentes Deum
verbis tantum multa polliceri, re autem omnino
nilil auxiliũ prestare: rursumq; Moysen incen-
santes, in eum simul & fratrem eius Aaronem
pontifis

pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctē
 inquieti exegerunt, in vtrinq; cornicia iactan-
 do. Mane verò ad concionem cōcurrunt hoc ani-
 mo, vt lapidatis Moyse ac fratre, in Aegyptum
 retrò, vnde venerant, reuerterentur. Quem euen-
 tum metuentes duo è speculatoribus, Iesus Na-
 uucci filius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus
 ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populū
 compeſcunt, orantes vt bona spe sint: ne Deum
 insimulent mēdacij, temerè fidem habentes qui-
 busdam, qui vanis sermonibus de rebus Chana-
 neorum vulgatis multitudinem credulam terri-
 tarant: quin potius eos sequerentur, qui illi re-
 gionem tam felicem acquirēdi autores ac duces
 se præberent: neq; enim montium magnitudinē,
 neq; amniū profunditatem obstaturam viris for-
 titer rem gerere paratis, præsertim auspice Deo,
 & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, po-
 sito omni timore alacres, Deoq; freti, quā vos
 ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur
 sedare tumultuantem populum. Moyſes int̄rim
 & Aaron procidentes in faciem supplicabant
 Deo, non pro sua salute, sed vt insanientem mul-
 titudinē ad sanam mentem reduceret, tot præſen-
 tibus & instantibus necessitatibus turbatam:
 cum subito nubes super tabernaculum exorta,
 x v i i i. adesse præsentem Deum significat. Quo viſo
 Moyſes animatus infert se in turbam, & vltro
 pœnam eis à Deo tanta insolentia provocato mi-
 natu:

natur: non tamen quantam peccati enormitas merebatur, sed qualis esse solet paterna castigatio. Sibi enim tabernaculam ingresso, & inter-
necionē populi cum lacrymis deprecanti, comme-
morasse Deum, quot & quantis beneficijs affe-
cti ingrati esse pergerent: & quod nunc specula-
torum ignavia seducti, eorū verbis plus verita-
tis inesse putarent, quā suis promissionibus:
quamobrē non deleturū quidem totū illud quod
ceteris mortalibus omnibus prætulisset: attamen
terram Chananaam eiusq; vbertatē illis nō con-
cessurum, sed sine lare & sine vrbe in deserto
quadragenta annis erraturos, quo peccati pœnas
exsoluant. Liberis tamen eorū terram illam da-
turum, eosq; commodorum quibus patres se per
intemperantiam indignos redderēt, domuios esse
constituturū. His denuntiationibus vulgus at to-
nitum, totū se massitia dedit: Moysenq; obse-
crabant, vt deprecaretur Deum, quo reconcilia-
tus peccatisq; condonatis, vrbes hostiles eis tra-
deret. Ille verò negabat Deum laturum talibus
se teritari precibus. Non enim temerē aut huma-
no more ad hanc indignationem esse commotū,
sed instam hanc sententiā protulisse. Non est au-
tem incredibile, Moysen vnicum virū innumera
penē hominū milia cōcitata sedasse, quādoqui-
dē Deus illi præsens placabiliore faciebat mul-
titudinē sepe iam suo malo expertā, cōducibilius
esse nō repugnare diuina voluntati: & alioquin
etiam

etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebraeorum, quin etiamsi latere possit, quasi praesentem revereatur. Et quasi poenas exacturum, si quid prater decorum ab ipso praescriptum gesserit. Auctoritatis eius plusquam humana argumenta sunt plurima, et in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permixti, re infecta redierunt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idque nemine redarguere, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatus apud nos Ismaele obtinente, cum tam valida fames regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis veniret, et in festiuitate axymorum allati essent cori septuaginta, hoc est modicum Siculi triginta et unus.

Astici

Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnā inde comedere, tanta egestatē premente; legem tantū & iram diuinā veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatē obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quod talem viuendi rationem Deus per Moysen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆI-
CARVM, LIBER
QVARTVS.

Hebræorum inscio Moysē cum Chananiis
pugna & clades. CAP. I.

HEBRÆOS autem duram vi- Num. 14
tam in deserto agentes, & multis
miserijs afflictos, nihil penitus ha-
buit, quā quod Deus non sinebat
eos armis cum Chananiis experiri: nec iam am-
plius Moysen audire volebant quiescere iuben-
tem, rati etiam sine illius auspicijs victoriam
de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum,
quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia
constituti, semper ab illius consilijs penderēt: &
omnino

omnino pugitare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam Moysis respectu, quā quod in eius tutela iam inde à maioribus essent : & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virum aduersus eas gentes, etiā si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur, omninoq; expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant : quā pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusq; libidini seducti pareant, iactantū diuina colloquia, quibus vt Deo prae ceteris carus de rebus gerendis praeconeatur : quasi verò non omnes ex aequo Abrahae essent posteri, vt vnus singulari gratia praescientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, vt contempta vnus hominis arrogantia Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei pretextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de praesenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & dolore Deo maius cum Chananais quamprimum conferendis, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes radunt, qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter : & bona parte Hebraeorum caesa, reliquos turpiter reitaxe

vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantique ab irato numine inmissam esse, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsentis successus non contentus maiora moliretur, decrevit copias retrò in desertum reducere. Cumque populus posthac in ducis potestate se foro polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cassurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, ut non prius contra Chanaanæos pugnam capeferent, quam signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu venit, maxime rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudeis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se invicem quam in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: qua res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quod minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulit.

attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorū prorsus abiecit; sed tametsi contumeliosos non solum erga legislatorem, verum etiam in mandata divina per Moysen accepta, liberauit tamē ē perniciosissima seditione, cuius absq; sua providentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionē, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administraverit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. C. A. II.

II. **C**Ores vir genere & opibus inter Hebraeos
 Num. 16 **C**larus, & populari quadam facundia praeditus, videns Moysen in celso dignitatis constitutum, moleste ac inuideter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censebat se illi posthaberi, & diutius pollentiorē & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud contribules Levitas & inter cognatos concionabundus vociferabatur, rem indignā dictitās, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub praetextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suae tantū gloriæ studere: & nuper praeter nos & fratres sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui
 enim

enim principatu se dignum sibi sit conscius, cum
volente ac persuaso populo sine vi ad tale fasti-
gium aspirare. Qui verò bonis artibus eò perue-
nire desperent, à vi quidem abstinere ne boni-
tatis ac honestatis opinionem amittant, sed tech-
nis malitiosus ad id consequendum niti. Talium
conatus in medium protractos puniri è republi-
ca esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus
aperti hostes euadant. Quam enim rationē Moy-
sen afferre posse, cur Aaroni potissimū & filijs
sacerdotum dederit. Si enim ex Levitica tribu
alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, se
merito fuisse preferendum, genere Moyse parem,
etate atq; opibus potiorē, quòd si antiquissima
tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rube-
litis tribus dignitatem eam deferendam, Da-
thano, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxta ac eta-
te inter contribules præminentibus. Hac Cores,
videri volens reipublica curam habere, reuera
hoc tantum agens, vt concitato populo pontifi-
catum invaderet. Nec diu se intra vnā tribum
hæc criminationes continuerunt, verum sparsus
paulatim rumor, dum quisque auditis de suo
aliquid addit, totis iam castris peruagabatur:
breuiq; eò res deuenit, vt ducenti quinquaginta
è primatibus factionem Cora sequerentur, qui
omnes operam dabant, vt sacerdotium fratris
Moyseis ademptum in illum transferretur: po-
pulus præterea tam concitatus erat, vt ad lapi-
des

des conclamaretur, concurreratq; incondita multitudo in concionē, ubi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendū tyrannū, & populum è seruitute eximendū, cui sub religionis prætectu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorē prouecturū, nō eum qui multis esset merito posthabendus: vel si Aaron eū dare decreuisset, populi suffragio potius quā fratris beneficio fuisse daturum. Moyses autem qui Cora calumnias non ignorabat, videns populum irritatum, nequaquā expauit: sed fretus conscientia rei benè administrata, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, produxit in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce: Mihi, inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionē contemno, etiam si vobis diuitijs & ceteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia diuor. Tu enim ampliores quā vterq; nostrum, facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune quā vniuersis genus nobis Deus voluit, cuius eundem cunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Nisi enim ego & frater prae oculis habuissem, nequaquam oblitus

oblatus mei, dedissem alteri : cum nemo sit mihi
meipso propinquior, & mihi non minus quam
illis bene velim: & alioqui qualis erat prudentia
me violati iuris rem facere, & huius facinoris
præmium alteri cedere? Verum & à mea probi-
tate absit tale scelus, neq; Deus, sustinisset aut
se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissi-
mum facturi essetis. Ipse sacerdotum sibi elegit,
ipse ab hoc crimine immunem mereddidit. Atta-
men licet non meo beneficio, sed diuina electione
hunc honorem adeptus, non dubitat in medium
depositum vestris suffragiis committere, nullam
prærogativam postulans ex eo quod hactenus eo
sit legitimè functus, ut qui omni ambitione po-
sita, malit vos sine seditione videre, tamen si ve-
stris etiam calculis ante iam comprobatus : ne-
que enim Dei voluntatem in hoc lasimus, quod
vestrum etiam assensum accedere volumus: sed
quod ille ultro detulit, salva pietate recusare nō
licuit: quemadmodum & illud æquū est, ut qui
semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
efficiat. Quamobrem indicabit denuo quem ve-
lit pro vobis sacra facere, & pietatis vestrae an-
tistitem esse. Iniquissimū enim fuerit, Corē per
ambitionem obstare, quo minus tiberam electio-
nem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod
seditionibus turbemini, quantū ad hanc causam
attinet. Cras mane cū sua quisq; acerra & igne
ac odoramentis adesto. Tu verò Corē cede Deo,

Et calculum eius expecta, neque maiore quam Deus habeat, autoritatē tibi arroga: sed tu quoque inter ceteros huius honoris competitores indicandus adesto: nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodē genere natus, Et qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. Vbi verò conueneritis, corā toto populo suffitū facitote, Et cuius sacrificiū acceptius Deo fuerit, eū mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia colata per priuatam gratiam in fratrem summa dignitatis exoluam. His auditis turba Et tumultuari simul, Et male suspicari de Moyse destitit, Et insuper consilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs est confirmatum. CAP. III.

Num. 10. **P**OSTERA verò die reditur in concionē ut sacro facto interessent diuino iudicio, per quod competitorū certamen erat dirimendum: eratq; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad cunctus expectationem, quibusdam Moysen in ordinem redigi cupientibus: qui vera prudentiores erant, seditionis finē exoptantibus: timebāt enim ne actū esset de rep. si ulterius seditio procederet: multitudo quoq; natura nouarum rerū cupida, Et ad obloquendū magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moyses autem

missis ad Dathanū & Abironē viatoribus, insit ut ad condiclum venirent sacris interfuturi. Postquā autē negauerūt se obtēperaturos, neque diutius passuros Moysi potentiam artibus malis quasitam in populo augeri: his renuntiatis assumptisq; aliquot praestantioribus non est dedignatus ad contumacē Dathani factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathanus cum suis audito Moysen cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerent eū si quid vi agere vellet. Ille verō iam propior sublati in calū manibus, & elata voce ut à tota multitudine exaudiri posset, Domine, inquit, celi & terrae ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid haecenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebraorū perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem: tu enim scis omnia, ipsas etiā cogitationes hominū: qua propter nō dedignaberis rei veritatem atq; istorū ingratitudinē in mediū proferre. Nosti sanē exactē & illa quae natiuitatem meam praecesserunt, visa nimirū nō audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, male suspicari tamē nō verentur. Ego cum vitā agerē quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Ragueliq; soceri beneficio cōsecutus eram, tamen relictis eius volupta

tibus & cōmodis meipsum totū dedidi erumini
 pro isto populo perferendis: & primū pro liber-
 tate eorum, nunc verò pro salute prōptissimè ma-
 gnos labores suscepi. Nūc ergo quoniam in suspi-
 cionem veni hominibus, qui mea cura ac provi-
 dentia tot mala incolumes enaserunt, tu qui in
 igne illo ad montē Sina mihi apparuisti, & tua
 voce spectaculūq; illorū prodigiorū me dignatus
 es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi
 voluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis ser-
 mitutē eorū effugere concessisti, & Pharaothis
 potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignavis
 via per mare mediū iter aperuisti, cuius postea
 fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui inermes ar-
 mis minuiisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles
 reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus
 ē petra produxisti, cibumq; in terra non inueniē-
 tibus à mari attullisti, ē calo deniq; nunquā an-
 tē auditū es largitus, qui legibus ac institutis re-
 nostrā ornasti, adesto mihi domine iudex omnium
 ac testis incorruptissimus, quod neq; numerā à
 quoquā Hebræorū fauorē meū cōtra institutū ca-
 piatē admisit, neq; pauperē bonā causam habē-
 rem propter aduersariū diuitē perdere litē sum
 passus: & nūc Republica sincerissime admini-
 strata in suspiciōē culpa, à qua sum alienissi-
 mus, venio, quasi frati ob priuatū affectuū &
 nō tua voluntate sacerdotiū tuū cōtulerim. Ostē-
 de quòd omnia tua providētia dispersantur, &
 nihil

nihil sortuitis casibus, sed tua volūtatē ad effe-
 ctū peruenit: & quod res Hebraeorū cordi tibi
 sunt, iusta in Dathanū & Abironē animaduer-
 sione declara, qui te stupidū faciūt meis impostu-
 ris circūueniri iactātes. Facies autē manifestam
 aduersus insanos gloria tua detractores vindi-
 ctā: si non cōmuni more intereāt, ne quis nihil
 nisi humanū passos existimet, sed terra quā in-
 digni calcāt. delinsecēs cum familijs & facultati-
 bus eos absorbeat: hoc modo & tua potētia om-
 nibus apparebit, & exēplum posteris statuatur,
 ne quis secus quā piū est de tua maiestate senti-
 re audeat: & meū ministeriū ex tua sententia
 esse comprobabitur. Quod si vera sunt crimina
 quae in me cōgerūt, tum in meū caput dira ver-
 tant, illis quos execratus sum incolumibus. Atq;
 ita exacta pēna à populi tui turbatoribus reli-
 quam multitudinem in pace, cōcordia, & man-
 datorum tuorum custodia serua intactam &
 expertam supplicij sceleratis hominibus debiti:
 quandoquidē alienum est à tua iustitia, illorum
 poenas immeritam Israëlitarum turbam depen-
 dere. Hac cum lacrymis effato, terra horrendum
 repente cōtremuit, & nudāte superficie, non se-
 cus quā pelagus vento fluctuās, vniuersum po-
 pulū terruit: immāni mox sonitu eliso, quā sedi-
 tiosi tendebant, solum subsidit, & eodē momēto
 omnes ad vnum absorbet; sublatusq; in hūc mo-
 dū profans, hiatus ille ita rursū clauditur, vt

ne vestigium quidē eius superesset. Hic finis seditiosa factionis, illustra argumētū diuinae providentiae simul & potentia: fuitq; hic casus eo miserabilior, quod adeo nemo ne propinquorum quidē aut cognatorū eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, anteaclorū oblitus, latin acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidē dignos, ut pestē ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moyse pontificatus amulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quod a maioribus omni virtute praeclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quae secum attulerant: cum subito tantus ignis effulset, quantum nec homines ipsi vnquam excitaerunt, nec in terris spōse ardentibus, nec in syluis per asīū austri flatu collisīs & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vna cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadauerum quidem reliquia comparerent: solus Aaron supersuit illaesus, ut manifestum esset, diuinitus

coortū hoc incendium. His ita absumptis, Moyses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, ut & illi non ignoraretur, iussit Elcazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari aereo consecrare, ut hoc monumēto omnes terrerentur, qui caeleste nūmen humanis doli putant circumueniri posse.

Quæ Heb. xis in deserto per annos xxxviii. obtulerunt. CAP. IIII.

Post tam evidens argumētum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine ulla cōtrouersia posthac illud tenuit: nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penē grauior priore est insecuta: nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominū occupasset hac persuasio, nihil siue Dei voluntate geri, arbitrabatur Deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabāt omnia, tanquam non peccatorū odio Deus seueret sed à Moysē sollicitatus: agereque ferebant quòd non solum impunē tot optimatū morte populum mulcasset, sed pramium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatū: quando, quidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male cessisse videret: adhuc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superba & nimia Moysis potestati modum

aliquem statueret : facile enim hos illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas , veritus ne qui rursum res novas molirentur , vnde magnū aliquod malum accidere posset , concionem aduocari iubet : & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur , hoc tantum principibus tribuum mandauit , vt virgas afferret tribuum nominibus inscriptas , eius enim fore sacerdotium , in cuius virga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit , inscriptas attulerūt , cū alijs , cum Aaron , inscriptam habens in sua Leuiticam : eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit : sequenti verò die omnes protulit , quæ facile agnoscebantur , quòd essent & à principibus qui attulerant , & à cætero populo notatæ : videbantq; alias eadē specie manere , quæ erant pridie cum eas Moyses acciperet , ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta , & quod magis mirum , amygdala matura , quòd virga ex hoc genus ligno constaret. Hac nouitate spectaculi vulgus attonitum , omisso odijs quibus tam Moysen quàm Aaronem prosequeretur , totum in admirationem diuini iudicij versum , amplius Deo repugnare desijt , ratumq; Aaroni sacerdotium esse voluit : atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex , & Hebræorū populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem

peruenit. Moyses autem posteaquam Leuiti-

cum tribum diuino cultui dicatam, immunitem à Nu. 18. 35
 militia fecisset, ne fortè in parandis ad vitā ne- Leni. 14.
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractaret, 18. & 26
 mādauit vt post armis ac Dei fauore quasitam
 Chanaanem ex oppidis eius quadraginta octo
 bona & pulchra Leuitis distribuerebantur, cum
 agro manibus eorū contiguo diuinum milium cu-
 bitorū, & insuper à toto populo decimas annui
 fructus exegit Leuitis simul hac sacerdotibus cō-
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum
 propria. Ex quadraginta octo oppidis insit vt
 Leuita concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: præterea vt populus Deo primitias omnium
 fructuum è terra prouenientium offerret, & ex
 quadrupedibus quæ mactare fas est, primogeni-
 tum si masculinum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, vt eo cum familia vescantur in
 urbe sacra: pro eis verò quibus patria lex vesi-
 vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio depen-
 dat pro homine verò primogenito quinque siclos:
 debere eis etiā primitias tonsuræ ouium: & qui
 panes coquāt liba aliquot eis præbere. Qui verò Num. 6
 ex voto se consecrant, Naxarei dicti, capillum
 alentes, & vinum non gustantes, cum capillum
 consecrant, victimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Corbā seipsos nomināt, hoc est Dei do-
 num, si velint à ministerio ad quod se vitro obli-
 gauer

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierē triginta siclos, virum quinquaginta: qui verò tantū pecunia nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquēdos. Quin & si quis domi mactet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamē sacerdotibus pecorū pectus & brachium dextrū. Tantū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, praterq; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximē pracedente volumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotū ordini contrihitur, ex eo tā vxores quā filias & famulos etiā participes esse voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur: hæc enim in fano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absumunt. Huius ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copiis ad idinæa fines peruenit, legatis primū ad regē præmissis: petebat ab eo tantū liberum transitū, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturū: præterea forū rerum venaliū suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aqua pretiū si rex ita iuberet. Ille verò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus cum exercitu est obuiā profectus, prohibentibus Moysen si viā aperire conaretur. At propheta cōsulto prius oraculo, & Deo non permitte te vt ipse pugne principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter factururus. Eodem tempore sorori eius Mariam mæ ultimis

vita dies aduenit, quadagesimo anno ex qua
 Aegyptiū reliquerat, mensis Xanthici Luna pri-
 ma: sepultaq; est publico sumptu magnificè, su-
 per quodam monte qui appellatur Sein: & post
 menstruum luctum lustrauit Moyses populū hunc Num. 19
 in modum: Iuuentū laboris & aratri expertem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra p-
 ductā pontifex in loco purissimo mactauit, &
 sanguinē septies digito aspersit versus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuuentū, ita vt procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in mediū ignē inijciunt: simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 vir purus ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quotquot posthac funestā purifica-
 tione opus habebant. paulū huius cineris in fon-
 tanam immittētes, & hyssopi ramulū intingen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hanc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quæsitā
 seruari præcepit. Caterū funesto exercitu ita vt Num. 20
 dixi lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam petijt. Cumq; venisset in agrū vrbs Ara-
 bium primaria, quæ olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco motū excelsū, quo ager clau-
 ditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moysē,
 quod esset moriturus: et in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco accliuī, exutā pontificiā sto-
 lam Eleazar filia tradidit, ad quem iure atatis
 successit

successio pertinebat: atque ita spectante populo moritur; eodē ipso anno quo sororē amisit, anno atatis centesimo vigesimotertio: dies mortis eius incidit in primam Lunam mensis qui Athenien sibus Hecatonbaon dicitur, Macedonibus Lous,

III. Hebrais Sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moyses ductu peruenit ad fluium qui nominatur Arnon: is ex Arabia montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amoreis determinans: estq; hac regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. Ad eius regem Sehonem misit legatos Moyses, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quod sine detrimento vel agrorū vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum pretium verum venalium ex aquo & bono, etiam si potum aquae sine pretio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebraei fluium transire conarentur.

Quomodo Moyses deuicit Sehonē & Ogē Amorrhōrum reges, deleuitque eorū copias. CAP. V.

Num. 2. **M**oyses autē postquā intellexit Amorceos hostilē in se animū gerere, haud ferendū contemptū ratus, & vidēs Hebraeos genus hominum intractabile, otio simul & egestate facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasione eis adimere volēs, cōsultuit

Deum,

Deum, an bello viâ aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriâ insuper pollicente magnopere hac spe animatus, militē quoq; fiducia complet, clamitās adesse tēpus quo pugnādi cupiditatē exsatiaret, aspice Deo & quò sponte iam propenderent autoritate sua cōpellente. At illi permissa potestate lati, arma corripiunt, & euestigio instructa acie ad hostem properant. Amoravi contra ut vidit aduētātes oblitus pristina ferocia, tū ipse est territus, tū milites animos quos ante visū hostē prae se ferebāt, prae timore demiserūt. Itaq; vix primo cōflictu excepto terga vertūt, in sola fuga spē salutis repōnentes: cōfidelāt enim munitis vrbibus quae tamen nihil prorsus eis profuerūt. Nam Hebraei ut primū animaduernerūt hostes cedere acriter institerūt, turbatiq; eorū ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerūt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu aliū alias vrbes petebāt. nec alteri psequēdo fatigātur, imperfectā victoriā relinquere nolētes, sed cū essent funditores optimi, & eius pugnae generis, quod omni telorū genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quā ut armis grauarent, aut pedibus fugatos assequelātur, aut glādibus et iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, et si qui effugerāt, cū vulneribus et siti cōflūctabūtur: erat enim aestas. Cumq; desiderio potius ad fluminē agmine magno ferrētur, ab inse-

quem

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis
 sunt confixi, & inter ceteros Sehon rex cecidit.
 Hebraei verò caesos spoliabāt, praeda agēbāt ma-
 gna rerū copia fruebātur, quòd fructus nōdū ex
 agris collecti essent: & milites totā regionē per-
 currebāt impune diripienda, captiuosq; abducen-
 do nemo enim resistebat, & robore eius regionis in
 pugna absumpto. Talis clades Amorraeis acci-
 dit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter
 sunt vsi. Hebraei verò terrā eam occupauerunt,
 inter tres annes insula modo sitā. Nam Arnonis
 rīpe meridionale eius latus terminant, Iobac-
 chus verò septētrionale, qui in Iordanē influens
 namē amittit: occidentalis tractus Iordane arripe
 alluitur. In hoc rerū statu exoritur Israēlitis no-
 uus hostis Oges Galadinæ & Golanitidis regio-
 num rex, in auxiliū Sehonis amici & socij re-
 niens: cuius res quum iam perditas videret, nihī
 hominis victoriā sperans, virtutis suorū ac ha-
 stium periculum facere decreuit. Qua spe frustra-
 tus & ipse in praelio perijt, & exercitus a. l. vnū
 est deletus. Moyses verò Iobaccho fluuio supera-
 ta, regnum Ogi ingressus urbē vnā post aliā
 subuertebat, habitatores internecione vastam,
 qui omnes eius terra homines diuites & agro-
 rum fertilitate superabāt. Oges etiā vir heroica
 specie corporis, ne viribus quidē ac virtute fuit
 inferior: cuius roboris et stature argumentū ex-
 stabat in expugnata regia urbe Ammanitidis
 region

regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, novem longitudine. Huius viri casum non solum praesens Hebraeorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex praeda tam privatim quam publice sunt locupletati. Post hac Moyses castra Iordanem versus movet, & campum magnum e regione Hierichuntis: ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iamque in tantum creverant Israelitarum animi, ut nihil magis quam pugnas ac praelia cuperent: & Moyses utendum hac proptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, urbesque gentis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo vate.

CAP. VI.

Balac rex Moabitarum, habens veterem Num. 22. amicitiam & societatem cum Madianitis, 23. 24. cum res Israelitarum in tantum crescere videret, cepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebraei quicquam ulterius praeter Chanaanem usurpare appetant: atque ita non satis consultum de rebus novis cogitavit: & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, ob stare tamen volens ne ulterius procederent, legatos de communibus commodis

p

ad

ad Madianitas mittit, illi ad Balanū quendam
 ultra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, &
 sibi amicū, cum Balaci legatis mittunt etiam de
 suis honoratissimum quemque, rogantes vt veni-
 ret ad se, et diris impetrationibus Israelitas de-
 moueret. Vates legatis comiter exceptis, & ho-
 spitali mensa adhibitis, consulit Deum, qua sit
 eius de Madianitarum postulatis sententia: qui
 cum vetaret illis obsequi, reuersus ad eas, ait sibi
 non deesse voluntatem illis gratificandi, sed ob-
 stare Deū, cuius beneficio debeat gloriā ex ve-
 ris hactenus predictionibus comparatam: nam
 exercitum illum quem ipsi execratū velint, esse
 Deo longē charissimū: deditq; cōsiliū vt ob hanc
 causam ad Israelitas profecti, pacē cum illis qui-
 buscumq; conditionibus facerent: his dictis lega-
 tionem dimisit. At Madianita Balaso maximis
 precibus urgente, eadē de re dnyo legatos mit-
 tunt ad Balanū: qui cupiens hominibus obsequi,
 Deum consulit. Deus verò offensus iubet vt le-
 gatis assentiatur. Is ratus Deū hac seriō iubere,
 cum legatis proficiscitur. Inter eundē autē cum
 ventū esset in viā quamdam angustā inter duas
 macerias sitā, occurrit ei angelus: quo animad-
 uerso asina qua vehabatur declinās appressit eū
 ad alterū septum, nihilq; manebatur verberibus
 sessoris pressuram motestē ferētis: cumq; nec an-
 gelus de via cederet, nec vates verberandi finē
 faceret, tandem procumbens Deo sic volente in-

maius voce Balanū incusat, quod nunquam antehac lasus sauires in se, non intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgās verberatorē, quod iumentū nō esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum ratis territus volebat retro abire: sed Deus insit eū pergere quō instituerat, modō ne quid aliter agat quā diuinitus admoneretur. His mandatis perceptis ad Balacū peruenit: exceptusq; à rege honorificētissimè, voluit ad quendā montē deduci, vnde Hebraeorū castra contēplari posset. Balacus verò ipse cum regio cōmitatu deducit ratē in montē proximè imminētē, qui à castris stadia sexaginta aberat: quibus consideratis iubet regē septē aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regia est factū, maculat victimas vt victoriā praesagire posset: deinde sic fatur: Felices vos quibus Deus largā honorū prabet copiā, & providētiā suā perpetuā ducē & auxiliatricē amuit: quoniam nullū est hominū genus, cui non innocentia morum, virtutisq; ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos prastantiores etiam successores habituri, quandoquidē Deus vos solas hominum complectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit: quamobrē obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpe-

tuum possidendam relinquetis, & gloria vestri
 nominis implebitur vniuersa terra simul & ma-
 re; adeoq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla
 non orbis regio vestri sanguinis homines admi-
 xtos sit habitura. Beatus vos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex vno parente in tantū
 auctus, nunc vobis parum amplum pro dignita-
 te ac numero domiciliū Chananaa cōtinget, sed
 totū olim terrarū orbem habitationi vestra de-
 stinatum scitote, vt tam in insulis quā in con-
 tinente sit vobis degēdum pra multitudine ipsis
 cali stellis numero equiparanda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad
 summā rerū copiam deesse patietur, in pace &
 in bello virtutem viris addet. Inimicis nostris in-
 mentē veniat, vt hostes vestri esse, & in vos ar-
 ma sumere veluit: nō enim reuertetur ē tali pra-
 dio victor, qui letitiā coniugū ac liberis affe-
 rat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrahere,
 & quod deest addere. Talia vates fatidica vo-
 ce canebat, extra se raptus, & numine totus
 correptus, rege indignē ferente, & pacta nō ser-
 uare clamitāte, licet magnis muneribus ab ami-
 cis cōductū: venisse eū ad execrandū hostes, quos
 nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quē
 vates: putas, inquit, quoties fata sunt aperiēda,
 in nobis situm esse quid dicamus, aut taceamus
 afflati diuino spiritu? ipse voces quales vult
 profert

profert & oracula, nobis nec sciētibz nec cogi-
tantibz. Equidē satis memini ad quid precibz
Madianitarū sim adductus, eaq; causa veni, ut
voluntati tuā morem gererem. Sed potentior est
Deus, quam mea volūtas, qui cōtra Dei volūta-
tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quam-
primū enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
plius nostrū ibi remanet. Ego certē nihil in horū
laudē dicere in animo habui, nec quā Deus eorū
generi dare decreuit, commemoranda putavi: sed
numen illis propitiū, quod gentis felicitati studet
ac gloria, pro destinatis hac verba mihi subdi-
dit. Nunc age, quando animus est tibi atq; Ma-
dianitis rem gratiā facere, quorū preces me nō
deceat nō admittere, alias aras erigamus, & sa-
cra instauremus, si fortē Deū flectere possim, ut
exetrationibz hoc genus hominū deuouere li-
ceat. Cumq; Balacns id fieri permisisset, ac ut
iterato quidem sacro potestate deuouendi impe-
trauisset, collapsus in faciem pronus prädicebat
quicquid euenturū esset regibz & ciuitatibz
clarissimis, quarū quādā nondū cōdita vidētur:
quæ verò extant earū res terra mariq; gesta ita
prædictionibz respōderunt vsq; ad nostrā me-
moriā, ut facilis sit cōiectura, reliquū etiā eius
oraculi nō vanū fuisse enentū aliquando cōpro-
baturū. Balacns autē agrē ferens expectatiōē
frustratā, sine honore vātē ablegat. Ille domum Numag
repetens, cum iam Euphratem attingisset, accito

Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, voxq; Madianita, quandoquidē necesse est ut vel prater Dei voluntatē vobis obsequar, Hebraeorum quidē genus nunquam est interiturū, nec bello, aut pestilentia famēne, aut alio casu delebitur. Deus enim curā habet eius gentis a malis seruanda, nequando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur. Interdū tamen quedā vitari nō poterant, quibus ad tempus afflictī, mox magis quā antē florebut, castigatione tali ad sanitatem reuocati. Quapropter si breuem victoriam de illis consequi queritis, hoc consilio votū cōpotes efficiam. Filiarū formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorū expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite: ut circum castra obuersentur, & iuuenibus cōplexus expotentibus faciles se præbeant: ubi verò cupidine captos viderint, subito se propiciant. cumq; rogata fuerint ut maneāt, nō amittūt: nisi persuasis, ut relictis patrijs legibus & contra Dei à quo illas acceperant, Madianitarū & Moabitaram Deos venerentur: sic unum Deum iratū fili reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autē ita ut moniti fuerant filias mittētibus, Hebraeorum iuvenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes, rogant ne fili voluptatē ex earum pulchritudine capere inuideāt, nēve consuetudinem vortū auersentur. Illa libenter & verba iuuenū

& complexus admittunt : iamq; blanditijs illis,
 & cupidine feruētes relinquere parāt: tum
 illi tristes mulierū discessū, precibus instāt, ne se
 relinquāt, sed futura coniuges & omniū facultatū
 domina apud illos maneant : hac promissa
 iurando confirmabant Deū testē inuocando,
 & lacrymas fundendo, quo magis eas ad miserationē
 flecterent. Tum illæ postquā omnino captos
 & consuetudine sua deuinctos animaduert-
 erunt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt
 vobis domi nec ampla facultates, nec parentum
 ac domesticorū affectus, neq; inopia taliū rerum
 huc ad vos venimus, aut forma corporis nundi-
 natura preces vestras admisimus : sed persuasa
 viros esse bonos hac hospitali gratia non dedi-
 gnata qua vos opus habere videbamus, faciles
 nos vobis præbimus. Nunc quandoquidē amare
 vos & ambitionē nostrā molestē ferre assue-
 ris, ne has quidem preces auersabimur : quare si
 beneuolētiæ cōiugalī fidē dederitis, qua sola no-
 bis satisfacere potest, libēter vobiscū vt legitima
 nuptiæ cōiunctura sumus: veremur enim ne libi-
 dine exsatiata, cū iniuria & cōtumelia nos re-
 tro ad parētes nostros ablegetis: cui nostræ soli-
 tudini veniā vos dare equū postulamus. Illi
 verò quolibet modo fidē daturos se pollicētibus,
 & nihil præ amore nimio recusantibus : Quan-
 doquidē, inquit, ita vobis videtur, et mores ha-
 betis ab omnibus alijs diuersissimos, vt cibus etiā

proprijs vestro more vtamini, nec potũ cum alijs
 communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscũ
 vitã degere, Deos nostros colatis: neq; enim alio
 argumento persuadebitis amorẽ istũ vos nõ fm-
 gere, nisi eosdẽ nobiscũ deos adoretis. Nec absur-
 dum fuerit aut vitiovertendũ, si terrã in quam
 venistis peculiare deos colere malitis: praesertim
 cum nostri per omnes regiones honorẽtur, vestrũ
 nemo prater vos cultu dignetur aut ceremonijs.
 Aut igitur caterorũ more vobis est viuẽdũ, aut
 alius orbis querẽdus, vbi soli iuxta vestra insti-
 tuta vitã agatis. At illi cupidine caci dicta earũ
 cõprobant, & quò traherantur sequentes à re-
 ligione patrũ desciscunt: & plures deos credere
 inducunt, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis
 quoq; indifferẽter vtebãtur, & in mulierũ gra-
 tiam nihil nõ contra legẽ faciebãt: vt iam tota
 castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio
 priore peior glisceret, & auita religio in extre-
 mum periculũ deduceretur: iuuetus enim gustã-
 tis semel peregrinis moribus inexplẽbilitẽ in eos
 ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus ac-
 cepta praecelebant, vnã cum reliqua turba cor-
 rũpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus
 princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia
 gentis eius dynasta, iussus ab vxore, & contem-
 ptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu
 sacrificabat, & alienigena coninge nõ dissimu-
 lantẽ se oblectabat. In hoc rerum statu Moyses
 veritus

veritus ne gravior aliquid sequeretur, advocata cōcione, neminem quidem nominatim accusavit, nolens in desperationē adducere eos qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maioribus eorū decorā, quod voluptatem pluri quā Deum & religionē facerēt. Expedire illis ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contemptu, sed cōpescendo pravis cupiditatibus fortes se viros declarent. Absurdum præterea dicebat, quod cum in deserto modestē vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiā quasiuerāt, nūc per affluentia perditū irēt. Talibus dictis conabatur iuventutem corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Lambrias insurgens: Tu, inquit, Moyse tuis legibus utere, quibus iam longo usu robur addidisti: quod nō fecisses, saepe iam pœnas dedisses, et tuo malo nō esse Hebræi imponēdū didicisses: me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis: neque enim aliud hactenus, quā sub legis ac religionis pretextu nobis servitutē, tibi principatum malitiosis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vita licentiā adimēs, quæ liberorū sunt, & sub nullius imperio degentium: hoc enim vel Aegyptiaca servitute fuerit gravior, in quēvis tuis legibus pro tuo libitu animadvertere: cū ipse multo dignior sis, qui punitarius, quandoquidē abrogatus quæ omnium consensus approbat, plus tua

quàm ceterorū mortalitū placita valere posita-
 bas: ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico,
 ne fateri quidem in hoc actu gravabor, mulier-
 culam alienigenam me duxisse: audis à meipso
 mea facta, ut ab ingenuo, neq; enim latere cu-
 pio. Sacra etiā dijs facio præter consuetum, quia
 id equū cēseo, ex multis mihi veritatē querere,
 & nō sicut sub tyrānide vivere, de vnius tantū
 fiducia pendentē: nemo mihi rem gratā fecerit,
 qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere
 voluerit. Hæc Zābria pro se & quibusdā sui si-
 milibus afferente, populus quietus expectabat
 quonā audacia hæc esset euasura, maximè quòd
 videret legislatorē amplius nolle cōtēdere, ne ho-
 minē insolentem iritatorē redderet: verebatur
 enim ne plures talis in loquēdo impudētia imi-
 tatores facti, turbas in populo excitarent. Atq;
 ita tum cōcio dissoluitur: ac fortasse ulterius ma-
 lum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatu
 esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tū
 patris dignitate, iuētutis facile princeps, Elea-
 zar pōtificis filius, & Moysen magnū patrum
 habens, ægerrimè tulit Zābria contumaciā: cu-
 ius impunitate ne legū cōtemptus crederet, vin-
 dicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd
 exēpla primatū in vtramvis partē plurimū va-
 leant. Cumq; tāto esset animi & corporis robo-
 re, ut nō temerè aliquid arduum aggrederetur,
 quod non etiā persiceret, ad Zambria tentorium
 vadit,

vadit, & eodē ictu ipsum vna cū Chosbi transi-
 git. quo exemplo iuuenis ad pulcherrimā vir-
 tutis emulationem accensa, certatim in eiusdem
 criminis reos facit impetū, & bonā illorū partē
 ferro conficiunt, reliquos insecta pestis sustulit,
 per iram numinis inflata, & ne illis quidē pe-
 percit, qui cū iure cognationis talē suorum pe-
 tulantiā colibere deberent, aut dissimulare aut
 accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, quā
 quatuordecim millia virorū desiderarentur. Hāc
 ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentē
 interfectione delendam exercitum misit, de qua
 expeditione mox narrabimus; postquam quod
 omissum antē nō oportuit: duxerimus. Balamum
 illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos
 Hebraeos, quo mirus hoc faceret à Deo est pro-
 hibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consi-
 lium dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
 fectis prava opinione, penē totius populi religio
 sit corrupta: huic inquam Balamum tanta hono- Num. 31
 re dignatus est propheta, ut oracula eius suis li-
 teris inferret: xxiij; nihil vetaret, quin ea pro
 suis ederet, neci vllō teste id factum eius coar-
 gui posset, maluit eum debita apud posteros me-
 moria non fraudare. Sed hac quisque ut libue-
 rit ita consideret. Moyses autem ut dicere coepe-
 ram, in Madianitas misit exercitum duodecim
 millium singulis tribubus mille militibus impe-
 ratis eiq; copijs Phineem praefecit, cuius opera
 leges

leges vindicatas, & de Lambria violatore earum
penas exactas paulò antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amor-
ritis regio quomodo à Moyse duabus cum
dimidiata tribubus concessa. CAP. VII.

Madianita verò intellecto hostium adues-
tu, & quòd iam non longè abessent, &
ipsi copias in unam contrahunt, & quia in re-
gionem suam irrupturos putabant, munito pro
tempore aditu, præstò erāt, impetus eorū pro vi-
ribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tan-
ta multitudo Madianitarum est casa, vt nume-
rus cadauerū intri non posset, ne regibus qui-
dem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas,
Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum no-
men primaria vrbis Arabum & hodie retinet,
Receme dicta, quam Græci Petram vocare ma-
lunt. Fasis hostibus, Hebræi regionem sunt po-
pulati, prædas abigendo, & incolas vna cū mu-
lieribus interimendo, solis parentes virginibus,
hoc enim Phinees à Moyse mandatū acceperat:
qui reducto incolam ac illoso exercitu, prædam
quoq; memorabilem retulit, bonum quinquaginta
duo millia, & insuper sexaginta septem: as-
inorum sexaginta millia, vasorum aureorum &
argenteorum magnum numerū, quibus in dome-
stica suppellectile utebantur. Etenim pro opibus
lauiore victa delectabantur. Abducta sunt
etiam virgines circiter triginta duo millia. Moy-
su

ſes autē partitus prædā, quinquageſimā eius
partē Eleaxaro dedit & ſacerdotibus, & Leui-
tis alterius quinquageſimā, reliquū verò populo
distribuuit : quo factum eſt vt deinde ſuauiter
vincerent, opibus virtute quaſitis, otium quoq; ad
fruendum naſti. Moſes autem iam admodum Num. 27
ſenex Ieſum designauit, qui ſibi in propheta & Deut. 3
ducis (ſi opus foret) munus ſuccederet, Deo ita
iubente vt hunc principatus ſucceſſorem faceret.
Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
tiſſimus, Moſe præceptore doctus. Per idē tem-
pus dua tribus, Gada & Rubeli, & dimidia
Manaſſitis, numero pecudū & alijs rebus abun- Num. 23
dantes, de cōmuni cōſilio rogant Moſen, vt ſibi
extra ſortē traderet Amoritidem terrā, qua non
multo ante bello capta fuerat: eſſe enim paſcu-
is vberē. Ille verò ſuſpicatus eos praelia contra Cha-
nanaos metu detrectare, & curā pecudū igna-
uia pratexere, conuitio viros excipit, meticulo-
ſos ſimulatores diſclitās. Velle eos in otio luxuq;
terrā cōmuni Marte quaſitā poſſidere, & nolle
arma cū cætero exercitu ferētes, terram ultra
Iordanē à Deo promiſſam capere, denictis gen-
tibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Quī
vidētes eū iratū, ne meritō irasci videretur, re-
ſpondent ſe neq; per ignauiam pericula, neq; per
deſidiā labores fugere, ſed hoc tantum agere, vt
præda in locis commodis relicta, expeditiores ad
certamina fierēt: paratosq; ſe aiebant, ſi oppida
ad

ad tutelam liberorū & cōiugum ac facultatum
 ipso dante acciperent, reliquū exercitiū armatos
 quocunq; ducerentur sequi, & cōmunibus mili-
 tare auspicijs. Tum Moyses cōprobata eorum vo-
 luntate, advocatoq; Eleazaro pontifice & Iesu,
 caterisq; magistratibus, concedit illis Amoricidā
 hac cōditione, vt simul cum cognato populo ad-
 versus communem hostem bellum gerant, donec
 omnia ex sententia cōfecta fuerint: atq; hoc pa-
 cto accepto quod petierūt, & extractis munitis
 oppidis: liberos & vxores atq; impedimenta in
 illis deponunt. Moyses quoq; in eadē regione de-
 cem vrbes cōdidit, in illū quadraginta octo nu-
 merum computandas, in quarū tribus aſyla ſan-
 ctiuit, illis tantū profutura, qui cade nō spōte cō-
 missa eō cōfugissent: si atuitq; talibus exiliū tem-
 pus, tantisper dum pontifex viueret sub quo ca-
 des accidit, post cuius obitū redire in patria per-
 misit. Exiliū verò tēpore l'cere cuius ē cognatus
 interempti homicidā impunē occidere, duntaxat
 extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis
 cognatis esse voluit, alijs non item. Cæterim op-
 pida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabia Bosfo-
 ra, in Galadena regione Arimatum, & Batarica-
 de Gaulademan: & post captam Cirananeam
 totidē ex Leviticis oppidis iussu Moysis destina-
 ta sunt, vt hoc genus exulibus refugium & ha-
 bitationem præberent. Eodem tempore cū de-
 functus esset quidam ē primatibus Manassitidis

tribus

tribus nomine Salpades, liberis deterioris tatum
 sexus relictis, tribules eius viri insignes. Moysen
 consulunt, an filiarum eius in diuisione & sorti-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit,
 si in domū tribulis nuptū darentur, sortem dota-
 lem fore: sin mallent in aliam trilū elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerūt: atq; hac occasione
 instituit, vt cuiq; tribui sua sortes perpetuò ma-
 nerent. Cumq; iam de quadragesimo migra-
 tionis anno triginta tantū dies superessent, aduo-
 cata concione ad Iordanem, eo loco vbi nunc op-
 pidum Abila visitur, agrum habens palmetis
 consitum, vbi populum omnem præstò vidit, in
 hunc modum verba fecit.

V I .

Dent. 24

Moyſis leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatus.

CAP. VII I .

Viri commilitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita vult, & atas C X X .
 annorum exacta postulat, vt ex hac vita disce-
 dam, & rebus vltra Iordanem gerēdis intresse
 me Deo non est visum, equū duxi, vt quantū ad
 vestrā felicitatem attinet, ne nunc quidē offi-
 cio desit: sed pro gratia mibi data provideam,
 vt pro cōmōstrata ad eam via, sempiterna apud
 vos memoria dignus habeat. Age igitur, vbi
 prius in quo tam vestrā quā posterorū bea-
 titudo consistat indicauerimus, & hoc pieta-
 tis erga vos nostra perpetuum monumentū re-
 liquerimus, libētes ex hac vita decedamus. Fidē

etiam,

enim, sat scio, mereor, vel quòd antehac v^{est}ris commodis indefinenter seruiens nunquã vos fellu, vel quod anima prope exitum cõstituta in omni virtute ac veritate seipsa melior redditur. Filij Iſraëlis, vna omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitiu, quam ſolus dignu dare, & peccantibus in ſe auferre potis est: cui ſi vos tales præſtiteritis, quales ipſe poſtulat, qualesue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non maſti virtute, amulandiq; omnibus eritis: ſed & qua iam contigerũt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui cõſequimini. Tantũ volũtati diuina obſequimini, & mãdatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religione per contemptum quicquam nouate. Qod ſi feceritis bello præſantiſſimi inter omnes gentes, & omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis: nam auxiliante Deo mina omnes facile contemuntur. Caterũ virtutis præmia magna per omnẽ vitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primum eſt ac potiſſimũ præmium: deinde per hanc cetera bona facile parãtur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatã ducetis, & gloriã tum apud exteros, tum apud poſteros immortalẽ conſequemini. Hac vobis ſunt ſperanda, ſi leges monitu Dei me perferente ſcriptis nec ipſi violatis, nec alios violare patiamini, & harũ intellectum ac uſum nunquã non meditemini. Ego vero commodis v^{est}ris latus diſcedo, voſq; pietati

ac prudentia legibus, & virtutis ducem ac magistratum commendando, qui incolumitatem ac felicitatem vestra post hac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu haec lenius egidistis, & cuius favori debetis quicquid utilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quam diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius praesidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primatus tribunum, quibus caute vos diffidiles praebeatis, scientes quod qui bene parere novit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatem pervenerit: neque in hoc libertatem sitam existimetis: si mandatis principum obtemperaveritis: nam haec lenius in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vitio si vos in posterum servaveritis, res vestras in meliore statu videbitis. Absit autem ut ita in hos exasperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduidistis: meministis enim quod sapius à vobis de salute periclitatus sum, quam ab hostibus, quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitae contristatos relinquere, qui etiam tunc aequo animo vos tuli: sed ut admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam Deut. 7. rem futurum est: & ne in praepositos contumeliosi sitis clari opum affluentia, quibus traiectione lordane & occupata Chananea potieminis: alioqui si

per has insolentiores facti in cōtumaciā & vī-
 satis contemptū. prolabantini, Deū fautorē ne-
 quaquā estis habituri, quē si vestro merito in-
 micum nobis reddideritis, & terrā virtute par-
 zam oppressi ab hostibus per summā ignominiam
 amittentis, & per totū quam late patet orbem
 dispersi seruitute vestra terras ac maria reple-
 bitis: quō si ventū fuerit, iam frustra poenitet
 patrias leges non seruasse. Quare quō minus pe-
 riculi sit, ne illas violetis, post victoriam neminē
 hostiū superesse patimini: idq; rebus vestris cōdu-
 cibilius existimate, ne cū illis viuētes ad similia
 studia prolapsi patriā institutionē corruptatis.
 Præterea lucos & aras & templa quotquot ha-
 bent ad vñs tolli iubeo, ferroq; & flāmis ita de-
 leri, vt etiā memoria eorū annis aboleatur. Sic
 enim bona vestra tutius cōseruabitis. Verū ne
 per ignorantiam meliorū natura vestra in dete-
 rius deprauetur. Dea iubente & leges cōscripsi,
 & formā administratiōis rerū tam publicarū
 quam priuatarū, a quibus si nusquā discedatis,
 mortaliū omnium felicissimi eritis. Hac locutus
 tradit eis codicē, leges scriptas & instituta bene
 viuendi continentem. Illi verō soluebantur in ta
 crym. 16, & iam tum desiderio ducis mœrebant:
 memoresq; quantā pericula pertulisset, quamq;
 alacriter salutē ipsorum procurauisset: & de fu-
 turo solliciti, quōd non essent talē principē habi-
 turi, ac ne Deum quidem æque propitium Moysē

non amplius deprecatore: tum poenitentes eorum
 quæ in deserto per furorẽ contra illũ cõmiserāt,
 grauissimẽ dolebāt: ita vt totus populus lacry-
 manis nullã consolationẽ admitteret. Moyses ve-
 rò solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
 ad leges accipiendas hortabatur: atq; ita tum
 concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua
 trāsitiũ faciã, operapretiũ duxi, leges talis lato-
 ris maiestate ac virtute dignas hic inferere, quo
 lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à
 prisca seculis instituta. Extāt autem omnia quæ
 ille vir scripsit, vt nihil ornatus causa liceat
 affingere: seriem tantum nouimus, & leges
 quas ille sparsim vt quamque à Deo retulerat,
 scripsit, nos generatim in suos ordines digesti-
 mus: quæ de re lector admonẽdus erat, ne si quis
 fortẽ ex contribulibus in hac nostra inciderit,
 calumniam temerẽ struat, quasi parum sincere
 scripta Mosæica tractatibus. Enumerabo autem
 eas potissimum leges quæ ad publicã institutio-
 nẽ, ritusq; gentiles pertinet, quæ vero ad priua-
 tã consuetudinẽ aut cõtractus vel cũ exteris vel
 cũ nostratibus spectant, in eũ cõmentariũ distu-
 limus, quem de moribus & sacrorũ causis Deo
 fauente scribere est animus. Postquã acquisi-
 ta Chanaanæ terra, vrbibusq; conditis, victoriæ
 fructus securi carpere cœperitis, hac mādata ob-
 seruando rem Deo gratã facietis, & partam fe-
 licitatem constabiletis. Vrbs sacra sit vna in

regione Chanaan, in loco illustri, & fertilis,
 quā Deus per oraculū elegerit: & templū in ea
 sit unū & altare unū ex lapidibus nō politis,
 sed collectitijs cōstructum, qui inducti tectorio,
 decorā & mundā speciē pra se ferāt, ascēsusq;
 sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per
 acclive aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit
 ullum, neq; templū: Deus enim vnus est, & He-
 braorū genus unū. Qui conuitiū Deo fecerit,
 lapidatus per diē pendeat, deinde ingnominiōse
 Leni. 4 & obscurē sepeliatur. In sacrā vrbe & tem-
 Deut. 16 plū ter in anno conuētus fiat Hebraorū ex uni-
 uersa eorū ditione, vt Deo pro acceptis beneficijs
 gratias agant, & in futurū precibus eum deme-
 reantur, & per cōuersationes ac cōiunia mutuā
 beneuolentiam alant. Expedit enim vt inter se
 noscantur, quibus idē est genus, quiq; eisdē stu-
 dijs delectantur. Id verò ex huiusmodi cōgressi-
 bus facile cōtingit, dū aspectus et colloquia perti-
 naciter in animis harēt: sicut cōtrā qui nunquā
 cōueniunt, eos alienissimos à se inuicē esse oportet.
 Deut. 18 Sint praeterea decimae fructuum seorsum ab
 illis quae sacerdotibus ac Leuitis debentur, qui-
 bus in patria veditis, pecunia inde redacta in sa-
 cra vrbe infumatur in sacrificia & conuiuia.
 Aequum enim est ex prouentu terrae à Deo data
 in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede
 meretricis non est sacrificandū: neque enim qui-
 quam Deum delectat cum iniuria coniunctum:

neque

neq; maior est turpitudine, quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admiffura carnis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. Dñs Exod.21 alienus nemo malè loquatur. Fana externa nō sunt spolianda, neque sacra donaria tollenda.

Nemo veste è lino & lana contexta utatur: est enim solorū sacerdotum. Sep:imo quoq; an- Deut.11
no, quando per Scenopegia festa apud Sanctam urbem sacrorum causa convenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudi possit, legē pro concione legat. & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nūquam delendam memoria retineant: sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maiore obtinebunt in delinquentiū consciētīs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obversetur, & quantas penas contemptus eius incurrat. Pueri etiā ante omnia le- Deut.6
ges ediscāt, quæ disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatē cōducibilior. Bis quotidie, in eunte die, & cum itur cubitum, commemorāda summi Dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto prastitit: æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependantur, & in futurum tempus favorem conciliant. Inscribenda sunt etiam fo-

ribus precipua, & in brachijs ostentanda. & quæ potentia eius ac beneficentiam indicat, circumferenda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cõspicua sit Dei erga populũ suum benignitas. Oppidatim præsent septem viri probata virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuatur duo ministri de tribu Levitica. Quibus iudicandi fors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut presentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, ut assueti homines reuereri, ad pietatẽ quoq; assuescant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi cõstet pecunijs esse corruptos, aut manifestẽ coargui possint nõ rectẽ decernisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, et iustitiã omnibus alijs rebus antepondere. Hac enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorũ potetia metu præter ius fertur calcibus: nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negotio ad se delato pronuntiare, sicut interdum accidit, in sanctã urbem integram causam relegent: tum vero pontifex et propheta vnã cõfidentu quod visum fuerit decernat. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum

quorum testimonium vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autem testimonium depone-
 nere non liceat, propter leuitatē ac temeritatem
 eius generis. Neque seruum hominem testem esse
 liceat, propter animos degeneres: probabile enim
 est, aut lucri causa, aut praemetu non verū testi-
 monium deposituros. Quod si cui falso testi cre-
 ditum fuerit, inq; postea falsi conarguatur, ei poe-
 na sit obnoxius, quam reus daturus erat, si gra-
 uante hoc testimonio condemnatus fuisset. Ho- Dent. 22
 micidio in aliquo agro commissio, si auctor nūq-
 uam compareat, neq; suspicio sit a quopiam per-
 odum occisum hominem: inquisitio hac summa
 cura propositis iudici praenoijs: quod si nullus ex-
 stat index, magistratus oppidorū vicinorū agro
 in quo cades est facta. Et senatus conuenientes,
 metiantur a loco in quo iacet cadaver: Et quod
 fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam
 iurancam. Et adductā in tesqua nec sementi nec
 plantationi idonea. neruis ceruicis. absissis. ca-
 dant, Et ablatis manibus supra caput iuuenta
 sacerdotes Et Lenise ac senatus illius oppidi,
 puras se manus ab ea cade habere proclament,
 eamq; nec fecisse se nec dum fieret interfuisse: in-
 nocentq; Deum ut propitijs factus nunquam
 posthac in ea regione tale malum accidere per-
 mittat. Optimum quidem est optimatum regi-
 mē, et in sic administrata Reipub. vivere, nec est
 cur aliam eius speciem concupiscatis: sed praestat

ut hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sint. Satis enim est, Deū habere præsidē.

Deut. 17 Attamen si regis vos cupido carperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis. & cui iustitia sit cordi cū ceteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quam sua sapientia tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiā faciat: nec multas alat uxores, aut pecunijs equisve plurimus gaudeat: quarum rerum copia facile cōtemptor legum posset euadere. & si talibus studijs plus equo fuerit deditus, obstatum est ne potentior fiat quam rebus vestris expedit.

Deut. 19 Terminos terræ mouero nō est fas, nec propria, nec aliena, dūmodo pacata: sed religiose cauendum, ut tāquam Dei calculus in æternum fixus maneat, quod hæc præcipua causa sit bellorū & seditionū, si auaritia certis terminis non circūscribatur. Facile enim legū præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Leui. 25 Qui terram plantauerit, si planta ante quartū annum fructuū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in propriū suū conuertere: in tēpestatiuis enim est talis fructus: quicquid autem præmaturē à natura extorqueatur, eius vsus nec Deo cōuenit, nec domino. Quarto vero anno colligat quicquid iam tēpestiuum, & in sanctā urbē deferat, & cum reliqui proventus decimis in cōuiujs cum amicis cōsumat, & cum papillis ac viduis. Quinto demum anno arbis

arbitratu suo fructus colligat. Agrum viti-
 bus consitū ne semines: sufficit enim quod hanc
 plantā nutriat, nec opus est ut & aratro vexe-
 tur. Eubus aranda est terra, nec aliud animal cū
 eis subiugādum, sed eiusdem semper generis sub
 idem iugum agēda. Semina quoq; debēt esse pu-
 ra & impermixta, nec duūm simul aut triū ge-
 nerū sunt semināda: abhorret enim natura com-
 munionē dissimilium. Neq; diuersi generis iumē-
 torum coitus sunt admittendi: verendum enim
 ne hoc exēplo & ad homines cōtemptus generis
 sui perueniat, ut solent à minimis principys res
 in perus proficere. Cauendum est autem magno-
 pere ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
 tatione mores publici deprauari possint. Qua-
 propter ne leuia quidē leges dissimulāt, dum of-
 ficio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & Deut. 24
 demessa colligentes ne spicilegiū faciāt, quin &
 de manipulis nonnihil egenis relinquant, ut haec
 tanquā à fortuna obiecta in vsum suum cōuer-
 tant & alimoniam. De vindemia quoq; rati-
 onuli relinquātur pauperibus: similiter de olive-
 torti fructu nōnihil, ut sit egenis quod colligant,
 quādoquidē de suo nō possunt: non enim tantum
 ex negligētiori collectione decedit, quam si acce-
 dis ē pauperū gratia. Deus etiam ad enutrien-
 dos fructus terrā alacriorē faciet, si nō quisque
 suis tantum cōmodis provideat, sed inosū quoq;
 rationem habeat. Nec turtus in area trituro Deut. 25

tibus os obligandum est: non enim equū est ven-
 tare laboris socios quo minus & fructuum sint
 participes. Nec à pomis maturis viatores sunt
 arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se sa-
 tiant: & siue indigene sint, siue exteri, libeter
 illis ad esum exhibenda sunt: auferre verò secum
 non liceat. Neque vindemiantes retent obuios
 degustare ex his quæ ad torcular deferunt: ini-
 quum enim fuerit de bonis à Deo cōcessis inuida-
 re tātillum cōcupiscentibus, præsertim quum id
 anni tēpus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordi-
 nationem non diu duraturum. & si quis præ pu-
 dore cunctetur attingere, ut sumant hortentur,
 Israëlitas quidē ut socios, & quibus propter co-
 gnationem liceat hoc facere: aduenas verò hospi-
 talibus his munusculis dignetur, quæ ipsis Deus
 pro tēpore præbuit. Non enim debet existimari
 detrimentū, quod liberali animo sumendum ho-
 minibus permittitur: quia nō in hoc Deus abun-
 dantiam bonarum rerū largitur, ut his soli frua-
 mur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: vo-
 lens hoc modo singulārē erga Israël ratiō faverē
 ac liberalitatē suam gentibus inuotescere, dum
 id quod ipsis superest, benignē cum illis cōmuni-
 cant. Qui verò contrā fecerit, plagas vna mi-
 nus quadraginta publica scutica accipiens illi-
 beralem hanc penā sustineat: eò quòd cum esset
 ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem
 læserit. Rectum autē est ut cum ipsi multa in

Aegypto & deserto sitis perpeſſi, aliorum miſerias non negligatis: et Dei benignitate amplas facultates coſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quotannis pendere iam inſſi, alterā Lenitis, alterā in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, qua in egenas viduas & pupillos diſtribuat. E fructibus primas prouentus in Dent. 26 templum deferant, & pro accepta terra qua eoſtulit Deo gratijs actis, & ſacrificijs iuxta legē ritē peractis, primitias ſacerdotibus offerāt. Hac omnia ubi quis perfecerit, & utraſq; decimas tū qua Lenitis debētur, tum qua epulis attulerit, iter ingreſſurus conſiſtat è regione tēpli, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Aegyptiorum grani ſeruitute liberatis terram vberē & amplam fruendā dederit: teſtaturq; decimas ſe iuxta Moysiſ legē ſoluſſe, precectur Deum, & tum ſibi priuatim, tū Hebræis publicē propitiuſ, & quæ bona actenus dedit, conſeruet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur. Vbi atas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit virginē, ne ſibi coniugat alteri maritatam, ne vē priorem cuius virum cōtriſtet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamas quidem: decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neque meretrici ſit ius nuptiarū, cuius propter iniur

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
 Deus non admittit: atq; hac ita observari valde
 interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
 ad studium virtutis erecta, si nō è turpi aut illic-
 Deut. 24 berali matrimonio sint prognati. Si quis ali-
 quam pro virgine desponsam postea talē nō in-
 venerit: in ius vocatam accuset, afferatq; argu-
 menta quæ habet: puella verò causam agat pa-
 ter, aut frater, aut qui post hos genere videtur
 proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta,
 degat in accusatoris coniugio, isq; nullū posthac
 dimittēdi eam ius habeat nisi talē ipsi causam
 præbuerit, quæ cōtradictionem non recipiat. Ca-
 terum temeritatis & petulantiæ qua insoutē de-
 tulit, pœnas luat quadraginta vna minus pla-
 gis acceptis & quinquaginta siclos puella patri
 multa nomine numerare cogatur. Quod si vi-
 tiata fuisse coarguatur, si quidē plebeia fuerit,
 eo quod parum sollicitē pudicitiam vsq; ad nu-
 ptiarum tempus servauerit, lapidibus obruatur:
 quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, vivens
 Deut. 21 exuratur. Si quis duarum vxorū maritus pro-
 pter amorē, aut formā, aut aliam quamvis cau-
 sam, alteri plus beneuolentiæ honorūq; detulerit,
 alteri verò minus: si filius dilectā iunior quā
 ille ex altera natus, propterea quod sua mater
 in maiore gratia patris fuisset, postulet ius pri-
 mogénitura, ut duplicē facultatē paternarum
 partē iuxta meas leges auferat, non pmittatur:
 iniq

Iniquū enim est eam qui sit natu grandior pro-
 pter matrē negligētius à patre habitā suo primi
 regio fraudari. Qui virgini alteri desponsata Dent. 22
 stuprū obtulerit, si quidē p̄suasa ut se praberet,
 simul cū ea capitalis esto: sotes enim sunt ambo:
 hi quia puella persuasit ut liberali cōiugio rem
 turpissimā anteponeret: hac verò quia lucro aut
 voluptati succubuit: quòd si solitariā alicubi na-
 ctus, ut oppresserit, solus det suppliciū. Qui vir-
 ginem nondū desponsatā cōstuprauerit, ipse du-
 cat. quòd si pater puella nolit hāc ei nuptū tra-
 dere, quinquaginta siclos iniuria p̄tiū numeret.
 Qui à coniuge quacūq; de causa ut sape ho-
 minibus vsu venit, disingī postulat scripta ei se-
 curitatē faciat, quòd eam nolit amplius repe-
 re: sic enim habebit potestatem alterius coniugis
 querēdi: alioquin diuortiū nō permittitur. Quòd
 si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior
 reducere eam voluerit, nō licet ut ad eū redeat.
 Si cuius maritus nondum susceptis liberis defun- Leni. 25
 ctus fuerit, frater mariti eam ducito, et filiū ex
 ea natum defuncti nomine vocatū, fortis here-
 dem nutritor: nam hoc è Repub. erit, dum nec fa-
 miliae deficiūt, & possessiones apud cognatos re-
 manēt, mulieri quoq; lenior sit calamitas, cū
 prioris mariti coniunctissimo victura. Quòd si
 frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens
 testetur, quòd volentē eā in familia manere, &
 ex ipsos liberos gignere, cū iniuria defuncti re-
 pile

pulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue parvam asserat, huc eadem res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, et consputa eius facie, meritò hac illū pati dicet, qui fratris defuncti memoria iniuriā fecerit: atque ita ille quidē ē curia discedet in omnē vitā nota

Deut.21 tus ignominia: mulier verò cui vult nubito. Si quis vel virginem vel maritatā captiuam abduxerit, eiq; legitimè cōiungi voluerit, nō antè inuestigato cubile eius tangere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demū ad nuptiale cōuiuium veniat. Bonum enim & iustū est, vt qui mulierē ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non sua tantū voluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad d. plorādos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operā liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eā habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidē eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit,

Deut.21 liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; ē iunioribus parētes suos cōtempserint, & debitum honorē prae pudore aut cōtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primū verbis parentes moneant nam hos natura fecit idoneos iudices: dicantq; non voluptatis causa in matrimo-

idum se cōuenisse, neq; vt collatis in commune fa-
 cultatibus opulentiores fierēt: sed vt liberos ac-
 quirerent, qui se in senectute nutriant, & neces-
 saria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo
 tum gratiarum actione ac gaudio summa cura
 educanisse, nulli rei parcentes qua ad eorū salu-
 tem & institutionem pertinere visa sit. Nunc
 quoq; quādo inuentus erratis ignoscendum est,
 satis sit quod officij hactenus oblitus es. proinde
 resipisce & cogita, quod etiā Deus laesis paren-
 tibus offenditur, qui & ipse humani parens est
 generis, & ad se pertinere iniuriam existimat,
 qua infertur hominibus cum quibus illi cōmunis
 est appellatio: quin et lex talibus pœnā inclemē-
 ter infligit, cuius absit vt tu facias periculum.
 His verbis si arrogātia inueniū emēdāta fuerit,
 per insitiā cōmissis debetur venia: hoc enim &
 ad legislatoris clemētia laudē, & ad parentum
 felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus
 dare pœnas videāt. Quod si hi sermones et pra-
 cepta nihil profecerint, sed consummacibus in pa-
 rentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab
 ipsis extra urbē sequēte turba productus obrua-
 tur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spe-
 ctandū propositus, nocte demum sepeliatur. Si-
 militer & qui quomodocunq; legibus damnati
 sunt supplicij. Quin & hostes sepeliantur: nec
 mortuus quisquam expers terra iaceat, vltra
 quā inustum est, pœnas exfoluens. Mutuum Deus. 23

Dare

dare ad vsuram Hebraeorū nemini liceat, neq; ~~q~~
 bum neq; potum: non enim iustum est reditus ca
 ptare ex fortunis tribulum, sed præstat opem
 ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum impu
 tare eorū gratiarum actionem, & Dei retribu
 tionē, quæ huiusmodi beneficētiā solet cōsequi.
 Qui verò acceperint mutuū siue pecuniā, siue
 fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi Deo
 fauente ex sententia fruges ipsorū prouenerint,
 alacres restituant eis qui mutuauerūt, quasi sua
 Deut. 24¹ roponentes, & usuri denuò si opus fuerit. Quod
 si non pudeat eos non reddere, non sunt è domi
 bus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: &
 pignus foris est expectandum. Is verò qui asser
 re debet, nihil contradicat ei qui cum legum au
 xilio ad se venit: & si quidem non inops fuerit,
 qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec red
 datur mutuū. Sin autem pauper, restituas id
 creditor priusquam sol occidat, maxime si vesti
 mentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitū,
 quando quidem Deus à natura erga pauperes
 est misericors. Malā & instrumētū quod ad hāc
 pertinet, non esto in pignus capere: ne carceri
 bus his si desit cibum parandi facultas, ob ino
 piam grauius aliquid accidat. Plagiū qui com
 miseris mulctatur capite: qui verò aurum aut
 argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui
 in furto deprehensum, aut par etem perfodien
 tem occiderit impune esto. Eundem qui furatus
 fuerit,

fuerit, quadruplo mulctator, excepto bone : pro hoc enim quincuplum numerandū est. Qui verò mulctā soluere nō valet, in seruitutē vindicetur.

Qui tribuli in seruitutē est venditus, sexēnio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prolem ē conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iubileo, is est quinquagesimus, liber esto vnā cum filiis & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconē indicato loco in quo inuenit : reddatq; , sciēs nō esse bonū ex alieno damno lucrū facere.

Sic & de pecudibus, in quas errātes in de fer. Deut. 22
to inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se referuet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignorantī demonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim vindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū re-latus complures dies agrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cade insons esto. sin autē reualuerit, & multa in agritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedē medici. Qui mulierē vterum gerentē calce percusserit, si qui-

dem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populū vno ciue diminuerit, & aliā præterea pecuniā det marito mulieris: quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quādoquidē vitā pro vita reponi iustum est. Venenū neq; letale, neq; aliās noxiū quisquam Iſraëlitarū penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturū erat illis aduersus quos venenū parauerat. Qui excacauerit quenquam, similia patiatur, primatus quo primauit aliū, nisi is malit pecuniam accipere: nam ipsi lex permittit arbitrium æstimādi suū casum, si nolit haberi seuerior. Bouem corupetam dominus iugulet: quòd si in area quenquam percussū interfecerit, ipse quidem obruatur saxo, indignus qui vel in cibū veniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamē cauissē, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruū aut ancillam bos interfecerit, ipse quidē lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quā qui percussit, & pretiū vtriusq; inter se domini partiantur. Qui puteū aut lacū fodiunt diligenter curent, vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt al. sit periculum ne quid incidat. Quòd si in talē fossam nō clau-

sam

ſam pecus alicuius illapſam moriatur, pretium eius domino reſtitui debet. teſta quoq; circumſpicienda ſunt obicibus, qui nō facile prolabi ſināt ac decidere. Depositem tanquam rem ſacram Deut. 24 qui accepit, diligenter cuſtodiat, & nemo eius commiſſorem fraudare ſuſtineat, neque vir, neq; mulier, etiā ſi nemine coarguente ingētem auri vim lucrifacſurus ſit. In vniuerſum enim danda eſt opera vt ſua cuique conſcientia ſana ſit, & huic teſti approbari ſatis eſt quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei reſpectus habēdus eſt, quē nemo malus vnquam poteſt fallere. Quod ſi abſq; dolo malo cui commiſſum eſt id perdiderit, accedēs ad ſeptem illos iudices, iureiurando Deū teſtē faciat, quod nihil ſua voluntate aut malitia ſit perditum, nec uſum ſe parte depoſiti, atq; ita abſolutus abeat. Quod ſi vel minima cōmiſſorū parte uſus poſt perdiderit, ad redhibēdū quod accepit, in ſolidū condemnetur. Idem ius eſto de mercedibus quæ Ibidem parantur labore corporis. Cauendū ne quis virū pauperem mercede ſua defraudet, memor quod is vice agri & facultatū hoc à Deo ſortitus ſit: prainde non procrastinanda ſolutio, ſed eadē die reddendū, cum conſtet, Deum nolle, vt operarius laboris ſui fructu careat. Liberi ob parentum Ibidem iniquitatē puniendi non ſunt, nimirum propter ſuam virtutē digniores miſeratione, quod e talibus nati ſunt, quam odio propter illorum vicia.

Neq; patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui cōtēpta parētū disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura seipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est hoc genus, quod nō modo posteritatē quātum in se est, sed multo ante propriā innocētā ac puritatē perdidit. Satis enim constat, quōd effoeminato primū animo etiā corpora habent muliebria. Similiter abhorere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec vnum aliud animal.

Haec pacis leges & instituta sunt, & Deus propitiū inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. Absit autem vt vllum tempus veniat quod hac inuouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca precipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cum vsus erit in promptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitq; Deus vt terrā quam vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incurfantibus, nec domestica seditione turbante, qua abrogatis patrū legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat; vtq; in perpetua iegum à Deo comprob

comprobatarū observatione permaneatis. Bella
verò vel vobis vel vestris posteris gerenda, ex-
tra fines Deus auertat. Caterum cum bellū in- Dent. 20
stabit, caduceatores primū ad destinatos hostes
sunt mittendi: decet enim ante arma verbum ad
eos vti, docendo quòd quamuis & copia vobis
adsint numerosa, & equi, & arma, & super
omnia Deus auxiliator propitius: mauultus ta-
men non cogi ad bellū, neq; ex rebus illorū di-
reptis ingrata lucra quarere. Et si quidem quòd
aquam est persuaderi sibi patiantur, prestat pa-
cem inuiolatā seruare: quòd si plus suis viribus
tribuētes ius in armis reponāt, exercitum contra
eos educite, imperiū Deo cōmittentes, creato vno
aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi
promperator. Multorū enim imperiū non modo
morā affert rebus strenuè gerēdis, sed non raro
plus nocet quàm prodest. Delectus autē habēdus
est virorū tantū robore tam animi quàm corpo-
ris præstantiū: ignaui verò minimè admiscendi,
nedum res armis geritur, in fugā auersi hostiū
conditionē potiore faciant. Immunes autē sint
à militia, qui edificata nona domo nondū inte-
grū annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea
nondū ex ea fructus perceperunt: & præter hos
qui despōsata vxore nondū eam domū duxerūt:
ne harū rerū desiderio sibi parcētes, et seruātes
se relictis voluptatibus, in gratiā vxorū parum
fortiter rem gerant. Castris autē positis canete.

ne quid asperè ac crudeliter faciatis : & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo : sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si vox eis daretur exposulatura vobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in pralio facti eos qui in aduersa acie steterunt cadite, ceteros tributarios futuros seruate, excepta Chananaeorum gente. Hi enim cum totus fami-

Deut. 22. lijs sunt delendi. Caute autem, maxime in bello, ut neque mulier habitu virili utatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges verò autem quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs com-

Deut. 30. mentarijs dicemus. Sequentibus deinceps die-

31. 32. 34. bus, nam continenter conciones aduocabat, fau-

35 stis eos precationibus Deo commendauit, sicut

contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque sunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum: populo etiam mandauit, ut occupata terra &

fixis

fixis sedibus, nō obliuiscetur iniuria ab Amalecitis accepta: sed expeditione in eos suscepta poena reposteret pro dānis in deserto sibi illatis. Capta autē Chananaea, & plebe eius ut par est Dent. 27. delicta, aram erigere insit ad solem orientē ob 28 uersam, nō procul à Sicimis vrbe inter duos mōtes, dextrū Garizeū, sinistrū Gibalem: diuisusq; copias in senas tribus super duobus mōtibus consistere, & vnā cum illis Leuitas ac sacerdotes: et primū illos in Garizeo preccari omnia fausta leges Dei & religionē seruantibus, & Moysis constitutiones nō violātibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precatibus illos acclamare: deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes: & tam faustas ominationes quā deuotiones in literas retulit, ut in perpetuū cuius eas discere liceat: qua tandem huic ara inscripta sunt ex utroq; latere, quā populus iussus est stare, & holocausta offerre, & post eā diē nunquā alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt qua Moyses praecepit, & qua Hebraeorum gens indefinenter obseruat. Postridie populo cum Dent. 29 vxoribus & liberis in cōcionē collecto, ne mancipijs quidē exclusis, inreiuādo eos ad legū custodiam adstrinxit: utq; Dei voluntatē diligenter expendentes, neq; cognationis gratiā, neque periculorum metum, neque vllam aliam causam

tanti facerent, ut eam potiorē legibus ducētes,
 ab earū prascriptis discederent: sed sine consan-
 guineorum vnus aliquis, siue vrbs quapiā, circa
 eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare
 conetur, priuatum & publicē illis periclitatibus
 auxiliū ferrent: quam si vicissint, à fundamētis
 ut deserticē renellerent, & ne solū quidē ipsum
 si fieri possit superesse pateretur. Sin verò id effi-
 cere nō valeret, nec poenas meritis exigere, salte
 testaretur se impietati alieue nō cōsentire. Hec
 populus in foro iureiurando firmavit. Post hac
 docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fie-
 rent: & quomodo expeditiones suscipienda, ca-
 ptato signo ex lapillis de quibus iam diximus.
 Sed & Iesus superstitē etiam tum & præsente
 Moyse vaticinatus est quicquid pro salute popu-
 li gesturus erat, vel foris bello administrando,
 vel domi ferēdis legibus: & ad viuendī rationē
 recens institutā eos preparans, diuino monitu se
 præsagire aiebat, quod si patriā religionē vio-
 larēt, clades nō effugerēt: nā & regionē ipsorū
 armis exterorū opplendā, & vrbes diruēdas, &
 templū incendendū, & ipsos sub hasta victoris
 venundandos, seruiturosq; gētibus quæ afflicto-
 rū nulla miseratione tangerentur: ac tum demū
 seram atq; inutile erratorū pœnitentiā acturos.
 Deum tamē ipsorū conditorem, & vrbes suis ci-
 uibus & templū populo redditurū. Hæc autem
 fere, ut non semel tantum amittant, sed sapius.

Deinde

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Chanaan exercitū duceret, affuturūq; cæptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ornatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros ab eo, & Deus hāc mihi diem abitus præsumit, gratias illi vivens adhuc & vobis presentibus ago 34 pro cura ac providentia quam de rebus vestris hactenus habuit, nō solum depellendis aduersis, sed cōmodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meū ac solitudinē dum vestrū statū in meliorem fortunam reducere conor, propitius semper adiuuit, imō verò ipse et exorsus est rem & absoluit, me ministro vsus & vicario in ob-eundis quæ ad vestrā felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam de- cedam, eius potentia, qui & in posterū vobis nō deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exoluā, vestraq; memoria cōmendem, quòd hāc solum colere & venerari cōuenit: & leges eius habere in pretio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterū à propitio cōferen- dis, longè sit anteponenda. Graui enim aduer- sarius est vel homo legislator, si constitutionibus suis auctoritatem adimi sentiat. Dei verò indi- gnationem absit ut experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hac postrema verba Moysē loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lacrymas erupit, ut & mulieres plangentes dolorē ob fu-
turam

turam ipsius moriē concep'ū declararent. Quin
 & pueri prae mictoris impotentia plorantes praese ferebant, quod tanta esset viri virtus ac magnificencia, vt ne illam quidē atate laterā posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. Alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite futuram suā conditionē lamentabantur: alteri hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius virtutē satis degustassent, iam carendum eo, seq; destituendos videbant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimonia, coniecturā capere libet ex eo quod tum propheta accidit. Quamvis enim persuasissimū semper habuit, nō esse instāte morte dolendū, vt quae prater Dei voluntatē ac natura leges nō veniat: viso tamē affectu populi, à lacrymis temperare non valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi dispariturus erat, omnes cū fletu sequebantur. Tum Moyses his qui longius aberant manu mota significauit vt cōsisterēt: propiores autem rogabat, ne excessum suum lacrymabilem facere pergerēt, cū fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremā gratiā ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lacrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cōstitit, qui celsus e regione Hier. hūis attollitur, & cōscenden-

dentibus latè Chanaanæ terra prospectū exsibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos cōplexus Eleaxaro ac Iesu vltimū vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatu. in sacris autē voluminibus scripsit se mortuū, veritus ne propter excellentem eius virtutē à Deo raptum præuicarent. Vita eius tempus vniuersum centum viginti annorū fuit, cuius tertiam partem in império exegit, vno mense minus. Mortuusq; est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dysstrus dicitur, à nostris verò Adar: vir omnium quotquot vnuquam fuisse prudentissimus, & qui cōsilia bona optimè nosset exequi: adhiac eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omnino illis care videretur, & nomina tantū eorū ex his quæ in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerēt. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc propheta mors: nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationē quotquot scripta eius enoluere contigit, dum eius virtutem ex illis aestimant. Atque hæc sunt quæ de Moysis exitu dicenda habuimus.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆI-
CARVM, LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator de-
bellatis ac cæsis Chananæis terram eorum
forte diuisit tribubus. CAP. I.

POST Moysen, quemadmodū dixi,
ex hominibus sublatus, officiumq;
memoria viri exhibitū, sedato lu-
ctu, Iesus iubet copias ad expedi-
tionem instrui: mittitq; exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorū & vires cognosce-
ret: castra deinde mouet maturè Iordanē traie-
cturus: mox conuocatis Rubelidis & Gadidis
tribuum principibus, atque etiam Manassetidis:
nam & huic tribui dimidiata Amorceam habi-
tare permissum erat, quæ fuit Chananæa pars
septima: renocauit eis in mentē quid Moysi fuis-
sent polliciti, rogauitq; ut in eius gratiam qui
ne ultimo quidem vitæ tempore prospicere eis
defatigatus est, & propter communem utilita-
tem, alacriter prestarent quæ promiscrant. Illis
verò imperata haud grauatim facientibus, ar-
matis quinquaginta millibus, ab Abila ad Ior-
danem sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquam metatus est, commodum speculatores
aderant omnibus apud Chananæos exploratis.
Ignoti

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per
otium considerauerūt, & mœnia qua parte ma
gis aut minus erāt munita, & portarū quanam
assultū minus ferre possint, & capi essent faci
liores: nec quisquā obuiorū spectantibus singula
fuit molestus, dum curiositatē hospitū cōsuetam
interpretatur, nec hostile adhuc quicquā suspi
cantur. Vt verò sub vespērā successerūt in quoddā
diuersoriū nō longè à mœnibus, in quod primum
fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
consultabant, indicatum est regi cœnanti, venisse
speculatū quosdā è castris Hebræorū, & nūc di
neritēs apud Rachabem hoc tantū curare, quo
modo latēter se subducāt. Ille verò cōfestim mit
tit qui eos cōprehendant, quæstioni admouēdos
ut causam aduētus sui aperiant: quos ubi aduē
tare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipu
los siccabat in mœnibus, speculatores his conte
xit: missis autē à rege dixit, hospites quosdam
ignotos paulò antè solis occasum apud se cœna
tos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi de
trimentum aliquod reipublica allaturi, paruo
negotio posse ab insequentibus de via retrahi.
Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta
bant, ne perscrutati quidē diuersoriū abierūt: et
excurrentes per vias quibus verisimile erat eos
discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigio
nullo inuēto, frustra laborare destiterūt. Sedato
autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus,

¶

Et admonitos quanto suo periculo salutis eorum
 consului, scilicet, ut qua in dolo deprehensa poena ca-
 pitis cum tota familia regi erat datura, roga-
 tosque ut occupata terra Chanaan memores be-
 neficii gratiam sibi rependeret pro accepta salute,
 iussit ut bono animo abirent: iureiurando prius
 delato, quod expugnata urbe, et alijs iuxta
 ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri salus
 manebit incolumis: hunc enim eventum sibi Deum
 iam antea significasse. Illi et in praesens ei gra-
 tias, agunt, et in futurum abunde relaturos iu-
 reiurando confirmant, et hoc consilium dant, ut
 cum praesenserit urbem expugnandam, contractis fa-
 cultatibus et propinquis intra diversorium, vestem
 coccineam pro foribus expadat: imperatorem enim
 edicto inhibiturum, ne quis eam domum laderet au-
 deat, quo data sibi salutis gratiam recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpam fore non suam: neque se ad eius incolumi-
 tatem praestandam iureiurando teneri velle. His
 conditionibus discessum est, cum se fume de manibus
 demississent, reuersique ad suos rem totam ut erat
 acta narraverunt. Tum Iesus pontifici Eleazaro
 cum senatu indicat quid exploratores Rachaba
 iurauerint, eorumque autoritate iussurandum ratum
 est habitum. Imperatore autem sollicito de traiectione
 annis enim auctis aquis fugebat, et cum pontem
 non haberet, ne fabricari quidem hostis passurum
 videbatur, nec naues ulla praesto aderant: Demum
 se illis

Iosue 3

se illis transitum procuraturū promisit, fluentis
 eius immunitis. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in ulte-
 riore ripam traduxit. Sacerdotes cū arcā agmē
 precedebāt, post eos ibant Leuitae portātes taber-
 naculū & vasa sacrificijs destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, rece-
 ptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab Impetu fluminis. Vt verò sacerdotibus
 primis ingressus vadabile est visum, quod &
 aqua decreuisset, & glareā nō amplius vi vnda-
 ri volueretur, sed stabile solū exciperet vesti-
 giā, omnes iam intrepide vadū transibant: tale
 redditū cernētes quale Deus promiserat: stete-
 rūtq; in alvei medio sacerdotes, donec transfiret
 multitudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū
 est, & ipsi egressi flumiū, liberū ei solitū cursum
 reliquerūt: qui confestim auctus, ad pristinam
 aquarū molē rediit. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimum à Hierichonte
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa ē lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex alveo propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentū esset prodigiose refranati fluminis, sacrū
 in ea Deo fecit: & pascha sollemnitas eo loci cele-
 brata est, omnibus rebus iam affluentibus: qua-
 rum penuria hactenus laboratū fuerat: nam &
 segetes Chananæorū maturas tum demetebant,
 & alias pradas abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

Ios. 4.5

manna eis defecerat, post annū ex quo ea primū
 Iosue. 6 uti ciperant quadragesimum. Cumq; hac o-
 mnia securē & impune Israēlita facerent, nuf-
 quam occurrentibus Chanaanais, sed intra mœnia
 praemetu se continentibus, expugnare vrbes eo-
 rū Iesus decreuit. Itaq; prima die festinatus, sa-
 cerdotes arcā gēstātes, stipati armatorū custo-
 dia, accesserūt ad vrbe septē cornubus clangēdo,
 & ad virtutē suos adhortādo circūambulabant
 mœnia senatu comitante, nec aliud quicquā fa-
 ciēdo, quā quod inflarēt cornua, retro in castra
 reuertebantur. Cumq; per sex cōtinuos dies idem
 fecissent, septima Iesus contractis in vnū copijs,
 reliquo populo cōvocato, latū illis affert nuntiū,
 vrbe ea die sine labore capiendam, Deo hanc in
 potestātē ipsorū tradēte, & ruentibus sua spon-
 te muribus facilē aditū aperiēte: iussitq; omnes
 occidi quotquot in manus militū deuenirent, &
 neq; lassitudine, neq; miseratione, neq; prada cu-
 pidine à cadibus auocari, aut effugiū ullū hosti-
 bus permittere: sed quicquid spiritū vitalem ha-
 bet extinguere, nihil in pradam aut propriū emo-
 lumentū cessurum reseruando. Quicquid autem
 auri ac argenti repertū fuerit, in vnū cōportari
 voluit, ut primitiae ob rem feliciter gestam spo-
 lia de primū capta vrbe Deo dedicarentur: solā
 autē Rachaben cū sua cognatione seruari, pro-
 pter iusiurandum ab exploratoribus acceptum.
 Hac locutus instructum exercitum ad muros
 admonet

admonet: vrbe deinde rursus circumambulant,
 precedentibus, cum arca sacerdotibus, & cornuum
 classico militem ad aggrediendum opus incitantibus:
 cumque septies lustrata paulisper constitissent, col-
 lapsa sunt moenia, nec machinis admotis, nec ulla
 alia vi ab exercitu illata. Helraei vero nullo ne-
 gotio per ruinam irrucentes in Hierichuntem
 omnes promiscue cadunt, inopinato manium ca-
 su consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam
 inuitiles: passimque cadaveribus via sterneban-
 tur, nullum nec praesidium nec effugium incolis in-
 uenientibus, ita ut ne feminis quidem parcere-
 tur ac pueris: repletaque trucidatis urbs & postre-
 mo incensa rogi defunctis praeiuit, in agros
 quoque pari saeuente incendio. Rachaben vero cum
 domesticis qui in diuersorium confugerant, explo-
 ratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum
 adducta, gratia sunt ob seruatos speculatores
 acta, dicente se meritis illa praemij remuneratu-
 rum: moxque agris donata, in honore postea sem-
 per habuit. Reliquias autem urbis quae incendio su-
 pererant, ferro diruit, diris execratus quisquis
 semel vastata instaurare aggrediretur: nimirum
 ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio pri-
 mogenito, & absoluto opere natum minimum e libe-
 ri amitteret. Nec irritam esse voluit Deus im-
 precationem, sicut suo loco dicitur. E direptione
 autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam aris
 in ruam aeruum est redacta, nemine edictum non
 8 observauit

obseruante, aut sibi predam ac lucrū inde qua-
rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in the-
sauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis
quidem excidium in hunc modum se habuit.

Ios. 7.8 Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu
Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex
auro contextum, & massam auri trecentorum
siclorū pondō, & iniquū ratus si nullum periculi
pretium ad se rediret, sed oblatū à fortuna lucrū
Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret,
intra tentorium in cauū profundum defodit, pu-
tans sicut commilitones ita & Deum se posse fal-
lere. Erant tum castra in loco qui vocatur Gal-
gala, voce libertatē significāte: transgressi enim
flumiū, tandē se & ab Aegyptijs & ab erūnis
in deserto exantlatis liberatos existimabant.
Paucis autē post diebus quā Hiericus est ex-
cisa mittit Iesus tria millia militum ad urbem
Ainam supra Hierichuntē sitam: qui cum
Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, tri-
ginta sex e suis desiderauerunt. Huius incommodi
accepti nuntius, post quā in castra peruenit: ma-
iorem quā pro casorū numero mortificatiōem ad-
tulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes vi-
ri fortes, & honore digni fuerāt, quā propter
desperatiōem. Credentes enim se iam ea regione
potitos, & illa sum exercitū habituros ut Deus
promiserat, nunc mirū in modū elatos hoc suc-
cessu animos hostium videbant. Itaq; saccos in-
duti

dati per totā diem hoc habitu in luctu ac lacry-
 mis perseverabāt: nullaq; interim corporum cu-
 randorum ratione habita, totos se dolori dedi-
 derāt. Iesus autē videns exercitū sic affectū, &
 nihil lati amplius sperantē, cū fiducia Deū allo-
 quitur. Nos, inquit, nō nostra temeritate addu-
 cti sumus, ut terrā hanc armis subigere conare-
 mur, sed Moyses servus tuus ad hoc nos exiuit,
 cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es,
 traditurū te nobis hanc terrā possidendam, &
 exercitū nostrū ope tua fretū semper in conflictu
 aduersarijs fore superiorē: atq; harū promissio-
 num eventū non semel iam sumus experti. Nunc
 autē prater opinionē clade acceta, & militibus
 aliquot desideratis, hoc casu territi, & de pro-
 missis tuis ac Moysis hesitantes, & à praelijs ab-
 stinemus, & post talia belli exordia nihilo fe-
 liciores progressus sperare possumus. Tu ergo do-
 mine, potes enim, fer opem, & praesentem ma-
 rem victoriam largitus adime, desperationemq;
 in futurum attonitis exime. Talibus exorabat
 Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Respon-
 sum deinde accipit, surgeret & lustraret exer-
 citum pollutum sacrilegio & violata religione,
 hanc enim causam esse praesentis calamitatis: in-
 quisitione autem facta & poena à sacrilego exa-
 cta Israëuitarum fore victoriam. Hoc oraculum
 Iesus populo indicat, & vocato Elcaxaro ponti-
 fice ac magistratibus sortem per singulas tribus

mittebat : cumq; fors in Iudæ tribum cecidisset, rursus per cognationes eius mittebatur. Et cum in Satharia cognatione malificum esset inuentum, eam rursus viritum examinantes, Achavem depræbenderunt: qui videns non esse locum tergiversandi contra divinum iudicium, furtum confessus res furtivas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiose sepultura traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, et noctu dispositis circa urbem insidijs, deluculo hostem ad certamen prolicit. Illus verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, et quasi victoria iam parva insulescentes. Postquam autem subita conversis copijs in faciem illis obstitit, et alijs qui in insidijs latebant ex composito signum datum est, coorti ceteri cursu ad Ainam feruntur, et averfam eius portam occupant, plerisque civium muris suorum ut tum putabant victoriam spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine cadem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui urbem petentes integrum adhuc rati, ubi hæc quoq; ab hoste captam ac cum vxoribus ac liberis inconfamati maduerunt, per agros dispalati, cum sibi inimice præsidio non possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Aenatarum cladem magna multitudo puerorum et mulierum atq; mancipiorum

capta

capta, est & supellex sine numero : peculū item
 greges non modici, & insuper signata pecunia
 multa, erat enim ea regio prædiues : atque hæc
 omnia Iesus inter milites partitus est in eis ca-
 stris quæ habuit ad Galgalā. Caterum Gabao- I I.
 nitæ qui nō longè à Hierosolymis habitant, cogni Iosue 3
 to Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iamq;
 in se iturū hostē suspicari, Iesum quidem preci-
 bus flectere nō tentauerūt, frustra eas fore putā-
 tes apud eum qui interneciū bellum cū Chana-
 naïs gereret: sed maluerūt vicinos Cephertas
 & Cathcremitas in societate asciscere, dicētes
 nec ipsos posse euadere periculū nisi naturè proni
 derent: quod si suū consiliū sequantur, nō deesse
 remediū. Quod ubi persuaferūt, mittunt legatos
 ad Iesum de fadere, quos maximè credebant ad
 negotiū conficiendū idoneos. Qui periculosum
 rati si se Chananæos faterentur, & multo tu-
 tius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed
 longè diuersas sedes habere : aiunt se fama viri
 excitos multorum dierū iter fecisse, & hoc esse
 verū ex habitu cōprobabant: vestes enim quas
 viam ingressuri nouas induissent, longo itinere
 detritas, sumpserant enim tritas data opera, vt
 verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in
 concionem ingressi, dicunt se missos à Galaoni-
 tis & vicinis vrbibus, vt salius patrīs institu-
 tis, in amicitiam eorum venirent : comperto
 enim quod deus gratuito munere Chananaeorum

terrâ illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere: his dictis, & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant ut in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus autem credens eorum verbis quod Chanaanai nō essent, recipit eos in fidem & amicitiam, & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo: hoc astu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submōtanū Chananaea tractum cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chanaanæ gentis, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eorum incusabat. Illis verò excusantibus nō alium se modum salutis quarenda habuisse, & ideo ad dolum verfos necessitate cogente, Eleazarū pontificem & senatum cōuocat: cumq; decretū esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministerijs deputandos, in hac cōditione postea sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Caterum cum rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defecisse, & quatuor proximarum gentium reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset.

Iosue 10

Gabaonita videntes se peti, & hostes castris circa quendū fontē non longe ab vrbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant: nam eō tum res deuenerat: ut ab his perniciem

niciem expectarēt: in illis verò qui ad excidium Chananeorum venerant, propter novam amicitiam unicam spem salutis reponerent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationē adoritur: cumq; terga vertissent, per declivē fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic praelio divinū auxilium evidentibus prodigijs apparuit, celo tonante & crebris fulminū ictibus, gradine insuper maiore solito ruente: accessit & illud nunquam antea visum, quòd dies factus est longior, ne interuētus noctis victori hostis eriperetur: quo factū est ut Iesus reges istos caperet in spelunca quadā latebras querētes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. Creuisse autem eam diē ultra cōsuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asservata. Debellatis in hunc modū regibus qui Gabaonitas invaserant, Iesus in Chananae mōtana ducit exercitum: & magna in ea regione cade edita, pradaq; abacta, Iosue 12 exercitū reducit in Galgala. Cumq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebraeorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine caforū, excitati sunt in eos reges Libani accola, & ipsi Chananei generis: & quantum Chananeorū campestria colit adscitis Palestinis castra posuerunt ad urbem Galiliæ Berotham, non longe à superiore Cadesa, qua

etiam in Galilaeorū agro sita est : erantq; omnes
 haec copia, peditum trecenta milia, equitū decem
 milia, currum viginti milia: quae tāta hostium
 multitudo, adeo tam ipsum Iesum quam ceteros
 Israelitas terruit, ut praemetu minimū à despe-
 ratione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis
 formidinē, & quod eius praesidio se non tā tutos
 putarent, pollicitusq; victoriam equos captivos
 enervari & currus incendi iussisset: concepta ex
 his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die
 quinto adeptus pugnādi copiam facit. fitq; con-
 flictus validus, & strages maior quā ut facile
 credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceci-
 derunt, ut praeter paucos totus hostilis exercitus
 interierit. Reges etiam ad unū omnes sunt cāsi:
 adeoq; sanitū est in victos, ut hominibus subla-
 tis in equos ferrū exercerūt, et currus exurerēt.
 Totam deinde regionē peruagatus est, nemineq;
 audente congregari, expugnabat oppida, & quot-
 quot ad manus suas peruenirent interficiebat.
 Iamq; quinto huius belli anno exacto Chana-
 naeorum nemo supererat, nisi siqui in loca nomi-
 tissima confugerant. Iesus autem castris è Gab-
 galin in montana translatis, sacrum tabernacu-
 lum in vrbe Silunta fixit: quod is locus propter
 pulchritudinem visus sit idoneus in quo tātis per
 maneret, dum maior commoditas aedificādi tem-
 pli se praeberet. Inde cum omni populo profectus
 versus Sicima, altare ita ut Moyses praeceperat
 statuit:

statuit : & diuisio exercitu, in Garix, eo monte
 dimidium eius collocavit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sa-
 cerdotibus : ubi mactatus victimis, execrationi-
 busq; peractus & in altari insculptis, in Silūtem
 sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum vide- 111.
 ret Chananaeorū vrbes penē inexpugnabiles, tū 10f. 13.
 propter situm natura tutū, tum propter munitio 14. 18
 nes ad frustrādos hostium conatus arte additas:
 nam cognito Israēlitarū ex Aegypto exitu, &
 quod ad suum excidiū properarēt, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerāt : con-
 uentu populi in Silūtem indicto concionē aduo-
 cat: cumq; frequens cōcursus factus esset, res ha-
 bitus fortiter ac feliciter gestas recensuit, qua-
 les par erat Dei auspicijs à populo religiosissimo
 geri: reges triginta et vnum ausos manus conse-
 vere deuictos, exercitusq; potētissimos pralio su-
 peratos, et interneciōe casos, vt ne reliquia qui-
 dem generis superessent. Caterū quoniā ex vrbi-
 bus alia capta essent, alia munitiores et ob hoc
 obstinatiores lōga oppugnatione opus haberent,
 censuit eos qui ex regione vltra Iordanē sita in
 communem expeditionē profecti fuerāt, et pro-
 pter cognitionem socios periculorū se adiunxe-
 rant, gratijs prius actis ad proprias sedes remit-
 tendus: deinde ex singulis tribubus singulos te-
 stata probitatis viros eligendos, qui regionē to-
 tam permēsi bona fide & absq; dolo magnitū-
 s s dim

dinem eius renuntiarent. In eam sententiã itum
 est ab vniuerso populo: moxq; eos viros misit ad
 metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam
 geometria peritis, qui propter hanc scientiã er-
 rare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit,
 vt estimationem agrorũ iuxta bonitatẽ terra
 facerent: nam Chanana a natura talis est, vt vi-
 dere liceat campos magnos & frugum ac fru-
 ctuum feracissimos, qui collati ad aliam terram
 admodum vberes videri possent: quod si idẽ ad
 Hierichuntinũ aut Hierosolymitanũ agrum cõ-
 ferantur iam non magni pretij videbuntur: cum
 tamẽ hi agri parui sint & bona ex parte mon-
 tani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis
 alijs secundi. Hanc ob rem voluit iuxta aestima-
 tionem potius quàm iuxta mensurã sortitionem
 fieri, quod nonũquam vnum iugerum pro mille
 alijs valeat. Decemviri autẽ huic negotio desti-
 nati perlustrata regione & estimatione terra
 peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in
 Siluniẽ, vbi tum tabernaculi sedes erat. Tum Ie-
 sus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum
 principibus diuisit regionem nouem tribubus &
 Manassitarũ dimidia parti, cuiq; tribui pro eius
 magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes
 ventũ esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iu-
 dea pertinens vsq; Hierosolyma: latitudo verò
 eius Sodomiticũ lacum attingebat: in hac sorte
 vberes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco

Simeonis sortita est Idumaea partē Aegypti & Arabia cōterminam. Beniamita deinde regionē sortiti sunt, quæ à Iordane amne vsq; mare protēditur: latitudo verò eius patet. Hierosolyma inter et Bethela: angustissima autē hac fors fuit propter agri bonitatem: Hierosolyma enim & Hierichuntē acceperunt. Ephraemi autem tribus terrā à Iordane vsq; Gadara in longū protēsam sortita est, in latū patentē à Bethelis vsq; magnum cāpum. Manassetidis itē dimidia pars agrū à Iordane vsq; Dora urbē, latitudine vsq; Bethsana, quæ nūc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentē à flumine vsq; Carmelum montem, latitudinis verò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonita vsq; Genesaritem lacum terrā Carmelo & mari cōtiguam sunt sortiti. Quæ autē regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis cēssit quā ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Arclipus. Quæ verò ad orientem spectant vsque Damascum urbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani mōtem & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriuntur, quæ fines sunt Arces urbis versus septētriones sita. Porro Danita adepti sunt quicquid vallis ad occidentem Solem vergit, Axoto & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsque mōtem à quo Iuda tribus initium fecit. Ad hūc modum

modum sex gētium à filijs Chananaei denomina-
 tarum regionē Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandam dedit. Amoreaam enim
 & ipsam ab vno ex filiis eius dictā Moyses iam
 ante duobus cum dimidia tribubus diuiserat, vt
 lib. 4. c. 7 *suprà* diximus. Sidoniorum autem, Arucaorum,
 Amathaeorum & Aritheorū agri nihil ad hanc
 diuisionē pertinuerūt. Caterum Iesus atate iam
 defecta cū non valeret cōsilia sua per se exequi,
 & qui vicem eius gerebāt, negligentius Remp.
 administrarent, praecepit vniciq; tribui, vt ex
 sua sorte Chananaeorum reliquias tolleret. In hoc
 enim consistere & ipsorum securitatē, & disci-
 plina ac religionis incolumitatē. idq; eos non ex
 Moysi tantū monitis, sed suomet experimēto di-
 didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas
 vrbes redderent, iam enim decem in Amorea
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugii
 receptacula sunt instituta: nihil enim magis erat
 cura, quā vt nusquā à Moysis prae scriptis re-
 cederetur: ha fuerunt, in tribu Iuda Hebron in
 Ephraimi Sicima, in Nephthalitide Cedesis, qua
 est in superiore Galilea. Post hac quod de prada
 in reliquum erat diuisit: supererat enim permul-
 tum: vnde nō mediocri diuitiarū accessio & pu-
 blicē & priuatim facta est: tantum erat auri &
 vestimentorum ac reliquae supellectilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudū, vt numero cōprehē-
 di non possent. Posthac aduocato in concionem

exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanem sita una militabant numero quinquaginta milia, in hac sententia locutus est: Quoniam Deus, & pater qui est dominus Hebraorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum mansuram nobis promissit: vosque opem vestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigre prestistis, equum est cum iam nihil arduum supersit, missione vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius opera vestra nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus, quod socij periculorum esse voluistis, rogamusque ut in hac mutua benevolentia perseveretis, memores amicorum et quod vos quoque vestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem Deo favente & vobis adnitentibus pervenimus, nec id sine vestra opera premio: quadaquidem ex hac militia ditati estis, multumque praeda, auri, & argenti referetis, & super omnia nostram benevolentiam ad referendam vicem unquam non promptam ac paratam. Nam et Moyses mandatis satis fecistis, non contempta autoritate mortui, & nihil vobis ad nostram gratiam promovendam reliquum fecistis. Latos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc unum regatos, ut nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere. neve propter flumen medium alios nos putetis quam Hebraeos. Omnes enim
Abra

Abrahæ stirps sumus, qui vel hæc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tã nostros quàm vestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligẽter obseruanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor & propitijs: sicut cõtra, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos aduersabitur. Hac locutus & singillatim primatibus populoq; in commune dicto vale, ipse quidẽ eodem loco restitit: reliqua autẽ multitudo vniuersa cum lacrymis eos deducebat, & agrẽ à se inuicẽ diuellabatur.

IIII. Itaque traiecto flumio Rubelis tribus & Gaddis
 Jos. 21 & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumẽtum posteru & signum cõiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolũt. Quo audito apud ceteros Israẽlitas, cum altare exstructũ scirent, nõ etiam quo animo, putabãt eos nouata religione alienorũ numinum cultum velle introducere: & temerẽ hac suspitione violata religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pccnas à violatoribus exacturi. Existimabant enim nõ tam cognationis ac dignitatis eorũ qui in hoc erãt crimine, quàm diuina voluntatis rationem habendã: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerũt. Iesus verò et pontifex Eleazar cum senatu colibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendã, & scitandũ quã mente id fecerint: & si fortẽ malo animo factũ
 depr

deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineesem filiū Eleazar, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Ut verò traiecto flumine, & cōuentu aduocato Phineeses in cōcione constitit: Maius, inquit, vestrum delictū est, quā ut verbis tantum castigari debeat: attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma cōclamauius ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad salutem reduci possitis, legationē ad vos suscepimus, ut cognita causa extructi altaris, nō temerè armasse nos in vos videamur, si p̄is rationibus adducti id fecistis: sim autem in culpa sitis, iustam ultionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectā Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, diffiunctos à nobis & in vestram possessionē reuersos, quā Deo ferre acceptā debetis, cuius providentia vobis cōtigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos Deos cōplecti, ac Chananæorū impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & nō ad maiore insaniā prolabamini, ad domesticarū legum reverentiā reducti. Quòd si in male ceptis obstinatè persistatis, non grauabimur ullum laborē pro legū defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine

minè traiecto, pro Chananai habitos, non secus
 atq; illos exterminabimus. Canete enim putetis
 quia extra limitē nostrā estis, extra potestatem
 etiam Dei vos euasisse ubi ubi estis, omnia sunt
 illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod
 si putatis locū vobis ad recte sapiendum esse ob-
 staculo, praeſtat novam agrorū diuisionē facere,
 & hanc regionē pecoribus compaſcuam relin-
 quere. Satiū est igitur vt reſpiciatis, & à nomi-
 natibus mutato proposito deſiſtatis : rogamusq;
 vos per salutē liberorū ac coniugū, & quicquid
 habetis carissimū, ne nobis belli suscipiendū neces-
 sitatem imponatis, cōtra quos minime volumus.
 In hac enim cōcione & consultatione situm est,
 utrū pace nostra & vestris affectibus perpetuū
 frui malitis, à nobis perſuaſi, an vos & vestrā
 omnia belli periculis exponere. Postquam hæc
 Phineeses dicere deſiit, qui cōcioni praeſtant pro
 communis causa defensione hac attulerunt: Viri
 fratres, nos neq; à cognatione deſicere volumus,
 neq; in religione cuius nequaquā pœnitet. quis-
 quam innouare. Vnum Deum nouissimū Hebræi
 omnibus communem, & altare eius arēū quod
 est ante tabernaculum, nec aliud vāquā nostras
 excipiet victimas. Nā hoc quod nūc ereximus,
 quodq; vestræ suspitioni ansam praeſtuit, non ad
 Deum sacrificijs placādum exstructum est, sed
 vt perpetuum argumētum exſtet nostræ neces-
 situdinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non
 vt vos

ut vos suspicamini, violāda religionis sit initia:
 & hanc fuisse nobis instruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quapropter meliorē post-
 hac de nobis opinionem habetote, absitq; ut nos
 affines existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abrahā posteris se obnoxium fecerit, & à pa-
 trijs moribus ac ritibus degenerauerit, absq; ca-
 pitali pœna expiari nō valeat. His auditis Phi-
 neeses, collaudataq; eorū cōstantia, reuersus ad
 Iesum, rem totā apud populū exposuit: qui latus
 quod nec delectu opus esset nec civili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto con-
 uentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima
 elegit domiciliū. Anno autē post vigesimo iam Ios. 23. 24
 decrepitu, accitis oppidatim honoratioribus, &
 cum senatu magistratibus, tū ex plebe quotquot
 erat cōmodū, ubi vidit omnes adesse: primū Dei
 beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per
 quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq;
 gloriā peruenērāt. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deū in posterū æquē habeant propitiū,
 cum sciāt eius beneuolentiā nō alijs retineri pos-
 se quā pietatis artibus. Suum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officiū cōmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hāc admonitiōnē boni cō-
 sulerēt, essentq; eius perpetuō memores post hāc
 concionē naturæ debitū exoluit, anno vitæ cen-
 tesimodecimo: quorum XL. sub Moyse magistro
 minister ipsius exegit, & post eius obitū vigin-
 tiquinq;

tiquinq; reip. præsuit, vir intōparabili tum præsidentia tum eloquentia, adhuc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: deniq; in quavis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamma tribus Ephramitidis. Per idem tēpus moritur & Eleazarus pōtifex, Phineesi hereditariū relinquens sacerdotiū: sepultura eius monumētū impositū extat in vrbe
 v. Gabatha. Post horū obitū consultus Phineeses
 Iud. I à populo de voluntate Dei, cuiusnam foret imperium in bello Chanaanæ: Rēspōdit, iubere Deū ut Iuda tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his conditionibus rem aggressa est, ut sublatis è sua ditione hostium reliquijs, tum tributarijs, in alterius tribus extirpandis huius generis reliquijs vicem rependeret.

Quomodo post mortem imperatoris Israëlitarū neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderunt, & exorto civili bello ex vniuersis Beniamitis D C. tantū fuisse superstitēs.

CAP. II.

AT Chanaanæi quorum res tum erant satis integra, cū magno exercitu apud Bexecā urbē eos expectabant, ductu loci regis Adonibecce: id nōmē Bexeeuorū dominum significat, Adoni cum Hebræorū lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quòd Iesus dux Israelitarū esse: defunctus. Aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerū: et ca-

sis decē millibus dum reliquos fugiētes insequun-
 tur Adonibex ecā ceperunt : qui manibus ac pe-
 dibus trācatus, agnovit diuinā iustitiā, septua-
 ginta et duos reges antea hūc in modū à se mul-
 ctatos confessus: sic affectū d: tulerūt nō longē à
 Hierosolymis, vbi fato functū terrā mādauerūt.
 Deinde circa oppida bellū circūferebāt, quorum
 bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Ea
 capta inferiore eius parte, omnes habitatores
 terrā cōtrucidauerūt: at superior natura loci &
 munitionibus est defensa: quare oppugnatione in
 Hebronē translata, vrbeq; vi capta, in oppida-
 nos omnes sauitū est. Apud hos in eam diē super-
 stites erant quidā è gigantū genere, statura &
 specie ceteris mortalibus dispares, visu simul &
 auditu horribiles: quorū ossa adhuc ostēduntur,
 qualia vix credant qui nō viderūt ipsi. Hoc op- Iosue 21
 pidū Leuitis honoris gratia concessum est cū illis
 duobus cubitorū millibus: reliquum eius agrum
 Chalebo dono dederūt, iuxta mādatum Moysis:
 fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moyses in
 Chanaanā pramiserat. Habita est ratio lethra
 quoq; Madianita, olim Moysis soceri, cuius poste-
 ris ager est attributus, quia relicta patria comi-
 tes se adiunxerant, & in deserto arīonarū focij
 fuerāt. Expugnatis mōdanis oppidis, in cāpestria
 & maritima descendentes prādicta duā tribus
 Ascalonem & Azotum de Chananais ceperūt.
 Euasit autem eos Gaza & Accaron, quod in
 8 2 planicie

planicie sita & abundātes curribus, inuādentes se male mulctatos facile reijciebant. Atque ita haec dua tribus magnis opibus bello acquisitis domū se receperūt, & arma deposuerūt. Beniaminae verò in quorū sorte erāt Hierosolyma, tributo imposto habitatoribus eius pacē dederūt: & in posterū alteri à cadibus, alteri à periculis feriati, ad culturā agrorū vtriq; se cōtulerūt Beniamitarum exēplo mota reliqua tribus & ipsa idē fecerūt, & tributis cōtēti pacem Chanaan dederūt. Ephraemi verò tribus cū assidendo Bethelis multo tēpore ac labore impēso nihil proficeret, in cōceptis tamē pertinaciter durauit: tandem cōprehensō vno ciuiū qui in vrbe importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cū familia seruatuos, proditiōe eius facti sunt voti cōpotes: casiq; reliquis omnibus, prater hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbi dominiū habuerūt. Omissō deinde bello Israhelita omnes agricultura tantū operā dabāt: atq; ita pace longa emolliti, voluptati magis quā honestati studebāt, disciplina ac legū diuinarū immemores. Qua iniuria Deus cōmotus per vatem admonet eos nō ē sua sentētia hosti Chanaanō parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionē pro intēpestiua clementia crudelitātē eis reponeret. At illi, tametsi territi oraculo, bellū tamen nō libebat suscipere, tū quod multa

ē Chao

è Chanaan eo perciperent cōmoda, tū quodd ob lu-
 xum ad laborē non essent idonei, deprauata iam
 reipub. forma, & autoritate optimatū inuali-
 da, dum nec senatus vt antè legitur, nec magi-
 stratus solennes creātur: dumq; relicta cura sta-
 tus, publici omnes priuatis tantū lucris sunt de-
 diti. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox bellū ciuile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir è plebe Lewitica, in Ephra. Iud. 19
 mitarū ditione habitans, duxit vxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iudæ attinet:
 hanc cū vehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrè ferebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier continuas expostulationes nō ferens,
 relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur. Is coactus desiderio, & ipse venit ad soc-
 ros, quorum opera missis querelis cum vxore in-
 gratiam reuertitur: eo loci quatuor dies exegit,
 comiter à puella parētibus habitus: quinta cum
 decreuisset domū repetere, post meridiē iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 runt, nec nisi meliore diei parte trāsacta: comes
 erat vnus famulus, & mulier rehebatur asina.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis famulus dabat cōsiliū vt aliquid
 diuerterēt: ne si nox iter faciētes opprimeret, in
 aliquod incommodū inciderēt, præsertim propin-
 quis hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleat. Marito non placuit

alienigenarum uti hospitio nam Chanaanai tum
urbē tenebāt, malet atq; progressus viginti sta-
dia ad sui generis homines diuertere. in hoc con-
sistentibus omnibus, peruenit in Gabam tribus
Beniamitidis scro admodum: cumq; in foro inue-
niret neminē qui se inuitaret ad hospitium, senex
quidā ē rure domū repetens, Ephramita genere,
sed Gaba habitās, casu repertū interrogat, qui-
nam sit, & cur crepusculo demū cenā ē foro pe-
teret. Ille se Leuitā ait, & uxorem à parētibus
domū reducere, & in Ephramitarum ditione se
habere domiciliū. Tum senex respectu cognatio-
nis ac tribus, & quod fortē oblati hospes visus
est, ad se deducit hominē. Gabaeni verò quidam
iuvenes qui mulierculam in foro viderant, mi-
rati eius formam, postquā ad senē illum diuer-
tisse cognouerunt, contēpta imbecillitate & soli-
tudine, venerunt ad ianuam: roganteq; senē ut
abirent, & vim abstinerent ac iniuriā, postula-
bant ut exhibita hospita quieti suae consuleret.
Cumq; ille contra diceret cognatā esse, & Leui-
tidem, peccaturos eos grauitē, si propter volu-
ptatē leges violarent: iuvenesq; intra contemne-
rent ac deriderent, cadē minantes si obstare li-
bidini eorū pergeret: senex ait, se filiam eis per-
mittere, ut saluo hospitali iure cupiditatē exple-
rent, volens quantum in se erat tutos ab iniuria
prestare, quos exceperat. Illis verò pertinatiter
hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere
volentib

volentibus, supplex orabat, ne quid contra leges committerent. At illi furentes vi raptam mulierem domū abducunt: cumq; ei per totam noctem ad satietatem illufissent, diluculo dimiserunt: qua ita miserè affecta ad hospitium reuertitur, & pra nimio dolore ac verecundia, non audens in mariti conspectū venire, quòd hunc indignissimè rem laturū putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quòd non sponte se ad stuprum praebuisset, sed vi in alienas ades abrepta. Vt verò defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadeuer iumento impositū domū reportat, & mēbratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorū violentia. Tum verò illi nunquam tali antè viso vel audito spectaculo ad indignationem grauer commoti, & iusto furore perciti apud Selintem conuentū faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaēnos hostiliter armis impetere decernū. Hūc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellū inferendum, priusquam verbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidē ob iniuriam acceptam armari leges permitterent, nisi legatis prius de satisfactione missis. Rectum igitur esse ad Gabaēnos mittere qui

fontes ad supplicium deposcant: qui si dedantur, horum poena contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaq; mutantur ad Gabaënos accusaturi eos iuvenes qui vim pudicitiae mulieris intulerāt, & postulaturi ut pro violatis legibus morte iustas poenas dependerēt. Gabaëni verò non dediderunt iuvenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum ceteri non defuturos se promitterent, si quis eos vi & armis aggredi vellet. Qua postquā Israëlitis à Gabaënis renuntiata sunt, iureiurando sanciunt, neminem ex suis viro Beniamita filiam traditurū in coniugē, & acriore bello persecuturos se eam tribū, quam maiores eorum Chananaeos persecuti sint. Et confestim eduxerūt cōtra eos exercitū quadringentorū millium armatorū. Beniamita verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos: ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui laeva manu feriebant: itaq; cōmisso apud Gabam pralio, egregiè vicere Beniamita, casis ex aduersa acie viginti duobus millibus: & fortasse plures cecidissent, nisi nox praliū diremisset: atq; ita Beniamita lati se intra moenia receperunt: Israëlitae verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti die praelium instauratur, & Beniamiti rursus

vincent

vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte
Israëlitarum, quo factū est vt castra metu de-
sererent: profectiq; Bethela, qua vrbs non longe
ab erat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt
Deo per Phineesem pontificē vt ab ira desiste-
ret, & cōtentus duabus cladibus victoriam &
robur contra hostem concederet. Deus verò pre-
cibus eorū annuit, & per eundem vatē fauorem
est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copijs, dimi-
diam partem noctu circa urbem in insidijs col-
locant, reliqua in acie producta cum Beniami-
tis manus conferunt, moxq; vt impares paula-
tim pedem referunt: eò magis Beniamita instant
sponte cedentibus, quò longius hostem ab urbe
abstraherent, ita vt etiam illi qui urbe propter
atatem imbellem relictī fuerant, procurrerent
quasi prada futuri socij. Postquam autem satis
longe à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi
in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox
coorti cū clamore hostē à tergo inuadunt. Sen-
serunt illi se deceptos, & cū consiliū in ancipi-
ti metu nō suppeteret, in cōuallem quandā com-
pulsī, circumdatus expeditioribus qui eminus pu-
gnare assueuerāt, telis ferarū in morē sunt con-
fixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes, qui
conglobati & facto cuneo, ferociter per medios
hostes eruperūt, & in montē quendam fuga de-
lati natura loci se tutati sunt: reliqui omnes ce-
diderūt, numero circiter vigintiquinque millia.

§ § Israëlita

Israëlita verò Galam incenderunt, & mulieres
 atq; impuberes contrucidauerunt: pari modo &
 in alias Beniamitarum vrbes sauitū est: adeoq;
 indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnā
 dam etiā Iabibum Galaditidis vrbe, qua auxi-
 lium cōtra Beniamitas negauerat, duodecim se-
 lecta millia mitterent: qui positi vrbe occiderūt
 tā viros quā mulieres & pueros, seruatis tantū
 quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac
 furor ob perpetratū in mulierē scelus, recentibus
 etiā cladibus exasperatus: qui postquā refedit,
 subsequēta est penitētia, dū vna se tribu dimina-
 tos reputāt: & quāuis iustis armis oppressos cen-
 serēt, vt qui cōtra leges diuinas peccauerāt, ieiun-
 ium tamē indixerunt ob eorū exitiū. Sexcētos
 quoq; illos qui effugerāt, missis legatis renocāt:
 hi petram quandā, qua Rhoa dicitur, in deserto
 occupauerāt. Legati verò apud illos tam ipsorū
 quā suā cladē cōquesti, quod infectū esse nō po-
 terat, suaserūt a quo ferrēt animo, & ad sui ge-
 neris reliquos aggregarentur, nēue quantū in fa-
 cisset, vniuersam tribū Beniamiticā irēt perditū.
 Licere enim illi pace sua tribus totius agros re-
 cipere, & prada insuper quantam possent abi-
 gere. At illi agnoscētes suā iniustitiam iusto Dei
 iudicio dānatā, reuersi sunt in sua tribus ditio-
 nem, parētes suorū hortatibus. Israëlita verò de-
 derunt eis in vxores quadringētas illas virgines
 Iabiticas, de reliquis verò deliberabāt vnde illis
 vxores

*V*xores ad sufficiendā prole parari possent: cū enim ante initiū belli iureiurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendū id sacramentū consulerent, quōd ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingratam rem deo fore si quo modo provideatur ne integra tribus pereat: & perimria non quando necessario sunt periculosa esse ac grama, sed cū ausu malitioso cōmittuntur. Cū verò senatus suā clamatione perimrii mentionē abominaretur extitit quidā qui diceret habere se cōsiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulus, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatē conuenire, in quo comitatu sequuntur & cōiuges & filia. Harū quotquot potuerint, rapere Beniamitis impune sit, vbi nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres earum agrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custoduerint: & quod non oportet ira in Beniamitas nimis indulgere, quā iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; ut liceat Beniamitis vxores rapto querere. Instante autem festo ducenti illi bini trimine ante urbem insidiabantur aduentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras: illa vero nihil suspicantes lusitando securè iter faciebant.

Iuuenes

Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant : atq;
 hoc pacto quasi nuptijs, agricultura insudan-
 tes, dederunt operam, vt ad pristinā felicitatem
 aliquando redire possent. Quo factū est, vt Ben-
 iaminitarū tribus quæ minimum ab internecione
 absuit, prudenti hoc Israelitarū consilio serua-
 retur, moxq; magnus incrementis tam numero
 quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Ben-
 iaminici. Nec felicior per idē tēpus fuit Dania-
 na tribus, tali fortuna vasa. Israelitis iam desue-
 tis armorū exercitio, & in colendis agris tantū
 occupatis, Chananai in contemptū gentis colle-
 gerunt copias: nō quod sibi timerēt, sed vt illata
 Hebrais aliqua memorabili clade, securius in
 posterū suas vrbes habitarent: & coniuratione
 facta, magnoq; numero peditū armato, adim-
 ntis etiam curribus, Ascalonem & Accaronem
 in sorte Inde sitas in partes suas traxerunt, &
 alias plerasq; campestres ciuitates : ita vt Da-
 nita in montana cōpellerentur, ne pedē quidem
 vbi ponerēt in campestribus habentes. Qui cū
 nec bello essent pares, nec pro numero satū agro-
 rum haberent, miserunt ex suis quinque viros in
 mediterranea, dispecturos nūquē locū inuenirēt
 deducendis colonis idoneū. Illi à cāpo magno. Si-
 donis iter vnius diei progressi, nō longe à Libano
 & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono
 ac fertili, rem totā suis renūtiant: qui mox cum
 exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana,
 cognom

cognominem vni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israëlitarum autem res in deterius prolabantur, quòd neq; ad laborẽ se exercerent, neq; pietatem colerent: luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq; libito vinebat, vt domestica Chanaanorum vitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israëlitarum est traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi Ind.3 multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperijt. Bello enim à chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditioe in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. CAP. IIII.

ERat in tribus Iuda Cenixus vir industrius Ibidem. & magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Israëlitas diutius tales misérias perferre, sed vt ad audendũ pro libertate accēderetur, ascitis paucis quibusdam periculorum socijs, quos praesentis status tadebat et mutatũ cupiebant: primò praesid.ũ suis à Chusarthe impositiũ interficit, tantumq; primus successus valuit, vt in dies crescẽte suorũ numero, iam aperto Marte hosti

hosti pares viderentur: itaq; congressi cum hoste
 vno pralio se in libertatē asserunt, reliqua fuisse
 & fugati exercitus vltra Euphratem se reci-
 piunt. Cenixus verò egregie nauata opera præ-
 mium principatus à populo accepit, nomine
 Iudicis: in quo postquam annos quadraginta
 exegit, vita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subin-
 gatus, & per Iodē ē seruitute exēptus. C A. V.

VIII.

Iud. 3

Post cuius mortem vacante principatu, res
 Israelitarum rursus in peius ruere cape-
 runt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum
 honorē, nec legibus obediētiā exhiberēt: quæ res
 in causâ fuit, vt Eglon Moabitarum rex oppor-
 tunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exce-
 perunt tamen cum aliquot prælijs, sed omnibus
 victi ferocia posita iugū acceperūt, tributarij sa-
 cti. Rex victor translato Hierichuntē domicilio,
 modis omnibus plebē vexauit, ita vt in summa
 miseria per annos XVIII. degerēt. Deus autē
 calamitatibus corū & supplicationibus flexus,
 à dura dominatione eos liberauit in hunc modū.
 Iodes filius Gera, tribus Bēiamitica, iuuenis ad
 quoduis egregium facinus & animo & vtraq;
 manu ex equo promptus, habitabat ipse quoque
 apud Hierichuntē. Is in familiaritatem Eglonis
 se insinuauit, crebris muneribus hominē sibi con-
 cilians, & eo nomine amicis etiā regijs gratus.
 Accidit vt semel cum duobus famulis dona fe-
 rens,

res, pugione prius subter fagiū ad dextrū femur
accinctus, ad regem introgrediatur: erat autem
estas & diei mediū, quo remissius agebatur cu
stodia, partim propter estū, partim satellitibus
occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblati
Egloni muneribus, qui tum in aestivo quodā cu-
biculo morabatur, cōfabulari cū eo cepit. Erant
autē soli, quia rex familiariter cū Iode collocu-
tus famuliciū ablegauerat, sedebatq; in sella,
& Iodes verebatur ne fallēte ictu plagā non sa-
tis lethale inferret. Iubet igitur eū surgere, dicēs
habere se somniū, quod ex Dei mandato regi sit
indicandū. Cumq; ille audiēdi cupidus alacriter
assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & re-
licto in vulnere, exiit clausis prius foribus: re-
gij famuli interim quiescebāt, dormire eū putan-
tes. Iodes verò Hierichūijs re clam indicata, au-
torē se illis libertatis vindicāda prauit. Illi ve-
rò libenter hac accipientes, & ipsi confestim ar-
ma capiebāt, & cornicines per totā eam regio-
nem dimittebant: sic enim illic multitudinē couo-
cari mos erat. Eglonis autem domesticos diu la-
tuit quod acciderat. Sed cū iam adue. perasseret,
veriti ne quid novi homini accidisset, ingressi
sunt in cubiculū: cumq; mortuū inuenissent, ha-
rebant inopes consilij, & priusquā satellitiū cō-
globaretur, Israhelitarū turba superuenit: ex his
pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter
millia decē, fuga Maabiticā regionē petunt: Eos

Isra

Israëlita praoccupato Iordani transitu, in fuga intercipiebant: maxime circa ipsa vada, ita ut ne vnus quidē incolumis euaderet. Atque ita Hebraei Moabitarum imperiū excusserunt: Iode autem huius felicitatis auctori is honor consensu multitudinis est habitus, ut confestim princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiā laude dignissimus: post quē Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finit.

Quomodo sub Chananzorum imperium redacti, & per Baracū in libertatē sint repositi. C. VI.

1 x. **I**srælita verò, quos praterita calamitates ni-
 Ind. 4 **I**hilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atq; inobedientiam relapsi priusquā satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananzorum regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorū, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditū aiebat milia trecenta, equitū decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copys præfectus Syssares primus inter amicos regios, congressus cū Israëlitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per viginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput non audentes attollere, etiā Deo sic volente, quod nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscetes. & agnita
 sala

calamitatum causa, nimirum quod à legē contemptu proficiscerentur, Deborah quandā prophetidem adēunt, (nomen hoc apem Hebrais significat) rogantes, vt precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chanaanais opprimi. Deus autem exauratus salutē illis annuit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negante se accipere imperium, nisi & illa vnā secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit, ego verò non recuso: & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad motem Itabyrium. Occurrit mox eadem Sisares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu confedit. Baracum autem & Israëlitas multitudine hastium territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die pralio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaque commissā pugna rehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chanaaneorū vultus ingerēs & prospectum adimens, inutiles eorū iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiā scutati manibus

nibus rigentibus pra frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo imminēs non solum minus offendeat, sed alacriores etiā faciebat, manifestario Dei praesentis ac fauentis signo accēsos. Itaq; rupta aduersa acie, turbatiq; ordinibus, ingentem hostium stragem ediderūt: atq; ita pars telis Israëliticis cadebant, pars à suomet ipsorum equitatu ac curribus proterebātur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru, fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialcn, qua latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cum avidius ingurgitasset, in somnum est solutus: quem Ialo aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, moxq; Baraciani superueniētibus, solo affixum ostendit, atq; ita mulier iuxta Debora praesagium autar fuit victoriae. Baracus autem decens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit, & caso rege, ac vrbe solo aequata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitis deuictis Israëlitis regione eorū per septē annos vastauerūt. C. A. VI I.

x. **D** Esunclis autē Baraco & Debora eodem
Ind. 6 **D** fere tempore, paulo post Madianita socijs Amalecitis & Arabibus expeditionem contra Israelitas fecerunt, & congregati ausos magno pralio vicerunt: vastatisq; frugibus praedam abegerunt. Cumq; idē per continuos septē annos
 face

faceret. Israëlitas in montana cōpulsoſ campeſtri ſolo cedere cōegerunt: qui ſpeluncis & ſubterraneis adificijs excauati, quicquid hoſtium violentiam euadere poterat, intrō receptū afferuabant. Nam Madianita per aſtatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Iſraëlitas permutabant, vt poſſent denuò labores eorum vaſtare. Itaq; in perpetua fame ac egeſtate vivebant, nec iam vllum ſupererat praſidium, niſi in precibus ad Deum & ſupplicationibus.

Quomodo Gedeon populū liberauit. C. VIII.

PER idem tempus Gedeon Iali filius, vnus ex Ibidem. primatibus tribus Manaſſetidis, manipulos frugum clām in torcular comportatos flagellabat: non enim auſus eſt propter hoſtem propaliam hoc in area facere. Cumq; ſpectrū ei adoleſcentis ſpecie ſe obtuliſſet, & felicem ac Deo charum appellauifſet: reſpondens, Hoc, inquit, mea felicitatis argumentum eſt maximū, quod torculari nunc vtor pro area. Illo contrā iubente vt bono eſſet animo, & de libertate vindicāda cogitaret, negabat fieri poſſe: nam & tribū ſuam cuius alteri cedere numero, & ſe iuuenem eſſe, & tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppleturū pollicebatur, & victoriam Iſraëlitiſ daturū, modò ipſe imperiū aſſumere nō grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibuſdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter credētes oraculo, ſine mora effecerunt, vt praſtā
v 2 eſſent

essent decem millia militū, ad quidvis pro liber-
 Iud. 7 tate audendū paratissima. Gedeoni autem Deus
 in somnis apparēs, dixit, homines tali esse inge-
 nio, vt sibi placentes nemini velint virtute ce-
 dere, & victoriā sibi potius quā Deo tribuāt,
 nimirū magnis copijs freti. Vt igitur sciant rem
 totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa
 meridiem cum aestus feruet maxime, exercitum
 ducat ad flumiū, & quotquot procumbentes bi-
 berent, eos viros sortes crederet: quotquot autem
 trepide ac tumultuariē potum sumerent, sic exi-
 stimaret, eos metu hostiū hoc facere: quod post-
 ea quam ita vt iussus est fecit, trecenti inuenti
 sunt cum perturbatione aquā sumere, cavis ma-
 nibus ori adnouendo, imperauitq; Deus, vt his
 assumptis hostem inuaderet. Gedeone verò solici-
 to, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos
 adoriri volēs ei metū omnem eximere, iussit vt
 assumpto vno milite, clam accederet ad Madia-
 nitarum tentoria, ab illis enim accepturum occa-
 sionem fiducia. Vadit ille quō iussus est, vna tā-
 tum comitante famulo: cumq; ad quoddam ta-
 bernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo
 milites, & quendā cōmilitoni narrantē somniū,
 ita vt à Gedeone quoq; exaudiri posset: erat au-
 tē tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceā
 pra uilitate homini fastidiendā, per castra pro-
 uolui: & primò regis tentoriū, mox ceterorum
 omniū prosternere. Qui respondit interitū exerci-
 tus

tus significari, addēs unde hoc ita colligeret: Inter omnes, inquit, fruges hordeū est sine cōtrouer-
sia vilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes
non facile reperias viliorē quā hodie sunt Israē-
lita, ut merito conferri possint hordeo, Hi nūc,
autore Gedeone, cōtraxerūt copias, & res novas
moliuntur. Ergo quia dicis te vidisse illā ma-
sam tentoria nostra subuertentē, vereor ne Deus
Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon au-
tem audito hoc somnio plenus bona spe & fidu-
cia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis
de visione quā in castris hostiū audiuerat. Fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo
ad quidvis laboris aut periculi subeundū. Tum
Gedeon circa quartā fermē vigiliam suos in ho-
stem ducit trifariā in tres cohortes diuisos: erāt
autem centenariae, gerebantq; singuli amphoras
vacuas, & in eis faces ardentes, ut clam possent
hostem inuadere nihil tale expectantem: & in
dextris cornu arietinū vice tubae. Hostium ca-
stra latē patebant, eo quod camelorū magnū nu-
merum haberent: & cum iuxta gentilitates di-
stributi tenderent, omnes tamen intra eundem
ambitum continebātur. Hebraei verò à duce an-
te prae-moniti, cum iam non longē ab hoste abes-
sent, dato inter se signo cornibus sonantes, &
confractis amphorū, sublatoq; militari clamore,
certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in ca-
stra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, ut incomparabiliter plures mutuis vulneribus, quam hostili ferro caderet, quod diuersa lingua homines eadem castra haberent: semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tanta eadem & Gedeonis victoria rumor ubi ad ceteros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca turventibus impedita harentem circumueniunt, & quotquot ad manus venire occidunt, interq; ceteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces cum reliquijs exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum congressus postremo hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hexarbum. His praelijs caesa sunt Madianitarum & ceterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: prada etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebraei sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Ceterum Ephraimi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quod insecus ipsis hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtu-

te summus, modestè respōdit, se non suo arbitratu hostē absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriā tamē nihilo minus illorū esse, quā suā ipsorum qui militassent: atq; his verbis sedata eorū ira, nō minus profuit Hebraeis quā rebus prosperè gestis: obstitit enim ne ciuile bellū exoriretur. Huius tamē superbia tribus hac pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeō cū vellet imperiū deponere, cōpulsus est id retinere p annos quadraginta dicēdo ius et litibus finiedis occupatus, populo ratū habēte quicquid ille in causis controuersis pronuntiaret. In senectā deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserunt.

CAP. IX.

HAbuit autem filios legitimos quidem sex. x. l. p. t. u. a. g. i. n. t. a. non ex vno matrimonio suscepti. Iud. 8. 9. p. t. o. s. notū verò vnum ex concubina Druma, cui nomē Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicimā, vnde mater fuit oriūda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum videret malis artibus insignes, et ad quoduis facinus promptos, vnde cū eis ad paternas ades reuersus, omnes fratres interemis. excepto vno Iothane hic enim fuga intolumentatē quaesuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legū praescripta gerere, omnibus iustitia defensoribus iniustus aequè ac infestus. Itaq;

dum quodā tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quē fuga seruātū diximus, consensu monte Garixeo qui Sicimis immunit, et sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentiū ei populo prabēte, rogauit vt pauca verba audire dignaretur. Cumq; illi magis etiā silerent intenti, dixit quod arbores olim humana voce vsa, in cōuentu ad iū habito rogauerūt ficum, vt imperiū in eas acciperet. Recusante autem illa, quod cōtenta honore quem propter fructus suos percipiebat, nō requireret alium: arbores nō destiterūt principiē querere: visumq; est, viti hūc honorē deferre. Ea verò totidem verbis quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea. Itum est deinde cum eisdem postulastis ad rubū, cuius lignū ad ignaria valet. Is respondit: Si serio me regem poscitis, sub vmbra mea requiescite: sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, et absumat vos. Hac, inquit Iothanes, nō visus mouēdi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechū necatis fratribus principatū vsurpare, cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hac locutus recessit, & per trienniū in latebris motiū vixit, Abimelechī potentiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimite punitētia ducti eorum quae in filios Gedeonis patrauerant Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Illa verò cogitabat
quomo

quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret: cumq; instaret vindemia, nō audebāt colligere fructus, metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho acciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se eo cum armatorū manu & cognatis quidam princeps nomine Gales: hūc exorauerūt Sicimita vt tantisper sui custodiā susciperet, dū vindemia peragitur: cōperuntq; securē fructus conuelhere, & per sodalitia cernantes audebant aperfē in Abimelechum cōiitia iactare. & principis cognatis dispositis circa urbē insidijs, multos ex Abimelechianis in eas precipitados interficiebant. Zebellus verō quidam ē Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuntium ei significauit, quomodo Gales populum cōtra ipsum irritaret: hortatus etiā vt insidias ei ante urbē tenderet, se enim Galem illō adducturū: atq; ita fore facile vt inimico gratiam qualem meretur referat: quo factō curaturū se, vt eum populo recōciliet. Cumq; Abimelechus locū insidijs aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligētius ageret, conspectis repente armatis exclamat, Zebelle hostē video. Illo respōdente, vmbra esse cautiū: iam propiores cernēs, Imō nō vmbrae sunt, inquit, sed virorum cohors. Ad hāc Zebellus, Nōne tu Abimelecho ignauiam obijcis? quā igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggredieris? Gales verō turbatus excipit primum impetum: cumq; suos inferiores animad-

uerteret, amissis aliquot, ceteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi volens malè pugnasset, effecit ut vrbe pelleretur. Ceterum Abimelechus cognito quòd Sicimita ad vindemia reliquâ exituri essent, insidias circa vrbe disponit: cumq; prodissent, tertiam suorû partem occupare portas iubet, ne ciuibus reditus in vrbe pateret, ceteri vero dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima cades patrabatur: & vrbe capta primo impetu ac solo equata, saleq; in ruinis eius seminato, tû demum militem inde abduxit: atque ita Sicimita sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculû euaserât, collecti denuò, petra quadam occupata, locum natura munitû muro insuper cingere volebât. Sed hoc cõsiliu prauis Abimelechus, qui quamprimû id cognouit, exercitû eò adduxit: & arrepto fasce arido, iussisq; ceteris idem facere, breni petrâ strue lignorum circumdedit, subiectoq; igne, & fomētū ingestu flammam ingētem excitauit, ita ut nemo euaderet, sed una cum vxoribus & liberis absumerentur. Numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam tale fuit Sicimitarum exitium: dolē dum sanè, nisi quòd meritas penas dederunt ingrati tudinis erga virum optimè de se meritum. Abimelechus autem Israëlitis Sicimitarum interuisione perterritus, videbatur nã fore præstanti for-
tuna

tana contentus, neq; prius conquieturus quāno
 vinctos perderet: max enim exercitū ad The-
 bas duxit, & capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quādam reſtitit, qua quōd eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cū propius iannam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mola demiſſo caput ſubeuntis ferit: ad quem
 iētum humi collapsus rogauit armigerū vt ſe oc-
 cideret, ne mulieris manu perūſſe diceretur: quo
 factō fratribus debitas impietatis pœnas exſol-
 uit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas uſus
 eſt: qua quidē clades iuxta Iothanis praſagium
 illis accidit: ceterū exercitus duce mortuo, mi-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraeli- x i i.
 tarum deinde gubernacula Iairus Galadennus de Ind. 10
 tribu Maſſetiſide ſuſcepit, vir tum rebus cate-
 ris, tū numeroſa prole felix: triginta enim filios
 habuit; equites egregios, & Galadennæ oppido-
 rum principes: is cū viginti & duos annos in
 principatu vixiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone vrbe Galadennæ eſt ſepultus. Res autē He-
 bræorū rariſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 toritatē ſuam non ampliùs obtinētibus: qua oc-
 caſſione arrepta Ammanita & Palaſtini cū
 valido exercitu regiōē eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis vaſtabant: & occupatis locis vltra Iorda-
 nem, traicere flumen & reliquā regiōē inua-
 dere parabāt. Hebræi verō calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, et victi-
 mis

mi numen placare conati, rogabāt ut iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negavit. Igitur

Iud. II Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressū, incole eius regionis obuiā illis cū armis veniūt, sed imperatore carebāt. Erat autē quidā Laphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hūc missis nuptijs rogabāt ut in auxiliū veniret, promittētes se perpetuū copiarū imperiū ei tradituros. Ille nō admisit preces, causatus quod nullā opē ei tulerint, dū à fratribus manifestā iniuriā pateretur. Cum enim non esset eadē matre natus: sed extrema quā pater amore captus in ades induxerat, contempta eius solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se venirent stipēdia solvens Tandem exoratus, & in reuocādo accepto imperium copiarū penes se fove, milite suum cum eis cōiunxit. Et cum maturē quicquid factū opus erat providisset, exercitū in vrbe Masphaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarum, expostulatū quod res alienas invaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquē agere, qui Aegyptiorum fugitivi alienis bonis incubarēt: postulatq; ut de regione Amorea decederent, quae ad maiorum suorū ditionem pertineat. Cōtrā Laphthes negabat eum meritō queri de adepta quondā Amorea, sed magis gratiā debere pro Ammanitide relicta:

relicta : potuisse enim Moysen & illā occupare. Se verò agris nequaquā cessurū, quos annus iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit: ipse votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domū reuerso primum occurrisset: cōgressus deinde cū hoste vicit egregiè: fugientesq; persecutus est vsq; urbē Maniathē: & ingressus regionē Amonitidem multas vrbes deleuit, praeda militi cōcessa: finēq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decē & octo pertulerat, fortunatior militia quā domi. Redeunti enim obuiā facta est filia virgo, præter quā nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein cōquestus de importuno officio, indicauit victimā esse Deo destinatam. At illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiā. Vnum rogauit, vt sibi liceret iuuentutē suam cum aqualibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita voto patrem soluere. Quo impetrato, ad præfinitū terminū pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum, neq; Deo gratum sacrum faciēs, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hac bello ab Ephraemi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, & nunc solus praeda simul & gloria frueretur: primò excusauit, nec ignorasse eos quod consanguinei

nei bello premeretur nec auxiliū attulisset, quod
 vel nō vocatos ferre decebat. Vltro deinde accu-
 sanit, quod iniquē facerent, qui non ausi hostem
 aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Postre-
 mō minatus est, poenas sibi Deo volēta daturus,
 si insaniere pergeret. Vt verō nihil se verbis pro-
 ficere sensit, accito ē Galadēna exercitu venien-
 tes excepit: plurimisq; in cōflictu casis, & post-
 quam in fugam versi sunt, prēmisis qui vada
 Iordani occuparent, intercluso effugio, circiter
 quadraginta duo millia hominum peremit: ipse
 expletis sex principatus annis defunctus sepe-
 litur in patria sua Sebei, quae sita est in regione
 Galadēna. Huic in principatu successit Apsa-
 nes, natus ē tribu Iuda, ex Bethlemin oppido:
 huic liberi fuere L. X. mares x x x. totidem deta-
 rioris sexus quos omnes superstites reliquit, has
 nuptas, illos vxoribus cura & opera sua cōmun-
 ctos: cumq; nihil memorabile in principatu se-
 ptemni gessisset, admodū senex diem obiit, in pa-
 tria sua sepultus. Helon post hūc assumpsit prin-
 cipatum, tribu Zabulonita: quo per decennium
 functus, nec ipse quicquam gessit memoratu di-
 gnum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius
 tribu Ephraimita, ex vrbe Pharathone, nihil
 prater numerosam prolem habet memorabile,
 alioqui per summam securitatē & pacem, quae
 sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter &
 gloriose gerendarum occasio. Filios habuit qua-

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superslites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala
Palaëstinis fecerit. CAP. X.

Post huius mortem Palaëstini superauerunt Iud. 13
Israëlitas, & tributa ab eis exegerunt per
annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt
in hunc modum: Manioches quidam vir inter XIII.
Danitas optimus, & patria sua sine cōtrouersia
princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine,
suscipiendā supra omnes eius aetatis fœminas: ex
qua cum nihil liberorum susciperet, agrè ferens
orbitatem, in suburbanū suum, quod erat in cā-
po magno, cum uxore rētītans, crebris precibus
solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. Insanie-
bat autem in uxore præ amore, eratq; vehemē-
ter Zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mu-
lier, spectrū se illius oculis obtulit angelus Dei,
specie iuuenis pulchri & magni, latum nuntium
afferens, fore vt fauore Dei nascatur eis filius,
pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem
aetatem peruenerit, compescendam esse ab eo Pa-
laëstinorum insolentiam: insitq; ne capillitium
ei detonderetur, vtq; Deo sic volente ab omni
alio potu abstineret, sola aqua contentus: postre-
mo addens à Deo se missum abiit. Illa marito re-
uerso angeli verba indicat, mirè prædicās inue-
nit

nis staturam & pulchritudinem, ita ut vir talis laudatione motus ad xrlotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia male suspicari inciperet: quæ volens hunc mariti stultum mærorē adimi, supplex Deum rogavit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursus in suburbano versantibus apparuit angelus soli mulieri: Illa rogat ut paulisper maneat dum virum adducit: quo permittente, cum Manochæ mox ad eum reuertitur: quo viso, ne tum quidem suspicari desijt: rogavitq; ut sibi quoq; eadē indicaret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisquā esset dicere, ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. Negavit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio latum se atulisse nuntium. Cumq; iterū rogaretur, ut saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. Tandē exoratus ut paulisper maneret, dū aliquid offertur, cum mactasset hædū Manoches, coquendumq; uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absq; vasculis. Quo facto, virga quā gestabat carnes attigit, confestimq; flamma emicante cū panibus absumpta sunt, & angelus fuma tanquā vehicula in calum ascendere ab eis visus est. Manochæ autem sollicita ne quid periculi immineret ex aspectu numinis uxor bene iubet esse animo, affirmans magno suo bono

Deum

Deum se vidisse: cuiusque concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditum, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole praeditus, promisso capillatio victusque sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cumque adoleuisset, comitatus parentes in Thamniam urbem Palaestinorum Ind. 4 conuentus tempore, implicitus amore puella indigena, rogauit suos parentes, ut id connubium procurarent. Quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodque religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitque: ut virgo sibi desponderetur. Crebro deinde sponsam interuifens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis: sed nudis manibus adortus beluae fauces elisit, eiusque cadaver in dumetum via vicinum abiecit. Aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, et sumptis inde tribus fauis, eos cum ceteris muneribus adamata obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quod vires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex equalium numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequit auderet. Conuiuii deinde ut sit hilariscentibus, ait se quaestionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies solueret, cuique sindonem se daturum et tunicam: qui tum quod sagaces videri cuperet, tum quod lucrum non fastideret, iubet

eum propone. Ille, Ex voraci, inquit, cibis prædijt, & ex immitti suauitas. In his explicandis cū hæsiſſent triduo nec proficeret, puellā aggreſſum tur minis ſimul & precibus, vt expiſcata ſecretum è marito iudiciū ſibi faceret. Ille repulſis aliquandiu blāditijs, cū rogādi finē nō faceret, & lacrymās gratā ſe illi negaret, tandē nihil ſuſpicans rem totā de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit: illa iuuenibus prodit omnia. Ergo cū præſinita ſoluenda quæſtioni dies adeſſet, ante ſolis occaſum conuenientes: Neq; leone, inquiūt, quicquā occurrēt i immittis, neq; melle guſtātī ſuauius. Ibi Sampſon ſubiecit, neq; muliere doſoſius, quæ vobis quæſtionē noſtrā aperuit. Nihilominus illis perſoluit quæ promiſerat, ſpoliatis quibusdam Aſcalonitis quos fortē per viā inuenit obuios: ſed iratus mulieri remiſſo nuntio res ſuas ſibi habere iuſſit ac gerere. At puella contempta vt viciſſim illi inqueret ſtomachum, nupſit eiſ ſodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere, & commodum maturis ſegetibus tēpus iam meſſis aderat. Ergo cōprehenſis trecētis vulpibus, & facibus ad caudas earū annexis, per arua Palæſtinarū omnes dimiſit, quibus paſſim diſcurrentibus totus frugum prouentus momento ferē temporis concrematus eſt. Quo cognito gētis principes, & quid Sampſonem ad perpetrandum facinus mon-

Iud. 15

rit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxorem
 quondā eius cū cognatis, damni dati reos prius
 factos, viuos exusserunt publicè. Sampson autem
 in Palæstinos latè grassatus cadibus, ad habi-
 tandam Actam se contulit: ea est petra bene fir-
 ma, in tribu Iuda sita. At Palæstini totam tri-
 bum bello impetunt: quibus bellū deprecātibz,
 quòd nec Sampsonis culpa essent affines, nec de
 solenni tributo quicquam diminucrēt, respōsum
 est non absolvendos ab hoc crimine, ni Sampsonis
 deditiōē facerent. Illi volētes hanc suspiciōem
 à se amotam, armatis tribus milibus ad petram
 veniunt: & expostulantes quòd suis facinoribus
 Palæstinos Hebrais infensos redderet, qui irri-
 tati facile possent toti genti magnā aliquā cla-
 dem repēdere: dicentesq; in hoc se venisse vt cō-
 prehensum illis dederēt, postulabant vt consensu
 ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iureiurando ac-
 cepto nihil præterea molituros, sed hosti tantum
 deditiōē faciendā, descendens de petra in cogna-
 tæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctum
 prius duobus funibus, Palæstinis tradendū du-
 cebant. Cumq; ventū esset ad locū, qui obscurus
 antè, nūc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxil-
 la nominatus, nec procul abessent à castris ho-
 stium, procurrentibus obuiā Palæstinis, & lati-
 tiam re ex sententia gesta clamore testantibus:
 Sampson abruptis repēte vinculis, arreptaq; ma-
 xilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus, in me-

dios hostes irruit: qua series quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis ceteros metum dare terga copulit. Qua victoria plus satis elatus, & opudium a immemor, cum totum sibi tribueret, quod maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostiles copias: ingenti siti oborta, confessus nihili esse quantalibet vires humanas, Deo victoriam acceptam retulit: supplexque rogavit ut arrogantiæ data venia, succurreret, & periculo se eximeret. Nec irrita fuere preces, sed copiosus fons subito est quædam petra prorupit: loco Maxilla nomen Sampson imposuit, quod in hodiernum usque durat. Post hoc prælium iam Palestinos contemnes venit Gaxa, et

Iud. 16 in publico dinerforio egit. Quo audito Gaxeorum magistratus, ne clauis abire posset, stationes pro portis collocant. Sampson vero qui insidias mature senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis claustris ac vestibulis ceteroque paratu reuulsas, & humeris impositas in motum qui est supra Hebronem perlatis deposuit. Paulo vero post a patris institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cum enim meretricem quædam Palestinam adamasset, nomine Dalai, consuetudine eius delectabatur. Quamobrem qui apud Palestinos rerum potiebatur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, ut eliciat e Sampsonem causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasione

casio data est, inter computationē & muliebres blādicias extollēs eius res gestas omni astu utebatur ut cognosceret cur tātopere virtute excelleret. Sampson verò adhuc mētis cōpos eisdē artibus cōtra mulierē vtēs: si septenis, inquit, viti-
bus flexilibus reuinctus fuero, siā nihilo alijs fortior. Tacuit illa, rē ita se habere putās: cōmunicatōq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclusaq; in penitiorē domus parte manu militū, bene potum ac sopitum accuratē ab ipso didicerat vinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam qui illū vellēt aggredi. Ille ruptis virgeis vinculis ad resistendū se expedit. Mulier, tūc frustrata paulo post aliam opportunitatē nacta, grauib; querelis aggressa est virum, quòd amāti nō satis fidēs, celaret ea id, quod maximē scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio suo nō expedit: rursumq; simili figmēto elusa est, cum septē funibus alligatū perditurū se vires diceret: experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cūq; urgere nō desisteret, tertio mulierem ludificatus est, dicens capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidē verum experta, postremò adhibitis omnibus artibus nō prius rogandi finē fecit, quā fatali iā necessitate instante, victus importunitate Sāpson in gratiā muliercula suū ipse secretum prodidit: Deus, inquit, mei curā habet, & eius providentia natus hāc comā alo, cuius consurā ipse mihi intermi-

natus est: nā in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nescienti comam derafit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non valentem: illi orbatum oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde tempore cū iam capillus repullularet, cūq; solenne Palæstinis adesset epulum, confidentibus optimatibus in quodam fano cuius rectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson vt misero inter compotandum illuderent. Qui hoc extremum malum existimans quod illufiores vlcisci non quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tum simulabat, defatigatū: quibus admotus, sic eas cōcussit, vt subuersa totius edificiij ruinam traherent, qua tria milia hominum sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sampson. Hic finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitum vsus est. Nam quod à muliere deceptus est, humana infirmitati imputari convenit, prona ad eiusmodi vitia: cetera dignus sempiterna memoria virtutis nomine. Cognati verò eius cadaver in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filij sacerdotis Elis à Palæstinis
in prælio sunt cæsi,

CAP. XI.

Post

Post Sampsonis autē obitū præsuit Israëlitis **XIIII.**
 Elis pontifex, in cuius principatu fames *va Ruth. I*
 lida eam regionē inuasit: quā nō ferens Abime-
 lechus Bethlemorū ciuis, quod oppidū est tribus
 Iudæ, assumpta vxore Naami, & filijs commu-
 nibus Chellione & Mallone, in Moabiticam ter-
 ram migravit: cumq; ibi prospera fortuna vtero-
 tur, filijs suis vxores dedit eius gentis feminas,
 Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Exacto autē
 decēnio Abimelech cū filijs breui tēpore alius
 post aliū obiit: quo casu Naamis in maximum
 mærorum coniecta, desolata à charissimis quo-
 rum consuetudinē amor patriæ pratulerat, mu-
 tato pro re consilio reuerti ad sua decreuit: iam
 enim res patriæ in meliori statu esse perceperat.
 Nurus autē eius non sustinebāt ab ea diuelli, &
 velit nolit comitari eam volebant. At illa pre-
 cata eis felicius coniugium, quā in quo cū filijs
 suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem
 & docens quod in se nihil esset opus, rogabat vt
 manerent, neue relicta patriā in euentū incer-
 tum sequi miserā socrum cuperent. His monitis
 Orpha paruit: Ruthē verò nolentē manere, cu-
 ius suis fortune futuram sociā secum socrus abdu-
 xit. Quæ postquā vnā peruenerūt Bethlema, Bo-
 xus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio.
 Cumq; Naamis à ciuibus suo nomine appellare-
 tur, iustus, inquit, vocaretis me Mara: signifi-
 cat autē Hebraorū sermone Naamis felicitatē,

- Ruth 2** Mara dolorē. Et cū esset messis tempus, Ruth permisso socrus exibat ad spicilegiū, vt cibos sibi pararent, casuq; in Boz rūs deuenit: qui cū paulo post supernuisset, cōspicatus puellā, de ea villicū percōtatur. Is denarravit omnia domino, quā paulo ante ex ipsa cognouerat: qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contentā esse, sed permisit vt sibūpsi meteret quātū posset, ac sumeret: mādauitq; villico, ne eā prohiberet, & vt vnā cū messoribus prādiū ac potū ei prāberet. Ruth verò acceptā ab eo polētā seruauit socrui & vespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborū, quos ei vicini contulerant) narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea quòd cognatus esset, & propter pietatem forsā curā earū habiturus, exiuit etiā sequētib; diebus ad spicilegium cū Boz ancillis. Post aliquot dies iā hordei tritura peracta venit Bo-
- Ruth 3** xus in suam rūs, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarū fortē si Ruth cū eo cubaret: misitq; eò Ruthē dormituram ad pedes eius: quā nefas rata non parēre socrui, fecit quod iussa est. Ac primò non sensit hoc Bozus altū dormiēs, sed circa mediā noctē experrectus: sentiēsq; eā vnā cubare, quāsiuit quēnā esset. Edidit illa nomen, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam

priusquam famuli ad opus surgeret, excitatam
 inſit hordei quantũ ferre poſſet capere, & pri-
 usquam aliquis eã ibi dormiſſe videat, ad ſocrũ
 redire: cauendos enim tales rumores, maximẽ ſi
 nõ de nihilo oriãtur. Caterũ meũ, inquit, cõſiliũ
 eſt hoc: rogabis eũ qui tibi propinquior eſt quã
 ego, antevxore opus habeat: quod ſi aiat, ſeque-
 rus eum: ſin minus, mea legitima cõiux eris. Hec Ruth 4
 verba ubi renũtiamt ſocrui, bonã ſpẽ habuerũt,
 Boxo res earũ cura futuras. Circa meridiẽ verò
 reuerſus ille in oppidũ, ſenatũ coire fecit, ac mox
 Ruthem & cognatũ illũ acciuit. Qui poſtquam
 venit, Abimelechi, inquit Boxus, & filiorũ ſor-
 tem poſſides. Faſſus eſt alter poſſidere ſe, idq; in
 re propinquitatis. Tum Boxus, ergo nõ ex parte
 tantum legẽ meminiſſe oportet, ſed omnia iuxta
 præſcriptũ earũ facere: Ecce adeſt mulier, quã ſi
 vis poſſeſſionẽ agrorũ retinere, lex te ducere iu-
 bet. At ille Boxo & ſortem & mulierem ceſſit,
 quãdoquidẽ & ipſe defunctorũ eſſet cognatus.
 Sibi enim iam & vxorẽ eſſe & liberos. Id Bo-
 xus apud ſenatũ cõteſtatus, inſit mulierẽ acce-
 dere illum, & iuxta legẽ calcẽ ei detractum in
 faciem incutere: quo factò Boxus duxit Ruthẽ,
 & anno elapſo natus eſt illus infans maſculus:
 hunc Naamis nutricãs Obedem de cõſilio mulie-
 rum nominauit, ſibi in ſenectute conſtituta in-
 ſerniturũ: nam ea vox Hebræis inſeruientem ſi-
 gnificat. Ex Obede prognatus eſt Ieſſaus: ex hoc
 x 5 David

David rex: qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnā aetates duraturum. Hæc neceſſe habui de Ruthe narrare, volens Dei potētiam oſtendere, cui facile eſt etiam vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, ſicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus

xv. oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus re-
l. Reg. 2 bus ſuis iam labantibus, bellum Pæſtiniſ infe-
runt ob cauſam talem: Eli pontifici duo filij fue-
runt, Ophnes & Phineeſes: hi contra omne ius & fas omnia ſibi licere volebant: nec contenti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abſti-
nebant: mulierum inſuper, religionis ergo con-
fluentium ad ſacrum locum, pudicitiam vel vi-
vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyran-
orum moribus differrent. Hanc insolentiam iu-
uenum & pater ipſe magnoperè detestabatur,
diuinam vltionem nunquam non expectans, &
populus iniquiſſimè ferebat. poſtquam autē illo-
rum exitium Deus & patri & Samueli prophē-
ta etiamnum puero prædixit, tum verò non ali-
ter quàm deſunctos filios lugebat. Sed priuſquā
de clade in qua ſunt abſumpti dicam, quedam
de hoc prophēta narranda ſunt. Helcanes Leuita
vir ingenuus Ramatham urbem in ſorte Ephra-
mitarum habitans duas vxores habuit, Annam
& Phenamiam: ex quarum poſteriore liberos
ſuſcepit, nihilominus alteram quanquam ſteri-
lem diligens. Is cum ſacrificatum veniſſet in Si-
loutem,

luntem, ubi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret. Anna videns alterius liberos cum matre confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis: cumq; consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, votumq; factura, ablata sterilitate matrem factam primum filium se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elu pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquam parum sobriam iussit abire. Quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. Tum demum hilari ad maritum reuersa, cibis antè præ mœrore fastiditis vsa est: in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cepit: mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo. Cumq; parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Elu tradidit, Deo consecratum, prophetamq; futurum: itaq; & comam aiebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius ministerijs educabatur. Hælcana autè
aliq

- alijs præterea filij ex Anna nati sunt, & filia
 tres Porro Samuel exaſto anno ætatis duodecimo
 1.Reg.3 prophetam agere cepit. Quadam enim nocte
 dormiente Deus nomine vocauit. tum ille ratus
 à pontifice ſe vocari, accurrit ad eum. Quo ne-
 gante à ſe vocatū, Deus idem tertio fecit. Tum
 Elis rem perſpiciens ait : Ego mi Samuel nunc
 quoque vt antè filius, ſed Deus te vocat : qua-
 propter præſto eſſe te reſponde. Itaque rurſum
 Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum ſe
 ad miniſterium offerens. Tum Deus, Quando,
 inquit præſto es, audi imminere Iſraëlitis cla-
 dem maiorem quàm credibile eſt, & filios Elis
 ambos vna die perituros, & ſacerdotium meum
 migraturum in familiam Eleazari. Elis enim
 pluriſ fecit ſuos filios quàm meum cultum, idq;
 ne cum ipſorum quidem commodo. Hoc oracu-
 lum cum ab adiurato extorſiſſet pontifex, alio-
 qui ſe non contriſtaturus, certiorum iam expe-
 ctationem exitij filiorum habuit. Samuelis an-
 tem gloria magis ac magis creſcebat, omnes eius
 xvi. prædictiones veras euētu approbante. Per idem
 1.Reg.4 tempus Palaſtini ſuſcepta expeditione contra
 Iſraëlitas, caſtrametati ſunt apud urbem Am-
 phecam: & nemine ibi occurrente, ulterius pro-
 ceſſerunt: tandem congreſſi prælio, Hebraorum
 circiter quatuor millia peremerunt, reliquis tre-
 pide in caſtra compulſis. Quamobrem Hebrai
 periculum extremum inſtare putantes, mittunt
 ad

ad pontificem atque senatum, qui postulent arcam in aciem proferri, ut eius praesentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore ut vincerentur, maiorem esse quam arcam, qua propter ipsam erat veneranda. Venit igitur arca in exercitum, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca viuere sustineant, ne unquam in conspectum sibi veniant: quorum Phinees iam sacerdotioungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebraei arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset praesidio: attamen utrorumque expectationem euentus scellit. Nam post conflictum sperata Hebraei victoria, Palaëstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebraei passi, cognouerunt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elie audita filiorum caede, & arcae amissione prouoluit de throno exspirauit.

CAP. XII.

Hanc cladem & arcae captiuitatem postquam in Siluntē Beniamita, quidam iuuenis agrè seruatus è pralio renuntiauit, tota urbe

Ibidem.

vrbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit: cumq; audisset euentum praelij, tam militum quam filiorũ cladem satis equo animo tulit, vt qui Deo prænuntiante iam antè hac præsciuerat: Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationẽ accidunt. Vt verò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, in sperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vita anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phinees quoq; alterius è filijs vxor obiit, non valens superare mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acseptam ignominiam Ioachabes fuit nomẽ, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit: nam antè in Eleaxari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat: ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiexeres filio suo Boceia reliquit: ab hoc Oxis filius eius accepit, post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi vsq; ad Solomonis tempora, quando ad Eleaxari familiam rursus redijt.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆI-
CARVM, LIBER
SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti
arcam Hebræis remiserunt. CAP. I.

PART A de Hebræis victoria, sa- I. Reg. 7
craque; arca, quemadmodum dixi-
mus, capta: Palæstini cum cate-
ris spolijs Axotum eam referunt
& in fano Dei sui Dagonis inter donaria collo-
cant. Sequenti verò die manè venientes ut ado-
rarent Deum suum, inuenerunt eum è basi ex-
cidisse, & prorum prostratum ante arcam:
quod agre ferentes, in pristinum locum eum
reponunt. Cumque; sæpius illuc accedentes, sem-
per prostratum & adorandum reperirent,
stupor maximus ac perturbatio totum populum
inuasit. Postremò gravissima pestis Axotiorum
urbem atque agrum adorta est. correpti enim
dysenteria cruciabiliter moriebantur nonnulli
interanea vitiata morboque; corrosa euomebant.
Ager verò totus scatebat muribus, qui omnia
vastantes, nec segetibus parcebant, nec cate-
ris fructibus. His calamitatibus Axotij pressi,
nec valentes amplius tolerare, intellexerunt ar-
cam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi
spolijs luctuosam sibi contigisse. Miserunt
igitur

igitur ad Aſcaloniteas, poſtulātes vt arcā in ipſo
rū vrbe transferrent: qui nō grauati Axotio-
rum legationi amnuentes, cupide arcā ad ſe rece-
perūt, moxq; eiſdē, quibus illi, malis laboraue-
runt: cū arca enim ſimul etiā calamitates ſunt
translata. Itaq; hunc quoq; ablegata eſt ad alios,
ſed ne apud illos quidem permansura: agitati
enim eiſdē peſtibus, ad vicinas vrbes eam trāſ-
mittebant: atq; in hunc modū quinq; Palaeſtino-
rum vrbes peruagata eſt arca, veluti tributum
per ſingulas prenam violata religionis exigens.

I. Reg. 6 Quae deſeſſa tot malis, & alijs exemplum facta
ne arcam reciperēt talia hoſpitij pramia refe-
rentē, nihil ſuperſeſſe videbāt, quā vt bono ali
quo modo à ſe eam ablegarent: & cūm cōueniſ-
ſent quinq; ciuitatiſ principes, Gitta, Accaronis,
Aſcalonis, Gaxe & Axoti, diſpiciebant quid fa-
cto opus eſſet. Ac primum viſum eſt remittēdam
eſſe arcam ad ſuos, cuius captiuitatem Deus vl-
ciſceretur, quum tot mala ſimul cū ea regionem
ingreſſa homines & agros vaſtare non deſināt.
Nec deſuerūt qui huic ſententiae contradicerent,
negantes hac imputanda captiua iſti arca: cum
ſi tanta vis eſſet, aut ſi omnino Deo cara fuiſ-
ſet, nunquam illam in diuerſa religionis hominū
manus deuenire permiſiſſet: ſuadentesq; vt hos
caſus aequo animo ferrent, & ſic cogitarent,
hac omnia non aliunde quā à natura prone-
nre: qua & corporibus, & terris, & plantis,

Et ceteris potentia sua subditis per certas temporū vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sentētia probata prudentia hominum, qui tunc aptiora ad propositū negotiū censere videbantur. His neq; remitti arcā placuit, neq; retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimoniū gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quā humanis remedijs euadere fuerit impossibile: Et totidem mures aureos addi illis similes qui agris vastitatē intulerunt. His omnibus in loculū inclusis Et super arcam impositis plaustrū ei nouū fabricari vaccas deinde nuper enixas plastro subiungi, inclusis domi earū vitulis, ne sint impedimēto matribus, Et vt foetū desiderio magis properent: ipsas verò deduci in triuinū arcā vehētes, atq; ibi relinqui, vt quancūq; velint viā ineāt. Et si quidē ad Hebraorū regionē se verterint, ad eāq; perrexerint, credere arcā fuisse calamitatū causam sin aliō deflexerint, retrahēdas ex itinere, indubitato argumēto nihil in hac inesse viriū. Hoc cōsiliū omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt executi, Et paratis quae diximus, productōq; in triuinū plastro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebraorū ductu Samuelis. C A P. I I:

VAccis autem veram viam ingressi, Et ibidem. recta non aliter quā si deducerētur tendentibus, principes Palaestimorū sequebātur, cupientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi planstrum sisteret. Vicus est quidam in tribu Iuda, nomine Bethsama: huc postquam venerunt vaccae, tametsi pulchrâ planitiem ante se haberet, ulterius tamè non sunt progressæ, sed ibi planstrum statuerunt: ad quod spectaculum à vicinis mox cum gratulatione est concursus. Cum enim esset aestas, et fruges ex arvis comportarentur: ut viderent arcem, præ gaudio mittentes opus è manibus, ad planstrum illud properabant. Demptâ deinde arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra cadâ quæ in capite exstabat, deposuerunt: & accitis victimis peractoque sacrificio splendide epulati, planstrum simul ac vaccas holocausto Deo fecerunt: quo viso principes Palaestinorum retro ad suos sunt reuersi. Ceterum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quòd cum non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare arcam sint ausi: quæ res letitiâ vicinorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis, quòd suos non fatali morte, sed diuinâ ultione extinctos desiderabant: quamobrem indignos se ducentes qui hospitium arca præberet, mittunt nuntios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de arca à Palaestinis reddita. Illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, urbem vicinam Bethsamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in aditibus eius collocant, idoneum sacrario locum existimantes.

I. Reg. 7

stimantes, ubi vir iustus haberet domiciliū. Cura arca cōmissa est eius filijs quam per viginti annos cū summa laude gesserūt: tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensibus apud Palaēstinos detenta. Cumq; populus toto hoc vicennio votis & sacrificijs operā daret, magnamq; religionē & cultus diuini curam pra se ferret, propheta Samuel animaduersa eorū propititudine, putans se nactū occasionē adhortandī ad libertatē, & bona qua illam sequuntur orationē & tēpori accommodans & negotio, verba in hāc fermē sententiā ad eos fecit: Viri Israēlitae, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō votis tantū libertatē expetere, sed eō totis viribus incūbere, vt vel nūc tandem illa potiri cōtingat. Cavete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnibus vitijs ex animo, purgatas mētes ad Deū cōuertite, & in eius veneratione cōstanter perseuerate: haec enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas, & victoria de hostibus: qua neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine consequi licet: nō enim his rebus Deus premia proposuit, sed probitati ac iustitiae: qui vestrā expectationē nō fallat, mihi credite. Hanc adhortationē alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad

omnia quacunq; Deus velit ac iubeat. Samuel autē edixit vt conuenirent in oppidum. Masphatim, qua vox conspicuum significat : ibi hausta aqua libauerūt Deo, & inducto minus diei irimio publicè supplicatū est. Nec latuit Palaestinos Hebraeos circa Masphatim congregari, sed cōfestim cū magno exercitu affuere, sperātes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter trepidi ad Samuelē concurrūt, consiliū dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes non esse sibi satis vel viriū vel animi ad cōfligēdū cū tam potēte hoste, à quo toties victi discessissēt: & libēter quirituros si liceat, ne vltro sibi perniciē accersere videātur. Cōuenisse se ad supplicationes & sacrificia, vtiq; sacramento ad militiā adigerētur nūc imparatus & inermibus imminere hostē, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exortus periclitātes in tutelā accipiat. Ille inben eos securo animo esse, neq; enim auxiliū Dei defore: & mactato agno lactēte, rogat Deū vt in se sperātes protegat, et à vi Palaestinorū tutos faciat: nēne patiatur iam iterū ab eodē hoste cadē accipere. Hac victima egregie litatum est, & Deus praesens ac propitijs insignē victoriā amittit. Sed priusquā totā flamma absumeret, nondū sacroperactō hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putās interceptis Iudais imparatis adpugnā, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locū conuenerant. At longè ali

gè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi
 quis prædixisset. Primum enim terra iubete Deo
 sub pedibus eorum intremuit, & vacillante ve-
 stigio nutabant, nonnulli etiam in improvisos
 hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris
 attoniti, & ignitis fulgoribus oculos ac manus
 seminuſulati, ut ne arma quidem retinere pos-
 sent, in fuga spem totā ponebant: cum subito Sa-
 muel in perturbatos irruit, caſisq; plurimis, re-
 liquos vsq; Corraeos (id loco nomen est) persequi
 non deſtitit: & fixo ibi ſua victoria fugaq; ho-
 ſtium termino, qui trophæi vice eſſet, appellavit
 eum Fortem, in ſignum donata à Deo contra ho-
 ſtem fortitudinis: qui poſt hanc cladem nūquàm
 bellū inſtaurare eſt auſus, ſed cohibete metu &
 accepti incommodi memoria intra fines ſuos ſe con-
 tinuerunt: & inuerſis rerū vicibus, eorū ferocia
 in partes victorijs tranſijt. Nec his cōtentus Sa-
 muel, crebris expeditionibus & multis cadibus
 eos vaſtauit, donec omnino ſuperbiā gētis per-
 domaret. Agrū etiam quem pralio victis Iudæis
 abſtulerant, quàm latè inter Gittam & Acca-
 ronē patet, armis recepit. Reliqui verò Chana-
 nai pacem eo tempore cum Iſraēlitis habebant.

Quomodo Samuel deſiciētibus per etatē viribus,
 rerū adminiſtrationē filijs ſuis cōmiſit. C. III.

Samuel autem rebus populi compoſitis, &
 ſiuridicis conuentibus per cert. as vrbes inſti-
 tutis, ipſe ſingulis annis bis eas obibat, & iura

reddebat: multoq; tēpore hanc prācipuam curam habuit, vt patrijs legibus Respub. administrare-

III. tur. Deinde senio grauāte, vt cōsuetis munijs
I. Reg. 8 sufficere nō posset, filijs suis principatū & curā Reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādauitq; vt alter in Betheln, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, nō semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam veritatis quā lucri respectum habebant: solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem, tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quā vt in populo iustitia rigeret quammaximē.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. C.III.

Populus autē vidēs Rempub. cura & diligentia propheta optimē constitutā, labefactari per filiorū eius impotentia, vehemēter offensus ad patrē cōcursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha: & commemoratis filiorū eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito praeesse administrationi rerum non posset, obnixē precabatur vt regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio prae-

& a

& à Palæstinis illata toties iniuria poenas debi-
 tas exigat. Hæc populi voluntas vehementer I I I I.
 Samuelem cōtristauit, qui propter imatā iusti-
 tiam nō amabat regiā potestatem vt nimiam.
 Valde enim optimatū gubernatione delectaba-
 tur, non aliā ad felicitatē populi cōducibilitatem
 existimans: adeoq; res hac hominē sollicitū ha-
 buit, vt nec cibum nec somnū præ cura caperet,
 sed per totā noctē se in lecto versaret, multa in-
 terim animo volutans. Sic affecto Deus se vidē-
 dum præbuit, cōsolatus eum ne postulata populi
 agre ferat: dicens, non tam ad ipsum pertinere
 hanc contumeliā, quā ad se, quē nolint sibi so-
 lum esse regē: idq; moliri cœpisse iā inde ex quo
 primū ope sua ex Aegypto sunt educi. Verum
 nō multo post futurū est, inquit, vt eos cōsiliū hu-
 ius serō pœniteat: quādo nec factū infectū esse
 poterit & ipsi suam erga me aequē ac te ingra-
 titudinē damnabunt. Nunc iubeo te eis creare re-
 gem, quem ego designauero: idq; prius quā fa-
 cias, præmonebis quantū malorū sibi vltro a/ci-
 scant, protestaberusq; eos te inuito ad mutatio-
 nem status in deterius proferare. His auditis Sa-
 muel, mane cōuocatis ludæis, declaraturū se illis
 regē promisit, addēs velle se prius indicare, quæ
 erunt sub regibus ferēda, & in quātis incōma-
 ditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum,
 quod à vobis abstrahēt vestros liberos, & alios
 aurigas sibi facient, alios equites, & satellites,

& cursores, & tribunos ac cēturiones: & alios
 item opifices, armorū suorū ac currū, aliorumq;
 instrumētōrū fabros: praterea villicos, agrorum
 suorū & aratores, & vinearū fossores: & nihil
 est quod nō cogētur facere more mācipiorū qua
 pecunia parātur. Filias quoq; vestras faciēt sibi
 vnguētarias, & culinarias, & panificas: & ad
 alia ministeria cōpellent, quae ancilla necessariō
 verberū formidine obeunt. Possessiones etiā ve-
 stras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus
 donabunt, & pecorū greges vnicuius ē suis lar-
 gientur: & vt cōpendio dicā, seruietis vnā cum
 omnibus vestris regi, nō secus atq; domestici eius
 famuli: cūq; haec omnia patiemini, veniet vobis
 in mentē huius mea praedictionis, & poenitentia
 facti supplices Dei miserationē implorabitis, vt
 vos à regibus liberet. Verū ille nō admittet eas
 preces, sed repulsos sinet dare poenas inconsulta
 temeritatis. His praemonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cōtem-
 ptis omnibus quae Samuel in re corū afferebat:
 sed vrgebat obstinatē vt missa futuri cura re-
 gem crearet: quandoquidē nisi regis ductu vin-
 dicare se de inimicis gentibus non valerent: nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnētur,
 & ipsi eandem Reip. formam accipiāt. Samuel
 vero videns se praedictionibus suis parum profi-
 cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
 Nunc, inquit, abito domum quisq; suam, & cum
 tempus

tempus erit accersam vos, quam primum cognovero. quem vobis regem Deus dare velit.

Salus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidā ex tribu Beniamide. vir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis: huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus respōdebat & animus. Hic Cis cū eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrātes amisisset, filiū cū vno famulo ad eas quarendas misit. Qui cū perlustrata sua tribu eas nō inuenisset, ad alias venit: & cū nusquam cōparent, decrevit redire, ne patri solitudinis causa fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter faciūt, famulo admonēte habitare ibi prophetā veridicū, eumq; omnino consulendū esse: sic enim scituros quid actū esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedē diuinationis daret: iam enim viaticū esse consumptū. Et dicēte famulo, superesse quadrantem siclī, eumq; dari posse (nesciebant enim prophetā mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentūq; circa portā virginibus aquatū euntibus, interrogāt utinā sit prophetæ domicilium: quæ indicatis adibus, iubent properare prius quam eat ad cœnam: præbere eum eū epulū, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa conuiuias vocauerat. nā pridie cū per totā diē precatus esset Deū, ut certiorē se redderet quem

creaturus esset regē, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eādē enim horā missurum se Beniamitā quendā iuuenē. Quam ob rem sedebat in solario, expectās præsinitum tempus, quo peracto ad comā se cōferebat. Cumq; Saulum offendisset. Deus inspirauit ei, hūc esse futurū principem. Saulus verò accedens eum, salutatū prius rogat vbi propheta habitat: hospitē enim se hoc ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse, et ad cenā duceret, dicēs non asinas tantū quas quereret saluas, sed omniū omnia bona in potestate eius fore: Supra spē, inquit meam sunt ista domine: neq; enim ea est mea tribus qua reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs: tu verò ludis me, & maiora quā pro mea conditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad cōuiuium accumbere fecit, & famulū supra alios vocatos: erant hi septuaginta numero: insitq; ministri vt Saulo portionē regiam apponerent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij quidem surgētes domum quisq; suā reuertebantur. Saulus verò apud prophetā cum famulo pernoctauit. & cū primū dies illuxit, Samuel excitatū eum in viā deduxit. Postquā autē egressi sunt vrbe, monuit vt famulo pcedere iusso, ipse paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitris

2. Regum illi vellet dicere. Tum Saulus famulum ablegat,
 10 & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfudit, simulq; regem salutat, Deum ei
 honor

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraeorū, quorū iniurias bello Palaestinus illato vltisci debeat. Hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris: In hoc itinere offēdes tres homines religionis ergo tēdētes ad Bethela: quorū primū videbis ferre tres panes, secūdū hadum: hos tertius sequetur utrē vini baiulās. Hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. Inde venies ad Rachelis monumētum, vbi occurret tibi qui nūtiat inuētas esse asinas. Inde p̄gressus ad oppidū Gabatha, in coctū prophetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, vnā cū illis p̄phetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio? His signis visis certo scito Deū esse tecū, & saluta patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit inuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autē domū rediit, percōtāte cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quō successisset p̄egrinatio: nihil illū celauit, ne hoc quidem, quod apud prophetā fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas: de regno tantū tacuit, ne ea res vel credita inuidiā, vel nō credita vanitatis opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac consultius arbitratus est silētiū, reputās credo humane natūra infirmitatē, quod nemo cōstans in amore, sed

etiāmsē

etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamē alios sibi praeferri iniquē et inuidē ferunt. Porro Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequētes adesse videret, in hanc sententiā alloquitur Hae iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatē vindicant, primum Aegyptiorum seruos, deinde à vicinis regibus toties victos ac subiugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiā reponitū, quod abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimū esse homini à Deo regi, vnū ē vestro numero digniorē existimatis, qui vobis praesit: qui subditis tanquā peccantibus p̄ sua libidine vtēs, quidlibet in quēuis licere sibi vult: nō enim fieri pōt, vt homo erga hominem sic affectus sit, quēadmodū ego erga dē me ipso cōditū. Eia quādo plus apud vos potest temerarius animi impetus, quā vel religio, vel beneficiorū memoria, digeratur multitudo p̄ tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamitica tribus sors exiit: dein familiarū nominibus in vrnā cōiectis: Metri familia sors obuenit: postremō cū viritim sortitio fieret Saulo Cisi filio regnū sortito obtigit. Iuuenis verō qui hoc p̄scribat, abdiderat se, videri volēs inuitus ad regnū accedere. Tanta fuit praeditus modestia simul et tēperantia, vt cū pleriq; vel modica felicitate potiri vix sui pra latitia sint cōpotes, & omnibus se ob oculos ingerat: hic tot populorum

rex

rex declaratus ac dñs, non modò non obſtaret ſe, verũ etiã è ſubditorũ cõſpectu ſubiberet, vt nõ abſq; negotio poſſet inueniri. Cumq; nuſquam cõparente Saulo omnes eſſent ſoliciti, hæſitantes quidnã fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, deſideratũq; inuenẽ exhibere dignetur. Quod ubi impetratũ eſt, mittit quẽ eũ adducãt: et poſtquã venit, in medio populi inuenẽ ſtatuit vniuerſis cõſpicuũ, vt qui humeris tenuis ſupra omnes excelleret, et ipſa ſtatura maiestatiẽ regiã præ ſe ferret. Tum propheta: Hunc vobis Deus dat regẽ. cõtēplamini quantũ omnibus præminet, & quã ſit hoc honore dignus. Cumq; populus acclamafſet, Viuat rex propheta cõſcriptis in libro omnibus quæ illis ſub regia dominatione erãt enũtura, recitauit ea populo reges præſẽte, et librũ in tabernaculũ Dei repoſuit, vt eſſet apud poſteras prædictiõis ſua monumentũ. His ita perfectis, dimiſſoq; populo, ipſe reuerſus eſt Ramatha in patriã. Saulum verò in natale oppidũ Gathatha redeuntem multi boni viri comitabãtur, vt nouo regi debitum officiũ præſtãtes. Sed plures mali & factũ hoc eorũ vitia vertebãt, et ipſi cõtēpto rege nullis vel muneribus vel obſequijs gratiã eius deſiderari conabãtur. Mẽſe autẽ poſt acceptũ regnum elapſo, exortũ cõtra Naafen Ammanitarum regẽ bellũ apud omnes ex aqua autoritatẽ illi parauit. Hic enim diu Iudæi ultra Iordanẽ habi-

habitātibz infestus, postremò cū magno & forti exercitu regionē ingressus, vrbes eorum subiugare coepit: nec cōtentus libertatē in prasens abstulisse, vt omnem rebellādī materiā in futurū adimeret, tā vltro deditis, quā vi subactis dextrū oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent. Hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenā exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis urbem, cui nōmē est Iabes, oratores eō misit, qui cōditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionē hominū & oppidorū excidium expectent: eligerent ipsi vtrum mallent paruā corporis particulam decidere, an in omnium facultatū simul & vitæ discriminē venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec paccatum: sed inducias septē dierum petierūt, vt missis ad consanguineos nuncijs postularent auxilium: & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebāt se deditionē facturos quacūq; conditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos contemnebat, non grauatiū inducias dedit: permissis vndecūq; suppetias implorare. Qui euestigio per omnes Israēlitarū vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationē adductos: sed quocūq; illi veniret tantundem metus quantū maioris afferebāt, vt

nemo

nemo se mouere auderet. Caterum cum ad regiã quoq; venissent, et ibi etiã populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nihil aliud quã mœrẽs, Scãbus rare domũ reuertẽs, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satim salua res essent, & quã nona causa tristitia: ex nuncijs omnia cognouit. Mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante Solem exortum hostes profligaturum, vt exoritus Ammanitas fusos ac fugatos, miseros vero ciues periculo exemptos inspiciat: atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Sauli victoria contra Ammanitas. CAP. V I.

Volens autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum qui fortẽ ab opere veniebant nervos succidit, idem passuros minatus qui postridie cũ armis ad Iordanẽ non afforẽt, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerẽt. Eo metu factũ est, vt cum omnes ad præsinitũ tẽpus præssto essent, recẽsitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingẽta milia confluxisse, absq; tribulada: quã sola armanit L X X milia. Trãsgressus dein Iordanem & decem schœnorũ spatiũ nocte vna emẽsus, ante Solis ortũ quò destinarat puenit: & diuiso trifariã exercitu, vndiquaq; hostiẽ nihil tale expectatẽ aggredit: et acriter pugnãdo ingenti strage edita inter ceteros

Naasem

Naafen regē occidit. Hac victoria Sauli nomen apud omnes Hebraeos inclytū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erāt qui prius eum cōtemnerēt, tunc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū praeceabant: nam non contentus Iabefenos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā vastauit, & ditato ex prada exercitū, gloriose domum reuersus est. Populus verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quod talē regē esset nactus, & illis qui inutile fore dixerāt insultabat, rogātās ubi nūc essent istī cōtemptores, & ad supplicium eos deposcens: & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur. Saulus interea studiū quidē ac beneuolentiā eorum collaudabat, sed iureiurādo affirmauit non passurū ut quisquā ē consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse victoriā à Deo datā civili sanguine pollueri: sed magis decere ut positis odijs diē epulae ac hilaritate trāsfigāt. Post hac Samuele monēte opus esse alteri comitijs per quae Saulo rata fiat regni possessio, cōnectus sit apud oppidū Gulgala: ibi rursum inspectāte tota multitudine propheta ruxit Saulū sacro oleo atq; iterū regē cōsaluātū fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceret. Sub Moyse enim & discipulo eius Iesus, qui tū exercitus cū imperio p̄nit, optima

optimates rem administrabāt: post cuius mortē
 octodecim annis populus sine summo magistra-
 tu vixit: deinde rursus ad pristinam regiminis
 formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & forti-
 tudine praeclleret, supremū iudicē constituendo:
 quāobrem totū hoc tēpus, quo talis status dura-
 uit, appellauerūt Iudicium. Samuel autē prophē-
 ta priusquā comitia dissoluerētur sic est allocu-
 tus populum: Adiuro vos per maximū Deū, qui
 vobis optimos illos fratres Moysen & Aaronem
 misit, & patres vestros ex Aegypto eduxit, ut
 absq; pudore ac metu omniue affectu alio, libere
 dicatis, nūquid cōtra ius & equū fecerim, vel
 propriū lucrī cupiditate, vel in alterius cuiusquā
 gratiā. Coarguite me si cuius vitulū aut ouē, aut
 aliud quid tale accepi: cū tamē huiusmodi mu-
 nuscula quae in quotidianū victū cedunt, ab ul-
 tro dantibus sumere, vitio verti nō soleat: aut si
 cuius iumento ad meas necessitates vsus sum: in
 his & similibus si quē offendi, nūc rege presen-
 te dicite. Acclamātū est vno ore, nihil tale cū fe-
 cisse, sed sancte & iustē principatū gessisse. Tū
 ille, Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at
 ego habeo nōnihil quod conquerar, si vera loqui
 licet: quae tamē iniuria magis ad Deum attinet,
 quē certē hoc factō valde offendistis, quod aliū
 regē poposcistis: oportebat enim vos meminisse, I. Reg. 7
 quod auus vester Iacobus, L. X. X. solis homini-
 bus vestri generis comitatus, fame coactus in
 Aegyptum

Aegyptū deuenit. Cūq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Aegyptiis premeretur, inuolantibus vestris partibus, absq; ullo rege Deus tantā multitudinem eripuit, missis in hoc Moysē & Aaronē fratribus, qui vos in hanc terrā induxerūt, quam nunc possidetis. & tamē post talia beneficia non semel prodidistis verā pietatem ac religionē, Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope vicistis primū Assyriorū potētā, deinde Ammanitarū ac Moabitarū, & postremō Palaestinos: atq; hac omnia confecistis non regum auspicijs, sed ductu Iaphtha & Gedeonis. Quae igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, sub rege esse maletis? Gessi tamen vobis morē, eo declarato, quem ipse elegit. Vt autē manifestē sciatis Deum vobis iratum, nec ei placere in regnū versam vestrā rempublicam, dabo euidentē signū diuinitus, Qualem enim nūquā quisquā astatu medio vidit in hac regione tēpestatē, talem nūc impetrabo à Deo, qua verbis meis fidē astruat. Vix ea factus erat, cum tanta vis tonitruū ac fulgurū & grādinis ingruit, vt attoniti extremaq; timentes faterentur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorem prolapsos, rogarentq; prophetā vt paterno affectu eos cōplexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodū aliorū antea, huius quoq; peccati veniam impetraret. Pollicitus est ille rogaturum

gaturum se pro eis Deū, & exoraturum: simulq;
consilium dedit, ut probi ac iusti esse perpetuo
studerēt, nec unquā obliuiscerentur, in quantas
clades & calamitates ob neglectū virtutis inci-
dissent. meminissent præterea prodigiorum Dei.
legumq; per Moysen latarū, si carā haberent vel
suam ipsorū vel legis incolumitatē. Quod si hæc
negligerent, prædixit grauē ultionem tam ipsis
quàm regi non de fore: atq; ita deuoto confirmato
in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincun-
tur.

CAP. VII.

R Ex autem delectu habito, cōscriptiq; tri-
bus milibus, duo milia sibi voluit esse sa-
tellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se
constulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse ius-
sit, quem misit in Gabam: ille verò expugnavit
castrū quoddam Palæstinorū non longe inde di-
stans. Qui enim Gabam tenebāt, per domitis Iu-
dæis arma ademerunt & occupatis opportunis
locis præsidijs ea cōmunierūt, & omni prorsus
ferri vsu eis interdixerūt. quamobrem si quādo
agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vo-
mere aut ligone, aut alio ad colendū agrū neces-
sario, à Palæstinis instrumētū erat petēdum. Vt
verò audierūt expugnatū castrū, indignati &
nō ferendā contumeliā dictitantes, armāt contra
Iudæos trecenta milia peditum, currū triginta
milia, equitū sex milia, & castra metati sunt

2 ad

ad oppidum Machmam. His cognitis rex Saubus profectus est Galgala : & dimissis praeconibus per totā ditionē edicit, ut qui saluā vult libertatem populi, cōtra Palāstinos arma capiat : dissimulās interim eorū potētīā, & negās tales esse ut timeri debeāt. Sed ubi certō cōpertū est maxīmū esse hostiū numerū, metus oēs Sauli subditos occupat, & pars in speluncas ac loca subterranea se abdūt, plures verō ultra Iordanem fugiūt. quā Regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur, Saulus autē accersit prophetā, ut de cōmuni cōsilio res geratur. Ille renūtiat, debere eū eodē loco manentē comparare victimas : se enim post septē dies vēturū, ut immolatis sabbato victimis, cū hoste praelio decernatur, At ille expectavit quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deferi, victimas ad altare obtulit. Cūq; nūtiatū esset prophetā aduentare, honoris causa obvīā ei prodijt. Ille malē factū dixit, quod neglectis suis mādatis, se absente preces & sacrificia quae Dei voluntate faciēda erāt pro populo temere occupasset. Saulo verō excusante, expectasse se ad statutum dierū numerū : sed cū milites audito hostē relictā. Machma petere Galgala, metu se defererēt, necessitate cogēte properasse ad sacrificiū, Cōsulius, inquit propheta, fecisses, si mihi parmisses, & pra nimia festinatione Deū, cuius ego mētis

interpres

*interpret sum, nō cōlēpsisset: nā per obedientiā et
 titi diuturnitatē regni, & posteris successionem
 parare poterat. Ita Samuel offensus regis factō
 domū est reuersus, Saulus autē cū sexcētis tantū
 militibus et Ionathia filio venit in urbē Gabao-
 nem: horū maior pars non erat armis instructa,
 quōd ea regio nec ferrū haberet, nec armorū fa-
 bros, quod cura Palaēstinorū cautū fuisse dixi-
 mus, Hi diuiso trifariā exercitū, per totidē vias
 regionē Hebraeorū ingressi omnia populabātur,
 spectāte Saulo rege cū filio, nec valēte prohibere
 hostē, propter suorū paucitatem. Occupauerant
 enim collē quēdā cū pōtifice Achia, qui fuit vnus
 ex Elis pōtificis posteris, & vidētes suorū res im-
 pure agi & ferri, grauer augebātur quōd in se
 nihil esset prasiidij. Filius verō Saulis cū armi- I. Reg. 14
 gero suo cōspirat, vt clām ingressi castra hostiū
 tumultū aliquē et trepidationē in eis excitaret:
 et famulo omnē operā in quēuis euētū pollicēte,
 etiā si mori oporteat, soli à colle descēdētes ver-
 sus hostiū castra iter faciūt: ea sita erāt in loco
 praeupto, qui tribus angulis in lōgū excurrebat,
 rupe circūquaq; cincta, ceu munimēto cōtra in-
 sultus hostiū. Quapropter negligētius custodie-
 bātur, quia propter naturā loci nō solū ascēdere,
 sed ne accedere quidē tutū videbatur. Ergo post-
 quā eō accesserūt, Ionathas cōfortabat armige-
 rū ad hostē aggrediēdū, Si nos, inquit, viderint,
 iusseruntq; ascēdere, omen victōria accipiēdū est:
x 3 quod*

quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederet appetere iam die, Palaestini vli hoc viderunt inter se dicebant: Ex antris & cuniculis prorepunt Hebraei: deinde Ionathas, cū armigero inlambant, Venite huc daturi poenas audaciae. Quam vocē Sauli filius cupide arripies, vt indubitātū omē victoria, tunc quidem recessit ē loco in quo cōspecti fuerant, sed ex alia parte ad rupē accedentes propter sitū incustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostē, aggressiq; sopitos viginti ex his interfecerunt, & totū exercitū stupore ac consternatione replerunt, vt abiectis armis in fugam se daret. Pleriq; verò nō noscitate inter se, quod ex multis gētibus cōflati essent, pro hostibus se inuicē invadebāt: & cū nō putaret duos tātū Hebraeos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt: quidā metu vulnerū in precipitia aut ipsi ruebāt, aut vt fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebātur.

VII. Cumq; renūtiatū esset regi per speculatores tumultū esse in castris Palaestinorū, interrogauit Saulus, nū aliquis ē suis abesset: & audito filiū cū armigero abesse, iubet pōtifice sumpto sacerdotali habitu de futuris vadicinari. Quo respōdēte victoriā Deū & hostiū cladē promittere, ducit milite in Palestinos, & perturbatos adoritur, iā ante ipsos inter se depugnātes: quo audito, qui autē in speluncas & subterranea se

abdid

abdidērāt, & ipsi prorūpētes militibus Sauli se agglomerāt: iamq; ad decem milia creuerāt, hostemq; tota ea regione palātem infestabātur. Ibī rex siue nimio gaudio parū sui cōpos, quod difficile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre, siue per inscitā, dignū quiddā reprehensione admisit. Voles enim meritas pēnas à Palestiniis ad satietatem repetere, diris deuouit eñ, quicūq; intermissa cade ante noctē cibū caperet, nolēs ante tenebras insequendi & cadendi finem facere. Paulo pōst cū delati essent ad quandam syluam Ephremitica tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudierat patris imprecationes, easq; cōsensu populi ratas habitas, fauū fortē nactus expreßum inde mel edebat; & monitus quod pater additis execrationibus interdixisset ne quisquā cibū ante solis occasum sumeret, edere quidē destitit: negauit tamē rectē id à patre factū: maiore enim vi & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauisset, & lōge plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; casis Palestinorū multis milibus, sub vespērā demū eorū castra diripiunt: & inter ceterā pradā magna p̄cudū copia reperta mactant, carnibusq; nondum à cruore purgatis vescuntur: quod ē vestigio regi à scribis renuntiātū est, vulgus militū in Deū peccare, & carnes etiā tum cruentas conquire ac edere. Tum Saulus iubet saxū grāde in medium prouolui, edicitq; vt super illud pecudes

ingulēt, neue carnes cū sanguine comedant: quia factū hoc Deo displicet. cui edicto cum oēs parē-
rēt, statuit ibi altare, & impositis victimis ho-
locautoma Deo incēdit: idq; altare omniū primū
à Saulo extructū est. Cumq; eadem nocte prius-
quā vires & animos resumerent, hostium reli-
quias vellet conficere, & miles haud granatim
imperata faceret, magnā prae se ferēs alacrita-
tē, accito pōtifice iubet eū diuinā super hoc vo-
luntatē querere, an sibi reliquū hostilē exercitiū
delere permittatur, Pōtifice verò negante Deum
re, pōsum velle reddere: Nō temere est, inquit rex,
hoc Dei silentiū, qui antehac vltro solebat quid
facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod la-
tens in nobis peccatū esse, quo offensus tacet. Sed
iuro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Io-
nathas peccatū id cōmisset, vt Deum placē, ca-
pitis poenā ab eo exigā, nō secus quā si de quo-
uis nihil ad cognationē meam pertinente suppli-
ciū sumendū sit. Tum acclamāte multitudine vt
hoc faciat, vniuersos confestim in vnū locū sta-
tuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte depre-
hēsurus quis in culpa sit. cumq; fors Iona: hā in-
dicaret, interrogat quid fecisset, & cuius pecca-
ti sibi esset cōscius, Tum ille, Equidē pater, nihil
aliud scio, nisi quod heri dū hostē persequor edi-
cti tui nescius de feno degustavi, Saulus verò iu-
rat se eum occisurū, pluri quā genus aut natu-
rā aut affectus, iusiurandum faciēs. Ille nē pra-
senti

fenti quidē periculo territus, magno ac generoso
 animo se praeiuit, Nihil, inquit, deprecor pater.
 Libenter enim hanc mortē fero, quae te religione
 soluat, dum prius tam magnificā victoriā vide-
 re contigit: maximum enim mihi fuerit solatiū,
 Palaestinarum insolentiā ab Hebraeis esse perdo-
 mitā. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad do-
 lore & miserationē flexa est, iurantq; nō latu-
 ros se ut occidatur Ionathas, autor tam luculen-
 ta victoria: atq; ita iuvenē irato patri eripiūt,
 & vota Deo faciunt ut ipsum immunē à pec-
 cato faciat. Saulus victor domū reuertitur, ce-
 sis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter
 deinde regnavit, & contra finitimos Ammani-
 tas & Moabitas, Palaestinosq; & Idumaeos ac
 Amalecitas, & regē Oba multas res gessit pro-
 sperē. Habuit autē liberos mares tres, Ionathā,
 Iesum, Melchisum. Filiae fuerunt ei Merob &
 Michael. Copiarum imperium dedit patrueli
 Abenaro. Is Neri fuit filius, Nerus verò & Cis
 Sauli pater germani fuere Abelia filij, Abunda-
 bat autē & equitatu & curribus, & cū quo-
 cumq; hoste congressus semper victor reuerteba-
 tur, ita ut Hebraeorū res ad felicē statum perdu-
 xerit, & potentiam eorum in tantum auxerit,
 ut omnibus finitimis essent formidabiles: ex iu-
 ventutis verò numero robore ac specie prae-
 stantissimum quenq; in suum deligebat satellitium.

VICTORIA SAULI CŌTRA AMALECITAS. CAP. VII.

κ γ Samuel

VIII. **S**Amuel autem ad Saulum veniens, ait se ad
 I. Reg. 15 illum missum à Deo, ut eum common-face-
 ret, electione Dei ceteris cum in regno pralatū,
 atque ideo par esse ut ei morē gerat in omnibus:
 quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem
 & regibus & ceteris rebus omnibus. Hac igitur,
 inquit, sunt mādāta domini: Quoniā Ama-
 lecita Hebraeos in deserto multis affecerūt inin-
 rijs, dum egressi ex Aegypto in eam quam nunc
 tenent regionem proficiscūtur, oportet iusto bello
 in eos vindicare, & deuictos internecione delere:
 scireq; in omne sexum ac etatem, & has illas
 pro iniurijs patribus olim illatis pœnas repēdere:
 ac ne inmentis quidē alijsq; pecudibus parcere,
 aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed
 omnia Deo sacra esse, ut iuxta Moysi præceptū
 Amalecitarum nomen ē rerum natura deleatur.
 Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ra-
 tus obedientiam in hoc consistere, si non parēret
 tantum, sed etiam quā celerrimē mandata
 exsequeretur: confestim omnes vndique copias
 contrahit, & recensito apud Galgala milite,
 absque tribu Iuda circiter quadringenta milia
 comperit, quæ tribus ex suo tantū delectu præ-
 buit triginta milia. Saulus autem Amalecitarū
 terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis
 insidias circa torrentem disposuit, ut non solum
 Marte aperto eos infestaret, sed ex improvisa
 etiā per vias circumuētos opprimeret. Postremo
 magno

magno praelio in fugam versos nō prius persequi
destitit, quā ad unū omnes ferro tolleret. Quod
opus posteaquā ita ut diuinitus prädictum fue-
rat successit, oppidatim bellum circumferre cœ-
pit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis &
operibus, nonnulla fame, siti, alijsq; modis cū ex-
pugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cadibus
grassatus est, nec crudelis nec inhumanū hoc ra-
tus: primum quod in hostē sciret, deinde quod
iussu Dei, cui non parēre periculosum est. Cœpit
etiam regem hostium Agagum, cuius magnitu-
dinem ac pulchritudinē corporis miratus, serua-
re eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed
victus affectu proprio, inconcessam miserēdi li-
centiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim
ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem
parceret, quos natura ipsa miseratione ceteris
digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum
hostiū, & malorū omnium Hebræi autorem ser-
uauit, pluris eius formā quā Dei mandata fa-
ciens. Hoc eius peccatū imitatus est mox popu-
lus: & ipsi enim iumentis ac pecoribus peperce-
runt, in prædam cōtra Dei mandatū abactis: pe-
cunias etiā ceterasq; opes diripuerūt, nihil per-
dentes nisi contemptibile. Itaq; deiectis omnibus
à Pelusio, quæ vrbs est in Aegypti finibus, vsq;
ad rubrum mare, totā eam regionē. Saulus va-
stauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in
Madiana terra meditullio habitant. Hos ante
belli

belli principiū admonuit per nuntios, vt secederēt, neue res suas cū Amalecitarum rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos clads aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationem qua illis cum Raguele Moysis
 I X. focero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset pratermissum ex ijs, qua propheta iuxta Dei voluntatem de bello grēdo mādaauerat, sed omnia fuissent ad vnguē obseruata, laetus victoria domū reuertitur. Deus autē offensus est quòd regi erat parcitum, & quòd populus pecudes in pradam verterat, cū ipse neutrum permisisset. Iniquum erat cuius ope victoria cōtigisset, eius mādata cōtemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonēs igitur ea de re prophetā, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui nō curet iussa sua exequi, sed malit quicquid ipsi visum fuerit facere. Huius auditu Samuel vehemēter cōturbatus, per totā noctē suis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quātumlibet à propheta rogatus veniā regi nō annuit, quòd non placeret peccata donari in gratiā deprecatoris : qua non aliunde magis nascentur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriā aucupātur, imprudētes maiorē delinquēdi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces prophete nō admisit, & satis apparuit flecti eū nō posse, prima luce Samuel ad regē, Galgalis tū agentem, proficiscitur. Hunc quā primum rex vidit,

vidit, accurrens salutavit, dicēs se gratias agere Deo pro victoria, omniaq; iuxta voluntatē eius esse peracta. Tum Samuel, Qui sit igitur quod voces iumentorū & pecudum in castris audios? Respondit rex, populum hac ad sacrificia reservasse: sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatū deletam, nemine superstitē. Solum se captivū adducere eorū regem, de quo ex propheta consilio se decreturum. Ad hac propheta respondit, Non sacrificijs delectari Deum, sed viris bonis ac iustis: hos autem esse qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se rectē fieri putant, nisi quod iuxta eius precepta fiat. Contemptum enim eius consistere nō in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, unicūq; hoc & verum sacrificiū non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argētone fabricata vel postulare vel admittere: sed aduersari hac ut malitia magis, quā pietatis argumēta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quā inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab his requirere, quod si etiam sacrificare aliquid libuerit pauperem honorem gratius ab his accipere, quā à quocūq; alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in irā Dei incurrisse: cōtempnistī enim & neglexistī mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturū sacrificiū ex rebus perdis

perditioni destinatus, nisi forte idem esse putas, perire & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexisti. Saulus autē fassus est se peccasse & male fecisse, quod verbis propheta nō paruisset: metu tamē coactū se id fecisse, quod nō auderet militē praeda cupiditate accensum cohibere. Sed da veniā, inquit, et propitius esto: Cauebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam, rogabatq; ut maneret tātisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui prauidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

CAP. IX.

TVM Saulus retinere eum volens iniecit manū in pallium: & quia Samuel propere tantius discedebat, scissura facta est in vestimento: cumq; propheta dixisset, sic sciendum eius regnum, & paruenturum ad virum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili. Saulus facebatur Deum sibi merito inuisum, sed factum infectū fieri nō posse. Rogabatq; saltē hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, & unā cū illo adoratū iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum: qui cum, O mortem amaram, exclamasset, audiuit à propheta,

pheta; Quemadmodum tu multis Hebraorū matribus casis earū filijs lamenta & luctū attulisti, ita equū est ut ipse matri tue maestitiam afferas, iussitq; eum ibidem in Galgalis interfui: ipse verò reuersus est Ramatham. Rex verò x. tum demum sentiens in qua mala offenso Deo peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat, nec post illam diem unquam in propheta conspectū venit. Samueli verò vicem eius molestē ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessaum Obedæ filiū, & ex eius filijs eum ungere, quem ipse indicasset sibi regno dignū videri. Cumq; propheta diceret vereri se, ne si Saulus hoc senserit, vel per insidias, vel etiā aperta vi perniciē sibi moliretur: iussus hac de re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutat⁹ est, querentibusq; aduentus causam sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessau ad epulas mā eū filijs cōuocat: visoq; natu maximo eximia statura ac forma iuvene, coniiciebat inde hunc esse regnaturū. Sed hac parte nō est assequutus Dei prouidentia. Percontanti enim, an hunc iuuenem ungere deberet, quē ipse admiratus dignū regno ducebat: responsum est, non eadem spectare Deū quā homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, tam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximia corporis formæ præ-

mium

mium est regnum, sed animi virtuti, & eum re-
 quiro qui hac sit perfectè exaltus, pietateq; ac
 iustitia, obedientia & fortitudine animū exor-
 natus. His auditis propheta iubet Iessæum filios
 omnes ostendere, moxq; & alij quinq; adfuerūt:
 horum nomina iuxta etatis ordinem sunt hæc:
 Eliabius, Aminadabius, Samma, Natbanaël, Rael
 Asanus. His quoq; visis, qui nihilo deteriores
 forma erant, propheta rogat Deum, quisnam ex
 his eligendus esset: & audito quòd nullus scisci-
 tatur ex Iessæo, num quos præterea liberos ha-
 beat, Quo respondente, esse etiam vnum no-
 mine Dauidem, qui curam gerat gregū: propheta
 iubet vt confestim vocetur, non enim licitum
 esse ab sq; illo sacrū epulum celebrari. Qui post-
 quam accitus à patre venit, adolescens colore
 flauus, & martiū quiddam tuens, alioqui libe-
 rali specie: tum propheta ad patrem versus sub-
 missa voce, hic est inquit, quem regnare Deo vi-
 sum est, & cum dicto accūbit, & proximū sibi
 adolescentē collocat ac deinceps patrē cum reli-
 quis filijs. Depromit deinde sacrū oleum, quo de-
 libutū Dauidem in aurem admonet, Deum ita
 velle, vt regnum in populum obtineat: præcipitq;
 vt iustitiā colat, & operā det ne vnquā à mā-
 datis Dei discedat: Hoc enim pacto & regnum
 eius fore diuturnū, & familiā viuerē: am illu-
 stre nomen consequuturam, Palæstinos quoque
 ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gentibus
 congressus

congressus fuerit, semper victorē rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturū. Post hac mandata Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Davidem commigrat: quo factum est ut hic concepto divino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum demoniacū incideret, ita ut praefocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inueniret medici, quàm si quis peritus ex-cantator adhiberetur: monueruntq; ubiq; inquirendum, qui quoties rex à demone agigaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora quæri talem mādasset, quidā ex astitibus ait, se apud Bethlema vidisse filium Iessai, adolescentē liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctū, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Davidem à gregibus, nuntiantq; patri, regem audita adolescentis tam forma quàm virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; venisset, confestim à rege admodum lato in satellitiū assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agigaretur, vnicum erat in excantatione remediū, & solus David hymnos ad cinnnyram accinens, regem ad sanam mentē reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, ut filium apud regem dægere

pateretur, quandoquidem tantopere eius praesentia delectabatur.

Expeditio noua Palaestinarum contra Hebraeos.

CA. X

XI. **A**LIQUATO autē post Palaestini cōscripto numeroso exercitu bellū Israēlitis inferunt, & castra inter Sochū & Axecū oppida metantur, nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut prioribus castris relictis in munitiorē quendā collē ē regione Israēlitarum Palaestini se cōferrent, valle quadā inter utrosq; intercedēte. In hanc ē castris hostiū descendit Gitaus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinque milia siclorum pendeat, luic moli respondebat & galea & ocrea: prae grandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sex centorū siclorum ferro cuspīdatā: ponē sequebatur armatorū phalanx. Hic cū inter utranq; aciē cōstitisset, immani voce sublata, Quid opus est, inquit, Hebraei ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersariū, & duorum periculo decernatur, penes utros futura sit victoria: ut quorū miles succubuerit, alterius partis ingū ex pacto suscipiant: praestat enim vnum aliquē, quam totū exercitum in periculū adducere. Hac locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedēs cisdem verbis est usus, atq; ita per quadra

quadraginta dies provocare hostem predictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum universo exercitu: qui prodibant quidē in aciem sed à neutris initium pugna fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Davidem remiserrat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa regia sequebantur, iūq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebraeos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortè tum David cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditusq; barbari convitijs graviter commotus, se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabius maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam aetate eius deceat ferocientē: addens satius esse ut ad patrem ac greges quam primum reuertatur. Revertitus est David fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi nō deesse animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc sit perlatum: quare accitus & iussus quid vellet dicere. Nō est, inquit, rex cur abijcimus animos aut formidemus: Ego congressus cum hoste insolentiam eius cōpescam, & elatus ac ferocientem prosternā, & ex terribili deridendum

reddam: tãtoq; erit tua simul & tuorũ illustrior gloria, quòd ab adolefcẽte magis quàm virò hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animũ, nec tamẽ audente rem tantam tam tenera etati cõmittere: Non est, inquit, quod dubites, nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorẽ iam non semel expertus sum. Quum enim pateruos greges pascere, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamq; ferã in me impetum vertentiẽ cauda correptam, soloq; afflictã occidi: neq; mitius tractauĩ vrsũ greges innadentem: & hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui cùm in Deũ atq; homines conuitia euomat, non patietur caeleste numen impune hoc illum auferre, sed meis enĩ manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, vt rex omnia sancta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simulq; ense ac galca. Tum David qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiẽs: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitrato pugnã capeffere: & cum dicto arma deponit, baculũq; tantũ assumit, & coniectis in peram quinq; lapidibus de glareã torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatus postquã vidit barbarus adeò cõtēpfit, vt per ludibrium percõtaretur, num se canẽ putares, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam

gnam prodiret. Imò cane viliorē, respondit Dauid. Quo dicto cōmotus Goliathus, funda & infunda conuictus minatus est se cadaver eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurū. Tum David, Tu me innadis hasta tua cōfusus, ac thorace, & gladio : mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie deleturus est : auferā enim tuū caput, & reliquam truncum canibus tui similibus laniandō relinquam : & discant omnes quòd Deus curam Hebræorū habet, eiusq; prouidentia vires nobis simul atq; arma suggerit : sicut contra, ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palaestinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequitāque Palaestinatorum clades. C A P. X I.

Hic David impigrè occurrit, occultum adiutorē Deum secum in certamen ducēs, & promptū ē pera in hoc selectum ē torrente vnum lapidem, funda rotatū tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsq; penetraverit : quo ictu sopitus Goliathus in faciē est prostratus. Accurrit victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obturcat : tantumq; in eo momenti fuit, vt ē vestigiū Palaestini terga verterent. Videntes enim praestantissimum ex suis iacere, nullam amplius

spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebraorū exercitus sublato militari clamore in trepidos irruūt, & quotquot assequi poterant cadētes, vsque ad Gitta fines, ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palaesti norum triginta milia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequēdo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autē Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus deinde inui-

I. Reg. 18 dia Saulus cœpit clām Dauidem odisse, hac potissimum occasione: Cū enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerūt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierū cantio fuit, Saulum milenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies milenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores victoria partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parū tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati consultum volens, ut sepe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autē nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinē non solū apud populū gratosus fieret, sed etiā Sauli filia

filia virgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē
 quidē latere id posset. Naſſū enim se ampliōrē
 insidiarum tendendarum occasionem putans, re-
 nunciātib; puella amorem libenter se illam ei
 traditurum respondit, futuram periculorum & 2. Reg. 17
 exitij causam. Promitto, inquit, filia cōiugium,
 si sexcēta hostium capita afferat. Scio illum ho-
 noris avidum, et ex periculo gloriā petere nō re-
 cusaturum, sed fortiter Palestinos inuasurum: id
 quod mihi bonum erit et cōmodum: sic enim sine
 mea infamia sublatu; securitatē nobis afferret.
 Mittit deinde domesticos qui Davidis mentem
 pertētarent, quomodo erga puella coniugium sit
 affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiā
 qua cū apud regē, tum apud populum polleret,
 Saulus generum sibi eum destinasset: Vobis, in-
 quit, fortassis mediocri; res videtur generum re-
 gium fieri, mihi certē nō item, qui conscius mihi
 sum quā plebey; ortus sim natalibus. Quo re-
 nunciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, nō
 hīl me morari pecunias, aut dona qua spōsa of-
 ferat: hoc enim vēdere fuerit filiā magis quā elo-
 care. Sed cupere generum, fortitudine alysq; vir-
 tutibus præcellentē, quales in ipso iam comperi.
 Poscere autē pro nuptijs filia nō aurum aut ar-
 gētum quod ē paternis adibus afferat, sed cladē
 Palestinorum et sexcēta eius gentis virorum ca-
 pita. Nā et mihi nullum aliud tali munere opta-
 bilius: & filia fuerit honorificum non vulgaria

dona ista accipere, sed in matrimonium viri spectata ac testata fortitudinis convenire. Quibus auditis David putans sincere à rege affinitatem suam expeti, nihil cumctatus, neque expedens negotij difficultatem, cum suo sodalizio ad imperata exsequenda properat: & hic quoque, ut in ceteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Casis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscesa signum victoriae ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. CAP. XII.

I. Reg. 19 **S**aulus autem non valens tergiversari, quod sturpe duceret vel metiri, vel prae-textu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei fi-

XII. liam nomine Melcham. Nec tamen hac necessitudo animum regis immutavit. Videns enim favorem Davidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimavit vel regno suo, vel vita: & cum durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decrevit: cuiusque necis Ionatham filium cum domesticorum fidei-famis ministros esse voluit. Qui demiratus patris incōstantiam, quod non solum amare talem invenem desuerit, sed mortem etiam eius expeteret: tum propria benevolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simulque consultit, ut salutis suae maturè fuga prospicias

ſpiciat, neu in ſequentem diem uſquã in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrẽ ſalutabo, & naſtus occaſionem de te mentionem injiciam, & cognita indignationis cauſa, refellere eam conabor. Nullam enim exiſtere poſſe idoneam rationem, cur optimẽ & de Republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam ſi quid peccatum ſit, oportere hoc priſtinis eiꝯ meritis donari: poſt colloquium autem certiorẽ te de patris animo faciã. Paruit huic cõſilio David, ſeq; quãtũ primum è conſpectu regi ſubtraxit.

Quod rex Davidi necẽ ſit molitus. C. XIII.

SEquenti autẽ die Ionathas patrem accedens, Scũm hilarem ac lubentem eum offendiſſet, cepit de Davide verba facere. Pater, inquit, quãnam in re vel magna vel parua laſus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palaſtinorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebraum vindicauit, ſolus provocato hoſti opponere ſe auſus: idem poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimonium accepit: quò magis lucubris fiat nobis eiꝯ mors, non ſolũ ob virtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Iniuria enim hac ad filiam quoque tuam pertinet, quã prius viduitatem, quã coniugij fructus experietur. Hac igitur reputans ſine te ſecti ad mitiora, nè re ſanius in virum primum optimẽ de

familia nostra meritū, quādo te demoniaco morbo misere vexatū pristinae sanitati restitutum seruaui: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicauit. Indecorum enim fuerit orā omniū obliuisci. His persuasus Saulus, iuras filio, posthac omnē iniuriā à Davide abstinere se velle. Vicit enim equitas iram ac formidinē. Ionathas autē accito Dauid indicat mollitū patrem, iam nihil magis quā salutē ipsius cupere: reductūq; in aulā patri recōciliat, vt solita officia circa eum quemadmodum antē obiret.

Quomodo Dauid aliquoties insidias regis exgre elapsus, his tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuit.

CAP. XIII.

PER idem tempus Palaestinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor magna eorū strage edita ad regē reuertitur. At nō ita exceptus est ab eo vt sperabat, vtq; post rem feliciter administratā excipi oportebat: sed successu maestus, eius felicitatē periculosam sibi fore existimabat. Cū quoque rursum intēperijs vt ante ageretur, accitus in cubiculū in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: et illo iussa exsequēte, spiculū in eū iaculatus est: quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domū refugit, ibiq; per totā eam diē mansit. Noctū vero misit rex qui vsq; mane ades eius seruarent,

ne clā elaberetur, vt in iudiciū euocatū capitali
 ſcutētia dānaret. Melcha autē eius vxor & re-
 gis filia vbi patris voluntatē cognouit, accurrit
 ad maritū, quāto is in periculo eſſet, ipſaq; vna
 cum eo renūcians, quo ſine viuere nec vellet nec
 poſſet. Caue, inquit, ne te Sol hic deprehēdat, aut
 nunquā poſthac te videbit: ſed fuge dum per no-
 cturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā ſalutē
 longiores faciat: alioqui ſcito quād ſi te pater in-
 uenerit, ſine mora eſt interfecturus. His dictis ſu-
 ne per ~~nocturnam~~ demiſſum periculo exemit: de-
 inde pater reſecto tanquā egrot. vni, ſtragulis ie-
 cur capra recēs exemptū ſubiecit: diluculoq; ve-
 niētibus quos pater ad Dauidem miſerat, oſten-
 dit lectū opertum, & quod palpitatione iecoris
 ſtragula moueri viderent, maritum egrū anhe-
 lare perſuaſit, addens totam noctē inquietā eum
 exegiſſe. Quod vbi renunciatū eſt regi, ea nocte
 in aduerſā valetudinē inciſiſſe, iubet ſic vt erat
 eum afferri, omnino enim illi moriendum eſſe.
 Qui cum reuerſi ac reſecto cubili artem mulie-
 brem tandem deprehendiſſent, rem totam ad re-
 gem deferunt. Et cū pater expoſtularet, quōd
 inimicum ſibi eripuifſet, excuſationem veriſimi-
 lem commenta eſt. Ait illam mortem ſibi ni pa-
 rēret ac adiūaret comminatum: itaq; venia ſe
 dignam quæ hoc non ſponte fecerit, ſed neceſſita-
 te cōpulſa & debere enim illi cariorē eſſe vitam
 filie, quāto inimici interitum, atq; ita veniam
 conſeq

consequitur. David autem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimum absuerit quin spiculo ab eo traheretur fuerit: idq; cum neq; regē vlla in relasisset, neq; in bello segniter aut improvide se gessisset: sed fauente Deo cuncta ex sententia confectisset: atq; hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Davidem ad quendam locū deducit, cuius nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cū eo habitauit. Verò nunciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum cōprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad Samuelem venerunt, offendit eū in cœtu prophetarū, moxq; eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Davidē comprehensuros: quibus cum idē quod prioribus accidisset, rursus alios mittit: cumq; tertij quoq; pphetico spiritu corripereētur, tandē ira impotēs ipse eò properat: iamq; nō longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mēte, abiectiq; vestitu nudus per diē ac noctē in conspectu Davidis & prophete iacuit. Paulō post ad Ionathā David peruenit, multa de patris eius insidijs cōquerens quod se nihil tale meritū

totis viribus opprimere cuperet. Ille verò roga-
 bat ne vel ipse hoc temere suspicaretur, vel alijs
 fortè suggerentibus talia facilè crederet: sed sibi I. Re. 20
 soli fideret cui cōpertū sit, nihil mali patrē cōtra
 ipsum moliri: alioqui indicaturū eū sibi fuisse,
 cum absq; ipsius cōsilio nihil agere soleat. Cōtrā
 David inreiuando assenerabat se vera dicere:
 obtestabaturq; vt mallet credere ac saluti amici
 prospicere, quā contēptis eius verbis tanquā va-
 nis tum demum fidē habere, posteaquā extinclū
 vel viderit, vel audiuerit. Nā patrē talia cōsilia
 ideo cum ipso nō communicare, quod nō ignoret
 mutuā beneuolentiā quæ inter ipsos intercedat.
 Quare tristis quod iā persuasus esset, percōtatus
 est, quā nā in re posset illi gratificari. Tum Da-
 uid: Scio, inquit, quod bene mihi velis, & grati-
 ficari cupias. Cras erit prima luna & solēne re-
 gis cōuinium, cui me quoq; adhibere solet: quare
 si ita videtur extra urbē in agro clam te præ-
 stolabor: tu verò cum requisuerit me, dic profe-
 ctum in patriā Bethlema, vt intersim festo quod
 mea tribus celebrat: idq; permissu tuo factum.
 Quod si, vt mos est de amicis, dixerit, Feliciter
 profectus sit: scito illū nihil mali aduersum me
 in pectore coquere, Sin autē aliter responderit,
 hoc erit tibi iniqui in me animi argumētū: indi-
 cabisq; mihi rē, ita vt presenti mea calamitate
 mutuāq; nostra amicitia dignū est, quā fide in
 hoc data & accepta dominus cū sermo tuo vo-
 luiti

lujſti inire:qua ſi me indignum aut erga paren-
 tē tuum unum cēſes, nihil expectatis eius inſ-
 ſis iam nūc me tuo gladio cōfodito. Hac vltima
 verba graviter ferēs Ionathas, ſacturum ſe po-
 ſtulata promiſit, et ſi quid patrem malē de ipſo
 cogitare deprehēderit, indicaturum: & quō ma-
 iorem ei fidem faceret, educō ſub diuinum iure iu-
 rādo cōfirmat, nihil ſe nō tentaturū quod ad ſa-
 lutem ipſius pertineat. Deus, inquit, qui hāc vni-
 verſitatē quā late vides implet ac moderatur,
 quiq; prius quā eloquar mentē meā novit, teſtis
 eſto mihi inter nos fūderis, quodq; nō prius pa-
 tris voluntatē ſcrutari deſiſtā, quā cōpertum
 habuero ecquid latētis odi aduerſum te cōcepe-
 rit: et quicquid deprehēdero, ſine amicū ſine in-
 ſenſū, cōfeſtim tibi ſignificabo. Novit Deus quōd
 ipſum tibi ppetuo propitiū precor, utq; ſemper
 tuas res proſperet, quēadmodum & nunc facit,
 & poſthac ſacturus eſt: & ſine pater meus ſine
 ego tibi aduerſer, tu tamē ope illius nunquā non
 victor euades. Tu verō memor eſto huius noſtri
 affectus, & ſi me perire cōtingat, liberos meos
 ſerua, et mihi debitam gratiam in illos collocat.
 Poſt hoc inſiurādum Davidem dimittit, iuſſum
 in certū agri locum ſecedere, in quo ſe exercere
 ſolebat: cogito enim patris animo venturum ſe
 illuc vñā cum puero: & ſi, inquit, emiſſis tribus
 ad ſcopum iaculis, collecta puerum referre iuſſe-
 ro, iacere enim ante ipſum, ſcito nihil triſte à pa-
 tre

tre timendum : quòd si cōtrarium me dicere au-
 dicis, patrē quoq; cōtrario modo affectum exi-
 stimā: utcumq; tamē ceciderit, ego dabo operā,
 ne quid tibi secus quā velimus accadat. Tu cū
 latiora tēpora venerint, fac memor sis horum et
 liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ
 promissionibus confirmatus David ad constitu-
 tum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua
 fuit novilunium, rex de more caste ac purē ad co-
 nam venit: cumq; filius Ionathas dexter illi ac-
 cumberet, alterumq; latus Abenares exercitus
 imperator clauderet, videns David locum va-
 cuum tacuit, suspicatus cum ideo abesse, quòd à
 congressu vxoris non esset purus. Sed cū ne po-
 stridie quidē adesset. sciscitatus est ex filio, qua
 de causa neq; tunc, neq; hesternā die adfuisse so-
 lennibus epulis Iessai filius. Respondit ille. pfectū
 in patriā ad solennē tribus eius festivitātē, com-
 meatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad
 hoc epulum inuitavit, & si tibi idē videtur, ibo:
 nosti enim quāta beneuolētia hominē psequar.
 Hic iam nō amplius odium suū Saulus apud fi-
 lium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quā
 infesto esset in Davidē animo. Iurgio enim ad-
 ortus filium, desertorē eum patris ac hostem ap-
 pellauit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nec
 pudere eum quòd nullo parentum respectu cum
 inimicis conspiraret, & non possit induci vt cre-
 da: nunquam securē reguatos incolumi Da-
 vid

uide: simulq; iubet, vt hominē accersat, daturum debitum supplicium. Cumq; filius quæreretur, ob quā culpā eum capite plectere vellet, nō iam intra verba iram cōtinens proripuit se. & nactus alicūde spiculum, impetum in filium fecit: pertrassetq; impium facinus, nī intercurſu amicorum fuisset cohibitus: atq; ita manifestē malignum & infestum erga Dauidē animum apud filium p̄didit, cūm minimum absuerit quin suis ipsū manibus p̄pter illum perimeret. Ac tum quidem regius filius ē conuiuiū profugus, oblitus epularū, tum suū periculum, tum amici iam neci destinati vicē dolēs, in mœrora noctē exegit: & prima luce ante urbē in agrum prætēxtu excendi se, sed re vera vt amico indicaret omnia, protēssit: peractūq; in iaculatione his quæ promiserat, oblegatoq; in urbē comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat: qui vt primum in cōspēctum est datus procumbēs ad eius pedes seruaturē suū salutauit. Ille erectū à terra cōplectitur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus harētes iniquā sortē suā deplorabāt, quæ illis suauissimā cōsue:udinē inuideret, & inuitissimos à se inuicē distraderet, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandē multis lamētis exsatiati, obtestatiq; se inuicē vt mutuae fidei perpetuā meminissent, digre diuntur. Inde Dauid fugiens infestissimum

XIII. 1. Reg. 21 regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotē

sacerdotē peruenit: qui solum neq; famulatio stipendiū, neq; amicis comitatū aduenisse vidēs, motus admiratione tāta solitudinis causam percontatus est. Tū ille secreta mādata à rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset, nā famulos in cōstituto loco sibi occurrere iussos. Poposcit autem ab eo viaticū, sic enim & amici officium facturū, & ad præsens negotiū opem collaturū: quo impetrato, armorū etiā aliquid petijt, aut hastā aut gladium. Fortē autem aderat quiddā Sauli seruis natione Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularū curator. Pontifex verò negavit sibi esse quicquā armorū, esse tamē ibi Goliathi gladiū, quē occiso Palestino Deo consecrauerat. Hoc accepto David extra ditionē Hebræorum aufugit in Gittā Palestinorū, apud quam regnabat Achis. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio ad regē perlato, hunc esse Davidem, qui tam multa Palestinorum milia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hūc incideret, furorem ac rabiē simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insanie præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium regem astrueret: qui iratus famulis quoddam mēte captum hominē ad se adduxissent, iussit vt quam primū eijceretur. Hoc pacto ē Gitta cū euasisset, in tribum Iuda peruenit, & agēs in spelūca quæ est in agro Adullama, misit ad fratres qui eos doce-

ret, vbi iam ipse moraretur: et illi cum tota cognatione se ad eum contulerant: nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timētes, ad eum vltro confluerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes: quorum numerus ad quadringentos creuit: quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarum regem proficiscitur, rogatque hominem ut parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocaretur. Quo impetrato, et parentibus in magna honore apud regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetae relicto deserto in tribum Iudae se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postquam ad Saulum delatum est, David cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem regem contulit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magni moliturum suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimum afferret: conuocatisque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam urbem Gabam, sedens in loco cui nomen Arum, adstantem honoratissimo quoque, et toto satellitio, sic eos esse affatus: Viri contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, et agris locupletati, & honoribus ac praefecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessei filio expectetis: scio enim vos omnes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui

& vobis huius sententia autor est: non enim me latet clandestina inter illū & Dauidē iēta fœdera: neq; quodd cōsilio & opibus aduersariorum partes cōtra me adiuvat. Vos autē nihil hac cura tāgit; sed quieti quod res euasura sit expectatis. Post hæc regis verba ceteris silentibus, solus Doëcus Syrus mularū regiarum curator respondit; vidisse se Dauidē in Noba oppido, quod cū ad pontificē Achimelechū venisset, ab eo de euentu rerū oraculū accepisse, adiutūq; cōmeatu & gladio Goliathi armatū, quod volebat deductū esse. Accitus est mox cum tota cognatione pontifex, cui rex, Qua nostra iniuria pronocatus excepiſti Iessei filiū, & regis insidiatorē armis atque cōmeatu instruxisti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidisti? Nō enim ignorabas, quod propter odiū quo familiā meā prosequitur, hinc auferit. Pontifex autem nihil horū insciatus, liberē fassus est hac se nō tam Dauidi præstitisse quā ipsi regi. Excepi, inquit, nō vt inimicū tuū, sed vt fidissimum ministrum & tributum, & quod maius est generū, ac pr̄. pinqua necessitudine cōiunctū: qui enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus sit, inimicū esse, ac nō potius cū primis beneuolum? Consultus etiā de diuina voluntate, nō nunc primum ei respondi: sed aliās quoq; sepe numero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium properare, nō suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quā ad illius

iniuriā pertinere iudicabam. Quare nō est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidē moliri audiuiſti, ob exhibitā à me humanitatem, fauere me illi aduerſum te cogites : in amicū enim ac generū & tribunū tuum collatum volui, quicquid officiū in illū cōtuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quod plus apud eū metus periculi valeret, quā excuſatio quāsumuis iuſta : itaq; circumdatū armatis cū tota familia iubet cōtrucidari. cumq; illis religio eſſet viros Deo ſacros ferro violare, Doēcum Syrum eam eadē perpetrare mādauit: qui aſſumptis ad hoc aliquot ſui ſimilibus facinorofiſ, pontificem cum tota cognatione interfecit : quorum numerus erat trecēti octuaginta quinq;: moxq; miſſi ſunt à rege Nobam ſacerdotū oppidum, qui con- trucidati ad vnum habitatoribz, nullo vel etatis vel ſexus reſpectu, poſtremò flāmis eam deleuerūt : ex qua clade vnicus tātum Achimelechii filius, nomine Abiatharus ſeruatus eſt : idq; totū iuxta oraculū Dei Eli pontifici olim redditum contigit : quo prædictū erat, propter filiorū iniquitatē eius poſteritatē aliquādo interiturā. Rex autē Saulus tam ſæuo facinore perpetrato ſtirpe pōtificia internecione deleta, neq; teneram etatē miſeratus, neq; grādenos reueritus, inſuperq; ciuitate quā patriū ac alumnā ſacerdotū & prophetarū ſingulari priuilegio Deus elegerat, ſolo æquata, ſatis declarauit quā prauum ſit

sit hominum ingenium. Tantisper enim dum hu-
miles sunt atq; plebey, quia nō audent, neq; libe-
rum est natura obsequi, equi ac boni viri esse vi-
dentur, mirumq; quoddā iustitia studium pre se
ferunt: quin & pietatem interea colūt, Deumq;
omnibus actionibus nostris interesse, omnes de-
nique cogitationes intueri per suasum habēt. Sed
simul atq; ad potentiam & imperium prouecti
sunt, exiis pristinis moribus, & tanquam in
scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta,
in omnē audaciam & insolentiam, diuinarumq;
aquē ac humanarum rerum contemptum prola-
buntur: & cum ad superandam inuidiam maxi-
mē illis opus est pietate & iustitia, cumq; omnes
eorū non actiones solum, verumetiam volunta-
tes in conspectu sint omnibus proposita, tum ma-
xime tanquā aut dissimulante Deo, aut ipso po-
testatē eorū formidante, in subditos debacchan-
tur: & quicquid aut per inanē metū, aut odiū,
vel fauorē irrationabilem decernunt, id tum ho-
minibus ratū, tum Deo quoq; ipsi probatū esse
existimant: futurorum verò prorsus nullum nec
respectum nec rationem habent. Quotquot enim
in eorū gratiam plurimos labores exhauriant,
eos primum euellunt: deinde iam honoratos per
inuidiā non solum dignitatibus priuant, sed per
calumniā etiam saepe opprimunt, non considera-
tes quā meritō, tātūq; temerarijs delationibus
absq; ulla probatione fidem adhibentes: & sa-

uiunt nō in quos oportet, sed in quos ipsis scire est facile. Hac ita esse manifestū exēplū in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui primus post sublatam optimatum administrationē, ac iudicū supremū magistratū rex Hebraorū creatus, propter suspectum Achimelecum trecetos sacerdotes & prophetas interfecit, caesosq; excidio urbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum sacerdotibus sacrisq; ministerijs orbauit, post tam numerosam cadē ne patriā quidē eorū & seminariū superesse passus. Abiatharus autē Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cadē sacerdotū euaserat, ad Dauidē fuga delatus familiæ cladē & patris interitum ei renuntiavit. At ille iam ante se hoc praesagiuisse dicebat, cum illic Doëcum videret: facileq; suspicātū, calumniā pōtifici apud regē struendam: agerrimeq; ferebat quod ipse tanti mali occasionē praebuisset: simulq; iussit, vt apud se maneret, quod nusquā tutiores latebras inuenire posset. Per idē

2. Reg. 23 tempus cū indicatū esset Dauidi Palastinos in Cillanorum agrū irrupisse, eumq; quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius propheta, an Deus victoriā annueret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cade repulit, praedasq; ex hostico egit, & Cillanis praesidio fuit, dum fruges ex arca conueherēt. Resciuit hoc maturē Saulus: nam rei feliciter gesta fama contineri non potuit, qui in
late

late propagata ad regias quoq; aures permaneret, non sine ipsius Davidis laude. Quo nuntio letus rex putavit se iam rem factā habere, audiēs inimicū se intra vnius oppidi mœnia cōclusisse, & diuinitus hanc occasione opprimēdi eius datam dēstitans, edicit populo vt Cillam propere circumuentam tandiu premant obsidione, donec Dauidē in potestātē redactū interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi maturē suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditiōe ab ira regis se redimant, relicta vrbe in desertū se cum quāgringentis armatis contulit, ibiq; collem quendā manitū infedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quod David non amplius apud Cillam esset, expeditiōē eam omisit. David verō ex deserto in Canā locū agri Zipheni se cū suis trās-sulit: quō etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eū vt bene speraret, neue presentibus difficultatibus de fatigatus cederet: omnino enim regnaturum eum, & vniuerso Hebraorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solum otiosis contingere. Renouatiq; fœderibus & sancitā sub Deo teste in omniē vitam amicitia, additiq; diris execrationibus in eum qui prior a pæctis recederet, illum ep̄. loci reliquit metu nonnihil ac solitudine lenatum: ipse verō domum suam rēpetūt. Zipheni verō gratiam regis captantes, certiozem eum faciunt, Dauidem

in agro suo morari: pollicebanturq; suam operā,
 vt in manus regis traderetur: occupatis enim
 quibusdam faucibus, nullū reliquū illi fore effu-
 giū. Saulus verò hominibus collaudatis, gra-
 tiasq; actis, quòd inimicū sibi indicassent: cumu-
 late se illis beneficiū repositurum pollicitus, misit
 qui diligēter quærerent Dauidē, omnesq; deserti
 latebras perscrutarētur: dicēs se breui cum exer-
 citu secuturam. Atque ita Zipbeni duces se regi
 ad perquirendū eum & cōprehendendū obtule-
 runt, studium suum erga ipsum nō indicio tantū
 declaraturi, sed omnibus viribus conando vt in
 potestate redactum regi traderent. Sed non ha-
 buit successum iniqua eorum cupiditas, quibus
 cum nullū periculum ex silentio immineret, per
 adulationem & avaritiam virū pium & pra-
 ter ius ad mortē quæsītū, regi se tradituros erāt
 polliciti. Dauid enim cognita eorum malitia, si-
 mulq; regis aduentu, relictis locorum angustiis
 in quibus tum versabatur, euasit ad magnā pe-
 tram que sita est in deserto Simonis. Nec Sau-
 lus destitit illū insequi: cognito enim inter eun-
 dum quòd superatis faucibus euasisset, ad alterū
 petrae latus peruenit: futurumq; erat vt Dauid
 circumuentus comprehenderetur, nisi rex trepidus
 nuntijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditio-
 nem eius hostiliter irrupisse adferabant. Satius
 enim indicauit hos perpetuos ac germanos hostes
 vlcisci, agrisq; suis quo minus vastarentur opem
 afferre,

offerre, quam studio capiendi inimici, regionem illius populandum prodere: atque ita David prater omnium opinionem servatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Pala-
I. Reg. 24
 stinos nuntiatum est, Davidem intra fines Engadenorum morari: moxque assumptis tribus armatorum milibus ex omni exercitu selectis, properare eos ad locum indicatum duxit: cumque non longe abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitioris sinu late patentem, in qua tum forte David cum sua cohorte delitescerebat: in eamque solus ad requisita natura se insinuavit. Animaduersum est id continuo ab uno de Davidis comitibus, qui cum eum moueret tempus ultionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot eronas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniam tantum regii pallii praecepsit: indignus ratus in proprium dominum seuire, quem Deus ipse ad imperii fastigium electione sua prouexerat: nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde de spelunca Saulo, David quoque in apertum progressus regem inclamat, & cum ad agnitam vocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quam iniquum est rex, te calumniatoribus patulas aures praebentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat: verba enim vel falsa possunt esse vel
B §
verac

vera, sed nullū apertius de animo quā ex factū
argumentū potest colligi: quē admodū nūc quoq;
indicare potes nū temerē illis credideris, qui eius
criminis me apud te reū faciūt, quod ne in mēte
quidē vnquā venit: & in tantū te exasperave-
rūt, vt nocte atq; die nihil magis quā de mea
perniciē cogites. An nō vides vanissimā esse tuā
opinionem, qua persuasus es me familiā vestra
inimicū, tuāq; in primis necis esse cupidum. Aut
quibus oculis Deū putas immanitatē tuam aspi-
cere, qui hominē ad cadē expetis, oblata vindi-
ctā tali occasiōe tibi parcentē, quam ipse nactus
nūquā elabi ē manibus sinisses. Nihil enim ma-
iore negotio caput tibi præcidere poterā, quā
hāc vestis laciniā. Simulq; pānum protulit, qui
verbis fidē astrueret. Ego certe ne iustā quidē vl-
tioni indulsi, & tu iniustas simultates cōtra me
exercere nō vereris. Sed horum Deus iudex erit,
probabitq; vter nostrum aequioribus moribus sit
præditus. Tum Saulus demirās ē quāto periculo
esset seruatus, modestiaq; iuuenis actoris tuis, ingē-
muit: similēq; gemitū referēte Davide, rex se in-
stius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
bonorū causa mihi fuisti, ego contrā tibi multa-
rum calamitatū autor. Et nunc quoq; declarasti
te à priscorū æquitatē nō degenerē, qui inimicos
in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolu-
mes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestū
cerno regnū tibi à Deo repositum, & sub tuum
imperium

imperium uniuersam Hebraorum gentem concessuram: quamobrem postulo ut iureiurando fidem mihi facias, te rerum potius obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. Pollicitus est id David interposito, iureiurando, atque ita regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis prophetae inuidit, viri qui suo merito in maximo semper apud Hebraeos pretio fuerat; illustremque virtutis ipsius ac suae obseruationis populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu cocelebrat: & postquam iuxta exiit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat: non quasi in publico maerore, sed quasi ad unum quemuis propriè hac orbitas pertineret: fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longe acceptissimus. Praefuit populo post Eli pontificis obitum primis solus annis duodecim, deinde Saule regnante annis decem & octo: cuius extremi dies in hac ut dixi tempora inciderunt. In locis autem, in quibus tum David versabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, vir locuples & multorum gregum dominus: habebat enim in pascuis ouium tria milia, & capras mille: ab his David omnem iniuriam abstinuit, grauius interminatus suis, ne vel cupiditate, vel egestate, vel latendi spe impulsus quicquam violarent, sed pluri iustitiam facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam pla-

cuerunt

cuerunt qui in alienas res manus auidè inijcerent. In hac disciplina suos continebat, putans se in hominē protē & sua bcneuolētia dignū hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomen) homo erat aggrēssus, & malis moribus pręditus, sed honesta ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hūc David pecora tondentem decem ē suis misit salutariū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarētur: simulq; rogarent vt ē facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cum ē pastōribus intelligere possit, quod longo iam tempore in solitudine versati adeo nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorū fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Davidē cōtulerit, in hominē gratū ac memorem collaturum. Ad hac postulata homo suo more nimis durē dedis respōsam. Percōtatus enim quis esset David, vt audiuit esse Iessai filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominus insolenter ac superbē se gerūt. Quibus renūtiatis David in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducētis ad custodiā impedimentorū relictis (iam enim sexcentorū manū coēgerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quod ea nocte & familiā eius & omnes opes esset eversurus. Neq; enim se tam agrē ferrē, quod homo in gratū officij nihil repēderet, quā quod vltro cōuitijs se impeteret, nulla vnquā affectus iniuria. Interea quidam ē seruis pastōribus ad berā suam, illius

uxorem,

uxorem, venit nuntians, quòd David à marito eius modicū quiddam postulans non solum nihil impetraverit, sed cōitijs etiā nō ferendis sit appetitus, cum tamē in eā diem semper greges eius intactos prastitisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnā aliquā calamitatē asferre. Hoc audito Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis aliquā multis asinis, & varijs xenis in sarcinas cōgestis inscio marito & per temulentia sopito, ad Davidē properat: eiq; in vallis cuiusdam descensu cōtra Nabalū armatorū agmē ducēti sit obuiā. Quē postquā appropinquare vidit, de iumento desiliit, & prona in faciē adorabūda deprecata est, ne verbu Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua vocatur insipiens. Excusabatq; se neminē eorū vidisse, qui ad maritū missi fuerāt. Quare obsecro, inquit, da veniā, et age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cade permāseris, ipse pro te penas ab his qui te laferunt exacturus est. Quod enim Nabalū manet infortunū, inimicorū tuorū contingat capitibus. Tu verò propitijs hac mea munuscula admitte, & irā qua meritò in maritū meū es cōmotus, in meā gratiā remitte. Decet enim clemētia & humanitas eū cui fata regnū destinauerūt. Ille verò muneribus acceptis: profectò, inquit, Dei volūtate ad nos hodie venisti:

niſti: alioqui craſtinam. diē non videres: iurauit
 enim me hac nocte domum veſtrā ſubuerſurū,
 & neminē ſuperſtitē relicturū ex familia homi-
 nis ingrati, ac in me meosq; cōtumelioſi. Nūc ve-
 rō Deus tibi in mentē immiſit, vt maturē occur-
 rens furorē meū delinires. Nabalus autē tametiſi
 propter te veniā nūc cōſequitur, pœnā tamē nō
 euadet, ſed ſui mores per aliā occaſionē perant
 hominē. Hac locutus mulierē dimiſit. Ea domū
 reuerſa offendit maritū cū equalibus cōpotan-
 tem iamq; vino grauē, ideoq; tū nihil eorū qua
 geſſerat indicauiſ. Sequenti verō die poſteaquā
 ſobrio rem totā expoſuiſſet, in tātū merorē eum
 coniecit, vt toto corpore ſideratus decima poſt die
 mortē obiret. Quod vbi Dauidi relatiō eſt, meri-
 tas pœnas Deo perſoluiſſe eū dixit: ſuapte enim
 malitia perditū, & vltioni ſubiectū, idq; incon-
 taminatis eius manibus qui iniuriā acceperat.
 Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē ſceleſtum
 vindictam Dei poſſe euadere: nec humanas res à
 Deo neglectas ferri temerò, ſed bona bonis, &
 malis quod illis dignum eſt repēdi. Moxq; miſſus
 ad vxorē eius montijs, acciuit eā in legitimū tho-
 rum coniūgē ſibi inducturus: qua præſata prius
 ſe indignā vt vel pedes eius contingeret cū omni
 tamen ſuo paratu venit, & vxor in loco poſthac
 habitata eſt, hunc honorem ab eo conſecuta tum
 propter modeſtiam bonosq; mores, tum propter
 eximiam formæ gratiā. Habuerat autem Dauid
 & ante

Et ante coniugē, ex Abesaro oppido oriundam,
 Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptā
 pater Liso Pheltia filio elocauit, in oppido Get-
 thla habitanti. Nec ita multo post Zipheno- L. Reg. 24
 rum quidam renuntiavit Saul, Dauidem rur-
 sum in eorum regione esse, & si velit adiutare
 posse eum comprehendere. At ille cum tribus mili-
 bus militum eo proficiscitur, & superueniente no-
 cte castrametatus est in quodam loco cui nomen
 Sicella. Dauid autem cognito quod rex contra se
 cum armis veniret, speculatoribus missis, inquit
 ut se certiores facerent, quoniam usque processis-
 set: cumque audisset eum esse apud Sicellam, no-
 ctu ignavis suis omnibus, duobus tantum comita-
 tus, Abisao sororis suae Saruiae filio, & Achime-
 lecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dor-
 mientemque Saula & circum eum satellitio, simulque
 imperatore copiarum Abenera, in tentorium re-
 gium insinuatus, neque regem agnito eius cubili
 ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisao ac-
 censum ad facinus permissit: sed cohibuit admo-
 nitum nefas esse regem diuino suffragio, creatum
 interimere, quantumuis malum: eius enim esse in
 eum vindicare, qui regnum dedisset: utque aliquod
 signum esset, quod nactus potestatem regni op-
 primendi, non esset ea usus, ablato spiculo & le-
 cytho aequali, quæ iuxta cubile sita erant, nemi-
 ne sentiente castra exiit, intrepidè & quasi
 per otium inter sopitos versatus, partim noctur-
 nis

nis tenebris, partim audacia propria fretus: transgressusq; torrentē, & conscenso montis vertice unde facile poterat exaudiri, inlatis Sauli militibus & imperatore eorum Abenero è somno eos excitat. Et cum imperator nominatim appellatus scitaretur, quisnā esset qui se vocaret, sic respondit: David ego sum Iessai filius, à vobis profugus. Sed qui factum est ut tu vir tantus, & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, ut dormire malis, quàm curā salvis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quoniam deuenit spiculum regium, & aqua lecythus, & discere quantum flagitium sit commissum. Saulus autē agnita Davidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamē interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est: hortabaturq; ut bono esset animo, nihilq; mali in posterū timens, ad proprias ades reverteretur. Comptū enim habere, nō sibi ipsi salutem suam cariorē esse quàm Davidi. Se enim servatorem suum, hominem spectat & per multa officia benevolentia, in exilium actū, & saepe in capitu discrimen aductū, amicorumq; consuetudine orbatū persequi non desistere: illum verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum
 David

David iussit ut mitteret qui & spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset utriusque natura & morum ac gestorum iudex, cui notum esset, quod ea quoque die percussisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Davidis incolumis e manibus emissus, retro in regiam se recepit. Caterum David veritus ne si diutius in eis locis haberet tandem comprehenderetur, consultius putavit in Palaestinam transire, & illic degere: quod cum ceteris quoque visum esset, una cum sexcentorum manu ad Achis se contulit regem Gitta unius e quinque eius gentis civitatibus: ubi domicilio accepto a rege cum duabus uxoribus Achima et Abigaea habitavit. Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis male cecidisse, minimumque abfuisse quin captando caperetur. Davidi autem non placuit in urbe Gitta manere, sed petiit a rege ut ad pristina erga se hospitalitatem hoc quoque adijceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra moenia morando onerosus Gittensibus videatur. Annuit eius precibus rex, & vicum quendam nomine Sicella ei donavit, quam David postea regnum adeptus adeo dilexit, ut suam & posterorum privatam possessionem in perpetuum esse voluerit: quare de re alias fusius dicturi sumus. Totum autem

C tempus

tempus quo David apud Sicellam vixit, fuerunt
 menses quatuor, additis viginti diebus: ex eo lo-
 co clancularijs excursionibus Palaestina gentis
 vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat
 magnas iumentorū & camelorū pradas abigēs:
 mancipia enim nō abstrahēbat, veritus ne horū
 iudicio res ad Anchum regem perferretur, De
 manubijs autē munera mittere ad regē solebat
 quo percontante vnde eas pradas ageret, meri-
 dionalem Iudeorū regionē capestrē incursare se
 respondens, regi facile persuasit, vt crederet, quod
 verū esse vehemēter cupiebat: sperabat enim Da-
 uidē si hostiliter gentē propriā tractasset, pra-
 clūso reditu semper posthac obnoxiiū se habitu-
 rum. Et parabatur, tum bellū in Hebraeos cō-

I. Reg. 28

muni Palaestinarū decreto, indicto omnibus eius
 nominis socijs die ad conueniendū in Rengā, vbi
 collectū exercitū Anchus in hostē ducturus erat:
 & inter cetera auxilia Davidē cū sexcentorum
 cohorte euocauerat. Quo prōpte operā pollicente
 & dicente adesse tēpus referēda hospitalis gra-
 tia, rex cōtra à quo magis eum sibi deninciret,
 promisit se eum re bene gesta in summo apud se
 honore habiturū, & satellitio suo praepositurum.

Hebraei à Palaestinis magno praelio vincun-
 tur, in quo Saulus rex vnā cū filijs fortiter
 pugnans occubuit.

CAP. XV.

Saulus autem è regno suo diuinos omnes &
 ventriloquos ac ariolos ceterosq; similis va-
 nitatū

nitatis homines eiecerat, solis prophetis retentis: cumq; audisset Palaſtinos Sonnam vsq; urbem progressos, castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboë dictum castra è regione hostium posuit: ubi non mediocri trepidatio illum incesſit, reputantem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua de re sollicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælii sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit præſagiens cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricè manum subtraheret. Quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret: nam ventriloquorum genus enocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt: cumq; indicio cuiusdã familiaris suò comperisset, esse talem mulierculã in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidiſſimis famulis ad Endorum & mulierem fatidicam proficiſcitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animã viri cuius ipse voluerit. Illa autẽ repugnante & negante se eductum regis contempturã, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria laceſſitus insidias sibi frueret, quo depreheſa vetitas artes attrèctare ad supplicium raperetur: inrauit neminẽ hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs cōmuni-
 caturum, sed fore eam extra omne periculū. Ut
 verò iurciurādo persuasa est nō timere, insit eā
 Samuelis animam excitare: qua cū nesciret
 quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc evocat.
 Quo in conspectum veniente, mulier specie viri
 divina & veneranda perterrita ac stupefacta,
 versa ad regem, nōme, inquit, tu es Saulus rex?
 hoc enim ex Samuele didicerat. Quo amnēte &
 rogāte trepidationis causam, ait se videre ascen-
 dentem virum divina quadam specie praeclatum.
 Percontante deinde qua effigie quōue habitu es-
 sat ac etate, ait senē esse venerandum, habitu sa-
 cerdotali amictum. Agnovit rex Samuelē esse,
 & procidens adoratione salutavit. Anima autē
 Samuelis interrogante, quā ob causam elici ac
 suis moveri sedibus iusserit necessitate se huc
 adactum conquestus est: inimicere enim gravem
 hostium exercitum, & se inopem esse consiliū
 destitutum à Deo, neq; per vates, neq; per sen-
 niorum visiones futura praesignare dignantez
 quapropter ad eū se confugisse, cui res suas sem-
 per cura fuisse sit expertus. Samuel verò adesse
 iam regi extremū vitæ diē praevidens, superna-
 caneum respondit ex ipso futura scitari, cū à
 Deo destitutū se agnoscat. Audi tamen, inquit,
 in fati esse, ut David assumptus a regia dignitate
 bellum ex sentētia cōficiat: te verò & principa-
 tum & vitam simul amittere, eo quād in bello
 quod

quod cōtra Amalecitas gessisti obediens Deo nō fueris, & qua tibi per me etiā tūm viuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum ab hoste profligandū, & te vnā cū filijs in praelio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus obmutuit praemāsticia, & in humum collapsus est, siue ob subitanēā trīstitiā viribus deficientibus, siue ob inēdīam, quōd eā nocte ac praterita die corpus cibo recurrare neglexisset. Tandē cū agrē ad seipsum redisset, mulier vrgebat eū vt cibū sumeret, hanc gratiā ab ipso reposcens officij, quod per interdīctas artes nō sine suo periculo poscēti prastiterat, priusquā sciret hūc ipsum esse qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, vt mēsa apposita vires refoueret, quod ad exercitū redire valeret. Resistentem verō & cibū omnē praedesperatione auersari pergentem tantū nō adēgit improbis precibus vt assentiretur, cumq; vnicū haberet vitulū domi à se educatum mulier quotidianis operis victū sibi parans, & nihil praterea possidens, hoc mactato carnes toctas ipsi & famulis apposuit. Saulus verō eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatē, qua tametsi à rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nunquā antē visum, immemor totā alendi se rationem per hunc sibi ademptā, non auersata est vt hospitē & ignotū, sed cōmiserata & consolata

ta ad fastiditum cibum sumendū adhortata est: et quod solū mulieri pauperi superfuit, promptē ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro beneficio rependens, nec officio fauorē regis captans, quæ iamiam moriturum præsciebat: cū tamen homines natura ita cōparati simus, vt tum demū officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quēpiā cupimus, quem cumulatē aliquando beneficium repositurū speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quā in necessitate cōstitutos subleuare nihil quod hominē magis deceat, nihil quod Deum æque conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet: atq; hæc de muliere illa dixissē sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inferere, cū populus ac gētibus profuturam, tum præcipuē viris eximys & ad gloriā natis incitamento futurā ad virtutē: quādoquidem hæc sola in sempiterna memoria suis sutores colloquere valens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quā ciuitatum magistratibus debet subdere, vt cōtempnis periculis atq; etiam certa morte, nihil durū pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciam opportunē Sauli Hebræorum regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futurū ignarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluī tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditas

piditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiā magestatem dehonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimavit in pralio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societate assumere, potius quā superstitēs relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimavit, loco posteritatis, perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verē iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi equū censeo. Nam illos qui cum certa victoria incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo merito fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamvis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum emulantur. Quid enim magni est cōmunem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit favore eius vti? cōtra nihil letū sperantē, & præsciunt quod necesse sit in pugna cadere, intrepidē tamen & imperculso animo fato minati occurrere, id verō generosi & fortis viri facinus ego cēseo. Hac est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus vera gloriæ amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationē habent, idem sibi si quando

vsus veniat proponant: in primis autē regibus, quibus propter fortuna sublimitatē adeo non licet esse ignavis, vt turpe sit etiā mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, verū ne videar immodicus, eò vnde digressi

I. Reg. 19 sumus reuertar. Palæstinis copias vndiq; cōtra-
hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna
& satrapias habito, nouissimus venit cum suo
milite rex Achis, quem secutus est Dauid cum
sexcētorū cohorte: quem vbi viderunt Palæsti-
norum duces, percōtabantur regē vnde nam ve-
nirent Hebraei, aut à quo vocati. Is respōdit Da-
uidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exce-
ptum, nūc vt grātiā hospiti referat, vtq; de San-
le vindictamumat, in auxilium venisse. At il-
lis non probabatur, quod veterē hostem in auxi-
lium acciuisset, suadebantq; vt eum retrò remit-
teret, ne fortē cladem aliquā ipsis afferat: faci-
le enim habiturum occasionē reconciliādi se do-
mino, si hostibus eius detrimentum aliquod at-
tulerit. Quare prospiciendum esse in futurū, Da-
uidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi af-
signatos remittendum. Hunc enim esse illum Da-
uidem virginibus cantatum, quod plurima Pa-
læstinorū milia deliuisset. Visum est regi quoq;
Gitta rectē illos mittere, moxq; accito Dauid:
Equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem com-
pertam habens socium huius expeditionis te as-
sumpsi,

sumpsi, sed ceteris ducibus hoc non probatur: quare confestim agrum quem tibi donavi repute, nihil de voluntate nostra dubitans: & illi esto praesidio mea regioni, ne interim dñi cū exercitu absint, hostes aliqui eam per occasione inuadant: hoc enim pacto non minus amici ac socij prasteritis officium. Paruit David, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palaestinorū castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, pradaque tam inde quā ex vicinis Palaestinorum agris abacta, in suam regione reuertebatur. David autem vicum suum vastatum inueniens, omnibsq; direptis vtramq; etiam uxorem abductam, & pari modo commilitonum uxores ac liberos cum cetera prada abactos, doloris impatiens scidit vestimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam & suorum vicē desineret quā lacryma eam deficeret: nec multū aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tāti mali reijceret. Postquam autē à mœrore se recollegit, et animā ad Deum erexit, rogauit pontificē Abiatharum ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit affecuto Amalecitas uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoste sumere. Pōtifice verò iubēte persequi, assumptis sexcentis armatis quantum po-

tuit per vestigia hostium properavit: cumq; ad torrentē quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Aegyptium errantem, iamq; inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertū impastus oberrauerat: hunc cibo & potu prius refocillatum, rogat cuius esset, & quatione. Is respondit se Aegyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter langorē non posset agmen consequi eorū qui vastata Sicella finitimisq; locis domū se recipiebant. Itaq; hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, affecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandiū sumentes, partim iam tumulentos, & rebus ex prada quasitis se oblectātes, ex improviso irruens, magnā eorum stragē edidit. Iuermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac compotationibus intenti, facile ab armatis conficiebantur. Alij enim instructis mensis accubātes, cruore appositos cibos inundabāt, alij propinantes sibi inuicē opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti, & si qui se interim armare potuerunt, nō multo maiore negotio quā ceteri cadebantur: duravit enim eacades a pradio vsq; ad vespērā, vt ex omnibus Amalecitarum copijs agrē quadringenti celeritate camelorū ab internecione sint exempti: ceterā prada omnis est recepta, vxoresq; tā ipsius Dauidis quā cōsilitonum. Remetientes autem iter post quā ad eum locū peruenerunt, vbi ducē-

eos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
 rum reliquerant, quadringēti illi nolebant eos in
 prada partem admittere, quòd per ignaviam in
 persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq;
 contentos esse oportere receptis vxoribus ac libe-
 ris. Hanc eorum voluntatē iniquam David pro-
 nunciavit. Par enim esse, vt victoria diuinitus
 concessa receptisq; ex hoste spolijs, vniuersi mili-
 tes ex aquo fruerentur, maxime cum reliqui im-
 pedimenta interim asseruauerint. Ex eo praiu-
 dicio mos in posterum obtinuit, vt tantundē ex
 prada caderet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
 qui interim circa impedimētorum custodiā sunt
 versati. Reuersus deinde Sicellam David, per to-
 tam tribū Iuda partis ex prada ad amicos &
 familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
 cellam & in persequendis Amalecitis res gesta 1. Reg. 13
 est. Interea Palaestini acri pralio cum hoste con-
 gressi, & superiores facti, plurimos ex aduer-
 sa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra ho-
 stem egregiē certantes, & hoc tantum agen-
 tes, ne inulti caderent, utq; honestis vulneribus
 confecti luctuosam hosti victoriam relinque-
 rent, totam vim hostium in se conuerterunt: &
 circumuenti multitudine, magna circa se stra-
 ge Palaestinorum edita, postremo & ipsi ho-
 stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
 lij, Ionathas, Amiadabus & Melchisus, post
 quorum casum vniuersus Hebraeorum exerci-

tus profligatur: dūmq̃ nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cadet est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quē Palæstini immiſſis sagittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerūt. Ipse verò post multa fortia facinora edita granatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerū vt se ferro trāsfigeret, priusquā viuus in hostiū potestatē fieret. Quod cū armiger ob maiestatis reuerētiā detractaret, ipse admoto ad pectus pprii gladii mucrone in eū incubuit: et cū deficientibus viribus traicere se nō posset, circūspiciēs iuuenē pximū rogat, quis nam esset: auditoq; esse Amalecitā, orat vt se inuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. Qui postquā eius optata exsecutus est, adeptis aureis armillis et corona insigni regio, quātū potuit festinus inde se pripuit: armiger autē regius cōspēcta Sauli nece, ipse quoq; se ingulauit: pari modo & vniuersum eius satellitiū vnā cū domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboē. Qua clade audita ab Hebraeis qui vallem vltra Iordanē sitam habitāt quiq; cāpestres vrbes tenent, quòd Saulus rex cū filijs et exercitu in praelio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasq; vrbes cōfugerunt: quæ Palæstini deserta nacti, faciliè occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò qua praelium proximè confecta est,

dum

cum caesorum cadauera spoliant, inciderunt in
 Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capi-
 ta etiam praeiderunt: & dimissis in hoc per ta-
 tam suam regionē certis hominibus, hostes ceci-
 disse nunciauerunt: quorū arma in tēplo Astar-
 tes dedicauerūt, porro corpora eorū circa mania
 vr̄bis Bethsana, quae nūc est Scythopolis, crucibus
 affixerūt. Quod posteaquā auditū est in Labissa
 vr̄be regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac
 filiorū cadauera rē indignā rati eos extrema ex-
 sequiarū honore fraudari, aliquā multi fortissi-
 mi & audacissimi egrediuntur, (alii enim hac
 vr̄bs homines robustos ac feroces) factōq; per ta-
 tam noctem itinere, ad Bethsana mania perne-
 nientes, demptis Sauli & filiorū corporibus La-
 bissam ea d: portauerunt, nemine hostium arcere
 eos aut aggredi propter virtutē ipsorū audente.
 Labisseni autē populariter eos deploratos in cele-
 berrimo agri sui loco sepeluerunt, & indicto ob-
 regis & filiorum cadem luctu ac ieiunio dierum
 septem, in laments & planctu eos exegerunt.
 Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium,
 propterea quod mandata Dei de bello contra A-
 malecitis gerēdo non est executus: & quia tra-
 cidato cum tota cognatione Achimelech ponti-
 fice, vr̄bem quoq; pōtificalem subuertit. Regna-
 uitq; viuentē Samuele annis decem & octo, &
 post mortem eius annis viginti: quo tempore ex-
 acto, cum quem diximus vita suā est sortitus.

FL. IOSEPHI ANTI-
 QVITATVM IVDÆI-
 CARVM, LIBER
 SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnus tribus rex
 creatur, in reliquis Sauli filius pa-
 ternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2 Reg. 1

HOC pralium in eum diem incidit,
 quo Dauid de Amalecitis victor
 Sicellam est reuersus. Tertio an-
 tem post eius redditum die, cla-
 psus è pralio Sauli interfectoꝝ scissa veste, ca-
 putq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: ado-
 ratoq; eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu
 Israëliitarum ait se venire: id fuisse illorum par-
 tibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum
 millibus, & insuper rege cum filijs post eam pu-
 gnam desiderato: atque se nunciare suis oculis vi-
 sa, cum fortè in fugientem cum suis regem inci-
 disset, quem à se rogatu ipsius casum ferebatur,
 ne viuus in manus hostium veniret: cum enim
 in gladium incubuisset, non potuisse seipsum pra
 multitudine vulnerum interficere. Eius deinde
 cadis argumenta certissima ostendebat, armil-
 las aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo
 detraxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam cer-

dis indicijs credere coactus, scidit vestimentum,
 & in fletu ac lamenti totam diem cum amicis
 exegit. Accedebat ad mæroris cumulū Ionathas
 Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis
 ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Davi-
 dis virtus & erga Saulum beneuolentia, ut quā-
 uis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, nō
 solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum-
 etiam interfectorem illius affici supplicio iusse-
 rit. Præfatus enim quod ipse sui accusator exti-
 terit, regis eadem professus, & per hoc Amale-
 cite filium se declarauerit, duci hominem man-
 dauit: præterea lamentationes & epitaphia in lau-
 dem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodie-
 rum vsq; diem leguntur. His extremis officijs 2. Re. 2
 honorato rege, lutūque finito, consuluit Deum,
 per prophetam, quānam ex vrbibus Iuda tri-
 bus habitandam sibi concederet. Cūque re-
 sponsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella
 eò commigravit, ambabus vxoribus illò addu-
 ctis, & cohorte domestica: mōxque tota tribus
 ad eum locum confluens, regem eum communē
 suffragio declarauit. Audito deinde quod Sau-
 lum cum filijs Iabiseui in Galaditide regione
 sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum fa-
 cinore, gratiam illis referendam suo nomine pol-
 licerentur simulque nuntiarent, quod Iuda tri-
 bus regem se consuluisse. Interea Sauli copia-
 rum perfectus Abenerus filius Neri, vir stre-
 nuus

nuntius, & ad magnas res obeundas natus, quā-
 primum cognouit cecidisse regem & Ionatham,
 aliosq; duos eius filios, prope in castra delatus,
 reliquū ex omnibus filiis nomine Iebosthū pericu-
 lo eripit, & superato viā cū illo Iordane, totius
 populi regē eum constituit, excepta tribu Iuda:
 regiamq; ei eligit apud locū qui Hebraice Ma-
 nali dictus, interpretatur castrū. Inde profectus
 est cum delectissimo milite, ut pralio cum Iuda
 tribu decerneret, iratus quod Dauidē regē crea-
 uissent. Huic occurrit Ioabus Saruia Davidis se-
 noris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra-
 tres, Abiseum & Asaëlem, vniuersumq; Davi-
 dis exercitum ducens: & cū circa quendā fon-
 ticulum apud urbem Gabao in eum incidisset,
 aciem ad praliū explicat. Cumq; Abenerus do-
 xisset cupere se experiri utrius partis præstan-
 tiores milites essent, ex pacto utrinque duodeni
 ad certamē sunt destinati: qui pgressi inter v-
 trāq; aciem, emissis prius pilis, gladios stringūt: cō-
 preliēsisq; aduersariorū capitibus, latera et ilia
 feriebāt, donec mutuis vulneribus ad vnū se con-
 ficerent: quo facto exercitus etiā conflixerunt,
 & post acre certamen, partes Abeneri succu-
 buerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non de-
 stitit persequi, sed tergis eorum hærens hortaba-
 tur suos, ut ne defatigarentur: idemq; etiam fra-
 tres eius faciebant, præcipue iunior Asaël ob
 cæcitiā pedum pernīcitatem celebris, & non
 solum

solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus: is tum Abenerum recta insequabatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari volens, primum vnus militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret: deinde rogabat, ne se in hanc necessitatē adduceret, vt illo interfecto, in fratris eius cōspectum posthac venire nō auderet. Cumq; ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti letale vulnus infligit, vt in vestigio concideret: qui verò cum eo Abenerū insecabantur, postquam ad locum in quo Asael iacebat peruenerūt, oblitī amplioris persecutionis circum cadauer constituerunt. Ioabius autem & frater eius Abisens, praeter exanime corpus cursu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerū, & vsq; locum qui ab aqua ductu nomē accepit: hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientē prospiciens: qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insecratione cogen- dos, omīssa fuga in certamen redire: culpā enim penes fratrem eius Asaëlem esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: visus est non male admonere: moxq; Ioabius dato receptui signo suos colubuit: & in

eo loco castris positis pernoctauit. Abenerus vero continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. Sequenti die Iobab recensitis castrorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est: ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouemdecim, praterque Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patris monumentis intulissent, ad regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebraeos civilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficeret, contra eorum, qui sub Sauli filij debebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios ex totidem vxoribus suscepit, quorum natus maximus ex matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigaa Daniel. Tertius ex Machaba filia Tholomai natus regis Aegyptiorum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus, quintum vero et sextum Gerthesam et Galam nominauit. Porro post conflatum civile bellum, et crebros partium conflictus, precipuum monumentum fuit in Abenero, qui quod esset vir prudens, et ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, ut longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde vero insimulatus apud eum, quod consuetudinem haberet cum concubina eius Raspha filia Sibathi, et ea de causa obiurgatus, dolore et indigno

indignatione motus, quasi non bona gratia sibi pro fidelis studio redderetur: minatus est se regnū ad Dauidē translaturū, & declaraturum quod Iebosthus nō tam propria virtute aut prudētia regno trans Iordaniē potiretur, quā ipsius bellicis artibus, & eximia in eam diem fide, moxq; misit in Hebronē ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si populo ad defectionem à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab vniuersis Hebrais rex agnosceretur. Qui cum vellemēter hoc nuntio latus conditionem accepisset, & quo magis ratum esset fœdus, postulasset ut Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palaestinarum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltie coniugio, adiunxatē etiam Iebostho: nam & huic Dauid scripserat, equū esse vxorē sibi restitui. Deinde cōuocatis senioribus populi, & præfectis militia, in eam sententiam locutus est apud eos: Remoratum se quidem illos quo minus relicto Iebostho ad Dauidē desciscerent: nunc autem libenter se hoc illis permissurū, quandoquidē certo comperisset, hunc per Samuelem prophetā totius Hebraorū gentis regem diuino iudicio designatū esse: eundemq; vatem præcecinissē, quod huius ductu vindicandum sit in Palaestinos, nec alio rege sub iugum Israēlitarum eos posse subigi.

His auditis seniores & praefecti, certi iam in eorū sententiā Abenerum transisse, Dauidi in posterum aperte studuerunt. Supererat ut & Beniamita in hac sententiā cōcederēt, quod ex hac tribu esset Iebosthi satellitiū: ad quos quum eadem verba fecisset, ac ne illos quidē reniti animaduertisset, cum viginti fermē comitibus ad Dauidem proficiscitur, ut praesens fœdus initū cōfirmaret: tū quia quisq; in rebus suis sibi magis quā alijs fidit, tū quia volebat certiorē facere, quid in causa eius cū senioribus & ducibus egisset, et quod ipsam quoq; Beniamiticā tribū in partes ipsius traduxisset. A quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandē petijt ut dimitteretur, traducturus ad eū exercitū, & quod promiserat re exhibiturus. & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hac promissa exsequenda missus à Davide Hebronē exiuerat, cum Ioabus copiarū imperator peregrē rediēs illuc aduenit: cognitoq; quod Abenerus iēto cum Davide fœdere paulo antē abisset regnū ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, autor illi factus regij fastigij, & aliqui vir prudens in consilijs capiendus, & rerū momētis obseruandus: ipse verò deteriori cōditione esse inciperet, et praefectura copiarū priuaretur, malum & iniquum consiliū concipit: ac primum calumnijs eū aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat sibi,

sibi, neq; fidem illius verbis adhibeat: nihil enim illum non tentare, quò regnum Sauli filio cōstabilias: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendū Davidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidē regem his moueri, mutato cōsilio facinus audace mente concipit, & certus hominem tollere mitis cōfestim qui cursim per eius vestigia viam carperet, & affecuti eum Davidis nomine reuocarent, quasi per obliuionē quiddā maximē ad rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus autē postquam hac audiuit ex nūtijs in loco cui nomen Besira x. stadijs ab Hebrone dissito, nihil eorū qua euētura erāt suspicatus, ad urbē reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioab, humanissimē exceptum summam beneuolentiam prae se ferens (ut saepe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulans) seorsum à cetero comitatus seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atq; ita abductum in locum portae solitariū, vno tantū fratre Abisao præsente stricto ferro per ilia traycit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse videri volebat in ultionem fratris Asaël, quem in pralio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem vera quòd miserē timeret, ne honore

quem obtinebat priuaretur. Davide imperium exercitus in Abenerum transferente, Hinc sanè videre licet : quam nihil non audeant homines ambitioni & auaritia dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiri properāt, non dubitant quoduis perpetrare facinus : & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant : sic existimantes, lenius incommodum esse ad summum fastigium nō peruenire, quam ab assuetis iam bonis excidere : ideoq; plus illis semper audacia superest, dum timēt ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro David audita Abeneri nece vehementer indoluit, sublataq; ad calum dextera, magna voce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio cades ea fuerit commissā : ad hac diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios praeiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne videretur hoc contra factus cum Abenero ictum fuisse admissum, edixitq; ut totus populus desleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus : atq; hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnā cum honoratioribus ac praefectis deduxit, planctu & lacrymis satis indicans vel beneuolentiam erga virum, vel merorem ob defunctum, quodq; praeter ipsius voluntatem interemptus fuerit : quin &

magnificè

magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suoq; exemplo ceteros ad idem faciendū prouocauit. adeoq; graueriter Abeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrè ipsi gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam quotquot erāt Abeneri studiosi vehemēter hunc defuncti extremum honorē & seruata ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquando neglecta & ignominiosa sepultura tradidisset: tum considerantes pro se quisque egregiam regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur: atque hoc modo optime David fama sua consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate casum fuisse Abenerum: quin & priusquam multitudo quæ ad funus celebrandum conuenerat digredere-
tur, docuit eos quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisaum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse: pæ-

nam tamē diuinitus infligendā non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modū vitam finiuit.

Ieboſtho amicorum inſidiis interfecto, vniuerſum regnū ad Dauidē deuenit. CAP. II.

- 1 I. Ieboſthus autem Sauli filius morte eius audi-
 2. Reg. 4 Ita grauitur hoc tulit, quod priuatus eſſet viro
 conſanguineo, qui precipuus autor ei fuerat, vt
 in paternū regnū ſuccederet, mirumq; in modū
 ob hanc cauſam ſe afflictauit. Nec ipſe diu ſu-
 perſtes fuit, ſed à filijs Hieremmonis Banaotha
 & Thanno per inſidias eſt oppreſſus. Hi enim
 cum eſſent Beniamita genere, & inter preci-
 puos optimates, exiſtimantes ſi Ieboſthum in-
 terſicerent magna ſe munera à Davide acceptu-
 ros, & aut amplas præfecturas, aut aliud quid
 honorificum apud eum per hoc factum ſe confe-
 cuturos, naſti ſolum Ieboſthum in cubiculo me-
 ridiantem, videntesq; nec ſatellitum quenquam
 adeſſe, neque iantricem vigilare, ſed & ipſam
 partim laſſitudine, partim aſtu in ſomnum ſo-
 lutam, ſubintrogreſſi ad eum, dormientē intere-
 merunt: præciſoq; capite, & per totam noctē ac
 diem itinere continuato, tanquam à laſis prope-
 rantes ad eum quem magno beneficio demeruiſ-
 ſent, Hebronem peruenerunt: oſtenſoq; Dauidē
 Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam
 ac beneuolentiam, quod regni amulum de medio
 ſuſtuliffent. Sed multū eos ſpes ſua ſefellit: neq;
 enim pro eorum opinione illos excepit rex. Scele-
 ratiff

ratissimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an nesciebatis quod à me opera primum Sauli interfecto retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut forte alium me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cadem tanquam beneficium: oblatum cõplecterer: idq; occiso à vobis in suo lecto viro iusto, qui nemine vnquam laesit, vos verò maxima etiam beneuolentia, summisq; honoribus profecutus est: quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabit, & mihi iniqua de me opinionis, quem putastis de tali Ieboſthi cade libenter auditurum. Neque enim alio modo grauius existimatione meâ ledere potuistis. Hac locutus insit eos exquisitissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: caputq; Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His 2. Reg. 5 ita finitis vniuersi Hebræorum procures Hebræorum ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, scq; & sua omnia illi dediderunt, commemoratis prius veteribus officijs quæ in eum viuente etiam tum Saulo contulissent, & quod tribunum tunc regium in summo honore habuissent, & quod diuino suffragio per Samuelē prophetam rex vnà cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli destinatum esset ut perdomitu Palestinis Hebræorum rebus perpetuam salutē ac securitatem

ritatem afferret. At ille collaudato eorū studio, hortatusq; vt in castris permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaque ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gēstantes qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hac tribus Dauidi regnū decreuerat: ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius: ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacus cum vigintiduobus cognatis principibus: ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraim viginti millia et octingenti, viri animis & viribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorum præscij, & armatorū viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorum quinquaginta millia: hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidem confluit: hi omnes eadem armatura utebātur, qua tribu Gadi. Ex tribu Nephthaliti de insigniores & ductores mille, scuto & hastâ armati, quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia: ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus

trans

trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassitidis armatorum scuto & hasta ga-
 leaq; ac gladio vigintiduo millia. Reliqua quo-
 que tribus gladijs utebantur. Ha fuerunt copiae
 quae in Hebronē ad Dauidem sunt collectae cum
 magno cōmeatu frumenti & vini, ceterorumq;
 ad victum commodorum, omnesq; communi sen-
 tentia regnum ei ratum ac firmum esse volue-
 runt cumq; triduo illic festa celebrassent, epu-
 liq; operati essent, Dauid cum omnibus his co-
 pijs Hierosolyma est profectus. Iebusei verò III.
 qui tum urbem incolebant, Chananaeorum &
 ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, &
 in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut
 alioqui mutili in cōtemptum regis collocatis, di-
 elitabant hos ad arcendum hostem sufficere,
 freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad iram
 concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum
 strenua militum opera vteretur, omnibus adni-
 tentibus ut nius urbis expugnatione ceteris sibi
 qui similiter pertinaces essent metus incutere-
 tur, vi inferiorem urbis partem occupat. Resi-
 stente autem sola arce, decrevit propositis hono-
 ribus ac præmijs militem ad rem alacriter ge-
 rendam excitare: promisitq; ei qui per subiectā
 vallem in arcem euasisset, totius exercitus impe-
 rium se commissurum: & cum eò certatim om-
 nes eniterentur, cupiditate summa praefectura
 accensi, Saruia filius Ioabius alios praeuenit,

Et conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

David vi captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiecit. urbemque Iudæis vicioribus inhabitandā tradit. CAP. III.

Eiectis deinde ex arce Iebusæis, & instal-
ratis Hierosolymis, rex eam ciuitatem Da-
uidis appellauit, ac per omne regni sui tempus do-
miciliū inibi habuit: ceterum tempus quo apud
Hebronem salus tribus Iudæ rex fuit, septem
anni fuere, & menses sex: postquam autē Hie-
rosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac
magis res ei ex voto succedebant, Deo prouiden-
te ut ea vrbs egregijs accessionibus quā cele-
berrima redderetur. Per idem tempus Iramus le-
gatione in hoc missa in amicitiam ac societatem
Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam
cedrinam, & architectos ac fabros, qui regiam
ei Hierosolymis exadificarent. David autē supe-
riorem vrbs partem & arcem in ea cōditam in
vnum corpus redegit, cingendumq; eisdem mu-
nitionibus Ioabo dmandauit. Igitur primus Da-
uid Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatē denomina-
uit. Nam tempore Abrahami generis nostri au-
toris Solyma vocabatur: nec desunt qui affirmēt
etiam apud Homèrum Solymorum nomine hāc
urbem intelligendam: templum enim iuxta He-
braorum linguam nominatum est hac voce, se-
curitatem significante. Totum autē hoc tempus

ex quo Iesus Hebraeorum aduersus Chananæos imperator, deuicta regionis agros suis diuisit, post quem Israëlita nunquā barbaros ex Hierosolymis eicere valuerunt, vsq; ad hanc Davidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iehusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum paritum est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiā, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoq; vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit: filios etiam undecim suscepit, quorum nomina, Annas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphem, Ienas, Eliphai, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis Thamara autem Abesalomi germana fuit.

David Palæstinorū bello impetrus apud Hierosolyma victoriā illuitrē consequitur. C.III.

Palæstini autem cognito quod Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle qua dicitur Gigantiū, non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudaorum verò rex nihil inconsulto Deo solitus agere, insit pontificem quid tunc quoque de euentu belli polliceretur predicere. A quo postquā lata omnia didicit, incunctanter

& ipse exercitū contra hostes eduxit: & com-
 misso pralio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim in fugam cōpulit. Ne-
 mo autē suspicetur modicū aut ignauū fuisse Pa-
 lastinorū exercitū, qui tum Hebræos inuaserat,
 coniecturā inde faciens, quod nō magno negotio
 sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta:
 sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen conso-
 ciatis armis auxilium illis tulisse: quæ causa fuit
 vt toties victi, tam multis milibus desiderati,
 denū bellum maioribus viribus redintegrarent:
 quandoquidem post præsentē quoq; cladem tri-
 plicato exercitu Dauidis ditionē inuaserunt, &
 eodē quo prius loco castrametare sunt ausi. Rege
 verò iterū de euentu oraculum cōsultente, respon-
 dit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata
 non longe ab hoste aberat, exercitum continen-
 dum, nec prius ad pugnā educendū, quàm sylua
 nullo perflante vento suapte sponte agigaretur.
 Quod vbi primū obseruatū est, & Deus maturi
 præsentia suæ signū dedit, nihil moratus ad pa-
 ratam iam & indubitātā victoriā est progres-
 sus: nam ne primū quidē impetum hostilis acies
 sustinuit, sed mox vt ad manus ventū est, terga
 vertit: nec segnius Hebræus institit, sodiendoq;
 terga fugientium, & multos prosternendo, vsq;
 Gexara, quod oppidum in vtrorumq; confinio
 situm erat, victos est infecutus. Itum est deinde
 2. Reg. 6 ad castra expugnanda, vbi non magno labore
 ingenti

ingenti prada potiti, deos etiam eorū contractos diripuerunt. Et quia iam iterū contra hostem res feliciter gesta erat, visum est regi de cōmunē seniorum & optimatū ac tribunorum consilio omne sua tribus robur ex tota eorum ditione cōvocare, & iidem sacerdotes ac levitas, atq; ita profectos vna ad oppidum Cariathiarim, arcā Dei ex eo loco Hierosolyma trāsportare, omneq; diuinum cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterū in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur sicut decretum fuerat habito, rex ad transferendam arcam accedit: quam sacerdotes ex adibus Aminadabi elazam, in plaustrumq; nouum impositam, subiungunt bubus fratribus eius & liberis ducendā permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorū instrumentorū musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma deducentes. Postquam autem ventū est ad locū cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oxa quidam exanimatus est: bubus enim exorbitantibus plaustrū & arca inclinata, Oxa cū non esset sacerdos ausus manū sustendendi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomē reliquit, qui inde vsq; hodiernum Oxa percussio

cussio vocatur. Tum David territus & cogitans
 se fortè idem passurum quod Oxa, si ad se in vr-
 bem arcam reciperet, quando quidem ille manu
 tantum in eam extensa morte mulctatus sit, su-
 persedit illam Hierosolyma inducere: diuertensq;
 paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomi-
 ne Obadami, genere Levita, apud hunc eam de-
 posuit, quæ per tres integros menses hoc hospitio
 vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; do-
 mum multis felicitatibus cumulavit. Rex autem
 cognito quod Levita is ex paupere & humili re-
 pentè vsq; ad invidiam eorū qui incrementa eius
 viderunt felix extitisset, nihil amplius mali ve-
 ritus arcam in urbem suam transtulit hac pom-
 pa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducere-
 turq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
 dinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante
 ac plaudente, ita ut Michole vxor eius. Sauli
 prioris regis filia, factū hoc improbaret: quæ ubi
 intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
 naculum à Davide in hunc usum erectū. In ea
 festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatum
 est & totus populus exceptus conuiuio, ut tam
 mulieribus quàm viris ac pueris in singulos di-
 stribueretur libum panis subcinerici, & laganū
 frixum, & frustū de victima: atq; his epulis po-
 pulo pasto, ipse domū reuertitur, Hunc occurrens
 Michole vxor, filia Sauli omnia precata est illi,
 quacunq; Deus propitius largiri solet: repre-
 hendit

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex saltasset, ita ut in còspectu servorù suorù & ancillarù partes quasdam inter saltandum denudaret. At ille non pudere se huius facti respondit, quòd sciret gratù esse Deo qui eù & patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se ei sapius ac saltaturù, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis videatur. Hac Michole ex Davidis còiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstracta tradidit, quinq; liberos genuit, ut suo loco diceretur. Caterùm rex videns res 2.Reg.7. suas quotidianis successibus per Dei fauorè proficere, peccare se putavit, quòd cùm ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcã pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decrevit ex ædificare Deo templum, quemadmodù Moyses prædixerat: còmunicatoq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cū is autor esset proposita exsequendi, pollicereturq; Deù opẽ ad hoc laturù, avidior etiã struendi tèpli factus est. Sequenti verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens ut David nuntiaret, gratã quidẽ sibi esse eius voluntatẽ, quòd primus omnium de ædificãdo templo cogitauerit: non tamẽ se permittere, ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanũ construeret. Verũ tamẽ postquã longam vitã rex ad ultimã senectutẽ

profectus felici fine clausit, extruendum esse templū à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon cuius nō aliter quā filij curā se habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: quōd si quid peccauerit, pēnā non vltra morbos & terra sterilitatem processuram. His ex propheta cognitis David letus, quōd, iam sciret posteris suis imperiū permansturū, & familiā suā fore illūstrē ac celebrem, ad arcam se contulit: procidensq; in faciē adoravit Deū, gratias agens pro omnibus beneficijs, acceptis, quōd se ex humili pastore ad tantū rerum fastigiū tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; providentia, qua res Hebraeorum augere atque ornare non desineret: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato ē tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAP. V.

V. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palaestinos decrevit, ahlegato omni otio & segnitie, vt quemadmodum Deus prädixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus vt quā instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palaestinam peruenit, hostibusq; magno praelio victis, & bona agrorum parte multatis, hisq; agros

agris Iudeorū terra cōtributū, in Moabitas bellum traduxit: eorū copias ita concidit, ut tertia tantū pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito contra Adraxarum Arachi filium movit, Sophenorū regem: cum quo ad Euphratem congressus, viginti peditum milia, equites quinquies mille occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reservavit.

Damasceni à Davide vincuntur. CAP. VI.

Interim Adadus Damasci & Syrorum rex audit quod David Adraxaro bellum intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cū valido exercitu in auxiliū eius properat, sperans se bellū ab eo depulsurū: cumq; & ipse non procul Euphrate cum Davide confluxisset, praelio victus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim rex eius acie viginti milibus, reliqui fuga salutis sue consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hac verba meminit. Longo deinde post tēpore indigenarum quidam nomine Adadus, ceteris potentior, Damasci & reliqua Syria præter Phœnicē regnū obtinuit. Hic bello inter eum & Davidem Iudeorum regē exorto, crebris pralijs cum eo confliatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus regē se et viriū & animi robore præstantissimū declaravit. Idē de posteris quoq; eius narrat, quod quasi per ma-

mus alius ab alio regnū simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posterī eius decimā vsq; generationē regnū obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodū apud Aegyptios Ptolemas. Ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello, abolere volens ignominiam aui temporibus acceptā, expeditione contra Iudaeos facta Samariā vastauit. Nec à verò aberrauit hac parte: hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israhelitas regnante, Samariā inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisq; opportunis in locis praesidijs, & tributo imposito, domum est reuersus: & centrophæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamq; eorum armaturā Deo Hierosolymis consecrauit: has postea Susacus Aegyptiorū rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hac postquā ad ea tempora ventum fuerit dicentur. Hebraeorum autem rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, praecipuas Adraxari vrbes aggressus est, Betzeam & Machonem: easq; vi expugnatas diripuit: in his magna vis auri & argenti reperta est, & prater hac aris genus, quod auro pretiosius est habitum, ex quo postea Solomon fecit magnū illud vas mare appellatū, & pulcherrima polubra, cū templū adornaret,

Ama

Amathenorum autem rex audita Adraxari clade quodq; exercitum amisisset, timens sibi decrevit in fidem et amicitiam Davidis ultro venire: misitq; ad eum Adoramum filium, qui victoriâ de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. David verò iuxta amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro utriusq; dignitate tractatū dimisit: munera verò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto auctori victoriæ Deo dedicavit: qui nō solū quoties ipse rex bellum administraret rem prosperabat, verū etiam misso in Idumæā Abiseo Ioabi summi copiarū ducis fratre, illiusductu Idumæos perdomari concessit. Decē enim & octo ex illorū exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata presidij recēs capta regione, rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exigit. Erat autē natura iustus, & in reddēdo iure verū tantū & equū respiciebat: exercitui verò uniuerso Ioabū præfecerat: à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designavit etiā ex Phineesi familia Sadocum pontificem cū Abiatharo. amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiā Ioiade filiū satellito suo præposuit: omnes regis seniores filij inter patris satellites versabatur. His ita ordinatis venit illi in mentem amici 2. Reg. 9

quondam Ionatha, fæderisq; mutui quod inter eos intercesserat: nã inter ceteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorũ qua vnquã accipisset. Igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiã referre pessel pro iucũdissima olim cum Ionatha acta cõsuetudine: cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percõtatus est, num posset aliquem indicare ex Ionatha genere viuũ, cui pro beneficijs à veteri amico perceptis gratiã repone-
 nere quiret: quo respõdente superesse filium eius Memphibosthũ, pedibus claudum: eo quòd no-
 trix audita clade in qua pater eius & avus ce-
 siderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsus ex humeris laferat: diligenter peruestigauit, ubinam & apud quos educaretur: quo comperto misit in Labatham oppidũ ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Mẽphibosthus verò postquam ad regem peruenit, procidens in faciẽ adorauit illum: moxq; iussus est bono animo esse, & omnia qua cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: et anitã domum cũ prædijs ad illã pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum rege mēsam accumbere, & nulla die cõuiuius nō interesse. Cumq; adolescens latus promissionibus & muneribus regis gratias agens adorauisset, rex accito Siba, ait se a-
 dolescenti paternam domum cum omnibus ani-

his possessionibus donasse: iussitq; cum villicatione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hac singulis diebus eum mensa adhibuit: & Siba cum quindecim filiis & viginti servis Mephibostho largitus est. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Icnatha verò filius posthac Hierosolymis habitavit, conuictor regis, nec aliter quam si ipsius filius esset tractatus, filiū etiam ex se genitum Michanum nominavit. Atque hoc honore Ionatha posteri à rege fuere affecti.

Caterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naasses, socius & amicus defunctus 2. Re. 10 esset: filiusq; in regnū paternum successisset, David per legatos officiose eū consolatus est, hortatus ut aequo animo patris obitū ferret, eandēq; quā pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Priores verò Ammanitarum, secus quam de Davide suspicari par erat, malitiosè hanc legationē missam interpretati sunt, cōcitauerūtq; regem, dicentes Davidem speculatores regionis & opū eius sub officij prætextu misisse: proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatem persuasus, cum iniuria legatos Davidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisq; dimidio vestimentorū factis non verbis

animum suū declarauit. Quam rem Dauid indignissimè tulit, nihil dissimulās non neglecturum se iniuriam cum cōtumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violata cōtra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquā perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius perfectos, conscj sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabāt. & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum regem cum mille talentis societate eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebāt peditum viginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi vigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicit. C.VII.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inuita cū regibus societas, Deo fretum, & scientē quod bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā vltisceretur. Itaq; Ioabo cōmissa belli administratione, cum lectissimo milite eum cōtra hostem misit: qui mox ad primariam eius gētis urbem castra admonuit. Hostibus verò urbem egressis, & duas seorsim acies explicātibus: alterā quæ ex auxilijs constabat in patenti cāpo: alteram verò quæ Ammanitarum gentis erat pro portu quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso

uerso & ipse ad militares artes confugit: et assumptus fortissimus militum, ipse Syro. alijsq; regibus se opposuit: reliquis Abisæo fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas acie dirigeret: Admonito prius, ut si videret Syros sibi prauallere, adducto properè suo milite succurreret: idem se facturum si ipsum Ammanitas agrè sustinere contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter rē gereret, daretq; operā ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur: qui cū aliquātisper magna vi restitissent, multis suorum cadētibz terga vertere sunt coacti: quo viso Ammanita terri-
ti, Abisæum cum suo milite aduentantem non expectauerūt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerūt: atq; ita Ioabz malè multatis hostibus victorem exercitū Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarū effecit, ut experti se impares in posterū quiescerēt: sed missis nuncijs ad Chalamā Syrorum trāsseplatēsiū regē, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerēbat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem milibus. Tum Hebraorum rex intellecto quòd denuo tā magnas copias Ammanita contra se paruissent, nolēs amplius per legatos cū eis bellū gerere, ipse cū vniuerso exercitu Iordanē trāsgressus illis occurrit: & cōmisso praelio victor euasit, casis peditū quadraginta, equitū

verò septē milibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo pralio vulnus accepit à rege, ex quo postea curā non admittente mori eum contigit. Mesopotamita deinde cognito tam trīsti pugna euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum numeribus missa, deditionem fecerūt: atq; ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Ve re autē ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; vastatis hostium agris compulso eos in Rabatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tēpore Dauid tactus

VII. 1. Reg. II vir iustus ac pius, & patriarum legum observator diligens, in graue tamen peccatum incidit.

Cū enim vergente iam die in solario regie more solito deambulare prospexisset in vicinis adibus mulierem frigida lauante, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: victusq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non valens, accitam ad se complexus est. Paulò post mulier gravidā se sentiēs, nūciat regi vt dispiciat quomodo factū hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatā supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerū maritū mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, perrotatur: quo referente, omnia cedere ex sentētia, partes ei de sua caena obtulit insitq; vt profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. At ille non ita fecit, sed inibi in regia &

inter

inter satellites regis noctem eam exegit: quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrem tãto post tempore dñum reuersus, ad vxorem nõ iuisset, idq; præter communem omnium hominum morem, quicunq; peregrè ad suo redeunt. Respondit ille, non esse aquũ vt interim dũ imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in vxoris amplexibus se oblectet. Hæc locutũ manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad vicariũ suum ducem dimissurus. Vocatus deinde ad cenã, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus. Hæc ob rem indignatus rex scripsit loabo vt in Vriã pœnã meritũ animaduerneret: modũq; puniendi indicauit, ne manifestũ fieret suo iussu hoc factũ: iussit enim, vt qua plurimũ periculi esset hosti opponeret, moxq; à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueret. His ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriã cõmisit ad loabum perferendã: qui receptis literis, & cognita regis volũtate, quem locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cũ toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum vt existimationi quam tum apud regem, tum apud commi-

litiones

litones sibi parauerat respondens libenter potius quã grauatum iussa capefferet. Cumq; Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, vt cū primum occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperet. Itaq; cum Hebraei fecissent assultum ad mania, veriti Ammanita ne ab illa parte hostis munus occuparet fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpunt. Quod vbi viderunt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorum, vno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod puderet contra quàm promiserat assignatum locum nõ tueri, in se ruentes sustinuit. ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos ignaros cõsilijs pudor idem in officio cõtinuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioab regi per nuntium significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissus aliquã multis infecta re in castra redire sit compulsus: mandarat autem nũcio, si regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Vria quoq; morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factũ aiebat, quod aperta vi mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illi esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus

natus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, vir aliqui fortissimus, quod inconsulte difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimū autē in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerādo, cū simile periculum incidit, hæc sequi illa fugere. Postquā autem indignabūdo de Vria quoq; morte relatum est: irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, vulgare esse id incōmodum, nec à natura belli alienū, cuius hæ sint vicissitudines: debere tamē cum in posterū cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatā urbem solo aquare, & habitatores eius ad vnum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properē se recepit: ceterum Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eū luxit: vbi verò à morore ac lacrymis destitit, sine mora eā rex coniugē sibi ascivit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Hæc nuptias Deus nequaquam equis oculis inspexit, sed iratus Davidis, cū propheta Nathani per visum nocturnū se obtulisset, regē grauiter incusauit. Propheta verò qui esset vir festinus ac prudens, reputās reges quoties suis affectibus rapiuntur, non magnū iuris respectū habere solare, cōminatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit illum blāda oratione aggredi, in hunc modū sententiā eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem urbē incolebāt: alter pradiues, multorumq; armentorū & gregū dominus: alter minus tantum

tam ouicula possessor: eā vnā cum pueris suis do-
 mi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quā
 si esset filia: cū verō hospes diuiti superuenisset,
 ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gra-
 tiā mactare voluit, sed abstracta per vim ouicu-
 la pauperis, ingulatā et apparatus hospitī appo-
 suit. His verbis rex grauiter cōmōtus, scelestum
 hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit,
 iustumq; esse vt quadruplū pro adēpta ouicula
 restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tā
 Nathan incunctāter subiecit, ipsum esse qui hac
 pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris
 dānatus: ac tum demū illi exposuit in quantam
 indignationē numinus incurrisset cuius fauore r-
 nuersa gētis Hebraorū rex cōstitutus, circum-
 quaq; vicinarū etiam gentiū earumq; multarū
 & magnarū dominū cōsecutus esset, non semel
 antea liberatus ē Sauli manibus: nūc cū eiusdem
 benignitate aliquot legitimas vxores habeat, cō-
 tēpto omni humano simul atq; diuino iure, alie-
 nam eum duxisse vxorē, marito ipsius interfecto
 & hosti prodito. Igitur affore diuinā vltionem,
 & ipsius quoq; mulieres ab vno ē filijs per vim
 cōstuprandas, & ipsum insidijs ab eodē appeten-
 dū, vt pro clā admissō peccato, in propatulo pa-
 nas persoluat: quin & puerum ex ea natū sine
 mora esse interiturū. Territo autē per hanc de-
 nunciationem rege, vehementerq; perturbato, et
 cū lacrymis fatēte se peccasse in Deū: erat enim
 vix

vir pius, & qui, hoc vno excepto, in tota vita ni-
 hil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam
 promissit, & regnum & vitam ei servaturū se
 esse, post pœnitentiā enim non amplius se irasci.
 Atq; ita Nathan postquam futura regi aperuif-
 set, domum reuertitur. Porro infans ex uxore
 Vria natus David, immittente Deo graui mor-
 bo corripitur, cuius vicē mœstissimus pater do-
 lenter ferens per septē diēs à familiaribus indu-
 ci nō potuit vt vllum cibū degustaret: sed atra-
 tus & sacco amictus, humi prostratus iacebat,
 & à Deo salutē pueri precabatur. Numis enim
 eius matrem diligebat. Septima verò die mortuo
 puero, familiares non audebant hoc regi indica-
 re, veriti ne re cognita ptinacius etiā à cibo re-
 liquaq; cura corporis abstineret desiderio defun-
 cti infantis, cuius morbum tam impotēter tulif-
 set: qui cū turbatā familiā sentiret, & aliquid
 mali calari, facile intellexit extinctum puerū:
 accitoq; vno è famulis postquā veritatē cōperit,
 confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste
 cādida, ad Dei tabernaculū properauit. posthac
 insū famulis vt cenā sibi apponerēt prater o-
 mnē opinionē, admirationi fuit omnibus cognati-
 tis & domesticis, stupētibus, quòd cum nihil ho-
 rum agrotante puero fecisset nūc post eius obitū
 omnia simul faceret: impetrataq; prius licētia,
 causam sciscitabatur. Tū illi: nō intelligitis, in-
 quit, quòd dū puerviuere, de salute eius sperās,
 nihil

nihil non faciebã quo Deum fleeterẽ? nunc post-
 quã is obijt, superuacaneũ sit inaniter mucrone
 cõfici. His auditis omnes sapientiã eius laudauerunt : nec ita multo post Bethsabe grauida exactis legitimis natura mēsis filium ei peperit, quẽ Nathanis monitu Salomonẽ nominauit. Interea Ioabius Ammanitas acri obsidione premebat, præcis aquaductibus, & comineatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur: ab unico enim puteo spes eorũ pēdebat, ac ne hoc quidẽ ad satietatem vtebantur, parcẽ aquã dispensantes, ne fortẽ in totũ deficeret. Hec Ioabius per literas regi significauit, hortans vt ad excidũ vr̃bis ipse veniret, et hũc quoq; titulũ victorijs suis apponeret. Qui collaudato ducis officio fideq; , assumpto secũ exercitũ ad deuastandã Rabathã proficiscitur, eãq; mox vi captã militũ diripiendã p̃misit: ipse verò ex præda nactus est Ammanitarum regis aureã coronã talentũ pendentem, et precioso sardoniche insignẽ: quã post ea capite gestare solitus est: necnũ et alia multa ac magni precij p̃da in ea vr̃be potitus est: viros verò eius excruciatos prius ad vnũ interemit; neq; mitius alias Ammanitarũ vr̃bes tractauit,

VIII pari modo expugnatas. Post hãc victoriã domũ
 2. Reg. 13 reuerso graue quiddã accidit ex tali causa: Filiã habebat adhuc virginẽ, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincẽtem: Thamarã nomine, ex eadẽ qua Abesalomus genitrice natã.

Eluim.

Huius amore correptus Ammon filiorū Davidis
 natu maximus, cū propter virginitatē ipsius
 & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passiōe
 hac cōstictabatur, vt nō aliter quā ex morbo len-
 tā tabē ac pallorē sibi cōtraheret. Id malū depre-
 hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
 vir prudēs & magni cōsiliij: vidēs enim Ammo-
 nē à natina corporis habitudine indies magis ac
 magis deficere, accessit illū, rogās vt causam sibi
 indicaret. Suspiciari enim se amatoriam quandā
 esse hāc passiōē: quo fatente sororē germanam
 sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis potiri
 valeat: suāsit enim vt simulata agritudine, si-
 mulatq; pater visendi causa illum accessisset, ro-
 get vt sororē ad se mittat, cuius ministerijs re-
 lenatus eo citius cōualescere possit. Paruit Am-
 mon, & cū nihil cunctatus decubuisse, simulare
 morbū cœpit. Dein cum pater officiose inuisens
 percōtaretur de valetudine, petijt sororem ad se
 mitti: ea postquam iussu patris accita venit, po-
 stulauit vt suis manibus colyphia frixa asser-
 ret. Sic enim libentius se comesturū, qua in cō-
 spēctu fratris farina subacta, formatiq; coly-
 phijs ac frixis iuueni obtulit. At ille non ea gu-
 stauit, sed famulis mādauit, vt quotquot pro fo-
 ribus cubiculi obuersarētur, submouerent, dicens
 se absq; si repitū quiescere cupere: quo factō, in-
 sit sororē in intimū cōclauē paratā cœnā infer-
 re: quod cū puella fecisset, apprehensa suadere

cœpit ut sui copiam faceret. At puella exclamât,
*Abstine vim frater, abstine, nefas est te rē tam
 turpē perpetrare. Desine à tam flagitiosa concu-
 piscētia, quæ nihil prater dedecus & infamiam
 toti familiæ nostræ afferre potest: aut si resiste-
 re ei non vales, à patre tibi hoc impetrandū est,
 non per vim extorquendū. At ille amore feruens
 non paruit, sed libidinis cœstro percitus reluctan-
 tem per vim opprimit: atq; post oblatū vitium, in
 contrariū mox affectū vertitur, & exosam ac
 fastiditā cōitijs aggressus, iubet ut euestigio se
 inde faceffat. Quæ cum hāc iniuriā priorē gra-
 uiorē diceret, quod constupratam vel vsq; noctē
 illic manere non patiatur, sed cōfestim extrudat
 clara adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus
 decurrat: mandauit famulo ut eam eijceret. Illa
 verò scissa talari tunica, qualibus tū regia puel-
 la ex more velabantur, & cinere caput sparsa,
 per mediā urbē discedebat; vim sibi illatā qui-
 ritando. In quam sic affectam cum Abesalomus
 frater incidisset, sciscitatus est, quid mali habe-
 ret, quod ita sese affligeret: cumq; illa de stupro
 rē totā ei denarrasset, solatus eā, hortabatur ut
 aquo animo factū hoc ferret, nec ad iniuriā suā
 pertinere putaret, cū à fratre sit vitata: quibus
 verbis placata puella vociferari ac quiritari de-
 sūt: & deinde aliquāmulto tēpore in cœlibatu
 apud Abesalomū fratrem perseuerauit. His cogni-
 tis Dauid pater vehemētior indoluit: sed quia di-
 ligebat*

ligeat Ammonem ut filiorū natu maximū, non sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odium eius in pectore calabat, opportunitatem vindictæ expectans. Iamq; alter amicus adierat, ex quo pudicitia sororis eius illusum est: & cum esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephremitica, ad tondendos suos greges, inuitauit patrē ac fratres ad solenne conuiuiū: quo excusante quod nollet eū grauari, rogauit ut pace eius liceret filijs proficisci: quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimū animaduertissent Ammonem temeto grauatū, neminē reſisti ad nātum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinū familiæ disidiū David à filio regno pulsus est. CAP. -VIII.

UT verò perpetratū est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrem ferebātur. Interim quidā praueniēs, oēs ab Abesalomo casos nūtiat. qui nō aliter quā par erat amissis simul tot filijs, idq; fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neque expectato nūtio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, cōfissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quā ipsum interfectorem. Ionathas verò Samia fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte caterorum credere: nec

enim causam facti inuenire posse: de solo Amnonne dicens diligentius perquirendum: nam de hoc probabile esse, quòd memor iniuria fororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea sonitus aduentantiū equarū, ex quorundā eos praecurrētiū, oēs in se conuertit: hi fuere filij regis, qui relicto cōiunio profugerāt. Ibi pater occurrit flens flentibus, et ex insperato vidēs quos paulo ante extinctos acceperat: denuoq; gemitus ac lacryma instauratur, his fratrem, rege filium sœde trucidatū deplorātibus. At Abesalomus in Gesura ad maternū auū fugit, eius regionis dynastam, ibiq;

2. Reg. 14 toto triēuo permāsit. Cum autē Dauidi animus esset Abesalomū ad se reuocare, nō ad supplicium, sed ut eū apud se haberet, iam enim ira resederat: vltro huc propensum Ioabus imperator suis artibus impulit: mulierculā enim quandā grādi natu subornat, qua lugubri cultu ad regē accedēs, aiebat inter duos suos filios ruri agētes rixā exortam adeò incruduisse, ut cū soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatq; hāc gratiā, ut quoniam cognati eius qui interfectus est alterū ad eadem expeterēt, salutis eius cōsuleret, ne reliqua spe sua senectutis orbaretur: neq; enim aliud remedium superesse, si nullū apud regē inueniret: nam nihil esse quod illos cōpescere queat, prater maiestatis regiae reuerentiā. Cumq; rex postulatis eius annuisset, hac verba subiecit: Tua quidem benig-
- gnitas

gnitati rex gratias ago, quòd senectutē meā & tantū non orbiatē miseraris: sed quo certior sim de tua clementia, tuū ipsius filiū prius in gratiā recipe, & indignationē contra eū depone: alioqui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia nō dubitare, cū ipse adhuc ob similit̃ iniuriā filio infensus esse pergās. At cuius est prudentia, vno cōtra voluntatē amissō, vltro necē alterius addere? Tetigit mox regis animū suspitio, personā à Ioabo esse subornatā: & cognito ex antecula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicēs eū affecutū quod capiebat, licereq; vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem prateriisse. At ille adorato rege, et verbis eius libet̃ acceptis, euestigio. Gesura properauit, & assumptam secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex verò audiēs filiū aduētaret, misit qui ei denuntiaret, ne ad ipsam accederet: nōdū enim, ita se affectū, vt reuersum vidēre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuotato patris conspectu, intra domesticos parietes cū suo famulatio se cōtinebat: nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mororē, vel quòd nō ea tractatione vertetur, quā vti regiū inuenē par erat: sed tam forma quā statura quosuis in maximis delictis agētes superabat. Tanta autē fuit eius caesaries, vt intra octauū quēq; mēsem ad ducētos siclos, hoc est ad quinque pondo accresceret. Ad hunc

modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & vna filia formosissima, qua Solomonis filio Raboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans, vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuifere & alloqui: quod cum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomũ venisset, exposculanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret: quamobrem, inquit, nunc te presentem obsecro, vt placatũ mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam, quàm exilium fuerat si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus.

IX. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus, breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitum armatarum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui

qui ins illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius favore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem. vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox vndiq; plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò conflueret. Inter ceteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymite, non quidem conscy con- spirationis, sed quasi ad sacrificium euocati, nec mora stratagemate succedente, rex ab vniuersis consalutatur. Ceterum David audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia percussus, qui inmemor condonata prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primò vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negotium iudici Deo committens, reliquit regie custodiam decem pelticibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcentorum cohorte, quæ etiam reguanta Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat.

Abiatharum verò & Sadocū pōtiffices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, arcamq; asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens sine arca praesidio diuina ope ē periculis se seruandum : simulq; mandauit vt de omnibus quae inciderēt per clancularios nuntios se certiore facerent: fidelē enim operā in talibus negotijs praestiterūt filij pontificū, Sadoci Achimas & Abiathari Ionathas. Ethao quoq; Gitzaeus nullus regis monitis adduci potuit, vt maneret, quod magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autē per cliuum Oliueti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibus, renuntiātū est, etiam Achitophalem mutatis studijs in partes Abesalomi concessisse : quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit: quā obire precatus est Deum, vt Abesalomi animum ab Architophele alienaret : verebatur enim ne eius cōsilijs contra se vteretur, viri prudētissimi & occultatissimi in dispiciendo quid factū opus esset. Cumq; in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cum multus lacrymis non aliter quam regno eiectus Deum precabatur: ibi offendit virum in amicibla constantem, nomine Chusim : hanc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerū deplorantē, solatus est pro tempore iussim a quo animo praesentem statum ferre: ac postremo obnixē precatus est, vt simulato Abesalomi par-

tui studio, diligenter secreta eius perscrutaretur,
 & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic
 enim eum magis partibus profuturum, quam si
 una maneret: atque ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se contulit, quo paulo post
 etià Abesalonus peruenit. Interim David pau-
 lum progressus obuiam habuit Sibam Memphi-
 boothi seruum, quē ipse ad curā pradiorū amici
 filio donatorū miserat, agentē pra se duos asinos
 necessarijs ad victum ornatos. Is obtulit ei ut 2.Reg.16
 quicquid vellet sibi de suis acciperet, simulq; ro-
 gatus vbinā Mēphiboothi reliquisset, Hieroso-
 lymis relicto respondit: sperare enim eū rebus tur-
 batis, fore ut ob Sauli meritorū memoriam ipse
 suffragijs populi rex crearetur: quamobrē indi-
 gnatus, omnia quae prius domino eius concesser-
 rat, Siba est largitus: dicēs hunc digniorē quam
 illū ut talibus possessionibus frueretur. Hac libe-
 ralitate Siba gauisus est. Davide verò iuxta locū
 Bacherā superuenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gera, saxis eū simul & cōitijs im-
 petens: cumq; amici eum protegerent, magis etiā
 exasperatus ad cōiitia, sanguinariū & multo-
 rum malorū causam appellabat, iubēs ut impu-
 rus ac execrabilis regione excederet: gratiasq;
 agebat Deo, quod per propriū filiū penā pecca-
 torū ab illo exigeret, & eorū quae olim in domi-
 num suum commiserat. Hac tam saeva petulan-
 tia concitatis omnibus ad indignationem, Abia

*ſeo verò etiã interficere Semeim volente, David
 eos culibuit, negãs addendã ad præſentia mala
 noui alicuius motus occaſionem. Nihil, inquit,
 moror hũc rabiðũ canem, & Deo cedo, qui cũ in
 nos immiſit. Mirũ verò ſi hac ab iſto patimur,
 quãdo etiã filius pietatis eſt oblitus. Sed hac mi
 ſericordi Deo cura erũt, cuius favore tandẽ ini
 mici nobis ſuccumbẽt. His dictis cõtinuabat iter,
 cõtẽpto Semei parte alia mōtis curſim cũ cõuitijs
 aſſectante. Delatus deinde ad Iordanem, ſuos ex
 itinere fatigatos ibi recolligebat ac reſiciebat,
 Intcrim Abefalomo cum Achitophcle conſilia
 rio Hieroſolyma ingreſſo, cõcurſu populi ſalutan
 tis ad eos factõ, inter ceteros etiã Davidis ami
 cus ad eos venit, & adorato nouo rege, precatus
 eſt illi perpetuũ hoc imperiũ. Rogatus deinde ab
 eo, quid ita cũ hac tenus inter præcipuos ac fi
 diſſimos patris amicos eſſet habitus, nũc deſerto
 illo ad ſe tranſiret : cordatẽ reſpondit, Non eſſe
 Dei voluntati & populi conſenſui repugnandũ.
 Hos, inquit, tibi ſtudẽtes, ego quoque meritò ſe
 quor: à Deo enim regnum hoc accepiſti : quòd ſi
 in tuorum numerum recipere dignatus fueris,
 quam fidẽ & beneuolentiam patri tuo me præ
 ſtiſſe noſti, eandem tibi præſtabo. Nemo enim
 præſentem ſtatũ iniquẽ ferre debet, quando non
 in aliam familiam regnum tranſlatũ eſt, ſed in
 eadem manet, filio ſuccedente. His verbis iuueni
 omnem ſuſſpitionem exepit. Aduocato deinde
 Achitoph*

Achitophèle consultabatur quidnam esset agendum. Is suavit ut cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseveraturum, sublata reconciliatio- nis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hæcenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitq; famulus, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idq; totum iuxta Nathanis propheta vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit. CAP. IX.

HOC Achitophelis consilium exsecutus, ite- 2.Reg.17
rum postulat quid de belli ratione cen-
seat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem
millia lektorum militum. Cum his se profectum
interfecturum patrem, atq; ita partibus suis inco-
lumnitatè, & ipsi securum imperium eadè opera
Dauidè sublato pariturum. Hac sententia dele-
ctatus accersit Chusim Dauidis amicorum prin-
cipem, (sic enim eum ille vocabat) & exposito
Achitophelis consilio, quid ipsi videretur qua-
rebat. At ille intelligens, quòd hoc modo Da-
uid in potestatem reductus facile occidi posset,
contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex
virtutem patris & eorum qui illum sequuntur,
quod

quòd in multis cōflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militū insidebit, aut post rupē aliquā deliteſcet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasione dum regi propiores facti totū viribus in pugna redeant: interim ille ex improviso superueniens, suis animum addet, nostris verò metum ac consternationē afferat. Expende igitur meum quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac: ac potius edicto per totam Hebræorum regionē copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiū carum tu ipse assume, nèue alterius fidei cōmittas. Facile enim illum deuincies, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia virorum, qui dari sibi occasione cupiunt declarandi quàm sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se conclusit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret: qui properè ad pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quodq; ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuntios significarent,

adbert

adhortarenturq; eum, vt sine mora Iordanem transiret, ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutū se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, vt extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in urbe agatur. Ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Absalomo decretum sit: mandaruntq; vt quantum possent properarent Dauidi hac indicaturi: qui euestigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Absalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à via publica, in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierè quandam rogauerunt vt se absconderet: ea mox demissu per funem in puteum, os eius velleribus contextit: rogataq; à superuenientibus persecutoribus num eos vidisset, conspectos sibi nō negauit, accepto enim à se potu statim abuisse dicebat: & si modò alacriter persequantur, fore vt eos cōprehendant. Illi disfrustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier verò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funē rursum extractos cooptū iter continuare iussit. Illi
 quanta

quanta potuerunt festinatione ad Dauidē per-
 uenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi re-
 nuntiauerunt: qui suos cōfestim Iordanē transi-
 re edicit, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro Achitophel ubi suum alterius consilium
 posthabitu vidit, consensu in nento Gelimonem
 patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, ad-
 dens quoniam non persuasisset, certò se breui pe-
 riturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc
 bello fore, & amissum regnū recepturū esse. Præ-
 stat igitur, inquit, magno animo, ut virū inge-
 nium decet, e vita exire, quàm Dauidi ob filio
 nauatā contra eum operā, excarnificandū se præ-
 bere. His dictis in penitissimas adū digressus,
 seipse suspendit: atq; ita Achitophelē, suo pte in-
 dicio tali morti addictum, cognati eius laqueo
 demptum funerauerūt. Caterum Dauid supera-
 to ut diximus Iordanē, peruenit Castrū, pulcher-
 rimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim presenti homi-
 nis necessitate motis, partim reuerētia. pristina
 felicitatis. Fuerunt autē hi Berzellæus Galadita,
 & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machrus
 Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad
 victum pertinebat, largiter regi cum suis præ-
 bebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec panis
 ac vinum, quū & carniū copia semper aderat,

Et quicquid vel ad alimonia, vel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesalomus x. coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi preposito exercitus cognato eius Amasa: prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigae: hac verò & Sarua Ioabi mater sorores erant Dauidis. Rex 2. Reg. 18 autem recensitis qui circa se erant, comparatoq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribuni, diuisoq; in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisao: tertiã tradidit Ethao, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem volentẽ adesse in exercitu amici prohibuerunt: idq; prudentissima ratione. Si enim eo prasente vincerentur, nihil spei reliquũ fore: quod si vna parte exercitus victi, cum cetera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatẽ non de fore: alioquin etiam hostẽ suspicaturũ, alium exercitũ circa regẽ esse. Placuit hoc consiliũ: itaq; persuasus apud Castrũ mansit. Sed dum amicos ad pugna dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorũ strenuã ac fidelem operam sibi nauarent: & vt post victoriã filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret: atq; ita precatũ illis victoria, exercitũ emisit. Ceterũ cum

Ioabus

loatus ex aduerso hostiū aciem suam explicuisset in planicie syluam à tergo habente, Abesalomus quoq; suos cōtrā eduxit : & cōgressi, acriterq; pugnantes multa vtrinq; praelara facinorosa edebant: his dummodo David regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contra, ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audacia-pœnas det, nihil, non vel facere vel pati parati. Iidem cum numero longe præstare, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere, Contra regū vt tot millia profligarēt omni ope cōiuxi: tandē vt erat dignū veterani, & rei militaris peritissimis, hostem terga vertere coegerūt : fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabāt, ita vt multo plures in fuga caderent quàm in pralio. Interfecta sunt enim ea die fermē viginti millia. Plurimi autē in Abesalomū ferebantur, insignē tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē ventilaretur capillitium, aspera arboris prominenti ramo inopinatē implicitū iuuenem suspendit. lumentum enim vehementi impetu ferebatur, nō aliter quā fessorem gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā ē militibus Davidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confo-
deret,

deret, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facere hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuveni sit precatus. At ille insisit ut indicaret ubinam pendentem viderit, maxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri vero Iobai circumfistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Iobai, suos a persequendo cohibuit, parcendum civili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in valle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis a Hierosolymis distitam, quam voluit vocari Manum Abesalomi, dicens quod etiam si liberos eius perire cotingat in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et unam filiam Thamarum quemadmodum iam antea diximus: quae Davidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

Quomodo David regno restitutus feliciter
vixit.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisq; suam dilapsus est. Achimas vero Sacerdoti pontificis filius adito Iobai, rogavit ut sibi permetteret ad Davidem ire, nuntiaturum lata omnia, quodq; divina ope ac providentia victoriam sit consequutus. Negavit hoc imperator, dicens non convenire ut antehac afferre lata so-

6

licus

ditus, nunc de morte filij regem certiorē faceret, insitq; eū ibi manere, sed vocato Chusi illi mandavit, ut omnia qua sciret ad regem perferret. Achima verò denuo rogante, ut ipse mitteretur, victoriā tantū nuntiaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim antenertit. Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de pralio nuntium, speculatorum unus conspecto Achima corrente, necdum valēs eum agnoscere, ait ad regem, videre se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuntium ominaretur, paulò post sequi illum alterū quendā indicavit. Respondente rege, hunc quoq; bonum fore nuntium, speculator iam propiorem Achimam noscigans, Sadoci pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum David, profectò hunc bonum & optatum nuntium asferre de pralio. Vix hac verba finierat, dum Achimas, regem adoratum salutat: & scitante de pugna, latam victoriā annuntiat. Rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorē militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quod iubente Ioabo propere discedendum fuerit, ut victoriā renuntiaret. Iamq; & Chusis aderat regē adorans, & victoriā amuntians: qui similiter de filio rogatus: Inimici, inquit, tuis eveniat idem quod

quod Abesalomo. Hac verba in causa fuerunt, ut nullā ex ea victoria voluptatē nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim cōscensa editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese affligens, ac vociferans: Fili mi, vtiā mihi tecum mortem oppetere cōtingeret. Cū enim esset natura suorum amantissimus, praeceteris huius maiore affectione prosequēbatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quod rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demissō capite lacrymantes, non aliter quā clade accepta veniebant. Caterū cū rex operto capite gemere desiderio filij periret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quod hoc patulo tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeo teipsum & familiam tuā oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum secisset: sed à te ac tui liberis initio factō, ad vnum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimici, sed gaudentibus & grauius puniensibus eos qui nostram vicem miserarentur. Te verò nō pudet hac facere propter hominē inimicissimum, qui quā esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? De-

sine igitur ab iniusto luctu; & date in conspectu tuorum militum, & gratias illis age, quod sua virtute hanc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quia coepisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac verius quam ante lugeas. Talibus verbis Ioabns regi maestitia excusavit, eumq; ad curam reipubl. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gravior esset militi eius conspectus, pro foribus porta confedit, ita ut hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hac ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuert, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Davide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quam iniquè hoc electo alteri regnum commisissent. Itaq; debere eos, extincto què elegerant, Davide rogare, ut omissa ira in gratiam populum suum recipiat, et quemadmodum antea curam reipublice suscipiat. De hac re crebrinuntq; veniebant ad regem: usq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudae compelleret, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Davide reponere, maxime cum in tribulis sit ac consanguineus. Pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quod cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitus non persuaderet, ut Davidi regnum in

manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solum veniam, quæ iam cōtigisset, verum etiā vniuersarum copiarū præfecturā, quam Abesalomus ei concesserat. Pōtiffices verò tū principes dicta tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Davidis incunctanter per legatos eum in regnum renocant: quorū exemplo simul & Amasa auctoritate moti ceteri Israelitæ & ipsi idem faciunt: atq; hæ legationes ad eū Hierosolymis excipiendū confluebant. Sed singulare Iuda tribus officium extitit, quæ vsq; Iordanē annem illi occurrit: eodē præsto fuit Semeis filius Gera, sequentibus mille viris è tribus Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis viginti. Hi vnā cū tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt rex cū suis absq; negotio transire posset. Vt verò ad Iordanē peruenit salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontē progressus, accidensq; ad regis pedes, rogabat veniā commissoriū, vtq; in sensu sibi esse desineret, vñ recepta potestate in se primum animaduerneret: reputaretq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modū supplicanti ac misericordiam imploranti Abisæus Ioabī frater: Satin, hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in regem diuinitus electum ore es committis? Tum rex ad eum rex

*fus: Desinite Sarvia filij, neue novas turbas ac se-
 ditiones excitare. Sic enim vos existimare volo,
 hanc esse mihi aditalem regni diem: quamobrem
 iuro me omnibus omnem penam remittere, qui
 quocumq; modo in maiestatem meam peccave-
 rint, neq; in quenquam ea de causa animaduersu-
 rum esse: tu quoq; Semei bono animo esto, nihil
 de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, coepit
 eum precedere. Post hac Memphibosthus Sauli
 nepos ei venit obviam, sordidatus & promisso
 ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profuge-
 rat, neq; comam totondit, neq; vestem purgavit,
 calamitatem eius non secus quam propriam fe-
 rens: ad hac à suo procuratore apud regem falso
 delatus fuerat. Is post salutatem & adoratum
 regem interrogatus ab eo, qua de causa non simul
 exisset, socius fuga futurus: respondit Sibam esse
 in culpa. Hunc iussum parare ad profectioem ne-
 cessaria, verba sua non aliter quam alicuius man-
 cipij contempsisse: alioquin, inquit, si pedibus inte-
 gris fuisset, & ad profectioem his uti potuis-
 sem, nunquam abs te relinqui passus fuisset. Nec
 contentus mea erga te domine pietate impedisse,
 in super maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
 bene novi quod tua prudentia tales calumniae
 non admittat, quum sis iustus, & Deum ac ve-
 ritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim
 in gravissimis periculis ani mei temporibus ver-
 satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostrata
 nominare*

nomine pœnas sumere: quæ tua bonitas est ac modestia omnes acceptas iniurias oblivioni tradidisti, recenti etiã tum earũ memoriã summã potestati affectus. præterea in amicorũ ordinem alleclũ, & mensæ tuæ quotidianũ conuiuiũ adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm unũ quæmus è maximè necessarijs apud te esse voluisti. His auditis neq; Nemphibosthum punire libuit, neq; an tibi calumniator fuerit cognoscere: sed præfactus cuncta se eius bona Siba largitum, veniam tamen illi & dimidia partis restitutionem promissit. Tum Mēphibosthus: Habeat sibi totũ Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berxellaum deinde Galaditã virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore aditus fuerat deducentem se Iordanem vsq; rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur, pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilq; illi defore, quæ extrema eius ætati refouenda sit opus. At ille excusauit, rem domesticam cõisulæ regio præferens: dicens, se iam octuagennarium nõ posse regie voluptatibus perfrui, iam de absolucendo extremo vitæ actu & sepultura sollicitum: rogansq; vt sibi cũ bona regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum ceterorumq; instrumentorũ, quibus antici regũ se oblectare solent. Quo ita in-

stanter rogante : Te, inquit, dimitto: hunc verò Achimanum filium meum abire sinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellaus relicto filio, & adorato rege, omniaq; fausta illi precatus, domum est reuersus. David autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens & Iuda tribum integram. Eo venerunt ad illum primores eius regionis, sequentem magna hominum multitudinem: incusabantq; Iuda tribum, quod inscijs ceteris ad regem se consulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iuda rogabant ut aequo animo ferrent quod prauenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prosequerentur: neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, ut merito agere ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum ceterarum tribuum principes: Demirantur, inquit, fratres, quod regem vobis propriè cognatum vindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex aequo Deus praesse voluit: ergo cum totus populus undecim partes habeat, vos unicam, tantoq; potiores sumus, prater aequum fecistis, quod nobis nescientibus ad regem venistis. In hac principum altercatione exortus est vir quidam malus ac seditiosus, Sabaeus filius Bocheria tribus Beniaminitis: qui sublata voce in medio multitudinis exclam

clamauit , Non est nobis pars apud Dauidem,
 nec hereditas apud Iessei filium : simulq; cornici-
 ne iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide il-
 lum sunt secuti sola Iuda tribu circa eum manē-
 te, à qua mox in regiam Hierosolymorum est de-
 ductus: vbi concubinis, cum quibus filius Abesa-
 lomus cōgressus fuerat, in alias ades traductis,
 omnia benignè vt antè administrari iussit: ipse
 verò posthac non amplius eis est vsus. Amasam
 deinde exercitui praposuit, dignitate in hunc
 collocata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq; vt colle-
 ctis quantis posset è tribu Iuda copijs post tri-
 duū ad se veniret, vt eum tradito exercitu cum
 imperio contra Bochoria filium mitteret. Quo ad
 colligendum militem profecto, quum in ea re oc-
 cupatior maturè non rediret: tertia die rex Ioab
 dixit, non esse in rem publicā dilationem Sa-
 bao cōcedi: ne fortè instructior factus plus dāni
 det, plusq; exhibeat negotij, quàm modò Abe-
 salomus exhibuisset. Nō est, inquit, vltèrius expe-
 ctandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt
 copijs, & sexcentorū cohorte, cum Abisao fra-
 tre hostē persequere: & vbiq; illum adeptus
 fueris, da operam vt pralio decernatur: & caue
 ne occupatis munitis vrbibus multorū nobis cer-
 taminū & laborum materiam prabeat. Ioab
 nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac co-
 horte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant
 militibus, contra Sabaeum raptim exercitū du-

cit. Cumq; Gabaonē, qui vicus quadraginta sta-
 dijs à Hierosolymis abest, pervenisset, obviam ei
 factus est Amasa magnum exercitum adducens.
 Ibi Ioab thorace munitus, accinctusq; gladio,
 accedente ad complectendum Amasa, de indu-
 stria gladium sibi è vagina elabi passus est: epq;
 mox à terra sublato, & altera manu barba A-
 mase ceu deosculandi prehensa, improniso ictu
 ventrem ei perfodit, hominē inque confecit: fa-
 cinus sanè impium, quòd bonum & cognatum
 iuvenem inmerentem propter emulationē sum-
 ma praefectura & regia gratia sustulit. Hac
 enim de causa iam ante Abeneri quoque cadem
 perpetraverat. Sed illuc facinus propter honestū
 praetextū fraternae relationis dignius venia vide-
 batur: in Amasa verò cades nihil tale habuit
 quod praeenderet. Casus autem imperatore perge-
 bat ad Sabaeum debellandum, uno relicto apud
 cadauer: hunc iussit proclamare ad exercitum,
 Amasam iure casum meritis poenas dedisse: qui
 verò partes regis foverent, Ioabum & fratrem
 Abisaeum enim duces sequi debere. Iacēte verò in
 via corpore, & tota multitudine ad id consuen-
 te, & ut fieri solet cū admiratione circumstāte,
 custos translatum illud in villam quādam longe
 à via remotam deposuit, & veste contextit: quo
 facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per to-
 tam Ifraëliticā regionē Sabaeum esset persecutus
 iudicio cuiusdā cognovit eū esse in munita qua-
 dam

dum vrbe nomine Abelmachea : qua obfessa &
 circumvallata, iubet militem muros eius suffodere
 et euertere, valde enim irascebatur quod portas
 ei clausissent. Mulier autem quadam honesta &
 prudens, videns patriam in extremo periculo, con-
 fecit manibus Ioabum per milites ad colloquium
 euocat, qui postquam processit: Deus, inquit, reges
 & imperatores creat, vt delictis Hebraeorum hosti-
 bus in pace Israëlitae contineant: tu verò nulla in-
 re laesus, primariam Israëlitarum urbem expugna-
 tum venisti. Tum ille abominatus eius Verba, et
 meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum
 e plebe occisum cupere, tantum abesse vt urbem
 tam egregiam extirpare velit: & si ad supplicium
 dedatur Sabai Bochoria filius, regi rebellis, o-
 missa oppugnatione confestim se inde exercitum
 abducentem. His auditis mulier Ioabum rogat
 vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis
 statim e manibus deiciendum: moxq; ad ciues re-
 uersa: Vultis, inquit, mali male perire cum liberis
 ac coniugibus propter hominem malum & igno-
 tum, cumq; pro Davide cuius tanta in vos ex-
 tant beneficia, regnare: & vnam hanc urbem
 tam valido exercitui resistere? Quibus rebus per-
 suasi, preciso capite Sabai, ad milites Ioabi hoc
 deiciunt: confestimq; signo receptui dato dux ob-
 sedionem soluit, & Hierosolyma reuersus denue
 vniversis copiis imperator praesititur: Banaias
 quoq; satellitibus et sexcentorum cohorti a rega
 praepon

præponitur: Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur: Sabathies & Achilæus Commentariensium sunt principes: Susa scribis præpositus, pontificatus quoque Sadoco & Abia-

XII. tharo mansit. Post hæc fame regionē premens

2. Re. 21 te, rex supplex à Deo petijt, vt populum miserratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare Deum vt Gabaonita vidicerentur, quos Saul rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & insurandum quod illi olim lesui imperator & senatus iurauerat, violauerat. Quamobrē si Gabaoniti pro casis ciuibus pœnas quas ipsi valuerint exigere permittat rex, fore vt placatus Deus populum è præsentī calamitate eximat. Quòd posteaquam ex prophetarū relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est, quid ad se peteret: qui cū septem è Sauli progenie deposcerent ad suppliciū, rex perquisitos eū tradidit, Mēphibos̄tho tamen Ionathæ filio parcent. His acceptis Gabaonita, vt libitū est in eos animaduertērūt: confestimq; pluyente Deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquāto post rex bello Palestinos adortus, et prælio cū eis cōgressus, dum victos audius persiquitur, vltra ceteros solus est longius puectus. Hūc iam lassulum cōspicit Acmon filius Araphi, vntus è gigantum sobole, indutus lorica circulis confectam

confertam, & lanceā gerēs trecentos siclos pendentem, accinctusq; gladio, & conuersus ē fuga haud dubiē confecisset regem, nī Abisai Ioabī frater repentiē superueniens eum protexisset iam prostratū, & hostem trucidasset. Quo regis periculo graviter cōmotus est exercitus, & duces in reuerando eum denixerunt, ne in posterum cum alijs interesset pralio ne si propter fortitudinē et audaciam humanū aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugna Palaestini ad Gazaram urbem cōuenissent, rex quamprimū hoc cognovit, exercitum contra eos confestim ire iussit: in hac expeditione egregiā laudem ob praecleara facinora edita meruit Sobacchis Chettani, unus ē fortissimis Dauidis militibus: cōplures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximijs insolecebāt, orco tradidit, praecipuus auctor victoria quā tunc Hebraeus de hoste reportavit. Redintegrantibusq; bellum Palaestinis, & novo exercitu in eos misso à rege, optimē se gessit Nephanius cognatus ipsius: singulari enim certamine cū fortissimū Palaestinarū congressus, occiso illo effecit ut reliqui terga verterent: multiq; hostiū in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castramentati sunt ad quoddā oppidū non procul Hebraeorum finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura cubitorū sex: cui seni digiti erāt in manibus ac pedibus.

dibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Saima filius solus se opposuit, stratoq; adversario maximum momentū ad victoriā attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit: nā & hic barbarus orumidum se à gigātibz iactabat. Hoc praelium cum gēte fuit ultimum, non ausa postea se cōtra

2. Re. 22. I. raelitas mouere. Caterū David perfunctus iam tellus ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminū odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pētrametro: instrumentūq; musicis cōparatus docuit Levitas ad pulsum eorū landes Dei decantare, tam subactis dēctus, quā in ceteris festiuitatibus: species autē instrumentorum haē suere: Cinnryra decem chordis intenditur, & plestro pulsatur: Nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur, cumq; his aderant & cymbala erea, bene magna atque lata: quod sanē de pradietorum instrumentorum natura ne prorsus

2. Re. 23 ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximē insignes praeclaris facinoribus xxxviii, quorū quinq; tantū virtutē cōmemorabo facili ex his de reliquis cōiectura: tales enim erāt hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gētes debellare. Primus Issamius filius Achemai, qui non semel in acie hostiū irruēs non prius à cade abstitit, quā non gētos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeia, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quodam

dam praelio Israelitis multitudine hostium territis,
 & in fugam versis, solus locum suum non deseruit, et
 congressus cum hostibus multos interfecit, adeo ut
 cruore gladius eius ad dexteram adglutinetur:
 quo viso reuersi in praelium Israelitae cedentes iam
 hostem urgendo admirandam ac celebratam victo-
 riam reuulerunt, Eleazar sternente, vulgo vero
 militum prostratos spoliante. Tertius erat Ili filius
 Sebas: hic quoque cum bello Palaestino in loco qui
 Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
 Hebraei quoque rursum territi loco cederent, solus in
 aciei vitem hosti se opposuit: & non pauci leiho
 dati, reliquos impressione eius non sustinentes,
 & in fugam effusus infectatus est. Haec fuerunt fa-
 cinora quae hi tres in praeliis ediderunt. Eo vero
 tempore, quo rege Hierosolymis agente Palaesti-
 norum exercitus usque ad urbem accessit, & dum ille
 consulurus Deum de bello, arcam ascendit, in ea val-
 le castrametatus est, quae x. stadiorum spacio
 usque Bethlema pertinet. dicente ad amicos: O quam
 bonam aquam habemus in patria mea, maxime
 in cisterna porta vicina: o si quis eam mihi affer-
 ret id certe mallet, quam multum argenti accipere:
 tres isti his auditu enestigio excurrerunt, & cum
 per media hostium castra Bethlema peruenis-
 sent, hausta aqua per eandem viam ad regem sunt
 reuersi, attoniti audacia tanta barbaris, nec au-
 sis paucitate eorum commerc. Eam aquam rex
 bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam,
 & ob

Et ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorū incolumitate. Post hos erat Ioab frater Abisai, qui vna die. D. C. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic pronocatus a duobus fratribus virtute inter Moabitas illustribus. utrūq; confecit. Rursum ex prouocatione cū mira statura Aegypto certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē cōfoait: quo insignior fuit victoria, quod adhuc viuētī adēptis armis, prius eū spoliauit, mox proprijs armis occidit. Est et aliud eius facinus, quod iam dictū, quantum ad animositatem vel praferri potest, vel certē cōscribi. Quum enim iungeret, leo in quendā puteum illapsus est: cuius os quod angustū esset, videbat breui fore ut id nimibus oppleretur: atq; ita desperato exitu, et salute rugire occēpit. Banaias autē fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiae: et cū descēdisset in puteū, repugnantem ictu baculi quem gerebat examinauit: Nec deteriores virtute fuerūt reliqui triginta tres.

- XIII. Caterū David volens cognoscere quātus mil-
 2. Re. 24 lium numerus recenseri posset in populo, oblitus
 praeceptorū Moysis, qui prädixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pēdendū Deo s missi. lum, iussit Ioabum imperatorem ut iret ad censum peragendū: quo excusante, nihil opus esse: nihil motus, coēgit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autē assumptis
 ad hoc

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis,
 obita tota Israëlitarū regione. & cognito quan-
 ta esset populi multitudo, post nouē mēses & vi-
 ginti dies Hierosolyma reuersus ad regē nume-
 rum ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica,
 quam nondū ad cēsum vocauerat, sicut nec Le-
 uiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens
 in Deū se peccasse. Erat autē reliquorū Israël-
 tarū numerus nōgenta millia, dūtaxat eorū qui
 ad militiā essent idonei. In Iuda verò tribu qua-
 dringēta millia cēsebantur. Prophetis deinde re-
 ferentibus ad Dauidē quòd Deū offendisset, sup-
 plex orare cœpit, vt propitiū redditus facti hu-
 ius daret veniā. Qui exoratus Gadū prophetam
 ad eū misit, tres optiones offerētē, vt ex his quā
 mallet eligeret, aut famē per septēniū duraturā,
 aut bellū per tres menses iniquo Marte cū hoste
 gerēdū, aut pestilētiā per triduū inter Hebræos
 sancturam. Illo verò harente ac turbato propter
 difficilē inter hac mala electiōē, & propheta
 vrgete ad celerē responsionem, vt Deo renūtiare
 posset: rex cogitās quòd si famē peteret, sui ma-
 gis quàm aliorū rationē habuisse videri posset:
 quandoquidē ipsi nihil periculi esset multū fru-
 menti in horreis habēti, illis non item: quòd si per
 tres mēses ab hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi
 cōsuluisse, qui arces & fortissimā circa se col-
 lē haberet: optauit malum regnātibus aequè ac
 regnatis cōmune, in quo omnibus par metus im-

minet : praefatus melius esse incidere in manus Dei, quam in manus hostiū. Hac ita ut audiuit propheta Deo remittente, pestilētia in Hebraeos ingruit, ita ut varijs modis absumeretur, nec facile esset morbi cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incōpertis causis homines rapiēbat: alius enim post aliū efferebatur, & clanculum obrepens malū celeriter exitium afferebat. Quidā enim repente cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabāt: alij paulo lētiore vexati malo, ne curationē quidē ferre poterant, sed inter officia medicorum expirabāt: alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu praefati exanimabantur: nonnulli interim dum aliquem domesticorū funerant, sepultura nondum absoluta cōmoriebantur: quo factū est ut à matutina hora vsq; ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamq; gemitus à Deo missus Hierosolyma petebat, eā quoque verbē simili malo afflūcturus. Tum rex sacrum indutus & humi prostratus, supplicor orabat Deum ut pestē sedaret, & iam mortuis consentius de cetero quiesceret. Inter has preces sublatis oculis, cernens gemitū per aërem stricō gladio Hierosolyma petentē, exclamat ad Deum, se esse pastorem pœna dignū, ceterūm greges nihil commueruisse: effunderet iram in se, ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestē repulit : missōq;

ad

ad eum Gado propheta, mandavit ut confestim
 ascenderet in aream Oronna lebusai, & exstern
 Eto altari, inibi sacrificaret. Qui mandatum hoc
 non neglexit, sed mox ad destinatum locum se con-
 tulit. Oronna vero circa trituram frugum occu-
 patus, ut regem unum cum omnibus filiis acceden-
 tem vidit, occurrens adoravit eum. Erat autem
 genere quidam lebusaeus, sed inter praecipuos ami-
 cus Davidis, quae causa fuit, ut capta urbe nihil
 illi molestum acciderit, quemadmodum superius
 diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad
 servum accederet: ait, se velle aream eius emergo,
 ut in ea domino altare construeret, & sacra fa-
 ceret. At ille & aream, & aratra, & boves, &
 holocausta gratis largiri se dixit, precariq;
 ut Deus libens ac propitius hoc sacrificium ad-
 mittat. Rex vero gratiam sibi eius simplicitatem
 ac magnanimitatem professus, voluit ut pretium
 acciperet, iniquum enim esse de gratuitis offerre
 sacrificium. Oronna vero dicente facturum se
 quicquid rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta
 siclis emit, exstructoq; ibi altari, sacrificia
 & holocausta super eo perfecit, & hostias
 pacificas obtulit: quo festo Deus placatus, pro-
 pitius ut ante est relictus. Erat autem is locus,
 in quem olim Abrahamus filium ut holocausto-
 ma facere adduxerat, & cum iam iam iugula-
 dus esset puer, aries repente astans altari appa-
 ruerat, qui pueri vice fuerat constitutus, ut iam

antè scripsimus. David autem cùm animaduertisset se exanditū, & gratū fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum altare vniuersi populi
 XIII. appellare, & Deo tēplum ibi exadificari: quā eius vocem Deus in futurum ratam esse voluit: mox enim propheta ad eū misso, illic tēplum exstruendum pradixit à filio, quem regni successorē esset relicturnus. Post hanc prophetiā infuit rex numerari inquilinos, & iumenta sunt eorum centum octuaginta millia: ex his constituit lapidariū octuaginta millia, reliquos ad conuēhēdos lapides deputauit, ex quibus tria millia & quingētos operarijs praefecit: magnam quoque vim ferri ac aris ad horū operū vsū congeffit, materiāq; cedrinā multā & praezradem, Tyrīs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrarat: dicebatq; suis amicis, hac idē se apparare, vt filio successuro materiā ad ædificandum relinqueret, & non tum demū eam cōportare necesse habeat, adhuc per aetatem rudis talium negotiorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus persoluat.

David se viuentē Solomonem filium suum regnum auspiciari voluit. CAP. XL.

Accito deinde Solomonis filio mandauit, vt quamprimum regnum adeptus esset, tēplum Deo cōstrueret, dicens se id voluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quod propter crebra bella cruentus haberetur: praedictumq; sibi id

id ædificium à fati destinatum filiorū natu minimo, qui Solomon esset appellandus : quem non aliter quā filium patri, ipsi Deo cura futurū : atq; etiam totam Hebræorum regionē hoc principe felicem fore : & inter cetera bona, id quod omnium est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, verum etiā ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem à Deo designatus es rex, antequam natus, da operā ut alioquin etiam dignus sis eius providentia, pietatem colens, & iustitiā, atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moysen tractas observans, & ab alijs eas violari non permittens : & insuper templum quod te regnante strui sibi voluit, cura ut sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine : omnia enim ante obitū parata tibi relinquam. Scito sanè anri quidem collecta decem millia, argenti verò talentorum centum millia : aris item ac ferri tantum congeſsi, quantum vix numero comprehendi possit : & ad hæc lapidū ac lignorum materiam copiosissimam. Habes præterea multa millia fabrorum lignariorum & camentariorum : & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eumq; perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi, ut in ea structura filium adiutorem, & securi de omnibus aduersantibus, cultui tantum divino vacarent :

percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipub. statum, quæ præmia p̄s ac iustis Deus solet reddere. Postquam autem absolutū fuerit templū, iussit arcam in eo reponi, cateramq; sacram suppellectilem, cuius receptaculo iam pridem templū debuerat extrui, nisi patres mādatum Dei neglexissent: qui præceperat, ut quamprimū hostilem terrā occupassent, templum illi exadificarent. Hæ fuerunt Davidis adhortationes, tam ad filiū, quàm ad principes.

xv. Prægrauate autem iam senio, & corpore per
 3. Reg. i atate frigescente, alio sus factus est, ut ne inie-
 ctis quidem multis stragulis calefieret: cumq; ex
 communi medicorū consilio decretū esset, ut le-
 tiſſima è formosis totius regionis virginibus cū
 rege cubaret: hoc enim fore contra frigus reme-
 diū, fouente eum puella: inuenta est in vrbe una
 femina omnīū eius ætatis pulcherrima, Abisace
 nomine, quæ cum rege cubitās, nihil aliud quàm
 recalfaciebat eum: iam enim præ senio ad vene-
 reas res elāguerat: sed de hac virgine paulo post
 incidet mentio. Caterū quartus filius Davidis
 iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Aegisthus
 ei natus, nomine Adonias, Absalomo quod ad
 ambitionem attinet similis, de occupando regno
 cogitare capit, & cum amicis egit ut sibi pri-
 cipatum deferrent: parauitq; sibi currus multos
 & equos, & quinquaginta viros stipatores: id
 quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec com-
 pescuit,

pescuit, ac ne scitatus quidē est, quid sibi vellet
 talis apparatus. Admotores autem habebat Ado-
 nias Ioabū imperatorē & pontificē Abiatharū.
 Soli autē conatibus eius resistebāt, pontifex Sa-
 docus & propheta Nathan, & Baraias prae-
 fectus satellitum, & Semien Davidis amicus, &
 manus fortissimorum. Porro Adonias paratis in
 suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis re-
 gis, & inuitatis illuc omnibus fratribus exce-
 pto Solomone, assumpsit secum & imperatorem
 Ioabū & Abiatharū & principes tribus Iudae.
 Eos verò, qui pontificis & Nathanis propheta,
 & Baraia satellitū praefecti partium erant, ad
 hoc convivium non vocavit. Hoc Solomonis ma-
 tri Bethsaba propheta Nathā indicavit, Adoniā
 regnare insciente Davide : suavitq; ut tam pro-
 pria salu'i, quam filij regno consulere : ingres-
 saq; ad Davidē sola diceret ei: quod ipse quidem
 iurasset post se regnaturum Solomonem, & in-
 terim Adonias regnum occupasset. Hac loquenti
 cum rege se quoq; supervēturū propheta pollici-
 tus est, & verbum eius testē futurū. Paruit Beth-
 saba, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; dē-
 cendi copia, omnia sicut propheta sultmonuerat
 indicavit, exposuitq; ordine quē admodum Ado-
 nias epulū adornaverit, & Abiatharū pōtificem
 Ioabūq; principē exercitus vocaverit, & filios
 regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis;
 addebat etiā, totū populū suspensum expectare.

quēnam esset successorē declaraturus: vt cogites
 rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam
 ipsam quàm Solomonē filium. Adhuc ea loquēte
 cubicularij nuntiant Nathanē venisse vt regem
 videret: statimq; admissus percontabatur, nū ho-
 die regē declarat Adoniam, & principatū suum
 in illum transferat. Parato enim splendido con-
 uinio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto
 Solomone, & prater hos Ioabū imperatorē: hos
 omnes suauiter epulantes cū plausu & alacri-
 tate faustis acclamationibus perpetuū imperium
 nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, vocauit,
 neq; Sadocum pontificem aut Banaïam satelliti-
 o tuo prepositum: quare equū est vt ab omnibus
 sciatur, num hac gerantur ex tua sententia. His
 auditis rex iubet acciri Bethsaben, excefferat
 enim cubiculo propheta veniēte: qua introgres-
 sa: Iuro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
 tuum filium, vt iam antè iuravi, eumq; in solio
 meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad qua verba
 tūc mulier adorato rege longam ei vitam esset
 precata, Sadocū accersit pontificē, & Banaïam
 præfectū satellitiū: quibus mox veniētibus iubet
 vt assumpto Nathanē propheta & cohorte re-
 gia, impositūq; filio ipsius Solomone in mulam
 regiam, extra urbem illam deducerēt ad fontem
 qui vocatur Gion, vinctūq; sacro oleo regem
 declararent. hoc autē manus Sadoco pontifici &
 Nathani propheta iniunxit: mandauitq; vt re-
 uento

aeflo per mediam urbem. praeciente tubicine
 profequentiū multitudo acclamaret, In aeternum
 Solomon rex in folio regio fedeat: vt notum fiat
 vniuerfo populo, regem eum à patre declaratū.
 Solomoni verò praecepta imperadi dedit, vt iustè
 ac piè praefit tum Iudae tribui, tum vniuerfo He-
 braorū populo. Post hac Banaias Dei Solomoni
 propitiū fieri precatus, cū ceteris sine mora eum
 in regiā mulam imponit, & deductū extra urbē
 ad fontē, oleoq; vñctum, rursū in eam cū fau-
 stis acclamationibus introducit, vt multos an-
 nos in hoc principatu feliciter exigat: moxq;
 adductū in regiā in folio paterno collocant. Quo
 factō populus totus ad conuinia festiuitatemq;
 animū aduertit, choris & tibijs sese oblectans,
 vt praecedentū instrumētōrū terra simul ac aer
 resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius
 coniuue audiuerē, vehemēter sunt perturbati, &
 Ioabū imperator negauit sibi placere vel soni-
 tum illū vel tubā. Cumq; nemo frueretur appo-
 sitis, sed omnes cogitabūdi accumberēt, accurrit
 ad eos pōtificiū Abiathari filiū Ionathas: & cū
 Adonias libenter visum iuuenem bonum nuntiū
 ominatus esset, ordine illis rem totam de Solo-
 mone & regis voluntatem exposuit: quo audito
 proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisque
 domum diffugunt. Adonias autem veritus ne
 rex factū eius iniquo animo ferret, supplex ad
 altare cōfagit, & hoc apprehenso se tenebatur.

Quod tibi ad Solomonem est perlatum, quodq;
 rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniu-
 ria, & securitate impunitatis: clemēter simul ac
 prudenter prateriti quidē errati veniam ei con-
 cessit, sed pramonito vt caueret in posterū: alio-
 qui si amplius aliquid nouare deprehenderetur,
 ipsum sibi causam exitij futurum: misit deinde
 qui illū ex asylo educerent: qui cū venisset, no-
 uumq; regem adorasset, iussit eum domū suam
 abire nihil sollicitū, ac in relinquū curare, vt vir
 bonus sit, quandoquidē hoc ipsi maximē expe-
 diat. Dauid autē volens eū totius populi regem
 declarare, conuocat principes Hierosolyma, vna
 cum sacerdotibus ac Leuitis. quibus recēsis in-
 uenit eorum qui trigesimum annum excederent
 XXXVII. millia: ex quibus designauit cura-
 tores edificiij templi ter mille supra viginti mil-
 lia: iudices verō populi & scribas eorū sex mil-
 lia: ianitorum verō domus Dei quatuor millia;
 tantundemq; eorum qui hymnos Deo canerent
 & instrumentis musicis à Dauidē vt diximus
 in hoc preparati vterentur. Hos diuisit in co-
 gnatiōes: & separati à reliqua tribu sacerdoti-
 bus, vigintiquatuor eorū cognatiōes inuenit: ex
 Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo:
 instituitq; vt vna cognatio ministraret Deo per
 dies octo, à sabbato vsq; sabbatū: atq; ita sorti-
 tio facta est omnium cognationum in praesentia
 Dauidis, & Sadoci, ac Abiathari pontificum, &
 omnium

omnium principum: & cuius prima fors exijt, de-
 scripta est cognatio prima, & post hanc secu-
 da, deincepsq; vsq; vicesimam quartā: quae qui-
 dem diuisio durat vsq; in hodiernū diē. Leuiticā
 quoq; tribum in partes vigintiquatuor diuisit:
 & sortitione facta, & illis quemadmodum sacer-
 dotibus octoni ministerij dies obuenerūt. Preci-
 puum autem honos Moyses posteris est habitus.
 Constituit enim eos custodes thesaurorum Dei,
 & donariorum quae reges solent dedicare insti-
 tuitq; ut vniuersa Leuitarū tribus & sacerdo-
 tes per suas quisq; vices interdiu noctuq; circa
 cultum diuini numinis versarentur, sicut olim à
 Moysē praescriptum fuerat. Post hac totas copias
 in duodecim partes digessit, eiq; tribunos, centu-
 riones & praefectos assignauit: cōtinebat quaq;
 pars millia vigintiquatuor: voluitq; ut singula
 singulis mēsis stationē agerēt circa regiā So-
 lomonis, vnā cum tribunis suis ac centurionibus:
 cuiq; suū ducē praefecit, virū iustū & spectata
 bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris,
 eorūq; cultoribus, & armētis cū suis pastoribus
 praefectos attribuit, quos nominatim recensere
 necesse nō habeo. Postquā autē omnia sicut di-
 ximus ordinauit, aduocatis in cōcionē magistra-
 tibus Hebraorū & tribuū principibus & duci-
 bus quos singulis exercitus suis partibus prepo-
 fuerat, adhuc omnibus qui negotijs & facul-
 tatibus regijs praerant, è suggestu celsiore in-
 bruns

hunc modum multitudinē est allocutus : Fratres
 & populares, notum vobis esse volo, quod cum
 voluissem templū exstruere, mil'ū auri cum in-
 usum & argenti centū millia talentorum cōpa-
 ravi : sed Deus ipse per prophetā Nathanem me
 retuit, eo quod bellis quæ pro libertate vestrā
 gessi, dextram hostili cruore contaminaverim,
 & filium meum regniq; successorē templum sibi
 iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis
 quod etiam maiores nostri Iacobi filij cum duo-
 decim essent, Iudæis tamen consensu omniū prin-
 cipatū obtinuit, & mihi cum sex fratres essent,
 posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse,
 nec eorū quenkūq; id factum iniquē tulisse: ita
 ego quoq; postulo, vt Solomone imperiū conse-
 culo, ceteri mei filij nec cōtra illum, nec inter se
 iniuicem seditiones agitent: sed scientes hunc di-
 uinitus electum, libetere eius dominio sint subie-
 cti. Cum enim equū sit si Deus ita velit vel ex-
 ternos ferre dominos, quāto magis gratulari &
 fanere decet fratri, non secus quā eiusdem ho-
 noris participes. Ego sanē nihil magis in votis
 habeo, quā vt promissiones Dei deducātur ad
 effectum, & felicitas quæ hanc regionē sub So-
 lomoni regno manet, quamprimum totam eam
 occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod qui-
 dem dubio procul ita futurum est, & omnia re-
 licta euenient si tu fili mi pietatis & iustitiæ, pa-
 triarūq; legum custodem geras; alioquin si ha-

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomonī tēpli descriptionē ac formā dedit, in qua fundamenta & cella tam inferiores quā superiores, earumq; numerus & quātitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quāq; vasa tam aurea quā argentea fieri deberēt præfiniuit, hortatusq; est eum vt summā diligentia ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticā, vt eum adiunarent, tum propter aetate nondum sat naturam, tum quia diuinitus & ad regnū esset electus, & ad templum aedificandum. Quam quidem fabricā nequaquam fore difficilem, præparata per se iam antē materia multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorumq; ac cementariorū multitudine, & smaragdīs alijsq; omnis generis gemmīs. Postremo nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornandū adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq; protegere. Postquam autē Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principū & sacerdotum, & tribus Leuitica, de suo quoq; conferentū, & multa liberaliter ac magnificē pollicentū: obtulerūt enim se cōtributuros talentorum auri quinq; millia, & stateres decem milles: argenti verò centum millia, ferri quoq; talentorum multa millia: & si cui lapillus aliquis erat pretio

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum: quorum cura praepositus erat vius à Moysis posteris nomine Iatus. Ea res magna voluptate affectit totū populū, & maxime Dauid visa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omnium promptitudine, elata voce Deum laudavit, patrem ac conditorem huius universitatis appellans, fabricatoremq; rerum tam humanarum quam divinarū, & praesidem ac gubernatorem generis Hebraeorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi commissi. Post hac precatus omni populo bona omnia, privatimq; filio mentē bonam & iustam, omniq; virtute praeditam: iussit ut populus quoq; Deo laudes persolveret. Illi verò prostrati humi Deum adoraverunt: versi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quae ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti vero die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblatis, ad pacifica quoq; sacrificia multis millibus victimarū mactatis: & tota ea die rex una cum omni populo festivitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Mors dauidis, & quantum filio ad struendam templi reliquerit. CAP. XII.

Paulò autem post David accedete ad senium xvi.
 morbo, videns iam instare sibi mortem, ac- 3. Reg. 2
 cito Solomone sic illum est affatus: Ego, fili fato
 vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus
 qui nunc sunt, quæ post erunt communem in-
 gredior: quam remetiri non licebit, ne quid in
 hac vita geratur remisere. Quapropter vivens
 adhuc & morti vicinus iterum atq; iterum te mo-
 neo quæ & antè consului, ut iustus sis erga sub-
 ditos, & prius erga Deum qui te hoc regno co-
 honestavit: utq; custodias precepta eius & le-
 ges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne
 vel gratia, vel assentatione: aut cupiditate,
 aliæque affectione ad neglectum earum deflectas.
 Nequaquam enim Dei fauorè poteris retinere,
 nisi seruatis eius legibus, alioquin suâ providen-
 tiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum ex-
 hibueris, qualem decet, & qualè optamus, effi-
 cies ut regnū in familiā nostrā maneat, & nul-
 la vnquam alia domus præter nostram in He-
 braeos dominationem obtineat. Memento etiam
 iniquitatis Iob, qui propter emulationem duos
 duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Nerī
 filium, & Amasam filium Iethraiz: in eum tuo
 arbitrati animaduertes, quandoquidem hæte-
 ntes poenā euasit, quòd in ipso esset potèti-
 or. Com-
 mendo tibi etiā Berzellai Galadita filios, quos
 mea causa omni honore ac studio prosequeris, nō
 conferēs in eos beneficium, sed referens, pro offi-
 cijs

cujus quæ pater illorum in me exulem liberaliter congeſſit, & per quæ vos ſibi debitores effecit. Præterea Gera filium Semeim Beniamitæ, qui me pulſum multis affecit cõitijs quãdo Caſtrũ petebam, moxq; ad Iordanẽ occurrens fidẽ incolumitatis tũc à me impetrauit, nunc occaſionẽ rationabilẽ naſtus punito. His mādatis filio de Repub. & amicis, & eis quos punitos volebat, exſpirauit, exactis ſeptuaginta vita annis, poſt quã regnaſſet apud Hebronẽ tribus Iudæ imperitans annos ſeptem, & menſes ſex, Hieroſolymis verò vniuerſa regionis rex annos triginta tres, vir optimus, & omnibus virtutibus præditus, quas regẽ tot gentiũ incolumitati proſpicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminibus pro ſubiectorum tutela ſuſceptis primus ſe periculis obijciebat, exemplo ſuo militẽ ad præclara facinora excitans, & non tanquã dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in conſilijs prudentiſſimus, & egregie callens quid in præſens, quicquid in futurum conduceret: adhuc ſobrius, mitis, benignus erga calamitoſos, iuſtus, humanus, quæ quidem præcipuæ ſunt regum virtutes. Nec in tanta poteſtate vnquam ab æquitate deſtexit, niſi quod ad Vriã vxorem attinet. Tantas præterea diuitias heredi reliquit, quantas nullus alius rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autẽ eum filius Solomon Hieroſolymis magnificẽ, præter ſolenniã illa in regum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit cōiectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, volens pecuniam ei dare, ut abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Davidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursus post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui regum cineres continent, neuter eorum peruenit: singulari enim arte ita erant sub terrā conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆI-
CARVM, LIBER
OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimi-
cos expulit.

CAP. I.

DE Davide igitur & eius virtute, 3-Reg. 2
quantorumque bonorum sua gesti au-
tor fuerit, & quantis bellis felici-
ter gestis senio cōfectus decesserit,
in proximo volumine docuimus. Ceterum postea-
quam

quam Solomō eius filius, atate etiā tum iuuenis,
 regnū adeptus ex sentētia patris & decreto di-
 vini numinis in solio cōfedit, populus quidē totus
 ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus
 precatus est ei perpetuā rerū felicitatem, & post
 regnū bene administratū diuturnā senectutem.
 Adonias verò qui etiā uiuēte patre occupare co-
 natus est regnū, accessit ad regis matrem, eamq;
 blandē salutauit. Qua querēte nūquid venisset
 quòd opera sua opus haberet, omniaq; benignē
 pollicēte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd
 tam atatis prerogatiua, quā populi cōsensu re-
 gnū sibi deberetur: sed quoniā Deo visum sit id
 trāsferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libēter
 ferre illius dominationē, & cōtentū esse presenti
 conditione. Rogauit deinde ut apud fratrem pro
 se intercederet, eiq; persuaderet, ut bona eius pa-
 ce liceat sibi ducere Abisacen cū patre cubare so-
 litā. Essē enim adhuc virginē, quòd pater pra se-
 nio congregari cum ea non valuisset. Bethsabe ve-
 rò promissit operā suā in hoc negotio, & de hoc
 coniugio bene eū sperare voluit, tum quòd rex
 ultro fratri gratificari cuperet, tū quòd eo pre-
 ces matris essent accessura: atq; ita plenū sse ho-
 minem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit
 colloquutura de eo quòd Adoniae petenti promi-
 serat. Cui cū rex occurrisset, cōplexuq; eam ex-
 cepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat
 regia sella, sedit, insitq; alterā matri à dextris
 poni

poni. Qua postquā consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiores facias. Respondit ille, iuberet quicquid vellet, pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic prefari, ac si negaturus suspicaretur, sed certā impetrandi spem habere. Tum illa rogat, ut virginem Abisacen Adonia fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se quod non eadē opera postularet, ut regnum ei tanquā natu grandiori cederet, quando Abisaca coniugium expetat, habens amicos potentes, Iobum imperatorem copiarum & Abiatharum sacerdotem. Moxq; accito Banaiā prefecto satellitum, mandavit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud precipue, quod vna cum eo arcam transfulisti. Hec autem pœna tibi erit Adonia partes sequuto, ut neq; hic maneat, neque in conspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri vive, atq; ibi usq; ad mortem dege, quandoquidē talia commisisti propter quae indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatu est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prœdixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phinees ad Sadocum. Caterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea

familia pontificē, ex Phineeffu gente primatam
 vitā egerunt lx. filius Iosephi pontificis Boccias,
 & Iuius Ioathannus, Ioathanni verò Marao-
 thus, & Maraothi Arophaeus, Arophaei Achito-
 bus, cuius fuit Sadocus, qui primus Davide re-
 gnante pontifex est creatus. Porro Ioabns impe-
 rator audita nece Adonia, valde extimuit: eius
 enim amicitiam magis quàm regis coluerat, &
 ideo non immeritò malè suspiciens ad altare con-
 fugit, impunitatem se inde quaſitum exiſti-
 mans, propter notā regis erga Deum pietatem.
 Qui poſteaquā de Ioabo renuntiatum eſt, miſit
 Banaiam qui citaret eum ad ſuū tribunal cau-
 ſam dicturū. Ioabns autē negabat ſe ſanū reſi-
 cturū, ſed ibi potius quàm aliās moriturū. Hoc
 eius reſponſo per Banaiam accepto, rex inſiſt, vt
 inibi caput eius ita vt vellet abſcideretur, &
 hanc poenam lueret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne fas ac neſas peremerat. Corpus
 verò ſepeliri, vt peccata eius apud poſteros ma-
 nerent, ipſe verò ac pater innocentes eſſent quod
 ad Ioabi mortē attinget. Banaias verò exſequi-
 tus mandatū, ipſo in imperiū copiarū ei ſuſceſ-
 ſit. Poſt hac abrogato Abiatharo pōtificatu, rex
 ſolū Sadociū id ſacerdotiū obtinere voluit. Semei
 deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa
 inibi apud ſe manere, interdīcto cedronis torren-
 tis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit eſſe capite mul-
 taudū: nec cōtentus interminatione, iurando
 homi

hominē ad id mandatū seruandū adiecit. Semcis
 verò professus sibi gratissimū hoc regiū manda-
 tum, & iuratus facturū se imperata, patria re-
 licta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū vna cū illis re-
 uersum, agrē tulit nō præsriptū modo suū con-
 temptum habitū, sed sacramentū etiā Dei viola-
 tū: accitoq; mox, Nōne tu, inquit, iurasti te nū-
 quam me derelicturū, neq; ex hac vrbe in aliā
 comeaturū? non euades penā periurij, vir pesti-
 me, sed lues etiā illa quæ olim per petulantia in
 patrē meū eiectū es debacchatus: vt scias quod
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū prauātur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi vidētur, crescit illorū pœ-
 na quam iam dudū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meon iussu regis Banaias interfecit. Solomon I I.
 autē sublatis iam inimicis, regnoq; constabilito, 3. Reg. 3
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit uxorem:
 instauratinq; Hierosolymorum mœnibus maiori-
 bus multo & munitioribus, in trāquilissāna pa-
 ce Rempubicā deinde administrauit, nihil im-
 peditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiā ca-
 leret, & leges custodiret, vel mādats, quæ à pa-
 tre morituro acceperat, exsequeretur: sed nō se-
 cus ac si grādus natus esset, maturaq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis,
quodque primus Hierosolymis templum ædi-
ficauit. CAP. II.

Visum est autem ei Hebronē petere, & su-
per altare æreum à Moryse fabricatum sa-
crificare, mille victimarum holocaustis cae-
lesti numini oblati: qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in fornix ei
conspiciendū se prabuisset, inssit eum postulare
quicquid donorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peret: Solomon verò pulcherrimum quiddam ac
maximum petijt, quod & Deus libentissimè lar-
gitur, & homini est vtilissimum. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
vt homo inuonis petijt: nam hac sola vulgo ho-
minum videntur expetēda, hac sola diuina ma-
nificētia digna. Sed da mihi, inquit domine
mentem sanam, & intellectum bonū, vt his ac-
ceptis populum hunc verè ac iustè iudicare va-
leam. Hac postulatione delectatus Deus, pollici-
tus est se etiam alia qua non petierat, additu-
rum, diuitias & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellektū ac sapientiā, qualem antehac nemo ha-
buerit, vel regū, vel prinatorū. Adhuc confer-
naturū regnū in eius familia p multas atates,
modò iustus esse pergat, Deoq; per omnia patrere
et paternis vestigijs incedere, p̄cipuas eius vir-
tutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è
Bratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma
est reuer

est reuersus: & mactatus ante tabernaculū plurimis victimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per easdem dies iudicium ad eum delatū est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē cōtrouersam de qua lis erat necessarium duci indicare, ut qui has legent difficultatem decernendi intelligant, & si quando tale quippiam incidit ad exēplar solertia regia difficultatē disquirendi sibi comparent. Duae mulieres quæstus meretricij venerūt ad eum, quarū altera qua in iuriam pati videbatur, sic est exorsa: Ego, Rex, & mulier hac habitamus in eodem cubiculo: accidit autē ut amba eadē die, eademq; hora infantes masculos pareremus: post triduū ista iuxta cubantem suum infantem per somnū oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit: illucescente die mammam prabere volens infanti, meū non inueni, sed istius mortuū vidi iuxta me iacentē, id quod certissimis indicijs deprehendi: & quia repentes meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi: nā quia propter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meū est abnegat. Tum rex interrogat alteram, æquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & assenrento suū esse superstitē infante, alterius verò mortuū: neminēq; inueniēte quid decerni posset, sed omnibus ut in re obscurissima recusetibus, solus

Rex tale quidam excogitavit. Iussu afferrī infantibus, tam vivo quam mortuo, vocat quendā ē satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerū vtrumq; secet in duas partes, quō vtrāq; dimidium accipiat tam vini quam mortui. Hāc sententiam totus populus tacitē dānabat ut puerilem: sed interim cū vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esset si vinum videat etiā si alienus existimetur: altera verō parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens rex has postremas voces non fingi, ei qua exclamauerat infantē adiudicauit, quōd hac re vera mater esset: alterius verō malitiam damnavit, quōd & suum perdidisset, & amica infantē perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regia prudentiae simul et sapientiae, & ex illa die non secus quā diuina mē-

3. Reg. 4 te pradito obtemperabant. In tota autem sua ditione praefectos & duces habuit hos: Toparchia Bethleem, qua sortē Ephraemi complectebatur, praerat Vres. Ea verō in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Barnaba filio Achili, cuius praefectura contributa erat, & ea regio qua vsq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsq; montem Libanū, vrbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gatharis administrabat. Achinadabus Galilae totū Sidon

Sidonem & ſque præerat, habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiã nomine Baſimam, Maritimam verò quæ eſt circa Arcem Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium môtẽ & Carmelum, totamq; inferiore Galileam. Subea Beniamitica ditio fuit commiſſa. Tabares regionem trans Iordanem ſitam ſub ſe habuit: & rurſum his omnibus vnus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus aucta ſunt res Hebræorum, & tribu Iudæ, populo ad agrorum colendorum ſtudio conuerſo. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus diſtracti, ad hæc optatiſſima libertate auidẽ perfruentes, in hoc potiſſimũ erãt intenti, vt ſuas quiſq; facultates augetet, & maioris præcij faceret. Erãt præterea regi alij perfecti, qui Syrorũ caterorũq; barbarorum Euphratẽ inter & Aegyptum incolentiam gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari cõferebant in quodidianos regia mēſa ſumptus ſimila coros triginta, farine ſexaginta, ſaginatoſ boves decem, & paſcuales viginti, & ſaginatoſ agnos centum. præter capturas venationum, quæ conſtabant cervis ac bubaliſ, præterq; aues & piſces. Tãtam etiam carruum multitudinẽ habebat, vt quadraginta millia præſepium numerarentur, in quibus equi iugales alabantur: & abſq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorũ media pars Hieroſoly mis circa regẽ verſabatur, reliqui verò ſparſim

per villas regias debebant: & qui regijs impēſis
 præerat, idem etiam equis neceſſaria ſuppedita-
 bat, eò conueniendo ubicunq; rex habitaret. Tāta
 autē fuit ſapientia & prudentia, quā Solomon
 diuinitus acceperat, vt omnes priſcos ſuperaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium ſapiētiffimi
 habentur, longē poſt ſe relinqueret. præcellebat
 etiā eos qui per idem tēpus in maxima opinione
 ſapientia fuerunt apud Hebræos, quorum nomi-
 na non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanaſius, Ae-
 manus, Chalcus, Dodanus filij Hemaonis. Com-
 poſuit etiā libros Odarum & Carminum quin-
 que ſupra mille, & parabolarum ac ſimilitudi-
 num libros ter mille: cuiuslibet enim ſpeciei plan-
 tarum ſuam adhibuit parabolam, ab hyſopo vſ-
 que cedrum: item fecit de pecoribus & cæteris
 terreſtribus animalibus, natatilibuſq;: & qua
 per aerem feruntur: nullius enim horum naturā
 ignorauit, aut inſcrutatam reliquit: ſed circa o-
 mnes philoſophatus eſt, & ſcientiam proprietat-
 um earum ſummam præ ſe tulit. Quin & eam
 rem diuinitus conſecutus eſt ad vtilitatem &
 medelam hominum, qua aduerſus demones eſt
 efficax. Intātationes enim cōpoſuit, quibus mor-
 bi pelluntur: & cōiurationū mōdos ſcriptos reli-
 quit, quibus cedētes demones ita fugātur vt in
 poſterū nunquā reuerti audeāt: atq; hoc ſana-
 tionis genus nūc vſq; plurimum apud noſtrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam
 Eleax

*Eleazarū, in praesentia Vespasiani & filiorum
& tribunorum reliquorumq; militū, multos ar-
reptitios percurrētē. Modus verò curationis erat
hic: Admoto naribus demoniaci anulo, sub cuius
sigillo inclusa erat radice species à Solomone
indicata, ad eius olfactū per nasum extraheta-
tur demonium: & collapsō mox homine, adiura-
bat id ne amplius rediret, Solomonis interim mē-
tionē faciens, & incantationes ab illo inuentas
recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant
ostendere suae artis efficaciam, non longe inde po-
nebat poculum aut polubrū aqua plenū impera-
batq; demonio hominē exeunti ut his subuersis
signū daret spectantibus quòd reliquisset homi-
nem: quo factō nemini dubiū erat quāta fuisset
Solomonis scientia & sapientia: quamobrem li-
buit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota sit exi-
mia regis huius natura, quamq; charus deo fue-
rit, & in omni genere virtutum excellētissimus.
Porro Tyriorū rex Iromus audito quòd Solomō 3. Reg. 8
patri in regnū successisset, vehemētē est gaudi-
sus: nā Davidis amicus fuerat, & p l-gatos sa-
lutato gratulatus est praesentem felicitatem: per
quos Solomō scripsit ad eū in hunc fere modum.*

*Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum
voluisset adificare tēplū Deo, bellis assiduus im-
peditum: neq; enim prius à subingandis hostibus
destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego
verò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur,
& pras*

Et presenti otio decreui uti ad destruendum
 celesti iumini domicilium, id enim à me fa-
 bricandum, iam antè patri meo Deus prädixit:
 quamobrem rogo, ut aliquos vna cum meis mit-
 tas in montem Libanum ad materiem ceden-
 dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
 callent quàm nostrates: mercedis autem quanta
 huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum
 facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, So-
 lomoniq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus
 regis Solomoni. Gratia Deo quod tibi paternam
 principatû tradidit, viro sapienti Et omni vir-
 tutû genere prædito. Quare cum nihil mihi gra-
 tius accidere potuerit, voluntati tuae libes obse-
 quar. Excisis enim multis Et magnis trabibus
 cedrinis atq; cyparissinis, p meos ad mare deduc-
 cendas curabo: eosdemq; iubebo ut compactis ra-
 tibus ad quemcumq; volueris tuae regionis locum
 eas appellât, unde post per tuos Hierosolyma de-
 portentur. Tu verò hanc nobis gratiam repones,
 ut exportâdi ad nos frumenti potestâtê facias,
 quo utpote insulares maxime indigemus. Ha-
 rum literarum exemplaria hodieq; durant, tam
 in nostris quàm Tyriorum annalibus: Et si cui
 libuerit hac certius cognoscere, impetrata à pu-
 blicorû commentariorum conservatoribus visendi
 copia, comperiet eorum scripta cõsonare cum his
 quæ à nobis produntur. Quod ideo admonuit, ut
 qui hac legunt, sciant nos nihil veris affingere,

neq; verisimilia quadam et ad delectationē accommodata narrationi nostra interserere, atq; deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat : quādoquidem in hac commentatione à decoro discedere absq; nefario scelerē non licet : qua propter non recusamus quin scripta nostra renūciantur, nisi talia sunt ut eorū veritas validissimis argumentis approbari possit. Caterū Solomō rex acceptis regis Tyriorū literis, & facilitatē eius & benevolentiam collaudavit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, premijs eum est remuneratus, frumētī annuos bis mille coros mittēdo, & totidē olei bados : bados autem capit sextarios LXXII. parem quoq; vinī modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo millia XXX. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quā minus labor sentiretur. Decem enim millia insit in Libano sylinam per mensem integrum cadere, ac deinde per dies alios domi interquiescere, dum reliqua viginti millia suum opus absolunt, ita ut quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hæc erāt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum catenarq; materia LXXM. & cementarij LXXXM. magist

magistriq; horum ter mille & CC. ijs mandatis fuerat vt saxa prae grandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbem conueherent: idq; non modò indigevis, sed & missis ab

III. Iromio opificibus erat iniunctum. Exorsusq;

3. Reg. 6 est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium vocat, Iar verò Hebraei, annus DXC. duabus postquam Israelitae ex Aegypto excesserant: mille & x. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluvium verò annis MCCCCXL. quòd si ab Adamo creato vsq; templi adificationem tēporum ratio subducatur, cōperiētur anni M M M. C I I. Initium verò fabricādi tēpli in annū vndecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quae condita est CC x L. annis antequā templum extrueretur. Iecit igitur rex in altissimā terrae profunditatem fundamenta templi ē saxis validissimis, quae contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita vt cum cōtigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus praberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem aedificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, nō minorem admirationem habitura, quā qua fāpernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificētiā operis per artifices elaborata sunt:
- exstrux

exstruxeruntq; illud vsq; lacunar ex albo lapide. Huius adificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud adificium pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decē, surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde tēpli construxit triginta cellas, quae inter se cōstipatae externae parietes templi fulciebant. erātq; inter se peruia, & patebant singula in longum vigintiquinq; cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quā rursus aliae, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt cōiunctae inferius adificium aequarent altitudine. Nam superius non erat circumadificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellae quidem suum quaq; tectum habebant, non proximo contiguum: reliquum ex longissimis trabibus erat confectum, ad vtrunq; latus pertingētibz, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderent. His trabibus subnexa erāt laquearia politissima, calaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniderent, auro, & intrantium oculos fulgor undique

occur

occurrere perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum vsquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret: sed connata potius omnia quàm arte congesta viderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est rex, ut cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hac enim pars non habebat oriente magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola: nec parum ad firmitatem conferbant tabula cedrina se invicem complectentes, & crassis catenis inter se constricta. Divisio deinde in duas partes facta, penetrale eius viginti cubitorum nullo fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinat, has quoque calatas & inauratas. eas pratexit velis picturatis, hyacintho, purpura, cocco, byssoque splendidissimo ac mollissimo distinctis. Post hæc in adyto viginti cubitos quatuordecim patente dedicavit duos cherubinos ex auro solido, utrumque quinque cubitorum altitudine. uterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas quapropter non longo seimctos intervallo statuit, ut una ala australem parietem attingeret, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese

contin

contingentes in medio si tam arcam protegeret. Hæ cherubicæ effigies quânam specie fuerint, nemo vel considerare potest vel eloqui. Pavimentum etiâ templi constravit laminis aureis. Ianua decem fores altitudini parietis pro portione cõuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atq; vt cõpẽdio dicã, nihil tã intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea aulaum & huic ianua, simile illi quod interior ianua habuit. Caterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersivit Tyro 3. Reg. 7 ab Iromo artificem nomine Chiramum, filiũ mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israëlitis oriundo, operarium insignẽ in quavis materia, sed præcipuẽ in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri voluit. Is fecit duas colūnas areas crassitudine quatuor digitorum, altas decẽ & octo cubitos, quarũ circumferentia duodecim cubitos complectebatur: his imposita erant caputella fusilia liliata proceritate quinq; cubitorũ, quibus circumdata erant retiacula area quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorũ punnicorum ducentorum numero. Hæc columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachim, alteram à sinistris nominatam boaz. Fecit etiam vas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetien-

tem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari, eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetions linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuueni ad tractus quatuor ventorum obuersi terna, quorum postica subsidebant ut eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit praeterea laborum decem bases aereis quadrangulas: harum quoque longitudine fuit cubitorum quinque, latitudine quatuor, altitudine trium: huius operis partes seorsim fabricatae sic compingebantur. Quatuor erant columella per totidem angulos disposita quadrangula, quibus latera basium utrinque inferebantur: erant autem haec tripertita, & inter iuncturas calaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquila. Columella quoque eisdem calaturis erant ornata. Totum verò opus quatuor rotis suspendebatur, quae fusiles erant, habebantque modiolos & radios, sequi cubitali inter utramque extremitatem intervallos eratque mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptata cantis suis insistebant. Angulos autem supernè continebant fusiles humeruli manuum extensarum: his imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita ut manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatae, ut conuatas putares, interuenientibus inter eas palmarum

marum arbutulis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem are fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorum quodq; capiebat cōgios quadraginta: erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantumdem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant: horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocavit: totidem ad dextrum australe, ita ut orientem spectarent, quo loco etiā mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignavit, ut inde sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autē ut eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animalium ad holocaustoma destinatorū. Fabricavit etiam altare areum viginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decē, in quo holocaustomata incenderentur. Fecit item vasa eius ex are omnia, lebetes & amulas, tepacula & harpagones, & reliqua, auri fulgore referentia. Mensas quoq; multas dedicavit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes: reliqua non multo deteriores diverso modo facta sustinebant phialas & pateras, aureas vigesies mille, argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia iuxta præceptum Moysis: ex quibus unū in templo dedicavit, ut interdum luceret

iuxta legē: & mensam unā impositos panes habentem, sitā ad septentrionale tēpli latus ex aduerso candelabri: id enim ad australe latus collocauerat: mediū autē intervtrumq; locū obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos longa, & vello disparata ab adyto: illò enim arca erat inferenda. Cantharorū autem vinariorum octuaginta millia rex cōparauit, & phialarum aurearū millia decem, argentearum verò alterū tantum. Lancium item aurearum, ad offerendā in eis similitam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum verò argentearum. Craterarum quoque in quibus similitam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterū tantum argentearum. Mensurarum verò quales Moysi hinc vocātur, & assaron, aurearū erant viginti millia, & duplicatus numerus argentearū. Aceræ quoq; aureæ quibus odoramenta in templum inferri solent, erant numero viginti millia: & alia, quibus deferabatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm, quinquaginta millia. Paratæ erant & sacerdotales vestes in usum pontificū, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cum suis gemmis in vniuersum mille. Corona verò in qua Moyses Dei nomen inscripsit, unica fuit, & vsq; in hodiernum permāsit. Stolas autem sacerdotales è bysso fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum

barū quales Moyses præscripsit CCM. Itē alias stolas byssinas Levitis hymnorum cantoribus, numero ducēta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ nauia & cithyra vocatur, in usum hymnodiarum ex electo confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificē paravit, nullis parcens sumptibus : sed omni liberalitate usus hac in thesauris Dei condidit. Circumdedit deinde tēplo septū quoddam trium cubitorum altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, exclusurū profanā multitudinē, & solos sacerdotes admissurum. Extra hoc septum erat fanū, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens, quarū singula singulos vētos spectabant, & foribus auratis clandeantur : in hoc fanū cuilibet ē populo, puro modo ac casto, & præscriptorum legis observanti, accessus patebat. Dicitur autem non potest, ac vix etiā oculis credi, quā mirandū fuerit illud exterius fanū : valibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis in quodammodo exstructum est aquavit : atq; hoc modofanū est ut area fani cum solo tēpli aquavit : hanc cinxit duplicibus porticibus, quas tollit a nativo saxo sustentabāt, & laqueis eadem expolita tegebant. Fores verò habebant omnes ex argento fabricatas. His IIII. tantis magnis ac pulchris operibus & donarijs se- 3. Reg. 8

ptennio perfectis, non ad opulentia modò, sed & celeritatis ostentationem: qua enim etatem integram hominis poscere videbantur, tam breui sibi ad magnitudinem conferatur tēpore erant absoluta: Solomon rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebraeorum totū populum Hierosolyma congregare, ad spectādum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam denuntiataq; omnibus processione Hierosolymitana, septimo decimo mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetani: inciditq; in idem tempus scenopegia, festum apud Hebraeos sanctissimū & maximū. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illo cum victimis tam rex quam vniuersus populus ac Levitae, libaminibus & multo hostiarū sanguine viam perfundētes, & infinitam vino odoramentorum adolentes, ut circumquaq; totus aēr suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, confestim omnium opinione, aduentare Deū ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi templum, neque hymnos canentibus, neq; choreas dūcantibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent: atque in hunc modum arca est translata. Cum verò iam in adytū inferri deberet, reliqua quidē multitudo abscissit, soli verò baiulantes sacerdotes

sacerdotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: quae effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) arcam velut sub umbella aut tholo protexerunt: continebat hac nihil aliud quam duas tabulas lapideas, quae decem praecepta, Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant. Caterum altare arcum pro foribus templi est positum, ut apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia, reliquum vero vasorum instrumentum omne in unum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem omnibus quae ad arcam attinebant rite peractis sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repente globus nebula, non asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum influxit: et primo sacerdotum visum ut vix se inuicem cernerent obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quod Deus in templum descendens, praesens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia volentibus animo, rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisque & se & Deo dignis caeleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum, habes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uniuersi molem condidisse, quae calo, aere, terra &

mari constat, quàm totam impleas, nec tamen ab
 ea caperis: hoc verò tēplū idco tuo nomini ador-
 namus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in ca-
 lum missis tibi propitio litaremus, certò persuasò
 quòd & huic ades, & nusquam interim abes.
 Cū enim omnia videas, audias omnia, nihil
 obstat hac ades quo minus ubicūque te dignū
 est habites, à nemine alienas, & omnibus pro-
 ximus, præcipuè his, qui te desiderāt nocte dieq;
 præsens ac propitius. His vocibus Deum, preca-
 tus vertit orationem ad populum, docens eos de
 potentia Dei simul & providentia. Hunc Dani-
 di suo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq;
 euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum na-
 to nomen imposuisse, quo vocandus esset: quodq;
 paterni regni successor templum ei adificaturus
 esset prænuñtiasse. Ergo cū vaticinium magna
 ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo
 laudes offerre cum gratiarum actione, & de
 promissionibus futura felicitatis nihil dubitare,
 quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His
 affatus multitudinem rex, rursus ad templum
 vertit oculos, & extensa ad multitudinē dex-
 tera: Operibus quidē, inquit, impossibile est ho-
 minibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs red-
 dere. Nullius enim rei diuinum numen indiget,
 nostris manus quàm cui tales retributiones con-
 ueniant: sed hoc vno quo nos ceteris animanti-
 bus præstantiores voluisti, laudare nos maie-
 statem

statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā atq; Hebraeorū populū dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parū propitiū placandus, vel in favore es retinendus, quā voce? quā ex aëre haurimus, & per hunc rursū ascendere novimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam evexisti: deinde quod mihi ipsi in presentem diem omnia quaecunque promiseras praestitisti: precorq; ut in posterum largiaris quae Deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum auges, quemadmodū patri meo & vivo & mortuo es pollicitus, quod apud nos regnum sit permanens, & per innumeras successiones propagandum. Hac igitur nobis concede, simulq; meus omnibus virtutē qua potissimū delectaris. Adhuc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendū deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi parū est domiciliū uniuersum hoc calī cōnexū, nedum hoc quaecūq; templū. Tu tamē hoc ut propriū integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuae curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terra, aut pestilentia, similis malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis prauaricatores soles animadvertere: ac deinde affluens ad tuū templū supplex consu-

X § gerit,

gerit, salutē votis expetens: exaudi tanquā prae-
 sens, & miseratus eos ē calamitatibus eripe.
 Nec solis Hebraeis errantibus hanc opem à te pre-
 cor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui
 venerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni
 quippiā impetrare à te voluerint, exoratus illis
 largire. Sic enim omnibus erit evidens, quod &
 tu hāc adē apud nos tibi exstrui voluisti, et nos
 nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed
 libenter ferimus te cōmuniter omnibus tum opi-
 tulatorē esse, tum bonarū rerum omnium largito-
 rem. Hac locutus & pronus humi stratus, cum
 aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad
 altare adhibuit: cumq; id solidis victimis reple-
 uisset, litatum Deo manifesto argumento cogno-
 uit. Ignis enim ex aëre emicans, omnibusq; in-
 spectantibus in altare delapsus, correptas victi-
 mas assumpsit: ad quod prodigiū populus haud
 dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen
 esset habitaturū & pra gaudio procidens in so-
 lum, vnanimiter adorauit. Rex autē ad laudes
 Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur,
 quandoquidē signa vidissent eius beneuolentia:
 precandum admonens, vt perpetuò talem se ex-
 hibeat, & mentē eorum puram ab omni peccati
 labe custodiat in iustitia & religione, quo pos-
 sint praecepta per Moysen diuinitus tradita con-
 stanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræo-
 rum felicissimum omnium, & ceteris mort ali-
 bus

lus longè beatius. Simulq; iubebat eos meminisse, quòd quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hac retentari essent, & alia maiora atque cumulatoria quasiuri. Neq; enim aliter existimadum, quàm iustitia ac pietatis merito hæc illis contigisse: esse autè facilius parare quæ desint, quàm parata tueri, & cauere ne ullum detrimentum admittatur. His affatus multitudinē rex concionem dimisit, sacris primum factis tam pro se, quàm pro populo: mactauitq; vitulorum duodecim millia, agnorū centū & viginti millia: nam tum primum templū victimarū cruore imbutum est, & omnes Hæbræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegia festum ante templum splendide ac magnificè rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio pratermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precati q; vt eis omnipotens Deus in longū tēpus Solomone rege frui cōcederet. Faciebāt autè iter gaudētes ac gestiētes, hymnosq; sacros canentes, ita vt præ gaudio nullū vitæ tediū in reuertēdo sentiret. Ceterum 3. Reg. 9
 illata in tēplū arca, & spectaculo tā elegātis & ampli adificij publicè exhibito, festiq; diebus inter sacra & epulas exactis cū iā singuli ad suas vrbes essent reuersi, rex in somnū est aduersus,

gratū Deo fuisse eius sacrificiū, & vota exaudita esse: quodq; seruaturus esset suum templū, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū subiecto populo iustitiam colerent: in primisq; ipsum si à paternis praeceptis nusquā discederet, ad summum felicitatis fastigiū euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regiōni praefuturū, nec vnquam è Iuda tribu regē defore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neq; generis ipsius reliquias māsuras, neq; Israelitis calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflicto, & è patrio solo extorres, peregrè apud exterarum gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens extructū esset, Dei permissione à barbaris direptum atq; incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq; sparso earū calamitatū rumore, & multis ob earū magnitudinē agrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebraei in tātā nunc indignationē incidissent, quā antea eius ope ad maximas diuitias, maximāq; gloriā essent euehli. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum prauaricationem hac omnia contigissent. Hac illi per somnium denunciata

V. *sacra libere continent.* Absoluta autem templi fabrica, quā septēnio, ut dictum est, durauit, regia

regia structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit: neq; enim tantam curam huic operi, quantā edificando tēplo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quā credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia verò tametsi multū magnificentia templi cederet, quod neq; materia eius tanto ante preparata fuisset, & regi nō Deo strueretur domiciliū, eò tardius ad finem est perducta. Et hac tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est exaedicata. Operapretium autem fuerit totū eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernēdas cōdidit, capacē multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centū, latam quinquaginta, altam triginta: hanc sexdecim columnæ quadrāgula sustinebant, tectūm opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis calatis ad ornamentum loci simul & munimētū. In eius medio fuit ades alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificū, vbi Rex iura solebat reddere. Huic edificio cōiuncta erat domus in vsum regina facta, & aliæ aule quod se negotijs peractis animi causa conferebant, omnes cedriis tabulis constratae:

partim

partim saxo quadrato decemcubitali cōstructa, partim ita vt solent regia vel templa, incrustata pretioso marmore, quod ē locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulais Babyloniciis pratexebantur: quartus vero sculptorū admirabile artificium ostentabat, in quo efficta erant varia arborum ac plantarū species, frondibus & folijs tanta subtilitate expressis, vt agitari quodammodo viderentur. Reliquū verò quod supererat vsq; ad lacunas, opere albario tectū, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regia longissima, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea suppellectili ad omne regij conuiuij ministeriū erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatē aularum, tam maiorum quàm mediocriū, tum quæ sub terra latebant, quæ ve in aërem elegantissimè attollebantur. In summa totū adificiū ē marmore candido & cedro, & auro atq; argento cōstabat: dispositis per parietes & laquearia varijs lapillis auro inclusis, quemadmodū & in ornatu templi factū fuerat. Quin & ex ebore factū erat prægrande solium calatum, specie tribunalis, quod sex gradibus ascende-
batur, in quorum singulis in extremitatibus leonū effigies erant impositæ, totidē alijs superne imminuentibus: quæ verò parte rex insidebat,

manu effigies eum excipiebāt: & quā reclina-
batur, dimidiatus erat iuencus tergū suū re-
spiciēs: totumq; tribunal auro coagmentatū erat.
Hac opera Solomon viginti annis perfecit, conse-
rente magnā auri vim, maiore argēti Iromō Ty-
riorū rege, & prater hac cedri atq; pinus ma-
teriē. Sed & ipse maximis donis Iromū est remu-
neratus, singulis annis frumentum ei mittens &
vinum atq; oleū, quibus maximè opus habebat,
ut diximus, eo quod insulā incoleret. Praterea
Galilæa oppida numero viginti nō procul à Ty-
ro dissita ei donavit: quæ cum ille perlustrata se-
ris cōsiderasset, & non valde probasset, renūtia-
ri iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidū:
& ex eo terra Chabalō est appellata, voce Phœ-
nicū lingua id quod displicet significante. Qua-
stiones etiā enigmatice Tyrus rex ad Solomōnē
trāsfinisit, rogās ut eas explicaret & dubitatio-
nem sibi omnē eximeret. At ille callēs huiusmodi
rerū ac natura prudentissimus, nihil inexpli-
catum relinquebat: sed omnia ratione pervincens,
& per scrutatus eorū intellectū, apertissimè do-
clarabat. Meminit horū duorū regum & Me-
nander, qui ē Phœnicū lingua annales Tyriorū
in Græcū sermonē est interpretatus, in hunc mo-
dum scribens: Defuncto Abibalo successit in re-
gnū filius Iromus, qui vixit annos quinquagin-
ta tres, & regnavit annos XXXIII. hic ag-
gessit ad insulā agrum qui dicitur amplius, &
aurum

aurream columnā in Iouis delubro dedicauit: idē materiē multā in monte Libano excidit ad con-
 tegenda templa, & demolitus antiqua templa,
 Herculi & Astarta noua instaurauit: primusq;
 Herculi statuā erexit mense peritio. Deinde ex-
 peditione cōtra Eyceos suscepta, quod debita tri-
 buta nō persoluerēt, subactis illis victor est domū
 reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus ado-
 lescent, qui problemata à Solomone Hierosoly-
 morum rege iniuncta dissoluebat. Meminit &
 Dius sic scribens Abibalo defuncto filius eius
 Iromus regnū excepit. Is orientālē vr̄bis partē
 aggeribus auxit, & eo pacto pomeria protulit:
 templū quoq; Iouis Olympi, quod antē separatū
 erat, medio spatio repleto aggeribus cū vr̄be con-
 iunxit, & aureis donarijs ornauit: cōscēso deinde
 Libano materiē ad structurā templorū cacidit.
 Additq; Solomonē Hierosolymorū regē ad hunc
 Iromū enigmata misisse, solutionē eorū postu-
 lantē: quod cū ille non valuisset, magna pecunia
 mulctatū esse. Deinde per Abdemonē quendam
 virū Tyriū proposita explicuisse, & ipsum alia
 proposuisse: in quibus soluēdū cum Solomon ha-
 beret, maiorem etiam pecuniam eum illi remi-
 sisse. Et Dius quidem ita scribit. Caterū rex
 cū videret mania Hierosolymorū turribus &
 propugnaculis ad securitatē egere, nec ea digni-
 tati vr̄bis satis respondere, & muros instaura-
 uit, & turres magnas in eis erexit. Condidit
 etiam

etiam vrbes vel precipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiam Gazara Palaestina vrbem, quā Pharaō rex Aegypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad vnū habitatoribus diruerat, ac deinde filia suae Solomoni nupta dono dederat: quam obrē denno rex eam exedificauit, quod esset natura munita, & ad bella rerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarū altera Betachora, altera Baleth vocabatur: necnō & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiē fructuumq; vbertatē, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertū quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, vrbe ibi maximam condidit, duorum dierū itinere à superiore Syria distantē, ab Euphrate verò minus: ad magnam autē Babylonem inde sex dierū via protendebatur. Quare autē à reliquis culta Syria partibus haec vrbs tam procul habitetur, causa est haec, quod mediterranea per desertū petentibus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe exstructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamarā eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Graeci Palmiram nominant. Atq; haec fuerunt per id tempus Solomoni opera. Nunc quoniam video multos quæ-
rere, quī factum sit, ut omnes Aegyptiorum reges à Minao illo qui Memphim condidit, quīq;
multis annis auum nostrum Abrahamum præ-

cessit, vsq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto : operapretium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaon regem Aegyptijs sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quàm primùm reges creati fuerint, potestatis eius nomē patria linguae vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus vocati, post assumptum regnū vocati sunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores aliquin gentilia nomina habentes, Caesares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariū in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasensis cū CCCXXX. reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nicaulen: nimirū ea de causa, quòd soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā femina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego verò in nostræ gentis commentarijs reperi, quòd post Solomonis socerū Pharaonē, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quòd post illum venerit ad Solomonē iam dicta mulier, qua tunc Aegypti simul ac Aethiopia regnauit.

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc verò ideo hac memoravi, ut ostendere nostros libros & Aegyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chanaanorum quae Libani montem usque ad urbem Amathem colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum servorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebraeorum enim nemo ad serviles operas adigebatur: nec erat equum, ut cum tam multas gētes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam de iunctis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma, & currus, atque equos, & rem militare tractare malebant. Chanaan vero quos ad servitutem abduxit, sexcentos praefectos praeposuit, qui procuratores essent regis, & sua cuique opera atque negotia praescriberent. Quin & classem rex in Aegypto sinus adificavit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hac nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana urbe, quae regio tum in Hebraeorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nautica rei peritos ei misit quotquot voluit, qui navigantes cum regis procuratoribus in regionem Indiae, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent: hi collectis circiter quadrim-

3. Reg. 10 gentis talentis retro ad regē sunt reuerſi. Interim ad Aegypti Aethiopiaq; reginam, mulierem ſapientie ſtudioſam, & cetera quoq; egregiam, Solomonis virtutum ac ſapientie fama delata, cupiditas eam inceſſit coram hominē viſendi: ſic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui ſape numero falſi eo quòd toti à fide renuntiantiu penderant, paulo poſt euaneſcunt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia perſcui, & de rebus arduis cum eo diſſerere. Venit igitur Hieroſokyma ſplēdido & opulento paratu, Adducebat enim ſecū camelos onnſtos auro & varijs aromatibus lapilliſq; pretioſis. Rex verà honorificentiſſimē exceptā, & in ceteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua prudentia facilē explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtapebat ad regis ſapientiā, tanto maiorē experta quàm audierat: magnūq; etiam admirabatur regiam tam elegantiē ac magnificā, & tam bellē diſpoſitum edificiōrū ordinē, quòd hic quòq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quàm aulā, cui cognomē Saltus Libani, & quotidianos conuiuiōrū ſumptus tam dapſiles, apparatusq; miniſterū: nam & cultus erant decētīſſimo, & perquā ſcitē omnia miniſtrabant. Nec minor fuit admiratio cū quotidiana ſacrificia videret, quantaq; iura & religione ſacerdotes ac Levitae circa ea verſarentur. Hac
quotidia

quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est, quantoperè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplū regnum tibi suppediat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamvis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate representare, sicut nūc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius basitassem, ne sortè aliquid affingeres, nunc longè maiora eis conspexi. Macli tanta felicitate Hebræi, macli amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti regem faceret, etiam numeribus suam erga illum observantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donavit, & aromatum vim magna æstimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius regina munificentia ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiā illi permissa. nihil enim roganti

negatū est, sed libētius quā illa peteret largiens, insignē prae se tulit liberalitatē. Atq; ita Aegyptiorum regina datus simul & acceptis amplif-
 ▼ 11. *simis numeribus in patriū solum reuertitur.* Per idē tempus allatis ex Aurea (sicut vocant) terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex sultra tēpli ac regia fecit, eiuq; parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabilia, quibus L. cuita diuinos hymnos solent accinere: nunquā enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quae nūc pinea ligna vocantur, quaeve ad alliciendos emptores hac appellatione mangonix aut negotiatores, illis esse similia: illa enim aspectu siculnā materie referūt, nisi quod cādidiora sunt, & fulgētiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne qui per ignorantia in his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomonis in huius materiei mentionē nos induxerunt. Eadē classis attulit regi auri talenta DCLX-
 ▼ 1. non annumerato quod primatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod toparchae & reges Arabia dono illi miserunt. Ex eo fecit ducuta fusa fusilia singula sexcētos sielos pōdētia, & treccētos clypeos, quorum singuli treccēto minas pōderēt: atq; haec omnia in aula Salomonis Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsu coniunq; singulari arte fabrefacta, reliquāq; omnē supellectilē regiā ex auro fieri curauit. Nullum enim

tum argento in commercijs erat pretium. Multa enim navigia rex in mari quod vocatur Tarsum habuit, qua ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumque eboris, & mœcipia Aethiopica & simias. Ea navigatio in itinere ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia divulgabatur: qua exciti plerique reges, quo certiores de iam dictis fieret, visendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentiâ studiosos eius se declarabant. Mittebantur vasa tam aurea quam argentea, & vestes purpureae, & omne genus aromata: equi præterea, currusque, & nulli subuehendis sarcinis, qui vel robore, vel purchritudine regi placituri videbantur: ut ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antea habuerat, ex domesticis quadringenti currus accederet. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia: hi quoque pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatisimi, ut collati ad ceteros omnes post se relinqueret. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoque capillatio conspicui, & tunicas è serrata purpura induti: adhuc rametis auri capillam quotidie spargebant, ut ad solarium radiatum contactus fulgor à capitebus eorum reflecteretur. Hi armati et pharetris fuscincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, et amictus veste candida,

dida; mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schœnorū spacio prædium nomine Hettâ, hortis & inductu fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum veclari delectabatur. Diuina autē quadam diligentia ac providentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne viarū quidē curam pratermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regia sedem ducebant, silice cōstruit, tum vt vltro citroq; cōmeantibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca verò vbi alebātur, currulū oppida appellauit. Argenti etiam tantā copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorū: & cedros arbores antehac nunquā in Iudæa visas, in cāpis eius adeo multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit etiam negotiatoribus Aegyptiis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarū argenti dragmarum pretio cōstituto: quos deinde ad Syria reges et trās-euphratēses mittere solebat. Cumq; esset omnium regum gloriosissimus & p̄ssimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebraeorum administrauerant, doctior factus est ante obitum, & à patrīs moribus desiciscendo, indignū autē gestis robore vita exitū habuit.

Nam

Nam insaniens in mulieres, et in rebus veneris 3. Reg. II
 immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contēptis semel Moyſi institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebāt, illarū deos colere cœpit, amorī earū hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarētur ritibus, nèue relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contēpsit, voluptate irrationabili victus: ductisq; vxoribus è principibus virisq; illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in hæc Aegyptiorū regis filia, adeò consuetudine earum est captus, vt ritus earū imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentia faceret. Aetate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patria religionis oblitus cultū Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assuevit: quamuis iam antè quoq; à præscripto legum discesserat, quando æreæ boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonū post apposuit: nam neq; illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimū parentū virtutē, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem

inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impietatem, neq; diutius impunità fore: vino tamen regnam non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum, non alium successorē futurū: sed post hūc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen vt non vniuersum regnū deficeret, sed decem sola tribus seruo ipsius cederent, reliqua duæ pœnes nepotē Dauidis remanerēt, idq; ipsius aui respectu, & vrbi Hierosolymorum in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrariū vergente. Nec multum temporis post hanc propheta denunciationem est elapsum, dum hostis ei, Deo sic volente, exortus est, cui nomen Aderus, regi insensus ob causam hanc: Idumæus fuit genere, & è regio stemmate: cumq; Ioabius copiarum Dauidis imperator Idumæam subigeret, omnibus eius gētis, qui per atate arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiānum adolescentulus ad Pharaonem Aegyptiorum regem euasit, ab eo comiter exceptus, & domos & agros, ex quorum redditibus viueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adleuit tam carus ei factus est, vt rex coniugis sue sororem nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum regis liberis est educatus. Porro accepto in Aegypto de Dauid & Ioabi

Ioab morte nuncio adiuit rogans ut sibi in patriam reuerti permetteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quare sua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petatum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaos difficilem se hactenus praeberat, Aderus impetrato à suo rege commeatu in Idumaeam reuertitur: & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quod validis praesidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Raxarā, qui descenderat à Sophena rege Adraxaro, et eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societate cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syria, rex declaratus, Israelitarum editionem crebro irrumpebat, viuis adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cadibus. Et quasi parum esset Hebraeis unus hostis externus, domi exstitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabathai filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole praefecit eum fabrica murorum, quando Hierosolyma manibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia

gessit

geſſit, vt rex cōprobata hominis induſtria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præſiceret. Ad quam dum Hieroſolymis egreſſus iter faceret, obuiam ei ſit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is ſalutatus eum de via paulum ſeduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: ſiſſoq; in duodecim fruſtra pallio quo ipſe amiciebatur, iuſſit Hieroboamum decē inde ſumere præſatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, ſiſſo imperio Solomonis, eius filio propter promiſſionem Dauidi factam tribum vnā cum altera ei contigua daturus eſt: tibi verò decem propter Solomonis peccatū, qui mulieribus & dijs earū totum ſe deuouit. Quare ſciens cauſam propter quam Deus ab illo eſt alienatus, iuſtitiam colito, & legum perpetuus cuſtos ac conſeruator eſto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi ſit propoſitum, nimirum vt tantus euadas, quantum ſcis Dauidem prius fuiſſe. His propheta verbis reclus ad ſpes magnas Hieroboamus, cum eſſet alioqui ambitioſo & inquieto ingenio, quamprimū in ſuam provinciam peruenit, non immemor præſagij prophetici, ſolicitare populum cœpit, vt à Solomone deſiceret, ipſiq; principatum deferret. Cuius conatibus & inſidijs cognitis Solomon, volebat eū cōprehēſum occidere. At ille ad Suſacū Aegypti regē profugus & præſens periculum euasit, & manēdo illic uſq; Solomonis obitum

tum regno se Israëlítico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex moritur, ex actus regni annis octuaginta, vitæ uerò nonagintaquatuor, sepelliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescēs à mulieribus est pertractus, de quo, & consecutis mox Hebraorum calamitatibus, satis dictum est. Caterùm defuncto Solomone, V I I I. & succedente in principatū eius filio Roboamo, 3. Reg. 12. quem è Noma Ammanitici generis muliere suscepserat, mox quidam è proceribus in Aegyptū miserunt, qui Hieroboamum renocarent: qui cum ad eos in urbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim consensu Israelitarum illic habito regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaque illum principes populi una cū Hieroboamo rogātes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse micior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmitus ei fore imperiū si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspitionē uenit, quòd sine mora votis eorum non amnisset. Decere enim eius aetatem putabant procliuem esse ad benemerendū: nōnihil tamē spei suberat quòd

quod non statim essent repulsam passi. Interim ille convocatis paternis amicis, cōsultabat quale responsum populo dari oporteat, qui quā venē ipsi cuperēt, & vulgi naturam probe callerēt, suaserunt ut comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandā multitudinis gratiam se accommodaret, hac enim arte captos facile illum amatuos, quod natura ita cōparatum sit, ut subiecti delectētur regibus mansuetis, & de suo fastigio nōnihil se dimitte-
 tibus. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sentētia, certē ad prasens ambienti regnum necessaria non probabatur: sed accitus equalibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per atate poterant, nec Deus sinebat, utiliora cernere, autores ei sunt sic ad populum respondendi: minimum digi-
 tum ipsius crassiorē esse quā patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarēt, durius etiā in posterū tractādos esse: & si ab illo scuticis cāsi fuissent, expectandum ut ab ipso scorpionibus flagellentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiē-
 dum cōuenit, omnibus expectatione suspēsis: & existimantibus benignū aliquid sibi proponen-
 dum, omissō amicorū cōsilio, ex iuuenū senten-
 tia respondit, non sine Dei voluntate, ut Achæ
 ratici

vaticiniū suū cūctus sequeretur. Icti enim velut ferro tā duris verbis, nō secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationē vno ore exclamāt, nihil sibi futurū amplius cū Dauidis pgenie, haberet ipse tēplum quod pater exstruxisset, manifestē defectionē praeferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, vt Adoramū quæstorē regiū, missum ad excusandum iuuenilis lingua petulantiam, placandosq; concitati vulgi animos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxi impetum, veritusq; ne cōceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantū potuit Hierosolyma properauit. Et Iuda quidem ac Beniamin tribus communibus suffragiis regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Davidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboamus agre ferens, cōuentu duarum tribuum filii subditarum indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, praesertim cū Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israëlitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Siccimis constructa, inibi domicilium optauit: nec
eo con

eo contētus, Apud Phanuelam urbem aliud adificauit. Nec multo pōst instante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosolymitanam profectiōē, & festi illic celebrandi potestati faceret, populus captus religione tēpli & ceremonijs, faciliē mutata voluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi sua tantum verumetiam vita periculosum foret, statuit hoc inodo rebus suis cōsulare. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altera apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanus fontem, effigies illas vtrabiq; consecrauit: & conuētu inducto decē tribuum quibus ipse praeerat, pro cōcione in hūc modū eas est allocutus: Viri populares, notū vobis existimo, quòd nullus locus Deo est vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur, sed vbiq; vota ex audit, vbiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi hoc tempore vos Hierosolyma urbem insensam lōgō itinere proficisci religionis ergā. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorū opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Levitae ex vobis per me designati, ne quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumque ex vobis sacerdotium ambit, rit

bit, vitulū & arietem Deo mactet, quo ritu fecerunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patria religionis deserenda: qua causa fuit. Hebraeis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus devicti, postremo in captivitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebratur, ante vitulam altare posuit, moxq; assumpta pontificis persona cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocausta in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon: is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem vertit: Altare, altare, hæc dicit dominus, Exorietur quidam de genere Davidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur: Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; sideratum brachium dirigit, ut reducere manum non posset, torpente mēbro haud secus quàm si esset

3. Reg. 13

examine. Altare quoque disruptum impositas victimas effudit, ita ut vates Dei prädixerat. Ibi rex videns hominem veridicum esse ac divinum, rogavit eum, ut Deum exoraret, quod affecta dextera vigorem pristinum redderet: quod cum ita factum esset, latus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cum eo prandere dignaretur. Excusavit Iadon, negans se in ea urbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere: vetitum etiam ne per eandem viam reverteretur qua venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eo magis de se capit esse sollicitus, ex his qua viderat & audierat, parum felicem rerum

- XX. suarum exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente, hic tum decubebat, quod esset servio languidus: cumque audisset à filiis de adventu prophetae à Hierosolymis, & prodigijs per eum patratis, & quod Hieroboamus emortuam dextram ad illius proceres sanam recepisset: veritatem rex de hospite melius quam de se opinaretur, mandavit filiis ut euestigio asinum stratū ad iter sibi expedirent: quibus impigre iussa exsecutus, consecrasso iumento per vestigia prophetae properabat: quem asscutus interquiescentē sub quercu patula & umbrosa, primo salutavit: deinde exposculatione cum eo quod non ad se divertisset, hospitalitate fruiturus. Quo referēte reticū se à Deo,

Deo, ne apud quenquam in ea urbe cibū sumeret : Certe apud me, inquit, licuit sumere : nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nūc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, tunc vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prandentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadonī, poenam inobedientiae, poenāq; modum denūtians: fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hac autem Deo volente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necavit, nihil laeso asino: imò & illum & propheta cadaver seruabat accubans, donec viatores quidam rem visam pseudopropheta renuntiauerūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnificè sepelīt, monitis filijs ut se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quaecunq; ille praecenisset, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis : ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ostium discrimine. Post iusta funebria propheta reddita, et iniuncta filijs mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit : & quid ita, inquit, istius

fatui turbatus est sermonibus? Illo verò de altari
 & sua ipsius manu referente, ac verè hominem
 Dei, vatemq; optimū vocitante, coepit hanc eius
 opinionem malitiose labefactare, & probabili-
 bus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat
 enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dum
 altari infert victimas, ac deinde post quietem
 pristinum vigorem recepisse. Altare quoque re-
 centis etiam tum structura, quòd tot ac tantarū
 victimarum mollem nō ferret, disruptum concidi-
 disse. Postremò vatis mortē indicat, à leone esse
 necatum: adeo nihil diuinum nec in vita nec in
 verbis eius fuisse. His dictis regi persuasit, &
 mentem eius à Deo & iustis ac p̃is operibus in
 totū auersam in extremam impietate præcipi-
 tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
 ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreretur.
 quàm quomodo indies magis ac magis semetip̃se
 x. nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso de
 Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is dua-
 rum tribuum regno potitus, vrbes munitas &
 magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleē,
 Ethame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa,
 Marefa, Zipha, Adoram, Laehis, Axeca, Saram,
 Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias
 deinde æque magnas in Benianutica sorte mu-
 niuit, singulisq; sua præsidia & præfectos impo-
 suit, frumento, vino, oleo, caterisq; comitatibus
 abunde instructis. Scutorum etiam & lancea-

rum tantū numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentē ē tota Iſraēlitarū ditione cōfluxerūt sacerdotes & Leuita, & quotquot ē reliqua plebe erant boni ac iuſti patrias ſuas relinquebāt, vt Hierosolymis Deū colere liceret, offenſi Hieroboami tyrannide, qui eos ad ſuarum vitularum adorationem vi adigere volebat: quo factum eſt vt Roboami regnū integro triennio talibus acceſſionibus creſceret. Qui cū ex priorē matrīmonio cognata cuiuſdam mulieris tres liberos ſuſcepisset, ſuperduxit poſtea cognatam aliam Macham ē Thāmare Abſalomi filia primogenitam, ex qua Abia pater factus eſt: & quamuis etiam ex alijs vxoribus liberos haberet, prae omnibus tamen amauit Macham: erant enim ei legitima vxores octodecim, concubinae verò triginta: & ex his viginti octo filij filia verò ſexaginta. Abiam verò Macha filium ſucceſſorē ſibi designauit, eiꝰq; fidei theſauros ſuos & muniſſimas quasq; vrbes credidit. Sed vt plerunq; ſolent mortales fortuna blandiente corrūpi, Roboamo quoq; idem accidit. Vidēs enim ſui regnū tanta incrementa, ad iniuſtas & impias actiones deflexit, factus contēptor vera religionis, ita vt etiam populum in imitationem ſui pertraheret: quandoquidem ea eſt rerū humanarum natura, vt cum principum ac magiſtratum moribus etiam ſubditi deprauētur, quorū modēſtia

ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem que reges faciant, improbare facta illorum videtur: sicut sub Roboamo contigit: populo leges ac pietatem egregie contemnite, ne iniustitia studio regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit.

CAP. IIIL

HAnc contumeliam Deus per Susacum Aegyptiorum regem ultus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit: hic enim Susacus quinto anno Roboami regi numerosissimum exercitum contra illum adduxit, in quo fuisse ferunt currus MCC, equitum LXXM, peditum CCCC, eius miles maxime ex Afris constabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebraeorum regionem munitissimas Roboami urbes sponte deditione facientes in fidem suam recepit, quibus presidio formatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus vero una cum suis a Susaci exercitu obsessus, versus ad supplicationes exorare Deum non potuit, ut victoriam annueret. Sameas quoque propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturum se illos qui cultum ipsius priores deseruerant: quamobrem consternati, & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri ceperunt, iure se a Deo propter impietatem ad legem neglectum destitutos. Deus autem videns eos sic affectos,

afflictos, & peccata sua confitentes, per prophetam denuntiavit, nolite se eos perdere: subditurū tamen Aegyptijs, ut experiantur, utrum commodius sit: Deo servire an homini. Susacrus autē Roboamo propter metum dedente urbem, conditiones non servavit: sed depraedatus tēplum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilavit. exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne scrupulo quidē relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidē aureas reliquit, quas David dedicaverat à Sophena rege acceptas: atq; ita cum opima praeda domum est reversus. Membrat autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantū errans, & quod peruasus multis alijs gentibus etiā Palaestinam Syriam subiugarit, hominibus nō expectata vi deditionem facientibus. Apparet autem satis, quod nostram gentem dicere velit ab Aegypto subactam: narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius quā martem experirentur deditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noster, qui urbem antequam oppugnaretur dedidit. Idem ait Aethiopus quoq; ab Aegyptijs circumcisionem virilium didicisse: Phœnicias enim & Syros Palaestinos fateri se hanc ab Aegyptijs accepisse. Constat autē quod nulli alijs circumcidantur in Palaestina Syria

præterquam nos. Sed de his quisq; suo arbitrato sentiat. Post Susaci discessum Roboamus proscutis & clypeis aureis paræ æreorū numerum refecit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assignavit : & sine ulla memorabili expeditione, ant præclaro facinore, quietus regni sui tēpora elabi passus est, metu cohibēte, eo quòd perpetuum illi esset cū Hieroboamo dissidiū. Vixit annos LVII. ex quibus decem & septē in principatu exegit, vir arrogās ac insipiēs, vt qui propter spretum paternorū amicorū cōsiliū tantā ditionē amisit. Sepultus est Hierosolymus in regijs cōditorijs. In regnū paternū Abias successit octauum iam supra decimū annū, Hieroboamo apud decē tribus

x 1. regnū obtinente. Et quoniam huius regis exitum diximus, superest vt quis Hieroboam finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neq; modum neque finem impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam contumeliā, dignamq; tanta impietate pœnam, nō multo pōst Deus in caput ipsum atque familia vertit. Cuiq; filius eius Obimes illo tempore ægrotares, iussit uxorem suam mutato cultu, sumptoq; primato habitu ad Athiam prophetam proficisci : esse enim hunc virum in predicandis futuris mirificum, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset : mandauitq; vt quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne presentem morbum

morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iussa fuerat, in Siluntē ubi tum Achias degebat, peruenit. Lamq; aduentante ad illius ades muliere, cecutiēti prae senio Deus apparuit, indicans & quod Hieroboami uxor ad eum ueniret, & quid ad interrogata respondendum sit. Et cum iam pro foribus esset primatam hospitē simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam calas? Deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo prae monuit, mandauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritū, & hac Dei uerbis ei renuntia: Quoniam te magnū ē paruo & nihil reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu contra immemor horum beneficiorum fusiles Deas quā me colere maluisti: idē delebo te & tuum genus, & cadauera uestra à canibus atq; aliis deuorabuntur: constituam enim regem super populum meum, qui neminem ē Hieroboami genere superstitem est electurus. Nec populus erit expers ultionis, sed excidet ē terra bona hac, & in trans euphratenſes regiones dispergetur, quia regis impietatem est imitatus, & Deos ab illo factos adorauit, reliq; mēis ceremonijs. Tu uerò mulier ad maritum propera, hac illi renuntiatura. Filium enim mortuum reperiēs: nam te urbem inuenite, ille ē uita exiturus est: sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic ē Hieroboami fami-

lia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere suam filij montem iam tū deplorans plagensq; misera, properat propter maritū, eadem opera filio fatum accelerans, quē non nisi mortuū refura erat: reuersaq; domum illam quidē ita vt propheta prädixerat, exanimem reperit, regi verò cūcta ordine renūtiavit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quōd Basaner Hieroboami generis extirpator, ipse regnū occupauerat.

CAP. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filiū Roboami, diuarū tribuum regem, qui tum patri sue cesserat, duxit exercitū, propter etatem eius nō satis administrandis rebus maturam sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille verò audito aduētū Hieroboami haudquaquam est perterritus: sed supra etatem, & supra quam hostis sperauerat, impigrē collecto ē duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illū castra metatus ad praliū se & suos parabat. Habebat autē in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo numerosiores fuisse. Vt verò pugnandi studio aries instructa ex aduerso consistere, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere: Quōd Dau-

di

atque eius posteris regnum in multas aetates
duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi qui-
dem ignoratis: quò magis miror cur deserto meo
patre, Hieroboamo eius seruo adherere malueri-
tis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei
suffragio principatum obtinentes, impugnaturi
uos, & reliqua regni parte depulsi: maiorem
enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniu-
sta vi occupat. Sed nò diu fruetur sua tyrannide,
dabit Deo poenas perpetratorum scelerum, qui
finem imponet eius nefarijs facinoribus, quan-
doquidem ipse nò vult imponere, atq; etiam vos
ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc
enim autore nulla iniuria prouocati à meo pa-
tre, tantù quia malis consilijs seductus, parù co-
mitter vos allocutus est, irati deseruistis, nò tam
illum quàm Deum optimù maximù, legesq; eius
omnium quærquam fuisse sanctissimas. Atquì
aquò erat venia dedisse, nò solum verbi durioris
homini iuueni & cõcionandi nò admodù perito,
sed etiam si re aliquid per aetatem peccasset, vel
propter Solomonè patrè, & illius in hanc gentè
beneficia. Par enim est parentù meritis postero-
rum errata condonari. Vos verò nullà eorum ra-
tionem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed
tam numerofo exercitu contra nos venitis: qua-
quæso re freti? num aureis illis vitulis, & ariis
ac lucis celsioribus? quæ non religionis, sed im-
pietatis vestra argumenta sunt. An fortè mul-
tando

ritudo qua potiores estis, spem vobis facit victo-
 ria? At nihil pollet quantumlibet innumera vis
 exercitus, pro iniustitia contra ius arma feren-
 tis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoria
 sita est, qua profectò penes nos est, qui còstanter
 in seruandis legibus & veri numinis cultu per-
 seueramus: quæ nõ manus artificis è materia fra-
 gili sculpsert, neq; sceleratus rex commentus est
 ad imponendum vulgo ignobili: sed qui conditor
 est omnium, & principii huius vniuersitatis si-
 mul & finis. Quamobrem nunc quoq; suadeo vt
 respiscatis, & secuti meliora consilia desinati
 còtra instituta patria bellũ gerere, per qua ad
 tantam felicitatẽ peruenistis. Dum in hanc sen-
 tentiam Abias verba facit ad Israëliticum po-
 pulũ, interim à Hieroboamo pars copiarũ occul-
 te missa à tergo Abianorum conspicitur, qui
 circumuentos se videntes non mediocriter sunt
 territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet,
 omnemq; fiduciã in Deo ponere, illũ certè nullis
 hominum insidijs circumueniri. Ad hanc regis
 vocẽ redditus est militi animus, et inuocata ope
 numinis, ad sacerdotum classica ingenti clamore
 sublato alasritatis indice in hostem irruunt. Nec
 defuit caeleste auxiliũ, quod hostium vigorem
 retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam
 enim stragẽ ediderunt, quanta in nullis vel Gra-
 corum vel Barbarorum inuenitur commentarijs.
 Casus enim quingentis millibus memorabilẽ apud
 omnes

omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes
eorū munitissimas vi captas diripuerūt, Beth-
len cum sua ditione, itemq; Iſanā & huic con-
iunctam ditionem. Post eam cladem Hierobo-
ami vires omnino fracta fuere, quandiu Abia
fuit superstes. Defunctus enim est nō multo post
victoriam, exacto tertio principatus sui anno,
sepultusq; est Hierosolymis in maiorū suorū con-
ditorijs, relictis filijs viginti duobus, filiabus sex-
decim: is liberorū numerus ē mulieribus XIII.
ei susceptus est. In regnum successit filius Aſa-
mus, matre Machaā genitus, quo regnāte Iſraē-
litarum regio decenni pace potita est. Atq; hæc
sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus
est deinde etiam Hieroboamus rex decem tri-
buum, cū regnasset annis vigintiduobus, secun-
do iam anno regni Aſanici exacto. Eius loco im-
peravit filius Nadab, paternæ malitiæ ac im-
pietatis amulus, eoq; in principatu bienniu ex-
egit. Quo tēpore ducto exercitu ad Gabatho Pa-
lestinarū urbem, putabat se eam obsidione posse
capere: interim quidam ē domesticis eius amicis
Basanes Macheli filius, insidijs interceptum occi-
dit, & arrepto regno totam eius stirpē excidit,
euenitq; iuxta propheta vaticinium, ut qui ex
Hieroboami cognatis in vrbe trucidabātur à ca-
nibus lavati absumerētur: qui vero in agris, ab
aliis. Atq; in hunc modū Hieroboami fami-
lia debitas impietatis et scelerū pœnas exsoluit.

Aethiop

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanū agrū
sub Asano, & exercitus eorum interitus. C. V I.

XI. I. **A** Sane autem Hierosolymorū rex vir erat
moribus honestissimis praeclitus, & cele-
stis numinis obfermantissimus: quicquid vel co-
gitaret vel faceret, nisi pietatis ac naturae legi-
bus confensum: is correxit quicquid erat in suo
regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis im-
munditijs, habuitq; in exercitu lectissimorum
virorum scutorum ac hastatorum ex tribu
Iuda trecenta millia: ex tribu item Beniamitica
scutorum & sagittariorū ducenta quinquaginta
millia. Eius regni anno decimo Zarus
Aethiopum rex cum maximo exercitu contra
eum venit, ducens peditū noncenta millia, equo-
rum centum millia, adiunctis trecentis curribus.
Hinc progressus vsq; Marasam, quae est urbs di-
tionis Iudae, occurrit Asanus & instructa con-
tra eum acie non procul ab urbe in quadā val-
le, cui nomen Saphatha, ut vidit ingentem Ae-
thiopum multitudinem, exclamavit, Deum in-
vocans, oransq; ut victoriam sibi contra tam
multa hostium millia dignetur annuere. Venis-
se se ad dimicandum cum Zarao sola illius ope
fretum, qui paucos plurimum, & imbecilles for-
tissimē victores posset reddere. Hac peccati Deus vi-
ctoriae signum obtulit: quo viso rex alacris cum
hoste conflixit, caesisq; plurimis, reliquos terga
vertentes vsq; in agrum Gerarenum persiqua-
tus est.

tui est. Versi deinde à cadibus ad rapinas Gene-
 ra capiunt ac diripiunt : idem & in castris ho-
 stium factum est, vnde multum auri egestū est,
 pradaq; abacta camelorū, iumentorum, & gre-
 ges pecorum. Tanta victoria diuinitus par-
 tati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non
 longe aberant, quum illis propheta Azarias si-
 obuiam : is posteaquam agmen consistere iussit,
 orsus est dicere, hanc victoriā diuino favore eis
 contigisse propter seruatam iustitiam ac piete-
 tem, & quia temper Dei voluntati obtempera-
 uissent. Quod si ita ut caeperant pergerent, in po-
 sterum quoq; victorias de hoste & vitam for-
 tunatam eiusdem favore illis expectandam : sin-
 vero à religione desinuerint, omnia cōtraria il-
 los manere: sequiturumq; tale tēpus, in quo neq;
 propheta varax in populo reperiat, neq; sacer-
 dos iustitiae cultor. Tunaq; & vrbes eorū sub-
 uertendas esse, & gentē per omnes terras disper-
 gendam, eorumq; more vitam acturam nullis
 artus sedibus. Quapropter hortabatur vt dum
 tempus esset probitati studerent, & diuinū faua-
 rem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex vnā
 cum populo gauisi sunt, dederuntq; operā & pu-
 blicē & priuatim vt religio sacra: tecta mane-
 ret, dimissis à rege per totam regionē à quibus
 hoc negotium diligenter curaretur. Nunc reli-
 ctis in hoc statu Asani duarum tribuum regis
 rebus, reuertor ad Basanem Israëlitarum regem.

qui

qui Nadabo Hieroboami filio caso regnum eius occupauerat. Hic in Tharse vrbe electo domicilio vigintiquatuor annis regnavit, sceleratior, magisq; impius quam vel Roboamus vel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum con-

3.Reg.16 tumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eiisdem quibus prius Hieroboanum eladibus profligaturum, eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiaratione habita, quibus virtutibus nulla vel utilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimum Hieroboam factus imitator, omnibus eius vitijs sese contaminasset: cui cum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognovit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit vt correctior in posterum & anteactorum penitēs placato numine vitaret exitiū: sed velut proposito premio si strenue pergeret, ac si per prophetā ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset serpsit factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulat. Postremo cū exercitum aggressus est urbem non ignobilem Ramathonē, distantē quadraginta stadys à Hierosolymis: quā captā muniebat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnū Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cognans
quā

quàm multa damna sua regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regē Damascenorū legatos cum pecunijs, ambiens eius societate, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniā libèter accepit, & societate cū eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cū exercitu in illius ditionē proficisci & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerūt, videlicet Achionē, Danam, & Abelmaēn. His auditis Israëlitarum rex, omīssa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellū instaurare valuit, fatali morte praeventus: sepulchroq; est in Arsane oppido. In regnū successit filius Elanus: hic post alterū regni annum periit, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidia partis magistro: epulantem enim apud Osam suum procuratorem, immissa equitū turma facile oppressit, per absentiam tam praefectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palaëstinorū vrbis occupati fuere.

Basana virge sublata apud Israëlitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. CAP. VII.

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basana stirpē iuxta Gimonis va-

N tici

ticiuium extinxit. Eodẽ enim modo eius familia
 radicitus interijt propter impietatẽ, quo Hicro-
 boami progeniem internecone absumptam di-
 scimus. Interea qui Gabathonẽ obsidebat exerci-
 tus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à
 se regnũ inuassisset, & ipse Amarino imperato-
 ri suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis ob-
 sidione ad Tharsen regiam properat, eaq; expu-
 gnata vi potitur. Zamares videns urbem sine
 presidio, in intimã regiam se recepit, subiectoq;
 igne simul cum ea se quoq; concremauit, regni
 sui die septimo. Quo facto confestim populus in
 diuersa studia scissus est, alijs Thamauũ, alijs
 Amarinum regnare volentibus: cuius factio
 quum tandem vicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnum obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Asani regnavit, Amarinus annis duodecim,
 sex Tharsa, reliquos sex Mareone, quæ à Grecis
 Samaria dicitur. Ipse Samaræum vocauit à Sa-
 maro, de quo montem emerat, in quo vrbs sita
 est. Hic nihil à prioribus regibus differebat, nisi
 quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tan-
 tum agebant, vt populum quotidianis impieta-
 tibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus
 Deus, effecit vt alius alium tolleret, & cum to-
 to suo genere exstirparentur. Hic Samaria diem
 suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certè
 videre licet, quàm cura sint Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligit, malos contra fundi-

tas eradicet. 1. *Israëliitarū* enim reges propter impietatem brevi tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Asanus* vero *Hierosolymorum* duarumq; tribuum rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei favore vivens ad extremam pervenit senectam, et post unū & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omnium testimonio pro auita pietatis ac fortitudinis emulus, quibus *Dauidem* sanctissimum regem retulit, quemadmodū paulō post dicetur.

Ceterum *Achabus* *Israëliitarum* rex habitavit *Samarie*, ubi vigintiduobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regū institutu mutans, nisi si quid forte deterius commētus est. Omnium enim impietates representavit ac scelera, sed *Hieroboami* precipue: nam & vaccas ab eo consecratas adoravit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem praterea duxit filiam *Ithobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorum* regis, cui nomen *Iexabela*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere dedicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insanie, ut non verita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* exedificare, & lucum omnis generis arborum plantare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demētia & mali- 3.Reg.17

quidam Dei maximi è Thesbone Galaditica
 vrbe oriundus adiit, dicens eū prænūtiare, quod
 nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rorem, do-
 nec ipse vates non compareret. Additoq; iurein-
 rando quo magis rē confirmaret, secessit, ad tra-
 ctum australem, vbi ad torrentē quendā dege-
 bat, vnde potum haberet, nam cibus ei quotidie
 per coruos offerebatur: qui postquā ob inopiam
 imbrium exaruit, iubēte Deo profectus est Sere-
 ptam, quod oppidū Tyrū inter & Sidonem sitū
 est. Illic enim se mulierē viduam innētūrā pra-
 monitus fuerat, quæ alimēta suppedicaret. Iamq;
 non longe à porta aberat, quum videt mulierem
 operariam ligna colligentem, & significante
 Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius ro-
 gavit vt aquā potabilem afferret: abeundamq;
 iam renocans, & panē portare insit. Iuravit illa
 nihil sibi dami esse præter vnicum farinae pugil-
 lum, & olei paululum: venisseq; se eò vt colle-
 ctis lignis sibi ac filio panem coqueret, quem vbi
 comedissent fame absumerentur, quandoquidem
 nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, in-
 quit, bono animo. Latiora sperans, & primū mi-
 hi paululum paratum offer: polliceor enim tibi,
 nunquam in vase illo farinae defore, nec oleū in
 fidelia, donec Deus det p̄t. uiam. Paruit mulier,
 & quacumq; propheta petierat fecit: deincepsq;
 & sibi & filio & hospiti sat alimentorum ha-
 buit. timentum enim horum defecit, quando du-
 raui

ruit siccitas. Meminit autē huius inopia plu-
 uiarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrionū
 regis, sic scribens : Hoc regnāte etiā pluviarum
 defectus fuit ab Hyperberetæo mense vsq; ad
 insequentis anni Hyperberetæum continuus. qui
 cū supplicationes indixisset, sequuta est magna
 vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit
 & Auxatem in Africa. His verbis dubio procul
 siccitatē factā sub Achabo, cuius tempore Icho-
 balus apud Tyrū regnavit, Menāder in suos cō-
 mentarios retulit. Mulier autē illa propheta ho-
 spes cū filius eius morbo prævalente exspirasset,
 eiulans & voces quas dolor exprimebat emit-
 tens, querebatur de aduentu hominis qui pecca-
 ta eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte di-
 ctitās. Ille cōsolabundus iubet eam sibi tradere
 filiū, breui recepturā vinū: acceptūq; mox in pro-
 priū cubitū detulit : quo deposito super suū le-
 ctulū, exclamavit ad Deū, nō bonā hospitij gra-
 tiā altrici relata extincto ipsius puero : roga-
 batq; ut remisso spiritu vitā ei restitueret. Itaq;
 Deo genitricē miserāte, & propheta gratificāte
 ne videretur infortuniū secū in hospitij intulisse,
 prater omnē expectationē recepit puer spiri-
 tū. At illa gratias egit vati, dicēs, nūc demū se
 agnoscere diuinā mētem interpretō. Paulo deinde I. Reg. 18
 post Dei iussu ad Achabū proficiscitur, inducatu-
 rus ei venturā pluriā. Erat tūc fames per totā
 regionē, & magna terrā ad victū necessariarū

penuria, ut nō solū hominibus panis deesset, verum etiā equis cateriūq; iumentis terra negaret pabulū: tanta erat ubiq; siccitas. Rex igitur vacato dispensatore Obedia, cui iumentorū curam mādauerat, iussit ubiq; fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandū iumentis pabulum. Cumq; multū quasitus propheta Helias nusquam compareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator viā ingreditur. Erat autem pius, & quo tēpore Ixabel regina in prophetas saniebat cadibus, centū ex eis in cavernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustētandos. Huic à rege digresso Helias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salatur. Mox propheta mandante ut aduentū suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubiq; gentiū ad necem perquiris? Quis enim locus est ad quem attracturos te non misit? Nunc fieri potest, ut dum ego regē adeo, te Dei spiritus quo agitari aliō rapiat, & rex te non reperto frustratus in caput meū scuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quā scire possis quāsim studiosus tui similitum, qui centum Dei homines furori Hixabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta contrā iubet, ut nihil metuens regem adeat, sacramento interposito se quoq; eadē die in eius conspectum venturum. Quo indicio postquam

Achab

Athabius Heliã adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tu n'ille es, inquit, Hebræorum turbator? tũne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totũ populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & vxoris vates, quorũ numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti à rege ad constitutum locũ conflaxerunt, Helias in medio cõsistit, & Quousq; inquit, inter vtrumq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verũ & solum creditis, hunc, & mandata eius sequimini: quòd si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo verò nihil ad hac respondete, Helias postulat, vt quo certiore argumento vel ppriũ vel alienorũ probetur potetia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorũ trecetos contẽdat, accepto boue, et in lignorũ struẽ imposito, sed nullo igne subdito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita innocare suos deos, vt ligna velint accedere. Hoc enim pacto verã Dei naturã dignosci posse. Quæ sentetia postquã placuit iubet Helias pphetas illos electo boue priores sacrã rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cũq; suis precibus et inuocationibus nihil profi-

terent, ludens Helias altius eos iubet vocem at-
 tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant.
 Illis verò à mane vsq; meridiem frustra incla-
 mantibus, & more patrio cultris ac lanceolis
 sua corpora intidentibus, cum iam sua vices sa-
 crificandi venissent, amotis sacrificiis illis sanati-
 cis iussit vulgũ propius obseruare, ne fortè clam
 ignem admoueret: qui postquã accessit, acceptis
 duodecim lapidibus iuxta numerũ tribuum Is-
 raëliticarum altare ex eis instaurauit, foditq;
 circũ illud fossam bene profundam: & coapta-
 ta super altare struc lignorũ, victimaq; desuper
 imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas
 super altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; re-
 pleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis,
 cepit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam
 diu populo ostendat suã potentiam: & ecce ad-
 huc illo errante, ignis repẽte de calo in altare la-
 psus inspectante populo, tum victimã, tũ aquã
 omnem circumfusam absumit ita vt locus fieret
 aridus. Quo viso Israëlita prostrati in terram
 vnum Deum adorant, hũc maximum & solum
 verũ cõfitendo: ceteros nihil aliud esse quàm no-
 mina vanis stultorũ hominum opinionibus con-
 ficta: moxq; comprehensos eorum prophetas in-
 terficiunt. Helia sic intente: qui & regem abire
 ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum,
 breui enim visurũ pluiam. Quo abeunte Helias
 verticẽ Carmeli conscendit, & eadẽ huius desi-
 disse,

disset. caput genibus applicuit, iussitq; famulum
ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, &
indicare sicubi nubē excitari viderit. Paruit ille
non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre re-
tulit. Tandem septimo reuersus ait se vidisse in
aëre nescio quid nigricans, humano vestigio non
amplius. Quo audito Helias mittit eum mox ad
Achabum, iubens vt rex properè in urbem re-
deat, prius quàm profusus imber occupet. Qui
postquā ad Iesraëlam urbem cœpit tendere, sine
mora offuscato aëre & inuoluto nubibus pro-
cella mixtus imber superuenit, & propheta cor-
reptus numine regium currū vsq; Iesraëla Axa-
ri urbem currens prosequutus est. Iexabel vero 3. Reg. 19
Achabi vxor audito prodigio per Heliam pa-
trato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecis-
set, misit ad eum nuncios minando se illum occi-
suram, quēadmodum ipse prophetas occiderat:
& Helias territus fugit in urbem Bersabe, qua
est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumæa cō-
termina: relictoq; ibi famulo, ipse in desertum
abiit. Cumq; precatus esset mortem, quod nō es-
set ceteris melior, vt illis absumptis ipse vita cu-
pidus esse debeat, sub arbore quadā obdormiit:
& excitatus à quodā, surgens inuenit aquā ac
cibum oppositum & cūm comedisset collectis ex
hoc cibo viribus, ad Sineū vsq; montē peruenit,
in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur:
ubi nactus amplum quendam specum, ingressus
N 5 habis

habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem
eius voce incertum vnde profecta, percontante
quamobrem relicta vrbe desertum coleret: ait se
occisis externorum deorum vatibus persuasisse
populo, quod vnicus sit Deus qui ab omnibus co-
li debeat: & ob id factū ad supplicium se à re-
gina expeti. Mox eadem voce iussus in crasti-
num sub diuum prodire, auditurus quid opus fe-
cto sit. Sequenti luce è spelunca prodiit, ibi &
terramotus eius aures perculit, & oculus se can-
dens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silētio,
diuina voce, nihil terreri presentibus, iussus est:
neminem enim inimicorū fore illius compotem:
mandatumq; mox, vt domum reuersus, declaret
populi regem, Ieum Nemessai filium apud Da-
mascum verò Syrorum Axaclem: & pro se pro-
phetam Heliseum constituat, ex Abela vrbe o-
riundum: impios enim poenam duros, alios Ieu
regi, alios Axaeli. His auditis Helias in regio-
nem Hebræorum reuertitur: & quum offendi-
set Saphati filium Heliseum arantem cum qui-
busdā alijs impellētibus iuga duodecim, accessit
& ei pallium suū iniecit: qui euestigio prophe-
tare occupit, relictusq; bubus, sectator Helias fa-
ctus est. Rogauit tamē vt prius sibi liceret parē-
tibus valedicere, quo impetrato illū sequutus est,
indiuinus posthac minister ac comes. Et prophe-
ta quidem huius res ita se habuerunt. Caterum
3. Reg. 21 Nabuthus quidam cinis vrbis Axari, quū pra-
dium

diu haberet regis fundus contiguus, saepe rogatus
 ab Achab ut ei quātolibet precio venderet rus fi-
 nitimum, adiungendū regio: aut si mallet vnum
 aliquod ē regis pro eo sibi eligeret: negavit se id
 facturum, grātius enim sibi esse, ē paternis agris
 fructus percipere. Rex non aliter quā si suam
 possessionem amississet, quia non licebat alienam
 occupare, contristatus, nec lavare voluit, nec ci-
 bum sumere. Iezabelā verō citante quid accide-
 rit, ut nec balneum admittat, & cenam aquē
 ac prandium fastidiat, quā rusticus sit Naba-
 thus ei denarrat. Vsum se apud eū comi sermo-
 ne, & infra regiam maiestātē demisso, pro qua
 humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier
 contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore
 misso ad cōsuetā corporis curam redeat, sed da-
 turam operam, ne Nabuthus hanc contumeliā
 impune auferat, Moxq; literas Achabi nomine
 scriptas mittit ad Israhelitarum principes, hoc
 argumento: luebantur indicto ieiunio concio-
 nem aduocare, & in ea primū locum Nabutho
 propter illustre genus attribuere. Deinde subor-
 natis tribus viris nihil non ausuris, horum testi-
 monio conuictum eum blasphemiae populo lapi-
 dandum obijcere, atq; hoc modo de medio tollere.
 Id quod ita ut regina scripserat factum est: &
 Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac re-
 ge fecisse conuictum, à populo est saxis obrutus.
 Quod ubi Iezabelā relatum est, regem accedit,
 suadetq;

suadetq; ut sine suo sumptu vineorum Nabuthi hereditatem capeſſat : & ille exiliens præ gaudio , ad viſcendum id prædium eueſtigio ſe confert. Deus autem iratus Heliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogétque, Quid ita occiſo vero domino eius prædij hereditatem inuſſè ſibi uſurpet. Quem ubi ad ſe venientem vidit, turpe ratus oburgari, prior ſaſſus erratum, ad ſatiſfaciendum ipſius arbitrato ſe obtulit. Tum vates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt , fundendum & regis & reginae ſanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele ſcelus , quo ciuem contra ius per calumniā oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubiit ; & indutus ſaccum, nudisq; pedibus à cibo abſtinuit, peccatum conſitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denūciat , ſe quidem uſq; poſt eius obitum dilatūrum vindictam, quandoquidem ſcleris pœniteat: minas tamen vanas non fore , ſed Achabi filium pro commiſſis pœnas daturum.

Adadus Damafci & Syriæ rex bis contra Achabū ducto exercitu proſtigatur. C.VIII.

3. Reg. 20

DUm hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adad filius Syrorum & Damafci rex, contractus è toto regno ſuo copijs, aſciſq; ultra Euphratem triginta duobus ſocijs regibus, contra Achabum duxit ; qui intelligens ſe imparem

impare eius copijs, à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse māsīt intra Samariā : cincta enim erat manibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu advenit, & obsessam urbem oppugnare cepit missoq; caduceatore ad Achabū, petijt vt sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnam peteret. Quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi : quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, adducto exercitu regē obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationē rursum aliam Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eiq; liberum faceret regiā & amicorum ac cognatorū domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentū fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberet. Achabus latus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate vxores ac liberos suos, omnesq; facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ades scrutētur, et nihil in

hil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, ni-
 mirum belli ansam quærentē: vt quandoquidem
 sciat propter amorem ciuium paratū rebus suis
 non parcere, occasionem belli ex illorū rebus ar-
 ripiat: facturum se tamen, quicquid ipsis visum
 fuerit: Reclamauit tota concio contēnendum esse
 cum suis mandatis insolētem barbarum & bel-
 lum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis
 hoc responsum referendum dedit, quod primus po-
 stulatus nunc quoq; consentiat securitatis ciuium
 gratia posteriora non admittat: atq; ita eos di-
 misit. Hoc responso commotus ad iram Adadus
 tertio legatos mittit cum minis: feroce eum esse
 fiducia morium, se verò parē illis aggerem ex-
 citaturum, si vel pugillum terra singuli milites
 conferāt, volēs eum copiarum multitudine per-
 terrefacere. Achabo verò respondente, inter ar-
 matos non verbis sed factis decernendum, legati
 reuerſi coenāsi tum fortē cum triginta socijs re-
 gibus respōsa referūt. Ille euestigio mandat cir-
 cumvallari urbem & aggerem erigi, & nullam
 oppugnādi rationē prætermitti. Interim Acha-
 bus cum omni populo minimum à desperatione
 aberat, sed hunc timorē ei propheta quidam su-
 peruemens exemit, dicens, Deū polliceri, daturū
 se victoriam de tam multis hostiū millibus. Ro-
 gatus deinde per quos hac vitoria cōtinget: Per
 filios, inquit, principum, sed te regente illorū im-
 peritiam. Accitis igitur principum filijs, qui tri-
 ginta

ginta duo erant supra ducetos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxū se dedisset, paterfactis repēte portis emittit iuvenes. Id postquā ei per speculatorem est significatum, mittit quosdā eis obuiam cum his mandatis, vt siue paccati veniāt, siue pugnatum, viuos ad se pertrahāt. Interim Achabius etiam reliquum militem intra metenia paratū cum armis habuit. Filij verò principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israēlitarum rex animaduertit, vniuersum reliquū exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū est vt in ebrios et inermes impingerent, ita vt relicta in castris armatura fugerēt, & rex ipse praecleri equo vix enaserit, Achabius verò longo spacio Syros persequutus est, cadendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiā equis Adadi & curribus, domū in urbē reuersus est. Caterū propheta monente vt in sequentē etiam annū paratus sit, & exercitū in prōptu habeat, reuersurū enim Syrū iterū: rex omni ope bellū apparat. Porro Adadus seruatus ē clade cū reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat quomodo cum Israēlitis bellū gerere debeat. Illi suaserūt nō esse posthac cum eis in montanis confligendū, Deū enim eorū in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis vitos

Etos: sed si in campestribus committatur praelium,
 facile se superiores fore. Præterea consuluerunt,
 ut dimissis regibus, quos secum in expeditionem
 duxerat, copias eorum retineret, & satrapas il-
 lis præficeret, supplementumq; in sua ditione tam
 aquitum quam peditum conscriberet. Placuit regi
 consilium, deditq; operam ut talis apparatus fie-
 ret. Mox ubi primum veris signum se protulit, ex-
 ercitus in Hebræos duxit, & quum peruenisset
 prope oppidum Apheca in magno campo castra
 posuit. Achabus verò cum suis copiis obviam illi
 progressus, castra cum castris contulit, quamvis
 numero militum longe inferior, Supernuente
 deinde propheta, & victoriam pollicente, ut ho-
 stis contra quam opinabatur sentiret Deum Israë-
 litarum non minus potentem in campis quam in
 montibus, per sex dies à neutris castris quicquam
 motum est. Septima verò quum hostis pro castris
 aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex ad-
 verso instruxit, Nec mora collatis signis acriter
 utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes He-
 bræorum vim terga verteret: quibus impigre vi-
 ctorem prosequantibus, confusum agmen trepidè
 fugientium equitum peditum, currum, à seipsis
 proculcatum obterebar: non multis pro tanta
 numero in Aphecam amicam urbem euadenti-
 bus, qui et ipsi murorum ruina oppressi sunt cir-
 citer viginti septem millia: in prælia verò centum mil-
 lia hostium ceciderunt, Adadus aliquot fidei-
 famulis

*famulis comitatus in quandā subterraneā cellā
 se abdidit: quibus clemētiā Israëliti regis præ-
 dicantibus, & spem veniæ facientibus, si cōsuetō
 supplicū habitu ad eū mitteretur, permissi sunt
 hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita
 redumiti, qui tū priscus apud Syros supplicandi
 mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantū gra-
 tiam petere Adadum significāt, dedititium eius
 in perpetuū futurū. Tum ille gratulari se ei di-
 xit, quod ē pugna euasisset, fratrisq; loco eum se
 habiturū pollicitus est. Famuli accepta sacramē-
 ti fide nihil mali passurū, producūt ē latebris ho-
 minem, & adducunt ad Achabū, qui tum subli-
 nis curru vehebatur. Et quum adorasset, Acha-
 bus porrecta dextra in currū eum sustulit, ex-
 ceptumq; osculo iussit esse bono animo, & nihil
 se indignum timere, Adadus actis gratijs quā-
 longa sibi vita daretur memorē se fore huius be-
 neficiij professus est, redditurumq; Israëliti iuris
 vrbes, quas maiores eius armis occupauerāt: &
 facturū ei liberā potestatem commeari Damas-
 cū, sicut pater ipsius idem ius Samaria habue-
 rat. Fœdere deinde ic̃to, & iureiurando firmato,
 Adadus egregiē donatus in suum regnum remis-
 sus est. Post talem Syrorū contra Israelitas ex-
 peditionis exitum propheta quidam, nomine Mi-
 cheas, accessit ad quendā Israelitam, iussitq; eū
 ut vulnus sibi in caput infligeret, addens Deum
 ita velle. Qui cum parere nollet, daturum inobe-*

dientia pœnā prædixit, et leonis incurſu periturum. Quod cum ita enoniſſet, alterum propheta adit, idē Imperās. A quo incontinentes ictus, & verticē ſaucies, obligato capite venit ad regem, dicens ſe commilitonē eius eſſe, & à tribuno captiuitū quēdā aſſeruandū accepſiſſe: quo fuga elapſo periclitari ſe nunc ne interficiatur ab eo qui illū tradiderat, quādoquidē hoc interminatus ſit ſi captiuus effugeret. Reſpondente verò Achabo merito id paſſurū, ſoluto capite agnoſcendum ſe Michæas præbuit. Hac autem arte vſus eſt, quo maiore vim verbis ſuis adderet. Ait enim Deum in regem animaduerſurū, quòd Adadū hominem impium & cōtra diuinitatē contumelioſis dictis furentē elabi permiſiſſet. Futurū enim ut ipſe ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate propheta offeſus, iubet eum in carcerem coniici, & vehementer ea prædictione contriſtatus domum ſe recepiſt.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorū. C. IX.

H Aſſenus de Achabi rebus: nunc ad Ioſaphatū Hieroſolymorū regē reuertor: qui aucto ſuo regno, & præſidijs per vrbes ditionis ſue diſpoſitis, ne illas quidem ſine præſidio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephrenitica de Hieroboamo decē tribuū rege ceperat. Hic rex perpetuū propitiū & auxiliatorē Deū habuit, quòd eſſet iuſtus ac pius, et per ſingulos dies dabat operā ut aliquid gratū Deo faceret. Quo factum

factum est, ut & ipsi à circumquaq; vicinis re-
gibus multus bonos haberetur, id quod missitan-
dis ad eū muneribus declarauerūt, ut hinc quoq;
tam diuitia regis quàm fama non mediocri in-
crementum caperent. Anno autem regni sui ter-
tio conuocatis principibus & sacerdotibus eius
regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, &
populam oppidatim leges Moysis, earumq; obser-
uantiam atque religionis cultum docere: quod
adeò libenter ciues complexi sunt, ut certamen
huius studij inter eos susceptum videri posset.
Finitimæ quoque gentes constanter hunc regem
amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes.
Palæstini etiam ordinaria tributa persolue-
bant, & Arabes annuos sexcentos triginta
agnos, paremque badorum numerum. Munivit
etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus
armis bene instructos contra hostem aluit: ex
tribus Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus
præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus.
Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagit-
tariorum peditum ducenta millia: alius præter-
ea dux nomine Ochobatus, ducebat centum
octuaginta scutatorum millia, absque militibus
qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Du-
xit deinde filio suo Ioramo Achab decem tri-
buum regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset
ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo
exceptus est, atque etiam militia quæ suum re-

gem comitabatur, publice exhibito frumēto, vino & carnibus. rogatusq; est ab Achabo, ut contra Syrorum regem arma cum eo cōiungeret, ad recipiendam urbem Ramathā in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxiliū pollicito, quod nō minore haberet exercitū, & Samariā accitis à Hierosolymis copijs progressi extra munia duo reges & sedēte in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò censebat si qui propheta essent accersendos, & cōsulēdos de expeditione quæ contra Syriū parabatur, an & illi videretur eo tempore suscipienda. Et enim Achabo amicitia cū Syro intercedebat triennio cōtinuo, ex quo captū eū dimiserat vsq; in illam diem.

Achabus à Syris bello laceratus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

Achabus verò accitis suis prophetis numero quadringētis, iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouenti victoriā, & urbis dominium propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellū suadentibus, vincendum enim Syrum, & in potestatem venturum, quemadmodū antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quod falsi vates essent: percontatusq; est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiā futura præscire valeant. Respondit ille, Esse quidem & alium, sed sibi iniussum, quod

quòd malū euentū pradicat, foreq; , vt ipse à Sy-
 rorum rege occisus pereat : Et ob eam causam
 in carcere eum nunc esse inclusum : eum vocari
 Michæam Iemblea filium. Iosaphato verò postu-
 lante eum produci, missus cubicularius prophetā
 adduxit: qui inter eundum ei indicaucrāt, cate-
 ros omnes prophetas victoriam regi pradicere.
 Respōdit vates, sibi non licere cōtra quam Deus
 moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo
 de rege cognouerit. Vbi verò ad regem peruenit,
 adiutus vt vera loqueretur: ait sibi Deū osten-
 disse Israēlitas fugientes, Et insequentibus Syris
 dispersos, non aliter quā greges sublati pasto-
 ribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd
 ceteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus
 in pralio cadere debeat. Hæc loquūto Michæa,
 versus ad Iosaphatum Achabus. Nonne, inquit,
 modò tibi dixi quā malè mihi velit iste? Mi-
 chæa vtrò constanter assenerante, se nihil nisi
 iussu Dei pradicere, illum verò spe victoriæ so-
 lititari à pseudopphetis ad bellum, in quo ipsi
 cadendū sit, rex attētius cogitare cœpit. Interea
 Sedecias quidā vnus è pseudopphetis in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michæa gar-
 riat: nihil enim veri eum pradicere: arguēto
 esse prædictionem Helia, qui sine dubio melius
 quā iste futura cerneret. Illū enim prædixis-
 se, apud Ierusalem in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canib; regis sanguinē, quemadmodū

Lampfissent cruorem Nabulhi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longè præstantiori propheta non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia : sed mox fore evidentius etiam quàm verax sit, aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciē, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cùm comprehendi eum prophetam iussisset, puto enim te audiuisse, quòd hoc ita factum sit, & cum dicto inflixit ei lapam : cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam: Michad contra assenerante, breui fore, vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras queritans, ne luat poenas vaniloquij: iratus rex, iubet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem &

XV. aquam ei præberi. Atq; ita duo reges versus
 3a Reg. 22 Ramatham cum copijs profecti sunt; quo audito
 rex Syria cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autē erat inter reges socios, vt Achabus primato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto

sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michæa vaticinium eluderent : sed inuenit eum satum etiã signis insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum regem Israelitarum. Syri vero primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt : sed postquam e propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt : à mane autẽ vsque ad vesperam pugnantēs & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatũ fuerat, solum Achabum ad necẽ querendo, nec tamen inueniendo. Tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine. missa in incertum sagitta, regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suũ militem, ne terga verteret : sed aurigam inssit currum extra prælium euehere, quod graue ac lethalē : vulnus acceperit. Cumq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis virilis deficiens interijt. Iamq; appetẽte nocte Syri se in castra recipiunt, & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domũ quisq; reuertitur. Cadauer regis Samariam relatũ, illic sepultura traditur. & cũ currus regius cruore fixatus ad lexara fontem esset ablutus, veritatẽ Helie prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius

sanguinem, & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramathā, iuxta Michea vaticinium. Ergo quoniam utriusq; propheta pradictionē euentus cōsecutus est, veneranda sunt illorū oracula, eisq; semper plus oportet tribuere, quā eorū qui ad gratiam loquūtur sermonibus: nec aliter existimare, quā quod nihil sit illis vtilius, quādoquidē per ea diuinitus monemur quid cauere debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animū, quod insuperabilis sit fati necessitas, quae etiāsi praesciatur, praecaueri tamē non potest: sed tam diu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant: nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt praenuntiantibus cladē nō crederet, & à prophetatibus ad gratiā deceptus in mortē rueret: cui in principatum Ochozias filius succedit.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAI-
CARVM, LIBER
NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat. CAP. I.

4. Reg. 3
2. Par. 19

IOSAPHATO autem regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hiero solyma reuertenti propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quod cum homine impio & scelerato arma coniunx

coniunxisset: Deū enim indignè tulisse hāc societate, seruasse tamē eū propter suā bonitatē, licet malē, quod nō debuerat fecerit. Post eā admonitionē rex supplicationibus & sacrificijs Deo conciliato, vniuersam suā ditionē perlustrauit, populū leges diuinitus per Moysen traditas, & cultum pietatis docēdo: cōstitutisq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerēt, nec muneribus corrupti, nec magnatū aut diuitū captantes gratiā: omnibusq; quod equū est redderēt, scientes quod etiam occulta Deus inspiciat. Hac cum per singulas duarū tribuū vrbes docuisset, Hierosolyma reuersus, hic quoq; iudices ē sacerdotū at Leuitarū ordine, & ē primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustē & accuratē iura populo redderēt. Quod si grauiores cōtrouersia deferrentur ad eos ex alijs cognatis vrbibus, de horū negotijs maiore etiā diligentia decerni voluit: quod eam urbē maxime equitatis seruantē esse deceat, in qua & templum simul haberetur & regia: eis summos magistratus ex amicorū numero praposuit, Amasiam sacerdotē, et ex Iuda tribu Zabadiam. Per idē tempus Moabita & Ammanita cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphaltite lacui vicinā castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis distitam, cuius ager egregiā palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum en-

o 5 disse

diffet hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concione advocat, & ad templum versus Deum inuocat, ut tantum virium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste pacem audacia. In hoc enim templum id extructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coram numen praesens inuocet, diuinæq; ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentiâ contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaxiel quidam propheta exortus à media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obviam hostibus, & ocursori eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiâ. Ibi non fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnantē tantū pro se Deum quieti ipsi spectatores considerens. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deum, & Levitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo verò progressus rex in solitudinē subiectam oppido Tbeca, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni prophetica, & non struendam quidem aciem, sed in
primo

primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasq; Deo gratias, non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis consilium, idq; mox etiam executi sunt. Deus vero terrorem & consternationem immisit Ammautis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharetur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus vero prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, cum totam videret refertam cadaveribus, latus tam in opinato Dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadavera: tantaq; fuit multitudo, ut aggre per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta vero die congregatus totus populus in quandam conuallam, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallin laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in externas gentes tam mirifica victoria fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, ut res eius sub diuini nominis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; usque extremum eius die hac persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tunc Israëlitis praeerat:

cum

cum quo inita societate parādarum nauium, quae merces in pontū peterent, ac emporia Thraciae, iacturā fecit haud minimā. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene regerentur pra magnitudine. Quo factū est vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; haecenus de Iosaphato.

- II. Achabi verò filius Ochoxias regnauit.
 4. Reg. I apud Israēlitas, & regiam Samariam; vir pessimus, & vtriq; parēti omnino similis, & Hie-roboami primi Israēlitarum seductoris amulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quae patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autē vt Ochoxias de solario domus suae descendens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc casu contracto Accaronem ad Myiodus (id' Deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebraeorum verò Deus Helias propheta mandauit, vt nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an Israēlita propriū Deū nō haberent, quandoquidem rex ad alienam mitteret de salute interrogaturos iuberetq; eos reuerti, & regi dicere, eū non reuaditurū. Quod cum Helias fecisset, nuntij his auditis confestim ad regē reuersi sunt. Quo demirāte celeritatē reditus & causam querente, aiunt sibi occurrisse virū quendā, & vetuisse ulterris progredi: inssisseq; renuntiarēs suo regi Israēlitarum Dei nomine, quod morbus in penus proficeret. Rege verq; iubente vt sibi figurā Iamnia

nis illius designarent, dicebāt hominē esse hīpī-
dum, & cingulo coriaceo praeinctum. Qui cum
intellexisset Heliam per hac descriptū à nūtijs,
misit ad eum attrahendū centurionē cum quin-
quaginta militibus. Is repertū in montis vertice
descendere iussit, & ad regē venire. In hoc enim
se missum, ut nī sponte sua faciat, vi coactum eō
pertrahat. Ille praeatus se prodigium editurum,
quo versus propheta nosceretur, & igne ad suas
preces calitus misso, ipsum vnā cū militibus con-
flagaturū, malū hoc eis imprecatus est: moxq;
candens turba delatus centurionem & eius co-
mutatum perdidit. quorum clade ad regem per-
lata, iratus alium centurionē cum totidem mili-
tibus ad Heliam mittit: qui & ipse cum pro-
pheta minatus vim esset, nī volens sequeretur,
& hunc ad preces eius ignis absumpsit quem-
admodum alterū. Quo cognito rex misit tertiu:
Is quod esset cordatus et māfuetis moribus, post-
quam peruenit ad locū vbi tum erat Helias &
amicē eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod
ut regis mādato paream, inuitus ad te venio, si-
cut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur
mei & horum militum volens ac libens de-
scende, nosq; ad regem sequere. Tum Helias de-
lectatus viri ciuitate & modestis moribus,
descendit ac securus est. Perductus deinde ad re-
gem, afflatus numine, Hac, inquit, dicit domi-
nus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē de mor-
bo

bo tuo veri nihil predicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de valetudine consulendū mittere maluisti, scito te moriturū. Nec multum exinde tēpus elapsū, dum ita vt Helias prädixit decedēs, quod liberis caderet, Ioram fratri succedenti locum fecit, homini patrem cū alijs vitijs, tum maxime impietate referēti: Omisso enim sui Dei cultu, totū se externis religionibus dedit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte Helias ex hominibus exēptus est, nec in hodiernū vsq; mortaliū quisquā scire potuit, quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Eliseum, sicut iam antē diximus. De hoc Helia & Enoch qui fuit ante vniuersale diluuiū, in sacris libris legimus quidem exēptos esse ē consuetudine mortaliū; mortuū tamen esse nemini vnquā fuit co-

gnitum. Caterū Ioram accepto post fratrem

4. Reg. 3. regno, Moabitarū regi Misa bellum inferre statuit, tributū nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat intōsarum pecudū annua ducta millia. Ergo post quā domi parauit exercitum, Iosaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, vt quādoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret parāti belū contra Moabitas, qui tum recēs a suo regno d. fecerāt. At ille non se solum venturū auxilio promisit, sed Idumaeorū etiā regē, sibi obnoxiiū, in eam expeditionē pertracturū. Ioram vbi renūtiatū est ei de talibus auxilijs.

venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de comuni sententia visum esset per Idumæe desertum, quâ minimè hostis expectaret, iter facere, cum alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum rege Idumæorû: & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantâ iumentâ & milites aquarû penuriâ inciderunt, ut omnibus tantû nō desperantibus, Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deû, quânam sua culpa tres reges sine pralio in Moabitarum regis manus traderet? Iosaphatus cōtrâ, ut virû piûm decebat, consolabatur eû: iussitq; perquiri, nunquis in exercitu propheta adisset, per quem quid faciendû Deus posset cōsuli: & indicante quodâ famulo, vidisse se ibi Helia discipulû Helisâ Saphati filiû, suâsu Iosaphati tres reges ad illû vadunt: quumq; ad illius tabernaculum venissent, quod fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu præcipuè Ioramus. At ille iussit ut absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas consuleret, illos enim esse veridicos: rex precibus urgebat, ut responsum daret, & periclitâtes servaret. At ille iuravit, se ei nō fuisse responsurû, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & piû. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alueo torrentis multas fossas facere.

cere, nam absq; vento & pluvia visuros alucum repletū aquis, ita vt militū & iumentis abunde potu suppetēte, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solū, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabit, & arbores excidet, & regionē vastabit & fontes ac riuos obturabit. Hac loquuto propheta, sequenti die prius quā sol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde distantem demissi fuerant, vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam inditionē suam impetū facerent: qui videntes exoriente sole aquā in torrētē (nō procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineā, quod eo tempore maximē aqua radijs ic̃ta ruiet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipfos arma vertisse, & eorū sanguinē per torrētē defluere: & cum hac persuasionē regē suū aduentētes, rogabant vt eos ad diripiendā hostilia castra ire permetteret: quo impetrato ruētes velut ad paratā prædam ad Hebræorū castra perueniūt. Sed valde eos sua sp̃s frustrata est: Coorietibus enim in eos vniq; hostibus partim cæsi sunt, partim dispersi fugiendo agrē in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi,

ingressi, dirutis oppidis totam regionem prae-
 abactis exhausserunt, & rura eorum glareae cor-
 rentis operierunt; & optimas quasque arbores ex-
 ciderunt, fontesque aquarum obturauerunt, mœnia
 ubique solo aquarum. Rex ipse compulsus in
 quandam urbem, & obsessus, veritus ne ex-
 gnata illa caperetur, erumpere cum septingentis
 equitibus tentavit, quâ parte negligentiores ex-
 tubis visæ sunt: quod ubi præter spem non suc-
 cessit, in urbem reversus rem extrema necessita-
 tis & desperationis aggreditur: seniore enim fi-
 lium, qui regni successor destinatus fuerat, pro-
 ductum in mœnia, toto hostili exercitu inspe-
 ctante holocausto Deo sacrificat. Reges vero
 hoc viso tantam necessitatē miserati, & huma-
 narum vicissitudinum memores, soluta obsidio-
 ne dimittunt quicunque suam reuerſi sunt. Iosaphatus
 vero post hanc expeditionem pacatus quidē, sed
 non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ
 anno sexagesimo, regni vigesimoquinto: sepul-
 tusque est in ea urbe magnificè, quemadmodum
 Davidis imitatore sepeliri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatū ad-
 optis fratres & paternos amicos interfecit. C. II.

E Pilys quos coplures reliquit superstites, Io-
 ramus natus maximus patris voluntate in
 regnū successit, cum Israhitarum rege cōmune
 nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achab
 fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Sa-

mariam reuersus. Heliseum secum adduxerat:
 Eius prophetae res memorabiles è sacris libris huc
 transcriptas inferere nostra narrationi opera-
 pretium duximus. Obedia vxor, qui Achabi di-
 spensator fuerat, tunc vidua Heliseum adijt, di-
 cēs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua
 Iezabel in prophetas sequebat. maritus eius cen-
 tū ex eo numero seruauerat: quas. ut alere clam
 posset, multum æris alieni contraxerat: nūc illa
 defuncto, creditores & ipsam & liberos in ser-
 uitutē velle rapere: quapropter orabat ut ob hoc
 mariti benefactū eius misertus opem aliquā pra-
 sentē afferret. Quo scitante, ecquid domi habe-
 ret: nihil se habere ait, prater olei paululū in fi-
 delia. Tum propheta iubet illā ire, & acceptis
 contradato à vicinis vacuis vasis cōplacibus, fo-
 ribusq; cubiculi clausis, in omnia oleū id pūdere,
 Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier,
 & repletis ad vnum omnibus, ad prophetam re-
 uersa, rem totā illi retulit. Ille consuluit ut diui-
 dito oleo, debitum creditoribus redderet, aliquā-
 tum enim de olei pretio superfore, quod ad libe-
 rorum alimenta valeat: atq; in hūc modum mu-
 lier à creditorum molestia liberata est. Idē lo-
 xamum per nuntios adnouit, ut locū quendam
 caucet, in quo à Syris, occidere eum volentibus,
 insidia posita fuerant. Quo factū est, ut ille pra-
 monitus venatum non ire. Adadus autē fru-
 stratis insidijs indignatus est, ratus à suis dete-
 ctus.

4. Reg. 5

Elas: & vocatis domesticis per conuitium proditores appellauit, minatus etiā mortem, eo quòd rem solus creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autē respōdente, non rectē cum facere, quòd proditiōis amicos insinularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerāt: sed scire debere, quod Heliseus propheta nihil nō indicet proditōq; vel occultissima cōsilia: iussit eos per nūtiōs explorare: in quā vrbe Heliseus habitet: renūtiatūq; est ei apud Dothaim hominem dēgere. Ac mox illuc aliquot equitū turmas misit cum curribus, qui Heliseū comprehēderent, qui noctu vrbe circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autē minister propheta re cognita, quòd hostes vellēt eum capere, trepidē accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metū, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio, rogauitq; Deum vt ad confirmādum famulum præsente se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Heliseum famulo videndam exhibuit, ita vt animatus his suppetiis, nec ipse quicquam timeret amplius. Post hac vates iterū Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa prae qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq; dedit se in medium illorum, interrogans quem quereant: quibus respondentibus, Heliseum prophetā

se querere, pollicitus est hunc se traditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsum sequerentur: atq; ita ut qui & oculis & mente à Deo cecati fuerāt, ducentē incunctanter secuti sunt: quos vbi Samariā perduxit, Ioramū regē iussit portas claudere, & Syru suum milite circumdare: precibus deinde rursum ad Deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginē illam tolleret: at illi recepta ocularū acie, conclusos se animadvertunt in medijs hostibus: cumq; attoniti & inopes consilij haerent in tam prodigioso negotio, rege querente ex propheta, an iaculis eos deberet confingere, id quidem facere vetuit: solos enim bello superatos hostes occidi fas esse: at hos ne laesa quidem ipsius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos: consuluit igitur ut hospitali mensa reſectos incolumes abire permetteret. Itaq; Ioramus propheta monitis obsequens, liberaliter ac splēdide tractatos Sy-

IIII. ras, ad regē eorum Adadum remisit. Illi reuerſi omnia quae eis contingere suo regi renuntiant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentia admiratus, simulq; vatis diuinitatē, nihil posthac contra Israhelitarū regē clam molitus est, sed decreuit aperto Marte rem gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominū: comparatq; ingentibus copijs, vniuersas contra eum eduxit: qui putans se imparē, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariā se cōtinuit, fre-

tus vrbis munitionibus. Adadus verò cogitans,
 si non machinis fame tamen eam se in potestate
 redacturū, oppugnationē aggreditur. Tanta au-
 tem Ioramus laborabat rerū inopia, vt propter
 nimiam indigentiam intra Samariam veniret
 octuaginta denarijs argenteis caput asini, &
 quinque denarijs Hebræi colūbini stercoris sex-
 tarium vice cōdimenti emerēt, nihilq; magis ve-
 rebatur rex quā ne quis fame adactus, & non
 ferens inopiā, vrbē hostibus proderet: quamobrē
 per singulos dies obibat ipse mœnia & excu-
 bias, dispiciens, ne quis in vrbē clam admittere-
 tur, & singulari diligētia huiusmodi occasiones
 admēs. Cūq; mulier quadā exclamasset, Mi se-
 rere domine, putans eam aliquid cibi petere, cō-
 motus ira malè precatus est ei, negans sibi esse
 vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartiri
 posset aliquid. Illa verò dicēte nihil se eiusmodi
 petere, nec ob cibū molestā esse, sed vt litē inter
 se & aliā mulierē finiat: iubet quid rei sit expo-
 nere. Mulier ait se cū amica quadā vicina pacta
 vt quandoquidē nullū aliud adsit cōtra famem
 remediū, iugulatis infantibus (nam vtriq; erat
 filiulus) vnū atq; alterum diem hoc cibo se ale-
 rent. Se prius suū occidisse, quo hesternā die con-
 sumpto in cōmunem alimoniā, alterā illā mulie-
 rem à pacto discedere, & suū abscondisse filium.
 Percussus vehemēti dolore Ioramus vēstēm suū
 conscidit, & exclamans hoc demum disuisse ad

calamitatū summā, ira cōtra prophetam accenditur, tollendū dīclitās qui in tantis malis nullū dignaretur à caelesti numine impetrare subsidū: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidē ad cadē eius properabat, Helisāū verò regis ira nō latuit: sed domi sedēs cum discipulis, Ioramus, inquit, homicida filius misit qui caput mihi adimat: nunc aduentum eius obseruate, ut dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremīni, mox enim rex ipse aderit, mādati iam pānitēs. Illi ita ut iussī sunt, hominē venientē excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, et veritus ne cades acceleretur. quantum potuit, ad Helisāū properat, interuētū suū cohibiturus missum à se hominē, & vātē periclitantē seruaturus. Quō ut ventū est, intrare eum cœpit, quod in tantis calamitatibus se cū tribus dispiceret nec ullū à Deo peteret remediū. Tum propheta promittit, in crastinum eadē hora, qua tum rex ad se venerat, futurā magnam rerum ad victum necessariarū abundantā, ita ut publicē in foro vno siclo veniret satū simile, et vno eque siclo duo sata hordei. His dictis rex cum suo comitatu supra modū exultatus est, propter expertam toties prædictionum fidē, tum quoq; nihil addubitās, & præsentiē difficultatē spe futuri subleuās. Amicus autem quidam regis, tertie copiarū eius parti præpositus, cui tū rex fortē familiariter inclinebat, Nō credibilia,

inquit

inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdum sit
 sperare similia ac hordei pluviam, ita nec quod ta-
 dicis mihi sit verissimile. Tum propheta: Videbis 4. Reg. 7
 ipse, ne dubita, sed videbis modò, nò fruèris etià.
 Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat
 apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœ-
 nia degeret: & tum quoq; quatuor numero hæc
 de causa extra portas habebant domicilium. Hic
 tùm propter sauentē famem nihil ex vrbe cibo-
 rum acciperent, & siue in urbē reditus daretur,
 siue domi se continerent, fame sibi per eundē cer-
 to intelligerent, decreuerunt, se hostibus commut-
 vere: vt siue eis parceretur, viuerent: siue sanire
 hostis mallet, cerè leuius mortis genus incurrer-
 ent. Hæc sententia postquam cōprobatu est, no-
 tificunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Sy-
 ros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi
 currum & armatorum aduentantium; adeo vt
 crescente magis ac magis suspitione consternati
 à totis castris ad regem suum cōcurrerent, dicen-
 tes adesse reges à Ioramo conductos, regē Aegy-
 ptii & regem insularum: iam enim exaudiri eo-
 rum strepitum. Hæc nunc accidit Achabz cre-
 didit, quod & ipsi aures inani sonitu pulsaretur
 in eorum, & per summā tropilationem omnes
 sine ordine ad fugam se expediunt, reliqui in-
 tra castra & equis, & iumentis, & diuitijs
 maximè totam spem salutis in fugiendo collo-
 catis. Leprosi vero illi Samaritæ venientes in

castra Syrorū in ipso valli aditu ingens silentiū
 & magnā rerum copiam deprehendūt, progres-
 siq; vltius, & ad vnum quodpiam tentorium
 delati, postquā ne vnum quidē adesse videriant,
 reſecti primum cibo ac potu, veſte & multo an-
 xo ſe onerant, eam prædā extra vallum elatā in
 quodam loco abdunt: mox alterū tentorium ag-
 greſſi faciūt ſimiliter vt prius: idq; quater fece-
 runt, nemine interim coſpecto. Vnde facile conie-
 ctantes de ambitu hoſtium, damnabant ſuā ne-
 gligētiam, quod non hac loramo & ciuibus in-
 dicaſſet mox à principio: quapropter ad mœnia
 Samariae properant, & inclamatis cuſtodibus
 diſceſſum hoſtium eis ſignificant: illi porro ex-
 cubitoribus regijs idem renūciant. Rex cognito ne-
 gotio amicorū & ducum conſilium aduocat: ait
 rem ſibi ſuſpectam, ne aſtu ſimulato abitu ſyri
 ſibi inſidias ſtruāt, desperantes fame urbem ex-
 pugnari poſſe: vt ſi ad diripienda caſtra quaſi
 fuga deſerta procurant, repente coorti caſis di-
 reptoribus urbem etiam facile occupent: quare
 ſuam ſententiā eſſe, vt diligenter eam contra in-
 ſidias muniant, & cauti ſint, neq; temerē credō
 ta fuga hoſtiū procurrendo periculo ſe obijciāt.
 Hoc conſiliū quidam laudauit vt prudens, addi-
 ditq; ſcīl. i. videri mittendos duos equites qui v-
 nia Iordanē vſq; explorēt: qui ſi forte intercipi-
 piātur, cautioreſ fore ceteros, ne & ipſi temerē
 progreſſi circūueniātur: nec duorū equitum fore
 grauem

granē iacturā, quas fortassis alioquin famēs ab-
 sumeret. Id regi placuit, & enestigio misit qui
 omnia dispiceret: illi renūciant, nihil se per viā
 reperisse hostium, sed passim iacere arma iacta-
 ta, & frumentum, reliquasq; sarcinas, quo expe-
 ditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem
 ad castrorum direptionē emittit: nec fuit vulga-
 ris prada, sed auri & argenti plurimū, & va-
 ria iumentorū genera: praterea tantum inuene-
 runt frumētū atq; hordei numerū, quantum nec
 in summis sperare poterant, ut mox omnes prae-
 rita famis obliuio caperet: tanta enim fuit abū-
 dantia, ut duo sata hordei siclo emerētur, & eo-
 dem precio satum simile, iuxta Helisai vatici-
 nium: satum autē continet modium Italicum &
 dimidium. Solus autem hac copia nō est adiutus
 praefectus ille tertiæ partis militiae. constitutus
 enim ad portā à rege, ut cohiberet prouētis mul-
 titudinis impetū, ne se inuicē concalcādo obtere-
 rent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quemad-
 modū Helisaeus prädixerat, cū prænūciantī an-
 nona abūdantiā nollet credere. Rex autē Syro- 4. Reg. 8
 rum Damascū reuersus incolumis, ubi cognouit
 diuinitus immisso terrore, se viā cū exercitu in
 fugā coniectū, & vanum fuisse quod de aduētū
 hostium crediderant, ratus omnino aduersum se
 habere numē, per animi agitudine in morbum
 etiam corporis incidit: cumq; per idē tempus He-
 lisaeus Damascum inuiseret, hoc cognito fidissi-

mum è familiaribus suis Axaëlem honoris cau-
 sa & misit obuiã, non sine muneribus, scitaturũ
 quisnam futurus esset morbi exitus, & nũ eu-
 surus esset hoc periculũ. Axaël assumptis XL. ca-
 melis quicquid optimũ ager Damascenus fert,
 & quicquid in regia fuit eximium, in eos im-
 posuit, & obuiã factus Helisao, reuerenter eum
 salutat, dicens se ab Adado rege missum, ut of-
 ferret ei munera, & de morbo consuleret, num
 quod leuamẽ sperare debeat: propheta nũcio ni-
 hil mali renunciare iussu, tantũ moriturũ regem
 indicat: id famulus regis dolenter accepit. Heli-
 saus verò flebat, & multis manebat lacrymis,
 prospiciens quanta mala passurus esset suus po-
 pulus post Adadi obitum. Axaële deinde rogan-
 te causam tristitia, Fleo, inquit, quod me Iraë-
 litarũ miserat, tam multis à te afficietur cla-
 dibus: nã optimos ex eis interficies, & munitissi-
 mas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa al-
 lides, & dissecabis prægñates mulieres. Axaël:
 verò dicente, & vnde mihi vires ut hæc faciã?
 ait sibi diuinitus significatũ, quod ipse regnatu-
 rus sit in Syria. Itaq; Axaël reuersus ad suum
 dominum, molins eum habiturũ nunciat: & so-
 quetũ die reti vuido in eũ iniecto, prefocari à se
 regiã occupat; vir alioquin strenuus & gratus-
 sus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudi-
 nem: quo factũ est ut vsq; in præsens, tam Ada-
 dus quàm Axaël eius successor diuini apud Sy-
 ros

vos tollantur honoribus, tum propter alia beneficia, tum quia magnifice templis exstructis Damascenorum urbem ornatiorē reddiderint: eorum enim effigies quotidianis populi honorēt, & antiquitate iactant nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille annis ab eorum ætate intercesserint. Caterum Ioramus Israëlitarum rex audita morte Adadli, à continuis paucioribus respiravit, letus tandē aliquatando licere sibi in pace vivere. Alter verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem ut dixi nomine censebatur, mox ut principatum inijt, à 4. Reg. 8. cadibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cū Israëlitis regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magistrā idoneam Gotholiam uxorem, quæ fuit Achabii filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quāvis Deo certum esset servare quæ Davidi promiserat, Ioramus tamē indices novis superstitionibus irritare eum, & populi religionem depravare non destitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso rege suo qui Iosaphato hætenus paruerat, & novo in eius solium imposito: quam iniuriam ultus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irruit: & exæstus vicis finitimis non est ausus ulterius progredi, nec tamen hac expeditione quicquam profecit

profecit, nisi quod plures defectiões secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labiniam regionē incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in ceditis mōtibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti, & prorsus oblita instituti patriæ, offertur ab Helia propheta epistola, vindiictam Dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israëliticorū regum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iude tribum & Hierosolymorū ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achab sibi subditos compulerat: ad hæc, quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset: pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis & domesticam familiam desecraret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluvio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistola, quæ illi Helia nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur. CAP. III.

NEc multo post exercitus Arabum qui versus Aethiopiā incolūt, cum alijs Barbaris Ior

vis Iorami regū inuadit: qui & regionē omnem,
 & ipsam regiam diripuit, iugulans etiam vxoribus eius ac liberis: vnicus tantū fuit superstes,
 agre elapsus ē manibus hostiū, Ochoziam nomi-
 ne. Post hāc publicā calamitatē & ipse in mor-
 bum incidit, sicut ei iā antē predictū fuerat: id
 malum in ventrē eius ingruit, vt manifesto diu-
 na ira indicio miserabiliter periret, vidēs qua-
 tidie per ventrē intestina defluere. Quin & po-
 pulus insultauit eius cadaueri, facile inde conie-
 ctans, quā inuisus Deo fuisset homo nefarius,
 nec eum regio funere dignatus est, nec paterno
 monumento intulit. Vixit annos quadraginta,
 regnauit octo: populus Hierosolymitanus Ocho-
 ziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israëlitarum regem hel-
 lo imoetit. CAP. IIII.

Israëlitarum autem rex Ioram sperans post v. l.
 Adadi mortem Ramatham Galaditicā urbē
 se posse recipere, magno prius facto apparatu
 exercitum ei admonet. In ea oppugnatione sagi-
 ta ictus à quodam Syro non letaliter, in Aza-
 ram urbem se recepit curādī vulneris gratia, re-
 licto in obsidione Ramathæ toto exercitu cui
 Ieum Amasias filium præsecerat, quē illam vā
 expugnatam recepit: erat autē ei propositū per-
 curato vulnere Syros bello aggredi. Interim He 4. Reg. 9
 liseus dato vni ē discipulis suis sacro oleo, misit
 eum Ramathā, vt eo delibutū Ieum regem ap-
 pellaret.

pellaret, diceretq; se autoritate diuina regē eum eligere, mādatis etiā quibusdā alijs, iussit eū surgentis more iter facere, nemine abitus eius confuso. Ille vbi ad destinatā urbē peruenit, offendit Iamprorsū sedentē mediū inter duces exercitus, ita vt Helisæus fore præduxerat: accedēs q; ad illum, ait se cum eo velle colloqui: & cū surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis deproptū oleū in caput eius effudit: Deus, inquit, te regē elegit in perniciem Achabī generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinē, qui à Ierabe-la contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodū prius Hieroboamī & filij ipsius Nabadī, ac mox Basani familia propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum semē maneat reliquū ex Achabī genere. Atque hac locutus ē conclauē se proripuit, nolens à quoquā conspici: Ieus autē statim in cōfessum ducū redijt. Percontātibus autem illis, qua de causa venisset iuuenis, et insanū videri dicētibz: Rectē, inquit, coniecturā faci- ris: nam insani verba locutus est. Illis verò magis etiā exponi sibi quid esset orātibus, regnū popu- li sibi à Deo delatū, ait illū dixisse. Hæc vbi pro- locutus est, unusquisq; ducū detraxit sibi pal- lium, quibus cōgesti in speciem solij, & ipso su- perimposito, tubis & cornibus iusserūt signa ca- nere, Ieum novum regē consalutātes faustis ac- clamatoribus. Ille decreuit cū exercitu Ierusa- lam urbē petere, vbi tum, vt iam diximus, Ie-

ramus curabat vulnus quod in Ramatenſi oppu-
gnatione acceperat: veneratq; eò per officium co-
gnationis etiam Hieroſolymorũ rex Ochozias,
quòd eſſet ſororis eius filius, ut quò ſe habeat
vulnus immiſceret. Quos ut leus repente acceſſu
opprimeret, eduxit ut è ſuis militibus nemo lora-
mo indicium faceret: hoc enim æximum fore ar-
gumẽtum, quòd bona fide regnũ ſibi detulerint.

Loramus à leo magiſtro equitum cum tota
ſtiſpe occiditur, & cum eo Hieroſolymita-
nus rex Ochozias. CAP. V.

Milites verò læti imperata faciunt, & a-
gmes vias obſident, ne quis ad lora-
mum illis inſcijs peruenire, & quid agatur re-
nunciare valeat. Leus interim ſtipatus equi-
tum, leſiſſimus, ad Iſraëlq; ſublimis curru
propere velatur; quo iam appropinquante, ſpe-
culator a rege conſtitutus ut venientes in re-
gem obſervat: ubi videt leum cum turmis ad-
uehi, renuntiavit loramò aduentare agmen e-
quitum. Ille eueſtigio mittit quendam equi-
tem qui occurrat & cognoſcat quiſnam veniat.
Ad quas ubi acceſſit, eques, rogat quid agatur
in exercitu, regem enim ſcire cupere. Leus iubet
illum nihil de hac re eſſe ſolicitũ, & ut ſequatur
ſe cum alijs: hoc ſpeculator cum vidiffet, renun-
ciat loramò equitẽ illum admixtũ agmini ſer-
facere cum illis. Mox & alterum a rege miſſum
leus idẽ iubet facere: ut verò et hoc per ſpecula-
torem

zorem Ioramus didicit, postremò ipse consensu
 curru cum Ochozia Hierosolymorum rege, què
 et cognatum inuisendi gratia illò venisse dixi-
 mus, exiit illi obviam: nam lente & composito
 agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in subur-
 bio Nabuthi nactus, rogat satim salve sint res
 in exercitu: à quo amandando concilio exceptus,
 & venisse à meretricis filius appellatus, facile ca-
 gitans nihil sani eum habere in animo; flexa ba-
 bens cepit fugere, dicēs Ochozia, circumventos
 se dolo ac insidijs: Ieus verò sagitta per cor trās-
 fixum de curru eum precipitat, mox Badaocer-
 tia partis exercitus præfecto imperat, ut clade-
 ver Ioram in Nabuthi agrū proiciat; prophē-
 tiam Helie in mentem ei revocans, qua patris
 huius Achabo prædixerat, fore ut aliquādo ipse
 & eius familia in eo loco pereat: id enim se iam
 ex ore prophetæ audisse, cū post trāgum Achab
 in eodem curru sederet: id quod etiā ita ut
 prædictum fuerat evenit. Cæso natem Ioram,
 Ochozias sua quoque fiduciā metuens currum in
 aliam viam deflexit, latere se Ieam existi-
 mans. At illè affectus eum ad quendam clivū,
 sagitta rectam salciat: qui relicto curru equam
 propere conscendit, & continuato cursu delatus
 est in Macedonem oppidum, ubi paulo post ex eo
 vulnere mortuus, relatusq; Hierosolyma, illic se-
 pultus est, cum regnasset annis vno, patre suo
 longe sceleratior.

Ieus inter Hraclitas regnat apud Samariam,
 & post eum vsque quartam generatione
 eius progenies: C A P. V I.

IEn verò veniente Iesraclā, Iezabela ornatū
 regio stans in turri, O seruū egregiū, inquit,
 qui dominū suū occidit. Ille suspiciens rogauit
 eam quā nā esset, iubens ad se descendere, tandē
 cunctis ipsius imperat, vt eā de turri dent præ
 cipitē & quæ inter cadendū clementis manibus,
 vbi solū attingit ab equitibus conculcata & ob
 trita perijt. Post hac Ieus ingressū regiā cū ami
 ci refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabela fa
 milis vt eam sepelirent in honore generis, quod
 nata esset e regibus: qui nihil reliquū inuenerūt
 de cadauere, præter manus & faciem, cōsumptis
 cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est
 Helie mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa
 vrbe male periturā prædixerat. Et quia septua
 ginta liberi Achabi apud Samariam educaban
 tur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū peda
 gogos, alteras ad vrbis magistratus misit: In
 quibus hortabatur, vt quandoquidē arma, viri,
 equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo nu
 mero rege qui per atate maxime videri posset
 idoneus, in domini interfectores vindicent. Id fa
 ciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga
 se animati essent. Magistratus autem & pa
 dagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes
 se huius qui duos maximos reges opprēsserat, esse
 Q impares,

impares, rescripserūt ipsum esse dominū, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorū capita praecisa ad se mitterent. Tum magistratus accersit adolescentiū alioribus impetrat, ut occisis illis praefecta capida ad Ieu trāsmittāt. Illi nihil miserti iussa peregerū, & cōgesta in vasis quibusdā plexilibus capita Iesraelā miserunt. Qua cū eō perlata essent, renuntiatur canenti cū amicis regi, adesse Achabi filiorū capita. Ille ante portā ex utroq; via latere acernos ex eis iussit cōstrui: quo facto diluculo ad ea visenda progressus, vertit se ad populū: Et si ego, inquit, cū cōiuratiū dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Valebatq; eis persuasum quicquid Achabi generi accidisset, non volente solum, sed praeiudicante etiā Deo factum, qui hoc fore iam ante per Heliam ratē ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iisraelitas ex ea cognatione inuenirentur, versus Samariam iter ingressus est. Et cū incidisset in cognatos Ochozia regis Hierosolymorum, rogauit quō nam tenderent. Aiunt se venire salutariū Ioramum, & cum eo regem suum Ochoziam, nesciebant enim utrumq; ab eo necatum: ille hos quoq; comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulō post occurrit ei vir bonus & iustus, nomine Ionadab, vetus amicus ipsius: qui post muenam saluationē multis verbis praeiudicauit eius facinora,

quod

quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiâ Achabi familiam extirpat radicibus. Ieus verò suavitati ei, ut consensu curru quo ipse vehebatur, simul intraret Samariam: visurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos vates ac sacerdotes, qui populo seducto autores fuerint, relicta patria religione externa sacra suscipiendi, ad unam omnes supplicio dederet: iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritis poenas anteactorum scelerum. Paruit regi Ionadab, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta mibi reperit, omnes ad mortem adegit: cumque cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotibus profanis evadere, dolo uniuersos circumuenit. Convocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idque ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire: celebrandum enim solemmibus victimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus vocabatur: ab ea festiuitate si quis sacerdotum absuerit, capitale fore: Dimissis deinde per omnem Israëlitarum ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deduxerent, iussit omnibus vestes donari: eas cum acceperissent, venit in eadem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens ut sacris eorum alienos

ac profanus vltus sese ingerat. Illis verò negati-
bus quenuā tale adesse, & iā sacra sua paren-
tibus aggredi, foris octuaginta viros è fidiſſimis
armat, quibus mādatur pſeudoprophetas omnes
interimant, & patrios ritus tam diu neglectos
vltiscantur, interminatus quicumq; aliquē eorū
elabi permiserit, vicariū pro illa moriturum. Illi
verò omnes ad vnū necauerūt, & regia ipsa in-
censa vrbe externis sacris profanata purificau-
runt. Iste Bal Tyrionū Deus erat, quē Achabus
in gratiā Ithobalis Tyrionū ac Sidoniorum regis
foceri ſui coluit, templo ei Samaria dedicato. &
prophetis cum reliquo cultu assignatis: huius sa-
cris abrogatis. Ieus, aureas tamen vaccas Iſraē-
litis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo
fuit eius in impios animaduersione, qui per prophe-
tam ſuū ſignificauit, per quatuor generationes
poſteros eius, apud Iſraelitas regnuros.

Gotholia per ſummū nefes Hieroſolymis regnū
occupat, qua poſt ſextum annū caſa pontifex
Ochozix filiū regē conſtituit. CAP. VII.

VII. **D**Vm Ieus homines nefarios in hūc modum
4. Reg. II perſequitur, Gotholia regis Achabi filia
comperta filij morte & generis ſui perſicio, de-
creuit etiam è Danidis familia neminem ſuper-
ſtitem relinquere, ne quis huius ſanguinis poſt-
hac Hieroſolymis regnū obtineat: id quod quan-
tū in ipſa fuit perfecit. Seruatus tamen eſt vnus
Ochozia filius adhūc ſermē modū: Erat Ocho-
zia

&ia germana soror, Iosabetha nomine pontifici
 Ioado nupta. hac regiam ingressa, cum inter ca-
 sorum cadauera latentē nutricis opera amiculū
 puerum Ioasam deprehendisset, ablatum furtim
 domi in suo cubiculo abdidit & solo marito con-
 silio sex annis in templo clām aluit, quā diu
 Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum
 regnum tenuit. Septimō demū anno Ioadus cum
 quinq; centurionibus coniurat, ut communicatis
 operis ademptum Gotholia regnum ad puerum
 transferant: dataq; & accepta silentij fide spei
 pleni negotium hoc modo aggrediuntur: Centu-
 riones Ioado ad hoc facinas adsciti peragrata
 tota regione sacerdotes ac Leuitas, & aliquot
 in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomi-
 ne pontifici euocatos secum adducunt. Ille habe-
 re se vtile reipub. cōsiliū ait, aperturūq; eis,
 si id apud se continere velint: opus enim esse non
 silentio tantū, sed etiam auxilio. Cumq; sa-
 cramentum ab eis accepisset, tutō se posse quie-
 quid vellet dicere, producto puero Dauidici ge-
 neris quem aiebat: Hic est, inquit, rex vester,
 ex illa natus familia, quā scitis Deum prādi-
 xisse regnaturam in perpetuum. Itaque tenes
 tertiam vestram partē custodiam eius in tem-
 plo agere, tertiam item omnia templi loca oppor-
 tunā occupare: eam verō quæ superest, patentem
 portam qua itur in regiam seruare: reliqua verō
 multitudo in templo inermis sit, neq; quengquam

cū armis intrare sinite, qui nō sit sacerdos præterea certos è sacerdotibus ac Levitis selectos mandavit satellitij more strictis gladijs regē stipare, & si quis armatus in templum irrumperet ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu servandi tantū regis curā gerere. Illi approbato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod David in tēplo instruxerat, distribuit cēturionibus & sacerdotibus ac Levitis quantum ibi hastarum invenit & pharetrarū, & si quod aliud armorum genus aderat: atq; ita armatos tēplo circumdedit cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quas interesse non oportebat excluderent. adductoq; in mediū puero, corona regia caput redimitū, & in vñctū sacro oleo regē pronuntiat: populus quoq; gaudens simul & plaudens sanctis acclamationibus vitā & victoriam novo regi congenimat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholia venientes effecerūt, ut vehementer perturbato animo cum satellitio profileret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circumdati fuerant. Caterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantē redimitumq; corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidē. Ioadus contra accitis con-

tucto

turionibus iubet mulierē arripi, duciq; in torrentē Cedronis, atq; illic pœnas luere: neq; enim fas esse templum venefica supplicio pollui: mādauit etiā, si quis ei conētur ferre suppetias, & ipsum pariter interimī. Illi igitur quibus hoc demādātum est, eductam extra portā mulorū regis illic interficiunt. Vt verò cōspiratio cōtra Gotholiam successit, Ioachus cōvocato populo ac militibus in templū, omnes sacramēto ad fidem regis adegit, incolumitati ipsius tuenda, regnoq; augendo daturus operā: eodem iureiurando mox regē astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad obseruationem legum quas Moyses cœlitus acceptas ad populum pertulit. Post hac ad eam Bali sacram concurretur, quā Gotholia cum marito Ioramo constraxerat in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam, eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi verò curam & custodiam sacerdotibus ac Leuitis iuxta Danicis regis institutum Ioachus commisit, iussitq; ut his singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi cōstituit, ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hac ubi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus totoq; populo ex templo Ioasum in regiam deduxit: cumq; collocato in solio denno alacriter

acclamatiū esset, populus ad opulas cōuersus festiuitatē per aliquot dies egit, omnibus scelestis
 4.Reg. 12 mulieris, eadē libenter fereptibus. Erat Ioas cum
 in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus
 Sabia, ex oppido Bersabe oriūda: fuit autē legū
 & diuini cultus obseruatissimus, tato tēpore quo
 Ioasus fuit superstes: duxitq; uxores duas post-
 quam etate maturuit, cōciliante coniugiū eodē
 pōtifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit.
 Atq; hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex in-
 sidys Gotholia, tandem regnum assecutus est.

Azaëlis Damascenorum regis contra
 Israëlitas, ac mox contra Hierosoly-
 mitas expeditiones. C. A. P. V. I. I.

V. I. I. I. 4.Reg. 12. **A** Zaël autē Syrorū rex bellū cum Israëlitis
 & Ieo, rege eorū, gerēs regionis trās Ior-
 danē sita orientales tractus vastauit, qui à Ru-
 benitis & Gaditis atq; Manassitis colebantur:
 necnō Galaditicā & Batanaeam, omnia rapinis
 miscēs, & incēdys, ac ne ab hominū quidē eade
 tēperās quotquot in eius manus inciderēt. Neq;
 enim Ieus arcere eū à populationibus potuit, ca-
 reptor & ipse numinis religionūq; & legum
 à maioribus per manus acceptarum toto regni
 sui tēpore, quod fuit annorū X. X. V. I. I. quo ex-
 acto mortuus apud Samariā est sepultus. Ioas
 filius successoris principatus relicto. Ioasum autē
 Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido
 subiit: vocatoq; pontifice Ioado iussit eū per totā
 suam

suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere,
 qui in singula capita semisicli argēti exigere
 in usum eius instaurationis, eò quod sub Iorano
 & Gosholia, & eorū liberis tuendi & sartiendi
 tēpli cura peritus abiecta fuerat. Pontifex verò
 hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum
 erogaturum: sed anno regni vigesimotertio rege
 incusante quod voluntati suae non obtemperasset, &
 iubente in futurum templi reparationi prospice-
 re, tale quiddam ad colligendam pecuniam con-
 mentus est, quod non grauatim tulit populus:
 Arcam parauit ligneā, in qua bene clausa vnum
 tantum foramen superne reliquit: eā cum in tem-
 plo iuxta altare deposuisset, insitit quicquid pecu-
 nia quantum liberet per foramen immittere, in
 tēpli instaurationē conferendā. Id populus tulit
 acquisitissima animo, & multum auri aequae argēti
 certatim contulit: arcā verò singulis diebus pra-
 sente rege eximantiebāt scriba gazophyllacy &
 sacerdos eius custos, numerataq; pecunia &
 recōdita, rursum inde sustulerant reponebāt: &
 cū primū videretur collatū quantum sat esset, pā-
 rix ex & rex conduxerunt fabros & camentari-
 as, & trabes magnas pulcherrimae materiae
 caparauerūt. Instaurato deinde templo, quicquid
 ex collata auro & argento superfluit (superfluit
 autē non parum) id totū in crateras, citharas,
 pocula, & alia vasa insumptum est: in superq;
 quotidiani sacrificij altare adolebatur: atque

hac tãtis per dũ loachus vixit diligẽter accurata fuerunt: illo autẽ post annũ aetatis centesimũ & trigesimũ defuncto, & ob probitatẽ ac iustitiã insignẽ, tũ quod Davidici generis servator fuisset, in regnũ monumẽta illato rex Ioas à pristina religionis cura facillẽ defecit: moxq; & primates populi ad eundẽ modũ depravati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur, quam cõtemptus iuri ac iustitiã. Deus verò indignatus propter hanc regnũ & ceterorũ mutationẽ misit prophetas qui contestarẽtur eos & à præsenti malitia compeherent. Illi verò tam insano affectu eam cõplectebantur, vt neq; exemplis, maiorum, qui propter cõtemptũ legũ cum totis familijs perierant, neq; prophetarũ cõminationibus moti resipiscerent, & ad relictã honestã studia reverterentur. Quin & Zachariã pontificis Ioadi filium rex in ipso templo saxo insit obrui, oblitus patris eius beneficiorũ, tantũ quia propheta divinitus constitutus, pro concione populum & regẽ adhortatus ad iustitiã, graves, penas illis minatus est, si moniti parere contemnerẽt. Moriẽs tamen Zacharias testẽ & iudicẽ Deũ invocavit, quod pro bono consilio & patri sui beneficijs, à Ioa mortis amarũ pramiũ sibi repẽderetur. Nec diu debitæ regi pena delata est: Azzai enim Syrorũ rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum directã atque eversa, mox ipsius Hierosolymũ desidentem adortus est. Tum Ioas

contẽt

conterritis omnes thesauros Dei priorumq; regū
exhausit, & cū eis detracta templo donaria mi-
sit ad Syriū, tanti pacē redimens & securitatē,
ne oppugnatus in extremū verū suarū discrimas
adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus,
vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas ta-
mē gravi morbo implicitus, amicu Zacharia pe-
cias dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus,
per insidias eum sustulerūt. Sepultusq; est Hie-
rosolymis, nec tamen propter impietatem dignus
habitus, qui regis monumentis inferretur, cum
vixisset annos quadraginta & septens.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu con-
tra Idumæos & Amalecitas ducto victor
evadit.

CAP. IX.

IN regnū successit ei filius Amasias. Anno au- 4.Re.14
tem ioasī vigesimo primo apud Israelitas &
Samaritanos successit filius Ioasas, in quo
principatu exegit annos XVII. patri nequa-
quam similis, sed magis primis eius regni regi-
bus impijs, qui palam omnem contemptum ca-
lestis numinis pra se tulerunt. Huius copias rex
Syria tantopere attriuit, vt ex numerofo exer-
citu nō plus quā decem millia perditum, equi-
tes quingenti superessent: qua expeditione mul-
tas magnas vrbes illi ademit, & hostium non
mediocres strages edidit. Hac autem Israelitis
acciderunt secundum Helisei vaticinium, qua
tempore Axacli etiam praedixit, quod necato
domino

domino Damasci ac Syria regnū esset occupa-
 turnus. In hac tēporū difficultate Ioaxas ad pre-
 ces & supplicationes confugit, orans Deū, ut se
 ē manibus Axaëlis liberet, nec ab eo subigi pa-
 siatur. Deus autē qui nō solum perpetuā inno-
 centiam, verumetiam resipiscētiā favore cō-
 plectitur, & cū perdere possit se velit, castiga-
 re mauult; exoratus eripuit eū ē belli periculū,
 & regio pacē nacta ad pristinū felicitatē sta-
 tum breui redijt. Post obitū Ioaxe Ioas filius re-
 gno Israelitarū apud Samariā potitur, trigesi-
 mo septimo anno regni Ioæ regnātis in tribu Ia-
 da: nam & iste eodē quo Hierosolymitanus no-
 mine vocabatur, tenuitq; regnū annis xvi. Hic
 optimus vir erat, nihil paterni ingenij referēs:
 eo cū Helisæus iam admodū senex in morbo inci-
 disset, visendi causa eū adiit: quē animaduertēs
 eorumq; spiritū ducere, flere cepit, & lamentā-
 ri, patrē & clypeū appellitās: quod eo viuo ar-
 mis cōtra hostē opus nō fuerit, sed ipsius predi-
 ctionū beneficio semper inuicti euaserint. Nūc il-
 lum ē vita discedere, se verò exarmatos Syri
 & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali
 presidio, sibi quoq; optabilior vna cū illo hanc
 vitam relinquere. His querimonijs motus Heli-
 saeus, regē cōsolatus afferri archē postulāt. eūq;
 regē iubet intēdere, deinde ihiēlia in eum manū
 iubet iaculari: & cū emissis tribus telis desisti-
 sset, si inquit, plura misisses, poteras totū Sy-
 rorum

Vorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis
 contentus fuisti, totidem praelijs vinces Syros, &
 regionē quam tuo patri ademerunt recipies. His
 auditis rex abiit, & propheta paulo post defun-
 ctus est, vir inclita iustitia, & citra contrower-
 sūm Deo longe charissimus: multa enim & mi-
 randa divina mentis argumenta exhibuit, quo-
 rum memoria apud Hebraeos durat clarissima:
 sepulcro etiā honoratus est magnifico, quale de-
 cuit hominē numini diuino acceptissimū. Conti-
 git autem aliquando ut latrones occisi à se via-
 toris cadauer in monumentū eius abderent, quod
 mox reuixit à contactu prophetae corporis. Atq;
 hac fuerunt & ceteri defuncti vatis opera.
 Aziaele autem rege extincto, ad Adadū filium
 Syria regnum hereditario iure peruenit. Hinc
 Ioas Israëuitarum rex tribus praelijs victo omnē
 eam regionem abstulit, quae vrbes ac vicos de
 patre ipsius captos complexa est: quod & ipsam
 Heliasus iam ante praedixerat: postquam verò
 etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius fi-
 lius excepit imperium.

Amasiae victoria de Israëlitis & Ioa rege
 eorum reportata. CAP. X.

Secundo autē anno Ioa regi Israëitarū, re. IX.
 Signum accepit Amasus Hierosolymis & in
 tribu Iuda, matrem natus vrbis regia ciue, appel-
 lata Iudan: mirum autem in modum iustitiam
 colebat, tamen si aetate adhuc iuuenis. Regni ad-
 ministra

ministrationem exorsus à necio paterna vindi-
 cta qui amicorum insidijs sublatu fuerat: eosq;
 omnes in potestatem redactos affecit supplicio,
 parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moy-
 se praescriptas: qui iniquū censuit pro parentum
 culpis à liberis eorū penas repositere. Post hac
 delectu habito in tribu Iuda & Beniamitica,
 conscripto flore iuventutis, ut pote atatis amorū
 pluri minus viginti, centuriones his copijs idæcos
 attribuit: deinde misit ad Isrāilitarū regem qui
 viginti scutatorū millia conduceret stipendio ta-
 lentorū argenti centum annumerato, decreuerat
 enim contra Amalecitarum & Idumæorū atq;
 Gabilitarū gentes exercitū ducere: tamq; prope-
 diem moturus erat in eos, cū interueniēs pro-
 pheta dimittore Isrāelitas consuluit, esse enim
 hoc hominū genus impium, & cladē certā immi-
 nere oraculo se monitum, si talibus rex utamur
 auxilijs: alioqui Deo faciente vel modica manu
 deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē agre-
 ferente, quia iam publicè stipendium Isrāelitis nu-
 merauerat, hortatus est propheta ut Dei volun-
 tatē sequeretur, quo propotio non defore pecuniā.
 Illos itaq; dimisit, praefatus se donare illis quic-
 quid mercedis nomine accepissent, & cū dome-
 sticus tantū copijs contra praedictas gētes profe-
 ctus est. Quibus vno pralio victis interfecit x.
 millia, & totidem millia captiuorū abducta in
 magnam petram, qua imminet Arabia, eo loco
 per

per rupes precipitata nocuit : atq; ita victor
 cum opima praeda domū rediit. Interea viginti
 illa Israelitarū mercenariorum millia, ignomi-
 niosam rati suā missionē, ac si pro inutili dāna-
 ta esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt:
 & progressi vsq; Bethsemra, regionē populatū
 sunt, abacto magno iumentorū numero, caesisq;
 tribus colonorum millibus. Amasias verō post vō
 Etpriā factus insolens, autōrē eius Deū caput ha-
 bere contēptui, & pro eo venerari asportata de
 Amelicitis numina. Quamobrē à propheta con-
 uentus est mirari se dicēte si hos Deos crederet,
 qui cultoribus suis nihil opū asferre valuerint,
 nec eos ab Hebræorū virtutes præstiterint, sed
 tanquam ad se nō pertinentes cadi & captivos
 trahi passi sint: quin & ipsos belli iure abductos
 inter reliquā captiuorū turbā Hierosolyma per-
 uenisse. Rex his verbis ad irā percitus insit illū
 hac de re esse quietū, minatus supplicium si nego-
 tijs alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidē
 quieturum dixit, Deum tamē vltorē huiusmodi
 nouitatibus non desore. Nec multo post Ama-
 sias felicitatē suam, cuius tamen autōrē Deum
 nō agnoscebat, non capiēs, sed fastu inflatus, scri-
 psit Ioe regi Israelitarū, vt ipsius imperata fa-
 ciat cum suo populo, sicut antehac idem populus
 maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit:
 quod si noluit vltro facere officium, bello esse
 decernendum de imperij iuribus. Adhuc Ions in
 hac

hac verba rescripsit : Rex Ioas regi Amasia?
 Olim in eodem monte Libano cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petijt filio suo dari
 coniugem, interim bestia quadam superveniens
 concubavit carduū. Hoc exemplum te moneat,
 ne maiora quā par est appetas, neve propter re-
 centem de Amalecitis victoriā elatus, & te &
 regnū tuum incerta committas alea. His lectis
 Amasias magis etiā ad bellū cōcitatus est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, ut tandē meri-
 tas impietatis penas exsolueret. Vbi verò in con-
 spectum hostium venit, instructa vtrinq; acie,
 tantus repente pavor ac consternatio divinitus
 nalites eius inuasit, ut priusquā manus confere-
 rentur iam terga vertorent : & alijs aliud diffu-
 gentibus, desertus à suis Amasias in hostis po-
 testatem veniret: qui mortē illi minatus est, nisi
 efficeret, ut Hierosolymitea apertis portis se cum
 victore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 vita amore adactus, persuasit ciuibz ut hostē
 reciperent. At ille dirutis ad trecentorū cubito-
 rum spatii mœnibus, curru per id interstitium
 triumphabundus inuectus est, captivum prae-
 agens Amasiam : & hoc modo factus urbis do-
 minus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri
 vel argenti in regia repertū est, totū asportavit:
 ac tum demum dimisso rege reversus est Sama-
 riam. Hac Hierosolymitis contigerunt anno
 regni Amasia decimoquarto. Appetitus tan-
 dem

dem amitorū insidijs fugit in urbē Lachēis : nec
 sanē enāset, illuc quoq; inscutis insidiatoribus,
 à quibz interfēctus est. Corpas Hierosolyma re
 latum, & regia magnificētia funeratu est. Tam
 miserum autē exitu Habaie propter nouas reli
 giones & pietatis contemptū, post exactum an
 num vitæ quinquagesimū, regni verò vicesti
 mummoniam, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit. C. XI.

D Ectimoquinto autem anno regni Amasia, x l.
 Hieroboamus Ioa filius apud Israelitas 4. Re. 14.
 regno potitus est, quod per annos quadraginta
 obtinuit in eadē qua maiores eius Samaria re
 gia. Hic rex cum esset vehementer impius, to
 tusq; idolis deditus, nihil sibi nō permittēs, Israē
 litis etiā innumeras calamitates attulit. Ei pro
 pheta Ionas prädixit, quod denictis Syris ditio
 nem suā esset ampliaturus, prolatis eius termi
 nis ad septētriones vsq; Amathiē urbem, ad me
 ridiē verò vsq; Asphaltitem lacū: his enim olim
 terminis Chanaanā terra finiebatur, iuxta Iesū
 imperatoris definitiōē. Quo oraculo excitatus
 Hieroboamus, totos eos tractus adeptos Syris
 ad suū regnum adidit, nihil fallēte Iona vaticī
 nio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide res
 Hebraeorū proditurum, non dissimulabo quid de
 hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Ius. Iona I.
 sus enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic
 prädicare, quod imperiū illud periturū esset, non

ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum ef-
 fugere, consensu apud Ioppen nauigio petebat.
 Tarsum Cilicia: exorta autē vehementi tempe-
 state, ita ut periculū esse ne nauis mergeretur,
 gubernator & nauta, atq; ipse etiā nauiclerus
 vota pro incolumitate faciebāt: Ionas verō solus
 operto capite iacebat, nihil quemadmodū alijs fa-
 ciens: cumq; turbantibus procellis fluctus magis
 ac magis crescerēt, suspicati aliquē ē rectoribus
 esse in causa, decreuerunt sortito querere quis illū
 ille sit: quo facto, fors propheta obtigit: percon-
 tantibus quisnam esset, vel quid habere negotij,
 aut se Hebræū esse, & prophetam Dei maxi-
 mi, consulitq; ut ipsum in mare iacerēt, si vel-
 lent præsens periculū euadere, se enim esse pro-
 pter quē tempestas seniat. At illi primū quidem
 nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes,
 hominem hospitē, qui vitā suā fides concredidisset,
 in tam manifestū exitiū mittere: tandē vr-
 gente periculo & nauim tantū non mergente,
 partim propheta autoritate, partim suo pte me-
 tu compulsi, in mare eum proijciunt. Et tempe-
 stas quidē sedata est. Ionā autem fertur à ceto
 deuoratū post tridū in Euxinū pontū renomi-
 tū, viuū & toto corpore illa sum. ubi impetrata
 à Deo erratorū venia, ad Nini urbē profectus
 est: & cū in loco vnde exandiri poterat consti-
 tisset, predicauit quod paulo post amissuri es-
 sent imperiū Asia: & cū hoc dicto abiit. Hac de

eo sic retulimus, ut inuenimus in commentarijs. 4 Reg. Hieroboamus autē exactis feliciter in suo principi 14. 15 patis XL. annis mortuus apud Samariā sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias itē successit Amasia. anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus praeuit, natus matre Aolia, sine & ipsa Hierosolymita na. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, providendūq; rebus solers & industrius: is suscepta expeditione in Palaestinos, praelio victor urbes eorū vi capit, Gittā & Lammā, & earum moenia diruit. Alia deinde expeditione duxit in Arabas Aegypto vicinos, & condita urbs ad mare rubrum, praesidium in ea posuit. post hac Ammanitis subactis, tributoq; gēti praefinito, & omnibus locis vsq; ad Aegypti terminos in potestatem suam reductis, in posterum ad curam urbis se contulit: quicquid enim moenium vel vetustate labefactum erat, vel superiorū regum incuria, totū instauravit: atq; eā etiā partem, quā Israēlitarum rex Amasia patre huius capto diruerat, quādo urbē victor ingressus est. His addidit nō paucas turres centū quinquaginta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis minime frequentatis ad tutelā disposuit: aquaductus quoq; nō paucos extruxit: habuit etiā inventorum aliarumq; pecudū infinitā p̄p̄ multitudinem, quod regio esset apta pascuis: cumq; acmōdū esset agricultura studiosius, terrā varijs

arborum æterarumq; plantarū generibus ex-
coluit: habuit præterea selectorū militum trecenta
septuaginta millia, quibus præerant centurio-
nes ac tribuni viri generosi & immenso robore
præditi ad duo milia numero viduatiq; exercitū
phalangis ordinem struere in acie, & arma sin-
gulis distribuit; gladios, clypeos, & thoraces
arcos: arcus etiā & fundas: præterea machinas
fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel
saxa vel tela emitteret, harpagones quoque &
alia instrumenta his similia. Dumq; in his stu-
dijs & paratibū versatur, corruptus est ar-
rogantia, & inflatus mortali potētia, immortalē
illū ac sempiternū cepit non magni facere, nec
religionis nec pietatis admodū observans, ita ut
ad paternā impietatem videretur proclivior, ad
quā & ille prolapsus fuerat, quod fortuna favo-
rē & perpetuos successus in rebus maximè mo-
deratē ferre nesciret. Et cū venisset solēnis festis
celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus
templum ad aurei altare Deo suffragium facturnus
astitit. Accurrit eò mox Azaëas pontifex octua-
ginta sacerdotū globo stipatus, & regem compe-
xit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed
solum sacerdotibus datum suffragi, qui sint ex Aa-
roni genere: iubebatq; ut exiret, & Deum talibus
factis provocare ad iram desineret. Tunc rex
commotus, mortem illis in quiescerent minatus
est: et ecce tibi terra vehementer cœcutitur, fissioq;
superne

Inperne templo radius solis os regis improbum
 ferit, quod enestigio lepra contactu est. Accersit
 huic & aliud prodigium, quod eodē terrimocu
 ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium
 montis ad occidentem vergētis reuulsum, & per
 quatuor stadia volutum, obiectu demū orientalis
 montis cōstitit, abstracta via publica, & oppres-
 sis ruina hortus regis. Sacerdotes verò postquam
 in facie regis lepram animaduertērūt, diuinitas
 insuetam ei plagam indicauerunt, & vt tur-
 quā pollutus & impuratus urbē rediret ad-
 monuerunt. At ille pudore calamitātis iam mode-
 stior, paruit, superbia cū impietate cōiuncta tam
 miserabili pœna mulctatus: & cum aliquandis
 priuatus extra urbē vixisset, filio Iothamo reus-
 publice administrante, mūrore tandem confectus
 obiit anno etatis sexagesimo octauo, regnū quin-
 quagesimo secundo, sepultusq; est in suis horeis
 in monasterio solitarius. Israelitarum autem reus
 Zacharias Hieroboam filius vix sexto regnū
 mense exacto, ab vno ē suis purpuratis per do-
 lum occiditur. Selefnus is fuit Iabessi filius, qui
 occupata vacua Zacharia eade regia, trigesi-
 ma post die male partum regnū malē perdidit.
 Manaēmus enim dux exercitus, qui per id tem-
 pus apud Thapsam urbem erat, audito Zacha-
 ria casu, cum omnibus copijs propere venit Sa-
 mariam, & praelio victum Selefnū interfecit:
 dein auctoritate propria sumptis regni insignibus

Thapsam cum exercitu victore profectus est. Oppidani verò obfirmatis portis noluerunt regem admittere: at ille ut in defectores sauiens totum circumquaq; agrum vastavit, & postremo urbem quoq; vi cepit: & quòd esset Thapsensibus infensus, omnes ferro cōfecit, ne tenera quidē atati parcēs, & nihil sibi ad extremā crudelitātē reliquum faciens. qua enim ne in barbaros quidē denictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit postea toto decennio quo Israēlitis praeuit. Petitus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, non ausus est cū eo in certamē descendere, sed pactus 24. talentis argēti maturē se ab ea vexatione redemit hāc summā Manaēmo populus contulit, exactus L. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samaria sepultus est, Phaceia regni herede relicto: is patri crudelitate perfidius, duobus tantū annis regnavit. quibz exaltis in cōinio cum amicis trucidatus est, insidijs Phaceia tribuni, qui Romelia fuit filius: obtinuit autē hic Phaceias principatū annis x x. dubium impius magis, an iniustus. Huius tempore Tiglathalassar Assyriorum rex Israēlitas aggressus, subacta Galadica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicināq; Galilea, & Cydida, & Asora, colonos abstractus in suum regnum traduxit, de quo hoc loquo haec tamen. Porro Iotham Oxia filius regnavit in tribu

Iuda

Iuda & Hierosolymorum regia, natus mater vr-
 bani generis nomine Ierusa. Huic regni nullavir-
 tus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines,
 & Reipn. studio so. quicquid enim instauratione
 opus habebat, diligenter sarcendum curavit: in
 templo vestibulum refecit & porticus: mœnium
 partem labentem restituit, & additis magnis ac
 firmis turribus communivit. Ammanitas etiam
 praelio demictos tributa pēdere coēgit, annua ta-
 lenta centum & vitici coros decies mille, & to-
 tidem hordei. In tātumq; regnum auxit, ut tam
 domus felix esset, quā foris formidabilis. Hoc xlii.
 regnāte propheta quidam extitit, Naumus no-
 mine, qui de Assyriorum & Nini subuersione
 hæc verba vaticinatus est: Ecce Ninive piscina
 aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis
 turbatus & fluctuās fugiet dicentq;: State, sta-
 te, eripite aurū, eripite argētum. & nemo valet,
 mallet enim vitā seruare quā facultates: occu-
 pabit enim eos graue dissidium, & lamentatio,
 & dissolutio membrorū, & facies eorū præ pa-
 uore sient lurida. Vbi erit posthac domicilium
 leonū, & mater catulorū leoniorum? Dicit tibi
 Ninive dominus: Delebo te, nec posthac amplius
 leones ex te egressi mūdo imperitabunt: & alia
 multa de Ninive in hanc sententiā propheta-
 uit, quæ nūc nō est necesse repetere, alioquin mo-
 lestum videri possem lectorem plus æquo onerās.
 Reuerentur autem omnia quæ de Ninive præ-
 dicta

dicta sunt, post annum C X V. Et de his quidem hæc tenus.

Rase Damascenorū rege Hierosolymita s bello vexante, Achazes eorū rex coactus est Assyriorū regem in Damascenos immittere. C A P. XII.

XIII. **I**otham autē ē. cuius abijt ætatis anno XLI. Cum regnasset annos sexdecim: quo ipse regis conditoris deposita, regnū ad Achazem eius filium hereditario iure peruenit. qui erga Deū impiissimus omnium, & patriarū legum defector, ad imitationē Israheliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificās, quibus etiam proprium filiū holocaustoma obtulit ritu Chanaanæorum, et huiusmodi similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorū & Phaceias Israhelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici & socij: & cōpulsum Hierosolymam multū diūq; frustra oppugnaverūt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrū, Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eō deduxit. Multis itē arcibus expugnatis, & magno Iudeorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs dilato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abijisse domum, putans se Israhelitarum rege nō inferiore viribus, eduxit cætra eum copias: & cum irato Deo commisisset prælium, propter tot impia facinora trucidatus est, cum

tum enim & viginti millia tunc ceciderunt de
 Hierosolymitarum exercitu. In eodem pralio Za-
 charias supremus dux Israëlitarum cum Amia
 filio Achaze congressus, superatum occidit, &
 pari modo Ericam pratorianorum præfectum ade-
 ptus interemit, & Ekeaniam tribus Iuda copia-
 rum ducē viuum in potestatem suam redegit, ma-
 gnum præterea captiuorum utriusque sexus nume-
 rum ē Beniamitica tribu abegerunt & opima
 prada ditata reuersi sunt Samariam. Obetas au- 4. Re. 16
 tem quidā qui in ea vrbe per id tēpus propheta
 erat occurrēs illis ante mœnam, magna voce hæc
 victoriam non ipsorum virtute partam assenera-
 bat, sed quòd Deus regi Achaze irasceret:ur
 incusabatque eos quòd non contenti præsentis feli-
 citate, iussu sint homines ex tribus Iudæ ac Bēia-
 miticæ cō sanguineas suos captiuos abducere, &
 suadebāt ut hos ultimos domum remitterēt: quod
 ni faciēs, Deum ab illis potius ex acturum. Post
 hanc admonitiōē Israëlita in concionem conue-
 nientes deliberarēt quid facto opus esset. Exsur-
 gens autē quidam magna inter suos authorita-
 tis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabāt
 se passuros ut ciues sui captiuos in urbem intro-
 ducerēt, ne forte omnes ex a quo divina ultio per-
 datos: satis esse præteritorum peccatorum, in quæ
 propheta clamitent, etiamsi nulla noua accedat
 impietas. His auditis milites, permisissent illos,
 quisquid vellent, arbitrati suo agere. Tum præ-

dicti viri assumptos captiuos exemerūt vincentis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsq; Hierichuntem & vltcrius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorū rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populū traducit in Mediā, alijs gētibus Damascum in coloniam deductis. C. A. P. XIII.

4. Reg.
16-17

A Chaxes autē rex hac clade ab Israēlitis affectus, missa ad Assyriorum regē Thiglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petijt cōtra Israēlitas & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achax profectus est, & vastata Syria, expugnatāque Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos verò in superiore Mediā populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit: Israēlitarū deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros ad hūc modum tractatos, rex Achaxes sublato quantum eras auri & argēti in regis thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erāt pulcherrima, hac secum deferens venit Damascum, & sicut antē pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, atq; pro beneficio grātis reuersus est Hierosolyma.

ERAS

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut
 quāvis hostiliter cum Syris dissideret, illorum ta-
 men deos colere non desineret, sed in eorum cere-
 monijs, tanquā victoriam inde sibi pollicens, pia-
 tatem collocare pergeret. post cladem verd accep-
 tã, Assyriorum venerari cepit numina, quid-
 vis potius adoraturus, quā verū & à maiori-
 bus acceptum Deum, cuius indignatione ut tum
 vinceretur factū est. In tātum autē religionis cō-
 temptum prolapsus est, ut spoliatum prius dona-
 rijs templum clauderet, ne illud solemnibus sacri-
 ficijs honorare liceret: post has insanas impieta-
 tes eādem moritur, cum vidisset annos triginta-
 sex, & ex his regnasset sedecim, relicto herede
 Execia filia. Quo tēpore etiam Phaccias Israē-
 litarum regnum cum vita amisit, casus per insi-
 dias cuiusdam ex barbarioribus sibi aulicis, cui no-
 men Oseas, qui cum regnum scelere quæsitū per
 annos I X. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pie-
 tati Deo deferens. In hunc duxit exercitum As-
 syriorum rex Salmanassar, & quia Deum
 non habebat propitiū, destitutum eius auxilio
 facile subiugavit, & præfixita tributa coëgis-
 pendere. Quarto autem anno regni huius Osea
 Execias Hierosolymis regnum adeptus est, Achaz
 ex Abia Hierosolymitana muliere filius: is
 erat ingenio bpnus, & iustus, ac pio præditus: nā
 statim ab initio principatus nullam magis neces-
 sariā vel utilem tam sibi quā subditis curam
 existim

existimauit, quàm religionis ac diuini cultus? quàmobrem aduocata populi et sacerdotum Leuitarumq; concione sic fertur ad eos verba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nò redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos quos ille deus putabat coleretis. Ergò quandoquidem vestro malo didicistis quàm perniciosares sit impietas horror vt illa obliuioni tradita purificetis vos à præteritis pollutionibus vna cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis tēplum, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituant, hoc enim pacto placatam Deū & propitiū habebimus. Hic regis munus accēsi sacerdotes templum aperunt, & eiectis iniquamentis, adornantq; sacris vasīs, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimissis per totā ditionē suā nuncijs, populum Hierosolymā ad Axymorum celebritatē conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israëlitas per nūcios hortatus est, vt relictis consuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & veri Dei cultū redirent. Se enim illis permissurum vt Hierosolyma venientes axymorū festum vna cum suis ciuibus celebrent. Hæc autē se suadere, nō vò suum negotium

gotium ageret, sed ipsorum utilitatis gratia, quos
 beatos fore, si huic consilio paxuerint. Israelitae ve-
 rò audita quid legati à suo rege afferrent, adeo
 mentē nō adhibuerūt, ut eos ludibria habuerint,
 & prophetas quoq; eosdem cohortantes, & pra-
 mouentes quantae calamitates instarent, ni ma-
 ture ad pietatē redeūtes resipuerint: quos postea
 mō cōprehensos necauerunt: nec his facinoribus
 contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non
 prius desisterēt, quā ob extremā impietatem
 Deus: vltor in potestātē hostiū eos tradidit, si-
 cut sua loca dicetur. Multi tamē ē. mānāsītica
 tribū & Zabulonī atq; Isachariā prophetarum
 monitis parentes ad pietatem sunt conuersi, atq;
 hi omnes Hierosolyma ad Execiā confluxerūt,
 ut Deū adorarent. Postquā autem eā multitudo
 conuenit, rex astenso tēplo mō cum principibus
 & populo, immolauit pro se tauros septē, & to-
 tidem arietes, paremq; hircorum numerum. &
 cum primum manus in capita victimarū impo-
 fuissent tū rex quā principes, sacerdotibus ma-
 etas reliquerūt: illi verò iugulabant, & so-
 lidas concreuabant, Levitarum corona circū-
 stante cum instrumentis musicis, & diuinos hy-
 mnos canente, quemadmodum olim David eos
 psallere docuerat: reliqui verò sacerdotes acci-
 nebant buccinis. Interea populus & multitudo
 humi in faciem prostrati Deū adorabant. Post
 haec sacrificauit boues septuaginta, arietes, &
 agnes

agnos. C. C. populo verò ad epulã largitus est bo-
ues D. C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; o-
mnia ritè sacerdotes perfecissent, rex laus epu-
labatur cum populo, agētes Deo gratias. Instāte
verò axymorum festo, paschale sacrum facien-
tes, alias deinceps victimas mactabāt per contō
nuos dies septem: populo etiā prater eum nume-
rum quē ipsi mactauerant, taurorū duo millia:
pecorum septē millia rex de suo largitus est: hac
liberalitatem imitati principes mille taurorū eis
dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vl-
lum festū tam magnificè est celebratum à Solo-
monis tēporibus in eam vsq; diem: peracto festo
urbem egressi totam regionem instruxerūt, ipsa
quoq; Hierosolyma ab omni idolorum sparsione
munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra in-
sta legem rex de suo fieri mādavit, & sacerdo-
tibus ac Levitis à populo decimas reddi cum pri-
mitijs fructuum, vt possent esse circa diuinū cul-
tum assidui. Quo factum est vt populus omne ge-
nus fructuum conferret Levitis & sacerdotibus:
rex verò horum apothecas & promptuaria cō-
didit, vnde singulis partes distribuerent cū vxo-
ribus & liberis: atq; in hunc modū pristinus cul-
tus restitutus est. His ita cōstitutis rex Palesti-
nis bellum intulit, & parva victoria omnes eo-
rum vrbes à Gitta vsq; Gazam sua ditioni ad-
iecit. Interea res Assyriorum per oratorem ei
denunciat, omnem eius regionem se subiungatū-

ram, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Execias verò minas eius non magnificet, fretus Deo suâque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat: Et hæcenus de hoc rege,

Salmanasar capto Israëlitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chathos in eorum regionem migrare iubet,

CAP. XIII.

Salmanasar autem Assyriorum rex comperto XV. quod Israëlitarum rex misisset clam lega- 4. Re. 17- tionem ad Soam Aegyptiorum regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum inuendam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Osee regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem vi cepit, anno eiusdè regis nono, Execia verò Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoq; funditus Israëlitarum imperio, populum traduxit in Mediam ad Persidam, cum quo etiam Osee rex viuis captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab anne Chathio denominatur, sedes ei designauit in agro Samariae, cateraq; Israëlitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israëlitarum ex suis sedibus post annos DCCCC XLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egressi armis ea loca sua ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem verò à Roboamo Danidis nepote

nepote ad Hioroboamum, de qua supra diximus
 annis CCCXL mēſibus ſeptē, diebus ſeptem atq;
 hic fuit finis Iſraēitarum, qui neq; legi ſubditi
 eſſe voluerūt, neq; prophetas audire, prænuntian-
 tes adeſſe pro foribus hanc calamitatē, nō lib im-
 pietate deſiſterent. Omnium autē horum malo-
 rum initia fuit illa ſeditio, per quā a Roboamo
 deſecerunt, ſetis Ipſius in locū eius rege conſti-
 tuto, qui contēptis diuinis legibus, & populo per
 ſuum exemplum ad eandem iniquitatē pertra-
 cto, indignationem caeſtis minimis eis concilia-
 uit, & ipſe quoq; meritis pœnas nō effugit. Por-
 rō Aſſyriorum rex cum armis totā Syriam &
 Phœnicem peragravit, & nomen eius in Tyria-
 rum annalibus ſcriptū inuenitur. Bellum enim
 contra Tyrum regnante ibi Elulao, atteſtante
 etiam Menandro, qui in ſiāchronicis, ex Ty-
 riorum annalibus in græcam linguam trāſlatiſ-
 ſic ſcribit: Is deinde qui Elulao nominabatur,
 regnavit annos triginta ſex: hic deficientes Gib-
 ſeos cum claſſe ad proſectus ſub imperium ſuum
 retraxit: contra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
 rex Phœnicem totā invaſit: facta deinde pace, cū
 copijs domum reuerſus eſt: paulō poſt Sidon, Ar-
 ce, Palatyrus cū multis alijs oppidis à Tyrijs ad
 Aſſyriorum regē deſecerunt: & cū ſoli Tyri
 ſacere eius imperata detractarent, reuerſus eſt
 contra eos cum ſexaginta naubus, quas Phœ-
 nices iuſtruxerunt, impoſitis etiam octingentis
 renig

remigibus. Quibus occurrentes Tyrj cum duodecim naubus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerūt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerūt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluvium & aqueductus disposuit, qui aquari Tyrjos prohiberent: quod cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossi puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyrjorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inveniuntur. Cæterum noui Samaria coloni Chuthai (sic enim tum appellabatur, quod à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti) cum quinque gentium essent, totidem Deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim seua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deum maximum colerent, nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. Missis igitur ad regem Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot è captiuis Israëlitis ad eos remitteret, quo factò legem & Dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum coeperunt colere, moxq; cessavit pestilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthai vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsentī semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum

s appellant,

appellant, utpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis cōiunctos quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquā deberi beneuolentia, cum ipsi ex lege remotis gentibus ad ea loca venerint: de quo aliàs dicetur opportunius.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAI-
CARVM, LIBER
DECIMVS.

Senacheribi Assyriorū regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechie regis oppugnatio. C. A. I.

4. Re. 18

EZECHIAE duarū tribuum regis anno quartodecimo Senacheribus Assyriorū rex cum instructissimo exercitu eū aggressus est, omnesq; vrbes vi cepit, quotquot sunt in Iude tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum, & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis decreuit omisso bello postulata regis admittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecenta, auri triginta accepiisset, pacatum se abiturum, iureiurando interposito, quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed

sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum
 copijs contra Aegyptijs & Aethiopes, Rapsacẽ
 ducem cum duobus alijs ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit: collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Ut verò ad-
 moto mœnibus exercitu castrametati sunt: per
 nuntium postulauerunt, ut Execias ad se prodiret in colloquium. Ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorem, & Somnaum, & Ioachũ à commentarijs. Hi cum prodissent, ante duces cõstit-
 erunt. quos intuitus Rapsaces inssit regi suo re-
 ferre hac: quòd magnus rex Senacheribus scire
 vult, quo fretus dominũ suum refugiat, & obe-
 dire nolens exercitũ in urbẽ non recipiat: an for-
 tẽ Aegyptijs, sperans ab illis posse exercitum re-
 gium deleri: id quidem si speret, dubio procul eũ
 desipere, & simile esse hominĩ qui fragili arun-
 dini innititur, quæ non solum nõ sustinetur, sed
 lapsus etiam manum transfigitur. Scire autem
 eum oportere, quòd non sine Dei voluntate facta
 sit hac expeditio, qui sicut ante de Israëlitis vi-
 ctoriam dedit, ita nunc quoq; Execiam cum suis
 subditis Assyriorum armis velit succũbere. Hac
 Rhapsace Hebraicẽ dicente, cuius lingue peri-
 tus erat, Eliacimus timens ne multitudo his au-
 ditis pauore consternaretur, rogauit eum ut lo-
 queretur Syriace, Ille satis intelligens quid alter
 metueret, maiore etiam voce Hebraice respondit:

debere eos audire mādāta regis, & quod in rem
 ipsorum sit, deditiōem facere. Satis, inquit, scio
 quod vos & vester rex populū vana spe sedu-
 cētes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis,
 & putatis vos posse exercitū nostrū à manibus
 repellere, promptus sum vos duobus equorū nul-
 libus instruere: vos datis totidē sessoribus vires
 vestras ostendite: sed nō potestis dare quos nō ha-
 betis. Quid igitur cunctamini dedere vos vali-
 dioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere?
 maximē cum spontanea deditiō tuta sit: contrā
 cū sit à coactis, periculo calamitatis nō careat.

4. Reg. 19 Hac cū audissent ex duce tam legati quā po-
 pulus, ad regem etiā perlata sunt. Ille percul-
 sus habitum regalem exiit, & saccum indutus
 humili specie, vt mos est patrius, in faciē proci-
 dens Deo supplicat, vt cū alia spes nulla adsit,
 opem & salutē afferat. Missi etiā ad Esaiam
 prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, ro-
 gavit vt pro communi salute precibus Deū so-
 licitet ac sacrificijs, vt frangens nimias spes ho-
 stium, misereatur sui populi. Paruit propheta,
 & monitus oraculo insit regē atq; amicos bono
 esse animo, pradicens hostem sine praelio victum
 discessurū cum ignominia, & positurū fero-
 ces animos: Deū enim ei moliri perniciem. Ipsum
 quoque Senacheribū non succedente expeditione
 Aegyptiaca domum reuersum, ferro esse interi-
 turum. Fortē autē acciderat vt eodem tempore
 venirent

venirent ab eo litera ad Execiam, in quibus stultum eum dicebat, quod putaret se posse servitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionem omnibus, nisi sponte pat. factis portis exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciam quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus vrbs salus Deo commendata est, Esaias exoratu esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnatione metuen- dam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere timentes neminem. Procedente autem tempore Assyrioru rex frustrari suos conatus videns infectis rebus redyt ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggre- rem penè manibus aquauerat, & videbatur as- sultum prope diem facturum, cum audiuit aduen- tare Tharsicem regem Aethiopum, Aegyptys la- turum suppetias, & per desertu copias ducere, ut impromissus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abiit. Herodotus autem hunc cōtra Vulcani sacerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quod idem & rex esset & sacerdos. Oppugnans, in- quit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit.

Rex Aegyptius imploravit opem sui numini, I I.

quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit : nam & in hoc errat quod pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent : quo factum est vt exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Sennacheribi regis meminit : & quod apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

Quod Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit. CAP. II.

Sennacheribus autem ab Aegyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam urbem oppugnare coeperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum: qua clade territus, & de reliquis copiis sollicitus, maximis itineribus in regnum suum contedit, ad regiam quae Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum eius filijs suis, Adramelechi & Sennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quae praecipuo cultu dignabatur : quibus ob parricidium à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachodas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

Execias

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, decedens Manassæ filio regnū reliquit. CAP. III.

EZecias autem præter omnem opinionem liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persolvit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulò post in gravem morbum incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus: nec tam vitæ periculum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere videbatur, & regnū sine legitimo hærede futurum. Hoc igitur mœrore potissimum cōfectus, supplex cum lacrymis Deū rogavit, ut tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, neve noudum factus pater eximeretur numero viventium. Misertus autem Deus, idq; eò libentius quòd non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanū principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaia, iussit nuntiari quòd post triduum morbu enaderet: & supervivens annos quindecim, non nisi relicto hærede filio decederet. Hac cum propheta ita ut iussus erat ad regem perferret ob magnitudinem morbi & inopinatum nuntium dubitans, prodigiosum aliquod signum ab Esaia

s 4 • postulat,

postulat, ut certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuntium: quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante propheta quòdnam signum exhiberi sibi postulet, voluit ut quando umbra in suo solarío iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset propheta precibus, viso ita ut voluit tam insigni prodigio, cõfestim recepta sanitate ad templum ascēdit, & adorato Deo vota persoluit, Circa eadem ferme tempora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit. de quo dicemus alibi. Babyloniorũ autem rex Baladus missis ad Execiam legatis cum muneribus, imitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostēdit, & apparatus armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis, atque ita cum donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusq; quĩnam essent qui venerant: ait è Babylone missos à rege venisse, ostēdisseq; se illis omnia, ut visis diuitijs colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renuntiare possent certius: tum propheta respondens, Scito, inquit, quòd hæc diuitiæ paulo post transferentur in Babyloniā, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruiēt regi Babylonio: hæc enim prædicit dominus. Execias cõtristatus hac prædictione, ait se quidem

dem malle gentem suam in eam calamitatē non incidere, sed quando aliter visum sit Deo, precari ut saltem ipse possit in pace quod reliquum vita exigere. Huius quoque Balada Babyloniorū regis Berosus meminit. Caterū propheta hic cū esset diuinus, & vsq; ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorum posset intelligi: nec hic solus id fecit: sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis: sed hos aliās singillatim percensebimus. Exectas porro cum quantū iam diximus superuixisset in pace, obijt post annum vitæ quartum & quinquagesimum, regni verò nonum & vigesimum.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus post aliquantū temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur. CAP. IIII.

Huius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omisso paternis studiis contrariū vitæ institutum tenuit, nullam impietatem prætermittēs, sed per omnia iniquitates Israëliitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam scelestus templū, Dei profanare, atq; adeo totam urbem & reliquā ditionem quā latè patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebrais iustos grassabatur cedi-
bus,

bas, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens: nam & ex horum numero per singulas dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium prophetam ad regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israhelitarum aliquanto ante perpetrati fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminetia mala vitare poterant, retardandam veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem persisterent moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldaorum & Babyloniam: is misso in Iudaeam exercitu, regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductum, perpetuo poenae habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnovit, & ut hostem humanum ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se praeiuit inexorabilem, sed misertus exaudivit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domum remissum in pristinum principatum restituit. Ceterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & urbem

hem lustravit, & templum consecrauit denuo,
& in reliquum totus fuit in eo vt gratitudinem
Deo posset approbare, & quoad viueret eius re-
tinere beneuolentiam. Idem facere populū quo-
que docuit, memor in quale incidisset infortu-
nium ob perperam administratā rempub. Ador-
nato etiam altari, ex præscripto Moyses solennes
obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem
statum religionis ritibus, ad munienda Hieroso-
lyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis
mœnibus, noua illis circumdaret, & turres exci-
taret altissimas, suburbanasq; arces cum alijs
necessarijs tum in prinijs comineatibus muniret.
Adeoq; in melius mutatus est, vt ex quo Deum
colere cepit, toto vitæ tempore predicatus sit
beatissimus. Cumq; vixisset annos LXVII. in
vitijs esse desit, exactis in regno annis quinque
& quinquaginta. Sepultus est in hortis proprijs:
regnum excepit Amos filius, natus matre Emal-
sema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus
iuuenilia sui patris opera, & à similibus non
abstinenens facinoribus, maturè dedit penas, do-
mi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto
anno vitæ quarto & vigesimo, regni vero se-
cundo. In eius interfectores animaduertit po-
pulus, ipsum in paternum monumentum intulit,
& regnum eius filio Iosia nominato tradidit,
octo tum annorum puero.

De Iosia rege,

CAP. V.
Huius

4. Reg. 22.

H Vnus mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide rege exemplari & regula totius vite sibi proposito: quamprimum enim duodecimum annum ætatis attigit, egrediū edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & relictæ de falso creditis dijs persuasione, conferrent se ad cultum patrj numinis. Et retractatis maiorū suorū institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quàm si esset ætate maturissima: quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hac autē faciebat tū per innatā sapiētiā, tum etiā seniorū monitijs & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in ordināda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipsos perdiderāt. Itaq; obeūdo tam urbē quā regionē totā, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quæ eis à maioribus cōsecrata fuerant, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à vana opinione ad verum Dei cultū conuertit: & consucta holocaustomata ceteraque sacrificia super altare obtulit. Cōstituit etiam certos magistratus, & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic disponderēt, vt in omnibus nō minorē iustitiā quàm vite ipsius rationē haberent. Dimissis deinde per totā suam ditionē nuntijs, iussit vt quicunq;

cunq; vellent cōferrent aurū & argentū in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitrato, vt nemo grauaretur: & allatis pecunijs curā sumptuū in templū sartū tectū prestandū commisit Amasi praefecto vrbus, et Saphani scriba, et Iotha cōmentariensi, & pōtifici Eliacia: qui omis-
 sis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessarijs, incūbebant operi, atq; ita instauratū est templū, & ipsum regia pietatis argumētum futurum. Anno deinde regni sui x v i i i. iussit Eliaciam pontificem pecunia qua instauratōni superfuit in massas conflata crateras inde & libatoria phialasq; ad ministeria tēpli conficere: praterea quicquid auri argētiue in thesauris esset, id quoq; prolatū in eōdem vsus cōvertere: pontifex autē dum promit aurum, fortē incidit in sacros libros Moysis in templo repositos: eos prolatos dedit scriba Saphani: qui cum eos perlegisset, regē adiit, & qua imperasset omnia facta indicauit: praterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita rex scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba & Eliacia pontifice, misit eos ad prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis, vt persuaderent ei Deum placare, & propitium genti suae reddere: timendum enim esse ne propter neglectas à maioribus leges Moysis graues casus imminerant, néne electi patrio so-
 lo

lo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam finiant. Auditis regis mandatis prophetissa iubet ei renuntiari, quòd Deus semel contra eos sententiã tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit, ut populus eijciatur proprijs sedibus, & omnibus presentibus commodis propter nõ seruatas leges mulctetur: quandoquidem concessio ad respiscendum tanto temporis spatio, ne prophetarum quidem hortatibus ad saniorẽ mētem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentiũ: & ideo decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deum, & in prophetarũ eius prædictionibus nihil inesse mendaciũ, quibus certã suam voluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatẽ: sed ab eius obitu præfuita iam antè mala in populũ missurum. Hos mulieris vaticinium regi renuntiant qui ad eam missi fuerant. Ille circũ omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac

4. Reg. 23 leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm cõgregati essent omnes, primum eis sacros libros legit: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniversos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaycas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. móxque sacra facientes, & maclantes victimas Deum precabantur ut propitius adesse digna

dignaretur. Postremò inſiſit pontificē, ſi quod
vas in templo ſuper'eſſet à maioribus dicatū ido-
lorum externorum uſui, ut inde eijceretur: &
cū non pauca eſſent collecta, omnibus incenſis
cinerem eorum diſperſit: deniq; ſacerdotes idolo-
rū à genere Aaronis alienos interfecit. Hi apud
Hierofolyma peracti exiit peregrē, & quic-
quid per totam regionem in honorem externo-
rum numinum à Hieroboamo dedicatum inue-
nit, deleuit funditus, & oſſa pſeudoprophetarum
ſuper altarc, quod primus Hieroboamus exſtru-
xerat, cōbuſit, ſicut ſuperius diximus, iam tum
cum ſuper eo Hieroboamus ſacra faceret, inter-
ueniſſe prophetam, & in præſentia totius popu-
li prænuntiaviſſe, quòd vnus ex Davidis progenie,
nomine Ioſias, hoc eſſet factururus: cuius prædi-
ctionis euentus poſt annos trecentos ſexaginta-
unū ſecutus eſt. Poſt hac inuiſit & alios Iſraēli-
tas, qui captiuitatem & ſeruitutē Aſſyriorum
euitauerant, eiq; perſuaſit, ut omiſſis impijs
actionibus, & religionibus externis, Deum ma-
ximum ritu patrio colerent eiq; ſoli adhererent.
Nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per do-
mos ſcrutatus eſt, ne quid ſuſpectum intus deli-
teſceret: quadrigaſ etiam ſolis, quas ſuperiores
reges in veſtibuſ templi conſecrauerant, & ſi
quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus
dignabatur, de medio ſuſtulit. Caterum inſtrata
ad hunc modum regione vniuerſa, populum Hie-
roſol

rosolyma conuocauit ad celebrandum festū axymorum, quod dicitur Pascha, deditq; populo ad epulum de suo triginta haedorum & agnorum millia, & bouum tria millia. Principes quoq; sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos: cumq; tanta esset victimarū copia, immolabātur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei cura prepositis, & exēplo suo reliquo populo praesentibus. Et quod à Samuelis propheta tēporibus in eam vsq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta praescripta legū & antiquas consuetudines peragebant. Post hac Iosias cum pace, diuitijs & gloria florisset, vita finem habuit huiusmodi.

Nechabo rege Aegypti contra Babylonis per Iudæam exercitū ducere volente, Iosias vetare conatus praelio victus occiditur. C.VI.

NEchatos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Eufratē duxit cōtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asia regnum querere. Cumq; processisset vsq; Menden oppidum ditionis Iosiae, opposuit se ei, vetans per sui iuris regionē iter contra Medos facere, tum Nechaas caduē eatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Eufratē properare: nō esse sibi impo-

nendam necessitatem prater propositum cum ob-
stante dimicandi. Iosias autem verbis Aegypti
nihil movebatur, sed perseverabat in ea senten-
tia, ut per suam ditionem volenti ducere transitio
pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vr-
gente hominem, ut occasione aduersus eum in-
ueniret. Dum enim aciem instruens curru ab vno
cornu ad alterum vehitur, Aegyptius quidam sa-
gitta icto bellandi studium exemit. saucius enim,
& cruciatum non ferens, iussu exercitu deflectere,
Hierosolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere est
mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
menti paternis, cum vixisset annos triginta no-
uem, regnasset trigintaannum. Luxit eum popu-
lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque exstare
videmus: hic propheta & instantem urbi capti-
uitatem Babyloniā, & nostri etiam seculi clades
predictas mandauit literis. Nec solus ille hac va-
ticinatus est multitudini, sed & propheta Exe-
chiel, qui primus duos libros hoc argumento scri-
ptos reliquit: erant autem hi duo sacerdotalis ge-
neris, quorum Hieremias vixit Hierosolymis,
ab anno decimo tertio regni Iosia vsque dum tem-
plum vna cum urbe est dirutum: cuius suo loco men-
tionem faciemus. Porro mortuo quemadmodum
diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
as, anno aetatis vigesimo tertio, regiam habens

Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, im-
 I 1. pijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegyptio-
 rum rex à bello reuertens accersitum ad se in
 urbem Syria Samatham vinxit, & fratri eius
 seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine re-
 gnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito:
 regioni verò eius centum argenti talentorū tri-
 butum imposuit, & vnius talenti auri. atq; ita
 Ioacimo tributario facto, Ioaxum secū in Aegy-
 ptum abduxit, vbi mortuus est cum regnasset
 menses tres, dies decem. Mater autem Ioacim vo-
 cata est Zabuda, nata ex oppido Abuma: hic
 quoq; malitioso fuit ingenio, nec erga Deū pius,
 nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum
 ad amicitiam & societate suā pertraxit. C.VII.

ANno autem quarto ex quo is regnare in-
 cepit, quidā Nabuchodonosorus apud Ba-
 bylonem regno potitus, cum instructissimo exer-
 citu Carchabesam ad Euphratem sitam petijt,
 bellum inferens Aegyptio Nechao, qui tum toti
 Syria dominabatur. At ille cognito Babylonij co-
 natu, non contempsit hostem, sed cum validis &
 numerosis copijs ad Euphratē ei se opposuit, &
 collatis signis cū eo congressus amissis multis mil-
 libus coactus est cedere, Babylonius autem su-
 perato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsq;
 subegit Iudaea sola excepta. Quarto deinde re-
 gni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo,

Baby

Babylonijs Iudæis bellum inferunt magnis viribus, dira minantes nisi tributa pendant quemadmodum reliqui Syria habitatores. At ille timore I. Re. 24 suadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus dein- V I I I . de ad vanas spes rumoribus expeditionis Aegyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est: nam Aegyptij bellum instaurare non ausi sunt, id quod propheta Hieremias quotidianis monitis predicere non destitit, frustra eos spem in Aegyptiorum presidio ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderat. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata deum re ad regium senatū, maxima pars vt improvida calculi suis eum damnavit: pauci verò quidam sapientiores è regia prophetā dimiserunt, autoresq; fuerunt etiā alijs, ne in eum sauire pergerent. Adducebantq; rationē, non hunc solum mala vrbi predicere, sed & Michaā antè talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in pretio: atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium, effecerunt vt reuocatis suffragijs propheta eximere

meretur supplicio : qui conscriptis omnibus suis prophetijs, ieiunanti populo & in templū congregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit eum librū, continentē quid tēplo & vrbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt simulq; iubēt tam ipsum quā eius scribam Baruchum ē medio secedere, ut omnes lateat vbi sint : librū verò ad regē pertulerunt, qui præsētibz amicis iussit scribam librum sumere & legere:quo lecto iratus confudit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturus suppliciū: sed illi iam se ira eius subdlexerant.

Nabuchodonosorus Ioacimū rursū Aegyptiorum rebus studentē interfecit, & Ioacimū eius filiū pro eo regem constituit. C A P. VIII.

NON multo pōst venientē cum exercitu Babylonium regem excipit in vrbe, territus propheta prædictionibus : quòd enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidē, sed florem iuuentutis Hierosolymitana viā cum ipso rege interfecit. quem etiam insepultum extra mœnia iussit proyici: & pro eo Ioacimū filium regē vrbis & regionis constituit : corū verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Exechiel, Hic finis fuit Ioacimi regis, qui vixit annos triginta sex, regnauit undecim Successor

cessor autem eius Ioachim^{us}, natus matre Hierosolymitana nomine No^{sta}, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimū obsidet, deditūq; vltro captivū Babyloniā abducit. C. IX.

Babylonium autem regem statim dedisse re- I X.
gnum Ioachimo p^{er}mutavit. Verebatur enim 4. Re. 25
ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad defectionē perpelleret. Missō igitur exercitu Hierosolymis eū obsedit, qui cū esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se urbem despicere, sed matrē & cognatos missis à rege ducibus tradidit obsides, i^{cto} in hoc cū eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec ciuib^{us}. Sed tum quoq; ne per integrum quidem annum fides servata est, Babylonio rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuventutem captivam ex urbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerēt: fueruntq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur. C. A P. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrū regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset novaturus, nec inuaturus Aegyptios. Is erat annorum viginti &

vnus cum principatū acciperet, natus eadē ma-
 tre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negli-
 gens, vt qui aequales quoq; circa se haberet im-
 pios: quin & totus populus in eādē solutus est
 licentiā. Quamobrē saepe numero Hieremias pro-
 pheta illum adiit, obtestās vt omīssis impietati-
 bus iustitiæ curā gereret: neue aut ducibus men-
 tem adhiberet, quod essent mali pleriq; , aut fal-
 sis prophetis crederet, eū decipientibus, & polli-
 centibus nō oppugnaturū amplius urbem Baby-
 lonium, vincendumq; bello petitū ab Aegyptijs:
 hac enim non verē dici, nec euentura esse vnquā.
 Sedecias verō tantisper dum audiebat prophe-
 tam, agnoscebat eū v:ra dicere, & in rem suam
 esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursus
 deprauabatur, & abducebatur à propheta consi-
 lys in diuersum quocunq; vellent. Sed & apud
 Babylonem Ezechiel eodem tēpore vastationem
 templi prädicebat, eamq; prädictionē etiā Hie-
 rosclyma transmisit: quibus vaticinijs Sedecias
 hac potissimum de causa noluit credere. In cate-
 ris enim omnibus inter se concinebant, quod &
 vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abdu-
 cetur, in hoc vero discrepare videbatur Iezeciel
 quod negaret Sedeciam visurum Babylonē, cum
 Hieremias asseneret omnino futurū vt capti-
 uum eum Babylonius rex secū abduceret. Qua-
 re cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa qui-
 dem vera putabat, in quibus cōsentirēt: etiam si
 euentus

eventus omnia vera fuisse cōprobavit, sicut aliās
 opportunius dicetur. Igitur cū per octo annos
 socius Babyloniorum fuisset violato, fœdere ad
 Aegyptios defecit, sperans si cum illis vires con-
 iungeret, Babylonium necessariò subcūbere. Quo
 cognito Babylonius exercitum contra eum du-
 xit: vastatāq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegy-
 ptius autem audito in quibus angustiis esset Se-
 decias socius, assumpto valido exercitu Iudam
 petyt, volens obsidionē solvere. At Babylonius
 intermissa obsidione, obviam illi profectus, vno
 pralio victum tota Syria expulit. Mox verò ut
 obsidio soluta est, pseudopropheta Sedeciam de-
 ceperunt, vanū iactātes quod à Babilonijs regi
 eiusq; subditis instaret belli periculum, quodve
 trāsferendi essent è suis sedibus in Babyloniam:
 imò etiam captivos reddituros esse cum omni-
 bus vasīs quibus rex templum spolianerat. At
 Hieremias adito rege omnia vera & his con-
 traria prænuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab Aegyptijs: sed
 victis illis Babylonium copias ad Hierosolyma
 reduclurum, & quotquot oppugnationi ac fa-
 mi superfuerint, captivos abduclurum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli divitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis secluturum, nullo sacri aut profani di-
 scrimine. Et serviemus, inquit, ei posterisq; eius

per annos LXX. à qua seruitute Persa & Medos eripient, extincto Babylonomorum imperio: quorū ope dimissi, & huc reuersi templum edificabimus denuo, & Hierosolyma restitueamus. Hac dicēs Hieremias plerisq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cōtēnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reuifere, quod à Hierosolymis X. X. stadijs est dissitū, quidā è magistratibus in itinere fortè obuius cōprehēsum detinuit, calūniās quòd ad Babylonios vellet trāsfigere. Prophetā cōtrā negauit eum verū crimen asferre, sed ire se in patriā. Ad ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciū, à quibus diu tortus & excruciatu seruabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedecia, decima die mensis decimi, Babyloniū rex iterum exercitum admouit Hierosolymis & continuata per XLII. menses obsidone, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Prater externam autem oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc facto seruādos esse vnā cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: addebat manētib; in urbe hostili ferro aut fame percundū: quē
verò

verò ad hostē perfugerint, mortem euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire volebāt, sed irati ad regē omnia deferebāt, incusabantq; prophetā vt furentē, & frāgentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem eneruantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc verò minari tristitia, & dicere expugnatam urbem omnino subuertendam esse. Rex verò suo pte quīdem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principū inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorum resistēs, permisit eis vt de propheta quicquid liberet facerēt: quo impetrato cōfestim carcerem petentes, exēptum inde in quendam cœno sum puteum per funē demiserūt, vt ibi praefectus moreretur: ille verò vsq; collū mersus ibi manebat. Interim quidam ē seruis regis charioribus genere Aethiops, renūciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuissē & amicos, quod vatem in cœnū demerserint, & grauiorē quā qua in vinctulis erat expectāda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, quod p̄incipibus prophetā in potestātē tradiderat, iubet Aethiopem triginta socios ē suo famulatio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad viri incolumitatē opus sit, & quantū potest propere ē puteo Hiерemiam extrahere. Tum Aethiops assumptis quēadmodū iussus erat, socijs, extractū ē cœno per-

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus asserre ad rem presentem remedium. Ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut praeceptis suis obtemperaturum. Sed omnes inquit, amici tui quasi malesicū cupiunt me perdere: & ubi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius redditurum? Quamobrē vereor apud te veritatē promere, ne forte in vitā meam ieiuias. Sed cū rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfectorum, nec amicos id facere passurum fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonis dederet: ita enim se internuntio iubere Deum, si modō velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo aequetur, templumq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac suae familiae, quam vniuerso populo. Tum rex, se quidem cupere facere quae vales in rem cōmunē consuleret: se d timere amicos, qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. At propheta addebat illi animum, vanum eum timorem esse diclitans: nihil enim mali passurum, si ciuitatē dederet, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templum incolume. Hac locutū Hieremiam rex dimisit, iussū nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidē indicare, si cognito collocatos

se esse, percontarentur cūnam esset à rege accersitus : sed pratexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis : id quod factum est à propheta, volebant enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. CAP. XI.

INterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quibus acerbat propugnatores stātes in manibus: multos enim aggeres circum quaq; excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbis, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus : ac ne machinis quidem hostium territi, alias contra machinas excogitabant, vt inter se vtriq; non viribus solum certarent, verum etiam artibus, dum illi his potissimum sperant se urbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari : atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandem succubueret, partim inedia victi, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbis vndecimo anno regni Sedecia, quarti mensis die nona : ceperuntque eam duces Babiloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha d'ge

degeret: quòd si quis requirat eorū ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergëlear, Aremantus, Emergar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in tēplum ingressis. Sedecias rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertum: quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, et assecuti eos nō procul a Hiericunte circumuenerunt. Amici verò & duces fuga comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quā quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus cū vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestate deuenit, & mox ad regē perductus est. Quē postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & fœdifragū vocare cœpit, promissionum immemorē, quòd regi seruare illam regionē esset pollicitus: exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cū à se accepisset regnū Ioacimo fratri debitū, accepta potestate abusus esset in auctore beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciā increpuisset, eue stigio iussit ipso & alijs captiuis inspectatibus filios eius & amicos trucidari: deinde ipsum excacauit, Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; propheta prædictiones, tã Hieremia

quā

quàm Iexecielis, quamvis ab illo contēpta, euentu non vana fuisse cōprobata sunt: quòd captus abduceretur ad Babyloniam, & coràm cum eo loqueretur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prädixit: quòd verò cacatus primo cum Babylonē perductus esset videre eam nō potuit, Execielis fuerat vaticinium. Quæ quidē ignorātibz satis declarare possunt Dei naturā, quàm varia sit & multimoda, omnia tēpestivè disponens, & futura præsignificās: sicut humana inscitia & incredulitatis insigne exēplum hic eminet, per quā non licuit eis futurā calamitatē evitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Davidici generis regū exitus, qui unus & viginti regnaverunt deinceps: idq; tēporis spaciū quingentos & quindecim annos continet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annu meratis viginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Caterū Babylonius post victoriam Nabuzardanē ducem misit Hierosolyma cum mādatis, vt tēplum spoliatum incēderet, regia quoq; similiter cremata urbē à fundamentis dirueret; populum in Babyloniam traduxeret. Qui cū eò peruenisset vndecimo Sedeciae regni anno, è tēplo vasa omnia tam aurea quā argentea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod Solomō dedicaverat: p̄terea colūnas illas areas cum suis capitulis, & mensas aureas atq; candelabra. His sublati templum incendio mensis

quinta

quinti die prima, anno regni Sedeciae vndecimo, regni verò Nabuchodonosori xvi. deinde & regiam incendit, & urbem diruit. Incensum est autem templum annis ex quo exstructum fuerat elapsis cccclxx. mensibus sex, & diebus decem additis: exactis à transmigratione ex Aegypto annis m. lxi. mensibus sex, diebus decem: à diluvio autem vsq; ad templi deuastationem intercefferunt anni m. dccccl. menses sex, dies decem: ab Adamo item condito vsq; ad hunc templi casum tria millia annorum elapsa sunt, & insuper dxi. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorū numerus, quo temporis spacio quid & quando gestū sit, suo quoque ordine explicauimus. Dirutus Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: pontificem Saream, & qui post hunc secundum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam: tres praefectos custodiae templi, eunuchū primarium regis cubicularium, cum septem alijs regijs amicis: praeterea scribam regium, & alios principes viros sexaginta, quos omnes vnà cum spolys templi perduxit ad regem suum agentē tunc Reblathis, quae est Syria ciuitas. Rex verò pontificē & principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquam captiuorū multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonē perduxit. Iosadocū etiam pontificem vinctum secum duxit, Sarea pontificis filium, quem modo Reblathis affectum supplicio dixim

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successionem ordine recensimus, cōueniens duxi
 etiam pontificum enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuatas successiones summum
 administrauerunt sacerdotium. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone exstructo
 pontifex fuit Sadoch, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc Io-
 rams: post Ioramum Isus, & deinceps Axio-
 rams, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothams, Vrias,
 Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosa-
 docus qui captiuus Babylonem pertractus est: hi
 omnes quasi per manus traditū sacerdotium filij
 parentum successores acceperunt, cōtinuata ge-
 neris serie. Caterum Rex Babylonē reuersus Se-
 deciam in carcere vsq; ad mortem eius detinuit,
 mortuum tamen regia funeris pompa elatum se-
 pelijt: rafa quibus Hierosolymitanum templum
 spoliauerat, suis consecrauit numinibus: popula
 in Babylonia sedes attribuit: pontificem è vincu-
 lis exemit. Nabuxardanēs autē dux qui pa-
 pulum captiuum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illic reliquit, duce illis prapósito nomine
 Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro a quo
 & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad
 culturā acceperant, certum tributum regi pende-
 rent. Propheta quoq; Hieremia è carcere exem-
 pto suasisit vt iret secum Babylonē: iussum enim
 se à rege, vt ei necessaria omnia prabeat. Quod
 si

si sequi nolit, diceret vbinā habitare cuperet, vt
 de hoc regē per literas certiozem possit reddere.
 Prophetaverō neq; ducem sequi voluit, neq; aliō
 ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis
 patria, & eius miseras reliquias colere. At dux
 voluntate eius cognita. Godolia quem ibi relin-
 quebat commendavit hominē, mandans ne quid
 ei deesse pateretur: donatoq; vate magni precij
 muneribus, ipse quoq; domum profectus est. Hic
 remias autem domicilium elegit apud oppidum
 Masphatam, impetrata prius à Nabuxardane
 gratia vt, secum ē carcere dimitteretur etiā Ba-
 rucius Neri filius, insigni familia natus, & in
 patria lingua egregie doctus: Nabuxardanes
 itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē
 qui obsidionis Hierosolymitanae tempora diffuge-
 rant, posteaquā Babylonios rec fuisse audue-
 runt, vndiq; collecti venerūt ad Godoliam Mas-
 phathā. Eorum principes erant, Ioannes Careā
 filius, & Iexanias & Sareas, & nonnulli alij:
 praterq; hos Ismaēl quidā ortus regio genere, vir
 alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsi-
 dionis profugerat ad Bathalem regem Amma-
 nitarū, & apud eum per id tempus moratus fue-
 rat. His igitur ad se venientibus, Godalias suavit
 vt ibi manerēt, nihil timētes à Babylonijs: posse
 enim eos impune regionem colere, interpositoq;
 iure iurādo paratum fore suum auxilium si quis
 molestaretur, consuluit vt vnusquisq; habitaret
 in quo

in quo vellet oppido, dicēs missurum se vnā aliquot ē suis, & daturū operam vt diruta instaurerentur, & habitētur denuo: illos verò debere donec tempestiuum est curare ne frumentum & vinum ac oleum desit in futuram hyemem quo sustentētur: hac locutus permisit quemq; arbitrato suo quem liberet locū incolere. Quae fama postquam ad circumuicinas Iudaea gētes peruenit, quòd profugos ad se venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colēdos assignaret, imposito certo tributo quod pendere-tur Babylonio, vndiq; concursus est ad eum, & coeperunt regionem colere. Ioannes autem cum alijs principibus vidētes regionem coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatē eius & humanitatē: admonueruntq; eum quòd Bathales Ammanitarum rex ideo misisset Ismaēlem, vt ipsum clām dolo interficeret, & principatū inter Israēlitas occuparet, cum sit ē genere regio: securum autem fore ab insidijs, si eis permittat. Ismaēlē clām occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidijs praecipuus fuerit, reliquia Israēlitarum in totum pereant. Ille vero respondit se non dissimulaturū tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio: non enim esse verisimile eum qui in tanta inopia necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidijs non posset sine scelere non succurrere, eum sua

manu interimere conetur. Attamen etiamsi vera essent qua deferrent, emori esse satius, quàm hominem qui salutem suæ fidei commisisset, opprimere. Itaque Ioannes cum ceteris frustra hoc conatus persuadere abiit. Post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismaël committatus amicis decem: ubi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem merore grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit ceteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cadibus tam in Iudeos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. Sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta, omnium inscijs qua acciderant: quos videns Ismaël intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueratq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quàm ei quaedam occultata in agris traderent, supellectilem & vestes atq; frumentum: quibus promissis motus, aliquot ex eis percipit: plebem verò Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit, & in his etiam Sedecia filias, quas Nabuxardanés apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum re-

gem

gem profectus est. Ioannes autem cum ceteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godolia, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaëlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensem deprehenderunt: quibus visis captivi Ismaëli lati, rati id quod erat auxilium sibi venire, omnes ad Ioannem transuerunt, Ismaël autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum regē perfugit. Ceterum Ioannes assumptis quos Ismaëi eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptum, timentes Babylonios, ne irati propter eadem profecti in ea regione à se constituti, in illos sauiret: prius tamē consulendum Hieremiā rati, accedentes eum rogauerūt ut hesitantibus oraculū expediret quidnam faciendū sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. Cumq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens iussit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, Si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurum ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebant accipiant. Sin in Aegyptum mallent iter facere, curam eorum relicturū, infensurūq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hec diuinitus monenti propheta noluerūt credere, quod ex Dei sententiā iuberet

eos manere: sed putauerunt eum falsò verbis suis
 Deū prætendere, re autem vera loqui in gratiam
 Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram
 effugere. Contempto igitur Dei consilio quod per
 prophetā dederat, Ioannes & reliqua multitu-
 do in Aegyptū abiit, abducto simul Barucho &
 Hieremia. Quò postquam peruentum est, Deus
 significauit propheta fore ut Babylonius exer-
 citum ducat in Aegyptum: insitq; prædicere po-
 pulo, quòd capietur Aegyptus, & ibi partim in-
 terficientur, partim captiui Babylonem abducen-
 tur, id quod etrā factū est: quinto enim post ex-
 cidium Hierosolymitanum anno, quò fuit regni
 ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cum
 magnis copijs inuasit Cælen Syriā: qua subacta
 bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas,
 & his quoq; perdomitis Aegyptum hostiliter est
 ingressus: occisoq; qui tunc regnabat, & alio re-
 ge constituto, repertos ibi Iudeos rursus capti-
 uos Babylonem abduxit. Hac fuit fortuna He-
 braorū, ut accepimus, bis vltra Euphratem tra-
 ductorū: nam per Assyrios decē tribus è Sama-
 ria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ
 duæ per Nabuchodonosorū Chaldeorum & Ba-
 byloniorum regem captis Hierosolymis. Sed Sal-
 manasar in vacuas Israëlitarum sedes deduxit
 gentem Chuthæorū, qui prius in intima Perside
 & Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à
 regione in quam demigrauerūt: rex vero Baby-
 lonius

lonius pro abductis duabus tribubus nullam gentem in eam regionē reposuit: quo factū est, ut Iudaea cum Hierosolymis ac tēplo per LXX. annos deserta maneret: tempus autem totū quod inter decē tribuum captiuitatem & duarū reliquarū transmigrationem intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Caterū X I I. Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeorū Dan. I pueris, & Sedeciae regis cognatis, qui & flore etatis & decore forma fuere conspicui, paedagogos eorū curae assignauit, ex selectis quibusdam ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarū gentiū deuictarū formosis adolescētibus: praebebatq; eis de sua mensa victū, & Chaldaeorū disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanē profecerunt plurimum. In his erant quatuor de Sedeciae generē, admodū pulchri & egregio praeclari ingenio, quorū nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarem; pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem; pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiam indolē & nō mediocrē eruditionem vehementer charos habuit. Cumq; visum fuisset Daniēli cum cognatis victitare durius, & à regia mensa abstinere edulijs, atque adeò ab animatis omnibus, accesserūt Aschanem eunuchum qui cura eorū erat praepositus, rogantes ut quae mittebantur à rege in suos vsus conuerteret, ipsis

legumina tantū & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea vellet inanimes: se enim alijs fastiditis talem victum appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc rex deprehendat extenuati ipsorum corporibus, & immutata specie, quòd necesse sit ut habitudo & color rationi victus respòdeat, idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorū qui alantur delicatius, atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaq; nacti Aschanem non admodū difficilem, persuadent ut saltē per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorū nihilo deterius, inde habuerint, in eodem victu perseverare, qui compertus sit innoxius: sin autē detrimentum aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quā alij, ad pristinam dietam eos reduceret: ut verò apparuit non solum nō ladi eos talibus, sed habitiores præ alijs & maiores inde fieri, ut cum eis non essent conferendi qui cibis rescebantur regijs, sed Daniël cum socijs potius delicatā vitam agere videretur ex eo tēpore securè Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò utpote puros iam habētes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi laderentur aut grauarentur varietate deliciarum, neq; hac simili de causa emolirētur facile omnē perdidicerunt

cerunt doctrinam tam Hebraicam quam Chaldaicā : sed præcipuè Daniel peritus talium artium, Dan.2
 cōiectādis quoq; somniorū significationibus studuit, visiones etiā diuinas videre solitus. Exacto autē biennio post Aegypti populationē Nabuchodonosorus cum vidisset mirandam visionē, cuius etiā euentū Deus ei in somnis indicauerat, mox ut è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldaei, & Magis ac Vatribus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle ut & somnium sibi indicet, & eius significationē. Illis autē respōdetibus hoc supra humanas vires esse, quod si exponeret visionē somnii, pollicētibus interpretationē, minatus est mortem nisi somnium etiā indicarent: & cū negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quod omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochū regis præfectū satellitiū, rogauitq; causam, cur ita rex statuisset in omnes sapientes, & Magos, atq; Chaldaeos animaduvertere: & cognito quod cū oblitus esset somnii, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetrauit ut præfectus vnius noctis dilationē Magis à rege peteret: spēs enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoraturū, indicaturū esse id somnium. Quæ Danielis postulata cum per Ariochum regi essent renuntiata, iussit eadem Magorū differri, tantisper dum huius promissi fidē experi-

retur. Puer verò cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citavit, vt rem sibi aperiret, & Magos cū qui-
tus & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi visione quā rex praterita no-
cte visam elabi ē memoria passus sit. Deus autē
& periclitātes miseratus, & Daniēlis sapientia
delectatus, tam somnium quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, vt hanc per eū rex cogno-
scret. Ille hac reuelatione latus, surgens fratri-
bus eā indicat, iam desperantibus vitā, & tan-
tū de morte cogitātibus: hortaturq; vt trāquillo
sint animo, & de vita melius sperare non dubi-
sēt: cū quibus actis Deo gratijs quod etatē eorū
esset miseratus, Ariochū adit initio diei, rogans
vt se ad regē ducat, indicaturū ei somniū quod
proxima ante hāc nocte viderat. Ad quē ingres-
sus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi ipse
Chaldeis & Magis esset sapiētior, quod nemine
illorū valente inuenire somniū, ipse id esset indi-
caturus: nō enim sua peritia, vel quod intellectu
alios praecelet, id fieri: sed Deus, inquit, nos de
vita periclitantes miseratus est, rogantiq; mihi
pro mea populariumq; vita, & somniū & eius
significationē aperuit: neq; enim tam me sollicitū
habuit ea tristitia, quod à te indigni vita esse-
mus iudicati, quāmetus de existimatione tua
gloria, cū tot viros bonos & honestos necari
iuberet, idq; iniuria, quod non esset humana sa-
pientia

pientia comprehensibile quod mādabas, solo Deo
 valente pręstare quod cuperes. Ergo cū hac te
 cura teneret, quisnā post te potiturus esset orbis
 imperio, dormienti tibi Deus volens omnes re-
 gnaturos ostendere, tale immisit somniū: *Vide-*
barris tibi videre statuam grandem stantē, cuius
caput erat aureum, humeri ac brachia argētea,
veter & femora area, crura ac pedes ferrei: de-
inde saxum vidisti abruptum à monte in statuā
illā incidere, & hanc delectā conterere, vt nulla
eius pars maneret integra, sed aurū, argentū, as
& ferrū abiret in minutiorē farina puluerem,
eumq; ingruente venti vi difflatum in terras di-
uersissimas. Saxum verò illud tam magnū acce-
pisse incrementū, vò quantū est terrarū sua mole
opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti so-
mnium, quod in hunc modum interpretari opor-
tet: Aureum illud caput te significat, & alios re-
ges ante te Babylonios: dua verò manus & hu-
meri duo portēdunt, quòd à duobus regibus ve-
strū imperiū delebitur, illorum quoq; imperium
alius ab occidente veniēs tollet è medio, amictus
armis areis. Huius quoque vires debellabuntur
ab alio ferro simili, cui propter naturā ferri ni-
hil poterit resistere, quòd ea sit auro, argētò, ac
are validior. Adiecit & de saxo interpretationē
Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius
propositū est pręterita, nō etiam futura, scribere.
quòd si quis veritatis anidus non desistit, inqui-
 rere

rere futurorū quoq; obscuros euentus cupiēs dis-
 ccre, det operā vt Danielis librū perlegat, qui ha-
 betur inter sacras literas. Porro Nabuchodonoso-
 rous his auditis agnosces suū somnium, attonitus
 est Danielis indole, & procidens in faciem, eum
 non aliter quā Deum adorauit, diuinis iuuenē
 dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito
 ei Dei sui nomine, vniuersa ditioni suae prae-
 positum esse voluit, cum eoq; simul eius consanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti in periculū inci-
 Dan. 3. derunt, offenso rege propter causam talem: Rex
 fabrefacta aurea statua, alta sexaginta lata sex
 cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit:
 quā dedicaturus cōvocauit ex omni sua ditione
 principes, eisq; mandauit: vt quamprimum tuba
 dari signū audierint, procidentes in faciem ado-
 rent statuam: quod qui non fecerit, poenā propo-
 suit, vt conijciatur in ardentis fornacis incendiū.
 Cū igitur omnes audito tuba signo adorarent
 eam statuā, Danielis cognati negauerunt se hoc
 facturos, quod nollent patrias leges transgredi:
 moxq; delati, & in ignē coniecti diuina seruati
 sunt prouidentia, & prae omnium opinionem
 euaserūt mortis periculum. Ignis enim eos nō at-
 tigit, sed quasi sentiens iniustē in fornacem con-
 iectos, pepercit, & nō exernit vim suam in iuue-
 nes, Deo inuicta flammis faciente horū corpora:
 quae quidē res magis etiam eos regi cōmendauit,
 quā probos & Deo charos esse animaduerteteret:

qua

quo factū est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rur- Dan. 4.
sum aliud dormiens rex vidit insomnium, quod priuatus regno vitam acturus esset inter bestias & post exactū eo modo septennium, denuò resti-
tuendus esset in pristinū imperium. Quo viso rur-
sum cōuocatis Magis percontatus est quid signi-
ficet. Eius intellectu nemo alius inuenire, & re-
gi indicare potuit, solus Daniel quid portēderet
coniectura assecutus est: & qualē hic prāduxit,
talis etiam euētus affuit: nam cū in solitudine
tempus prādictū exegisset, nemine septēnio toto
audente inuadere dominium, exorato Deo rur-
sum in regnum suum restitutus est. Nemo autem
mihi vitio debet vertere, quòd hac ita ut in anti-
quis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus
enim criminatoribus dudum occurrī in initijs huius
historia: palam profitemur, me tantū Hebrai-
corum voluminum in Gracam linguam inter-
pretem, & quae illic continentur bona fide rela-
tuum me promisi, nec addentem quicquam de
meo, nec auferentem etiam. Caterū Nabucho-
donosorus cū regnasset annos XLIII. vitam
finiūt, vir industrius, & prioribus regibus longe
fortunatior. Meminit eius & Berossus in tertio
rerū Chaldaicarum libro his verbis: Pater au- XIII.
tē Nabuchodonosorus audito quòd Satrapa quē
Aegypto & caue Syria Phœnicāq; praefecerat,
à se defecisset, cū non posset amplius ferre la-
bores

bores militia, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hunc contra illū proficisci: qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cū regnasset annos x x i. Nabuchodonosorus verò non multo post patris morte cognita, & constitutis Aegypti ac reliquarum regionum negotijs, demandatq; amicis cura captiuorū Iudaorum, Syrorum, Phœnicum & Aegyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cū assumpsisset regni administrationem, qua interim penes Chaldaeos fuerat, & ab eorū prima seruata erat in eius reditum, factus est totius paterni imperij dominus: ac primū omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniam loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum & alia quadam magnifice exornauit: auxit etiam & reparauit antiqua urbis adificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uti ad ciuitatis incommodum. Tres quoque murorum ambitus intra urbem exstruxit, & totidē foris circūdedit, omnes ē coctilibus laterculis, cūmq; memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorum modum ornasset, paterna regia contiguam exstruxit aliam regiam, cuius substructiones & reli

reliquā magnificentiā forte superuacaneū esset dicere: unū scire nō possum, quōd tam amplum & superbum aedificiū intra quindecim dies absolutū est. In hac regia moles saxeas fornicibus suspendit, montiū speciē referētes, superne conspectas varijs arborū generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quōd vxor educata in Media concupisset quandā patria suā similitudinē, Horū hortorum etiā Megasthenes in quarto rerū Indicarum volumine meminit, ubi ostendere conatur quōd hic rex virtute & rerū gestarum magnitudine Hercule longe à tergo reliquerit: subiugasse enim eum & urbem Africa primariā, & bonam partem Hispania. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phoeniciā quā in Indorū historijs: quōd hic rex per tredecim annos Tyrū oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq; hac sunt quae de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quōd Cyrus eorum imperiū in Persas transtulit, & quomodo se tum rex Iudaeorū apud Babylonios habuerint. CAP. XII.

CAeterum post Nabuchodonosori obitū Abi-
lamarodachus eius filius regnum suscepit,
qui mox Hierosolymorum regem Iechoniam à
vinculis dimisit, & inter necessarios amicos ha-
buit, multū muneribus donatum, & apud Ba-
b, lo

bylonem regia sua praefectū. Pater enim eius fidem nō seruauerat Iechonia, qui se ei cū vxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriae, quā nolebat per vim expugnatam dirui, sicut ante diximus. Abimale rodacho post decimumoctauum regni sui annum defuncto Niglisar filius successit, cumq; regnasset annos quadraginta, vitam cum morte mutauit: cōtinuata deinde successione ad Labosordachum filium regnum peruenit: apud quem cum nonem tantum mēsis hāsisset, post mortem eius transijt ad Balthasarem, qui Babylonij Naboadel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarū rex, & Darius Medorū, à quibus dum intra Babylonē oppugnatur, mirabilis quadam &

Dan. 5. prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadā aula, magno apparatu vasorū argenteorū quae regia mensa adhiberi solent, ac cumbentibus etiā concubinis & purpuratorum precipuis. Deinde cum ita collibuisse, iubet ē suo templo afferri vasa Dei, quae spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce tibi videt manum ē pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentē. Qua visione territus conuocauit Magos & Chaldaeos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somnior

ſomniorū interpretationē proſitetur, poſtulanſ ut ſibi enarrent id quod erat ſcriptū. Magis autem negantibus ſe eius intellectū muenire, rex ob rei nouitatē mæſtus ac ſolicitus præconis voce per totā ſuam ditionē publicauit : quicumq; mentem earum literarū interpretari poſſet, daturū ſe ei torquem aureū, & purpurea veſtis uſum, quali Chaldaeorum reges utuntur, atq; inſuper tertiā regni ſui partē. Poſt hoc præconium maior etiam ſit Magorum concurſus, certatim ſenſum literarum ſcrutātibus, nihil tamen proſcientibus. Videns autē triſtē hac de cauſa regem eius auia, ſolari eum cœpit, dicens eſſe quendā captiuū Iudæum per Natuchodonoroſū vaſtatis Hieroſolymis adductū, virum ſapienſē, qui poſſit obſcura & ſoli Deo nota perquirere : hunc Nabuchodonoroſo quæ opus erat interpretatū, cū ideo tempore poſſet alius nemo : rogabatq; ut accito illo percontaretur quid ſibi velint hæc litera, ut coarguta cæterorū inſcitia, etiam ſi triſte ſit, prodigium id intelligatur. His auditis Baſaſar accerſit Daniele, & præfaſtus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia, deq; ſpiritu diuino quem habeat, & quod ſolus ſit idoneus interpretādus quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit ut ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicens operæ præmium uſum veſtis purpureæ torquemq; aureum, & ditionis ſuæ partē tertiā, ut ſapientia eius inſignita talibus honoribus, illuſtris fiat
apud

apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis numeribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc vita finem pradicere: rō quod ne proani quidē calamitate, quam ille incurrit ob contemptū numinis doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturā hominis Nabuchodonosorū enim ob impietatē dammatū ad victum ferinū, post multas preces miserāte Deo restitutū ad hominū cōversationē & pristinum imperiū, ac deinde per totam vitā agnouisse & laudasse Dei virtutē & providentiā. Hūc vero oblitū domesticī exēpli, voces impias iactasse in Deum, & potasse ē sacris vasis vnā cū suis pellicibus. Ob hac iratū Deū per has literas denuntiare qualē sit habiturus vita exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam diē tuā vitā ac regni numerū, & perbreue tempus superesse: Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finē vergere: Phares, quod est fragmē fracturū Deum tuū regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuēdas. Hac interpretatione accepta, rex nō poterat nō vehemēter trīstari, attamē Danieli suam munificentia non subtraxit tanquā malorum prænuntio, sed dona quae pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod nō bona audierit, sui fati culpam esse, nō propheta: imō

imò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, ut erat euenturū, tametsi parū latus euentus sequeretur. Non multū autē abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Syri Persarū regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato annū agebat sexagesimum secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Grecos alio vocatus nomine. Hic etiam Daniele propheta assumptum secum duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCC LX. satrapas, tot enim à Dario primum instituti sunt.

Itaq; cū tam charus & honoratus apud regē XIIII. esset, ut qui ei tanquam d' uino libenter de quo- Dan. 6.
uis negotio consulenti parēret, nō effugit ceterorum inuidiā, quemadmodum fieri solet inter eos qui aliquē sibi à rege praeferri nō patiūtur equo animo: cumq; enuli occasione calumnie contra eum quærent, nullā vnquam eis praeiuit: cum enim esset contēptor pecuniarū & omniū munerum, turpe sibi ducens etiā pro beneficio licitam gratiam recipere, nullā accusandi ansam inuenire poterant: nec tamen destiterunt querere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cū animaduertissent Danialem quotidie ter

Deo supplicare precibus, commenti sunt occasio-
nem qua eum possent perdere : aditoq; Dario re-
nunciant ei, visum esse satrapis eius & princi-
pibus, per triginta dies populo dari intermissio-
nem, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominum
aut deorum quicquam precari liceat: & si quis
cōtra hoc cōmune decretum faxit, eum in foveā
leonum conijci. Rex verò non perspiciēs eorū ma-
litiam, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait
sibi placere hoc decretum : pollicitusq; se id con-
firmaturum, edictum proposuit in publicum quo
satraparum decretum promulgabatur. Id eum
omnes prae metu servare conarētur, magnū fuit
ubiq; silentium. Daniel verò nihil hac curabat,
sed more solito stans in conspectu omnium, ado-
rabat Deum suum & deprecabatur. Tum sa-
trapa nacti occasionem quam dudum captaue-
rant regē adeūt properè, Danielemq; accusant,
quòd contempto edicto solus ex omnibus deos
precari ausus sit, idq; non ob pietatē, sed ob hoc
ipsum quòd observari se sciret ab emulis. Et cū
regem ob nimiam erga Danielem benevolentiam
etiā mandati sui contēptori facilē veniam datu-
rum crederēt, hoc ipso magis accēsi ad invidiā,
inflexibiles ad clementiā, postulauerūt, ut iuxta
latā legē conijceretur in leonum foveam. Darius
autē sperans ope divina cripiendum à bestijs,
hortatus est eum ut præsente casum equo ferret
an imo: & postquam eò coniectus est, cū obsi-
gnasset

gnasset lapidem qui ori fovea incumbibat vice
hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem
sine cibo & somno exegit de amici salute soli-
citus: diluculo autē surgēs ad foveā se contulit,
& inuento illaso signaculo quo lapidem obsigna-
uerat, per apertam fenestram supernē Danielelem
inclamanit, quarens an adhuc saluus sit. Ad quā
vocem cū ille responderet illasum se & inco-
lumen, iussit eum ē fovea bestiarum extrahi.
Inimici verō eius videntes ei nihil mali accidis-
se, noluerūt hoc Dei prouidentia tribuere, sed cas-
sam referētes in leonum saturitatem, ausi sunt
etiā apud regē hoc asserere. At ille offensus eo-
rum malitia, iussit multum carniū obijci leo-
nibus, & illis iam saturitatis inimicos Danielis
in foveā conijci, vt appareat si propter saturita-
tem eos non attingant, ac tū demum euiden-
tissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum:
nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac
si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine
mora eos dilaniauerunt. Acuit autem ferarum
rabiem non vexatio famis qua iam eis exempta
fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic volente,
vt ne bruta quidē eam impunitā sinerent. Cū
igitur ad hunc modum vatis insidiatores peris-
sent, Darius rex per totum suum imperium nū-
tios dimisit qui Danielis Deum predicarent,
hunc esse solum verum & omnipotētem Deum
asserendo: ipsum deinde vātē in maiore etiam
x 2 quam

quàm antè honore habuit, primū inter amicos locum ei trabuens: qui cū ab omnibus Deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinio nem esset illustrissimus, edificauit apud Echatana Media, turrim, opus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsq; durat, & spectantibus recentissima structura videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore lasam, præter aliorū edificiorum consuetudinem, quæ aquè atq; homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsq; in præsens tempus, ut in ea turri sepeliantur Medorum reges, & persarum, atq; Parthorum: eiusq; custodia sacerdoti Iudaici generis hodieq; conceditur. Quod autem in hoc viro præcipua dignum est admiratione, silentio non præteribimus: omnis enim excimia felicitas ut propheta excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud reges, quàm apud populum gratiofo, & post obitum sempiternam memoriam consecuto: Libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit: nō solum enim futura prædixit quemadmodum alij propheta, verum etiā tēpus quo euentura essent præfinit: & cū aliq
propheta

propheta calamitates predixerent, ideoq; malam gratiam apud reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonorum rerum vates fuit, ut propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidem sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius scriptis vnde maximè illius prophetiæ certitudo potest colligi: ait enim se apud Susa primariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terramotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis solum esse de relictum, se ipsum quoq; consternatum in faciem & manus procidisse: ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem ut surgeret ac videret quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus: surgenti deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his Dan. 8. vltimum ceteris celsius: versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & his cornibus ictum prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatū è fronte hirci cornu maximum, quo defraeto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa inuentos singulos: & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquam esset aduertum, Deus qui hac ostendebat dixi gesturum bellum contra gentem ipsius, & urbem vi expugnaturum, & ceremonias templi cōturbaturum,

sacrificiaq; vetitum per dies M.CC.XCVI.
 hac est visio quam in campo apud Susa se vidis-
 se scripsit : eamq; Deum sic interpretatum esse:
 Aritem significare Persarum & Medorum re-
 gna, cornua verò futuros in his reges, & horum
 vltimum designari per cornu vltimum, hunc
 enim fore diuitijs & gloria præstantissimum.
 Per hircum verò indicari, fore aliquem è Gra-
 corum regibus, qui cum Persa his cōgressus cum
 pralio superet, totumq; eius imperium occupet.
 Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte
 extans primum regem significari, & per alio-
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad qua-
 tuor terra tractus singulorum versionem, succes-
 suos ostendi, post primi regis mortem, & regnū
 inter eos partitionem : hos neque filios eius neq;
 alioqui ad cognitionem ipsius pertinentes, multis
 annis per orbē habitatum regnatos : ex hisq;
 exoriturum quendam regem, qui bellum gerat
 cum gētem Iudeorum & legibus, & formā in-
 stituta iuxta has Reipublicæ auferat: spoliatoq;
 templo victimas in id induci per triennium pro-
 hibeat: quæ quidem calamitas genti nostræ sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au-
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio,
 & quantam vastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Hac omnia diuinitus sibi demonstra-
 ta scripto tradidit, & posteris legenda reliquit,

ut videntes euentum non discrepare à prædictio-
nibus, Daniele mirentur ob tam insignem ho-
norem illi à Deo habitum : simulq; Epicureo-
rum error coarguatur, qui providentiam è vita
eijciunt, & Deo regimen rerum nolunt permit-
tere, nec credunt vniuersitatem à beata illa &
immortali essentia vel conseruari vel guberna-
ri, sed sine rectore & curatore mundum suopte
impetu ferri asseuerant : qui si ita, ut illi autu-
mant, careret præside, quemadmodum naues sine
gubernatoribus videmus procellis & fluctibus
obruui, currusq; aurigis destitutos euertere ac con-
fringi, ita & ipse perderetur immoderato im-
petu. Quamobrem Dum Danielis vaticinia con-
sidero, non possum non dammare istorum insci-
tiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium:
qui enim fieri potuit ut prophetijs eius responde-
ret euentus, si temerè in mûdo gererentur
omnia? Verum ego hæc ita ut inueni
in literas retuli, quod si quis
mauult diuersam opinio-
nem sequi, id per me
quidem erit illi
integrum.

*

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN